IOANNIS AB INDAGINE INTRODUCTIONES...

Iohannes : ab Indagine, Guglielmo Grataroli, ...

Digitized by Google

14
16 a
19

X 16

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
33 B
37

Digitized by Google

Ex lib: D: Fidelis Mariæ de Josephis
Cler: Regul: S. Paul:

Digitized by Google

IOANNIS AB INDAGINE

INTRODUCTIONES APOTELESMATICÆ

In Phyſiognomiam, Complexiones hominum, Aſtrologiam naturalem; Naturas Planetarum;

CUM PERIAXIOMATIBUS DE FACIEBUS SIGNORUM ET CANONIBUS

De ægritudinibus hominum:

OMNIA NUSQUAM FERE EIUSMODI tractata compendio:

Quibus ob ſimilem materiam acceſſit

GUILIELMI GRATAROLI BERGOMATIS OPUSCULA

De memoria reparanda, augenda, conſervanda;
De Prædictione morum naturarumque hominum;
De mutatione temporum, eiusq; ſignis perpetuis.

ET POMPONII GAURICI NEAPOLITANI TRACTATUS

De Symmetriis, Lineamentis & Phyſiognomia, eiusque ſpeciebus, &c.

M.DC. LXXII.

AUGUSTÆ TREBOCORUM,

Sumptibus SIMONIS PAULLI, Bibliop. Argent.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

INTRODUCTIONIS IOAN. INDAGINE LIBER PRIMUS.

DE CHYROMANTIA.

De Manus diſtinctione.

CAP. I.

GRÆCI Chyromantiam vocant divinationem, quæ ex manus inſpectione colligitur. Et jam diu, atque adeo apud veteres quoque in uſu fuiſſe, antiquiſſimus ipſius vocabuli uſus arguit. Scripturus autem eius rei obſervationes, neceſſarium puo ipſam primum hominis manum deſcribere, eiuſque partes deſignare, quo deinde facilius cognoſcantur ea quæ de vaticinio (ut ita dicam) manuario præcipiemus.

Et manus quidem paſſæ (ſic enim appellabimus extenſam ac complanatam) interior illa planicies, palma eſt. In cuius medio reſictum concavum, vola dicitur. Inde manant digiti quinque, quorum primus groſſior ac robuſtior, quòd cæteris præpolleat pollex, unde pollicare, quod ad pollicem pertinet. Proximus index vocatur: quòd indicando aliquid extenſo eo utamur. Qui deinde ſequitur, ab eo quod inter quinque medius eſt, medietatis vocabulo cenſetur. Vocaturque alio nomine Medicus- quoniam eo utuntur medici locis infamibus. Et verpus, à vertendo: qua deinde voce Iudæos infamandi ſtudio, & qui ſic crebrò utantur, eo digito notamus, Verpos dicendo. Vt Iuvenalis.

Manus paſſa *Palma.* *Pollex.* *Vola.* *Index.* *Medius.*

Eadem niſi ſacra colenti,
Quæſitum ad frontem ſolos deducere verpos.

Etiam contemnentes aliquem, medium plerumque digitum exerimus, Vnde & proverbio loco factus, cùm aliquem deſpicientes, medium illum digitum oſtendere dicimur. *Annularis.* Poſt hunc à minimo proximus Annularis eſt, ſic dictus, quod aureo annulo circundari ſoleat, præſertim is qui in ſiniſtra manu eſt. Cuius rei eruditi homines rationem ſcripſerunt, quod in ſectis humanis corporibus inventum ſit, nervum quendam tenuiſſimum ab eo digito ad cor hominis protendi: unde viſum antiquis, eum digitum annulo quaſi corona circundari. Vel certè ab auri ipſius natura, quo cor vegetari ac confortari ajunt medici. *Auricularis.* Omninm minimus ac ultimus à quibusdam Auricularis, vel auricularius, quod eo veluti auriſcalpio emungendis auribus uti ſolemus. Et de digitis hactenus.

Pugnus. Porrò clauſam manum ac compreſſam, digitis convolutis, Pugnum vocamus, cuius ſummum juxta pollicem eſt, infimum è regione. Quam manus partem, quia percutiendo corpori alicui admovemus, percuſſionem manus dici à Chyromanticis iam prope receptum eſt.

Percuſſio manus. Tum manus ubi ea jungitur brachio, juncturam manus, vel quia ibi reſtringatur, ac in arctius exit, reſtrictam manum dicimus.

Reſtricta. Montes. Habent deinde ſingula tubera ſinguli digiti, quæ à radicibus digitorum inſurgunt, ac à nonnullis Montes vocantur, inditis planetarum nominibus. Quibus additur prominens illa caro, quæ ad pugni infimum, id eſt, ad manus percuſſionem eſt. Quo fit ut planetis in manu hominis locus ſit omnibus. Vnde & vaticinia colliguntur. Nam *Planetarum ſitus.* pollicis tuber Veneris eſt, & hac nota ſignatur ♀. Tametſi ſecus placuit aliis: verùm nos à priſcorum tramite minimè diſcedemus, quos antea polliciti ſumus nos imitaturos; τὴν πρᾶξιν ſuo ſolo dicemus, Indicis, Iovis. Et ſignum habet. ♃ Medii, Saturni, hac nota ♄. Annularis, Solis, quod hic character indicat ☉ Auricularis, Mercurii,

Digitized by Google

curii, ſub hac nota ☿. Quòd verò in manus percuſſione tuber eſt, Luna occupat: idque ſic ſcribimus ☾. Iam Mars quem locum habeat, paulo poſt dicemus. Sed prius ſectiones manus, quas antiqui inciſſuras, noſtrates lineas appellant, deſcribemus.

Sunt autem præcipuæ & principales hæ. Reſtricta, quæ ibi eſt, ubi reſtrictam vocari manum diximus, ac à brachio manum dividit. nam in ipſa penè juncta eſt linea vitæ, vel cordis, quæ ſub tubere Indicis, aut juxta, quaſi inter pollicem ac indicem orta, manum ſecat, ad reſtrictam tendens. In eadem manus regione, id eſt, ad indicis tuber, oritur linea quæ per tranſverſam manum ad Lunæ tuber, protenditur: vocaturque linea media naturalis. Atque hæ duæ ſic ortæ, atque in diverſum euntes, trianguli formam incipiunt. Quam deinde, ſi fuerit, (nam in quibusdam non apparet) linea tabellaris, vel hepatis, aut linea ſtomachi (nam iis nominibus eadem ſectio denotatur) perficit: ut ſit quaſi baſis trianguli. Oriturq; juxta Reſtrictam ſub tubere pollicis, & præter mediam naturalē perfluit ad Lunæ montem. His lineis concluſum ſpatium Marti damus, vocamuſque triangulum Martis, hoc adſcripto ſigno ♂. Eſt & linea Menſalis, quæ ſub articulari, ea parte qua Lunæ tuber exit, orta, Indicem petit, hoc ſortita vocabulum, quod inter eam & mediam naturalem, relictum ſpacium, menſæ figuram arguat. Nam omnino vocatur ſpacium illud Menſa manus: vel quod faciat quadram, quadrangulus; appellaturque præterea fortunæ linea. Atque hæ fere potiores ſunt manus ſectiones, ad quas reliquæ minutiores, tanquam ad principes lineas colliguntur. Sed jam omnes, ut fieri poteſt deſcribemus, ac quantum ex ipſa arte eſt, de earum ſignificatione exponemus. At primo de eis dicendum arbitror lineis, quæ à tribus nobiliſſimis humani corporis membris, denominationem accipiunt, Cordis, Cerebri, & Hepatis. Vt autem in iis Corporum partibus, quicquid præcipuum hominis eſt vertitur,

Linea vitæ.

Linea media naturalis.

Triangulus Martis.

Linea Menſalis.

 ita

ita ab ipſis tribus inciſſuris ſeu lineis, de hominis ſalute ac pernicie, & quicquid neceſſarium illi accidere poteſt, vaticinari licet. Quod ſi cui leviuſculum videtur, meminerit & antiquos Pythagoricos, præſertim à lineamentis corporum humanorum mores hominum conieciſſe, ac plerunque quod cui eventurum fuerit, prædixiſſe. Nam de Socrate quid fertur? quem cum quidam ex Phyſionomia deſcripſiſſet, ac hominum omnium qui vivunt impuriſſimum, ac plane perditum libidine dixiſſet, ob idque à diſcipulis eius, tanquam flagitiose mentitus reprehenderetur. Reſpondit Socrates, hæc quidem ita ſibi naturaliter ineſſe, verum ſe naturæ vitia, rationis norma correxiſſe, innuens, ea quoque, quæ à natura nobis inſunt, conſuetudine emendari, & contra ipſum quodammodo fatum obluctari hominem poſſe. Et peripateticorum princeps Ariſtoteles, ait manum hominis à natura factam, tanquam inſtrumentorum inſtrumentum in humano corpore, & organorum organum. Cum igitur illius officium ſit omnibus humani corporis partibus inſervire, & omnium membrorum virtus in humana generatione concurrat: valde conſentaneum eſt, humanæ qualitatis (quam vocant complexionem) ſigna quædam ac indicia in hominis manu conſpici. Ea eſt omnium inter ſe membrorum proportio, ſic in ſingulis omnia conveniunt. Quid quod Plinii ætate fuiſſe jam dum in uſu Chyromantiam, ipſe Plinius aſſerit? Officii tamen mei arbitror, interim admonere, quatenus arti concedendum ſit, & quid aliunde prætcrea adſciſcendum, ne quis putet juxta tam anguſtos terminos, tam magnæ rei cognitionem includi. Vbi quid ego conſueverim, non abſurdum arbitror oſtendere. Quoties enim percontantibus reſpondendum eſt, ipſam quidem primùm manum (ut aſſolet) intueor: ſed interim univerſum juxta corpus, ac omnia eius lineamenta accuratè perſpicio: phyſionomiam (quæ vocatur, & de qua in ſequenti libello agam) cum Chyromantia coniungens. Deinde nativitatis horam, vel menſem, diem ac annum. Quo ſcito, ad Aſtrologiam naturalem cu-

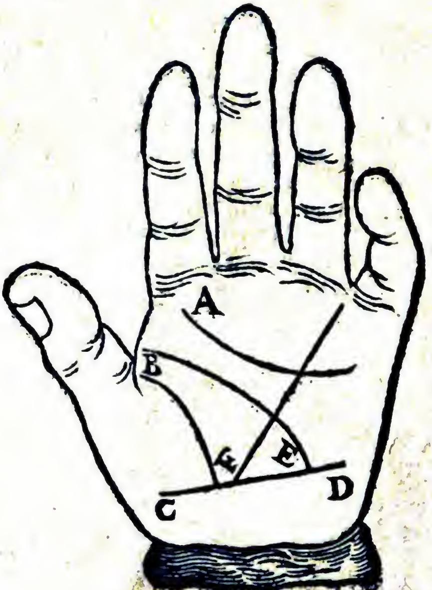
Socratis natura.

Cautela.

Digitized by Google

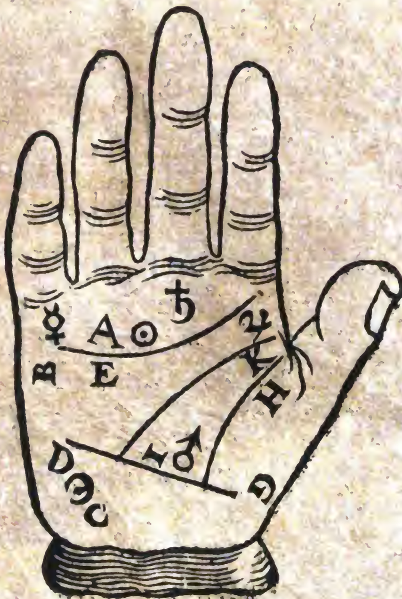
us infra ſcriptis à me libellis rationes pertractabuntur, animum adjicio. Sic plane putans, nihil horum, ſi ſeorſum uſurpetur, ſatis eſſe ad reſpondendum inquirentibus potiuſque me temerarium, ſi citò reſpondeam, quàm illos ſtultos, ſi facilè credant, judico. Itaque ſic iſta contenta ac complicata habeo, ut quodquod arripuero, reliqua ſimul protraham, & omnibus pariter utar. Exiſtimans dementis omninò hominis, inſpecta ſemel manu, de vita ac fortunis omnibus ſententiam ferre. Sed jam ad Chyromantiæ leges redeo.

Digitized by Google

A Linea Menſalis, vel fortunæ.
B Linea vitæ vel cordis.
C Reſtricta mulieris.
D Percuſſio manus.
E Linea media naturalis.
F Linea hepatis vel ſtomachi.

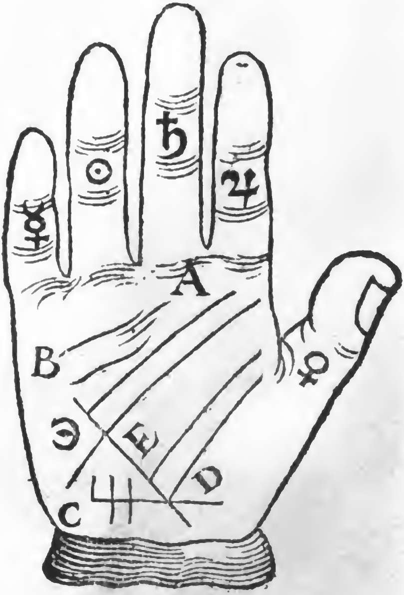
Digitized by Google

A Linea Menſalis.
B Percuſſio manus.
C Reſtricta manus viri:
D Linea Hepatis.
E Menſa, vel quadrangulus.
G Mons pollicis.
H Linea vitæ vel cordis.
I Triangulus.
K Linea media naturalis.

Digitized by Google

Nomina digitorum ſecundum Planetas.

A Menſalis imperfecta.
B Soror lineæ vitæ.
C Hepatis & ſtomachi.
D Soror lineæ naturalis.
E Linea vitæ.

De

Digitized by Google

De Linea Vitæ. Cap. II.

LINEA vitæ, quæ & Cordis linea appellatur, incipit, ut dictum eſt, à monte Indicis per palmæ medium, tenditque eo, ubi reſtrictam manum appellari voluimus. Quæ ſi longa fuerit, recta ac vivo quodam colore perlucida, vitam longam & paucis ægritudinibus obnoxiam præſagit. Ipſo hoc Plinio adſerente qui ait: Contrà longæ eſſe vitæ incurvos humeros, & in manu una duas inciſſuras longas habentes, quod de linea vitæ,& media naturali licet intelligere. Quod ſi virtus naturalis fuerit imbecillis, tunc & diſcolor, variegata, tenuis, & ſæpè obverſis rimulis ſciſſa, & brevis apparet linea, vitæ brevitatem, ac diverſam valetudinem arguit, & virium parum, ipſumque hominem denotans raro aliquid ad optatum finem perducere. Quemadmodum illa craſſior, ac longa, & indiſtincta, omnia contraria pollicetur. Cuius rei ſi quis à nobis rationem exigat, dicemus hoc ſanguinem ipſum, qui cor vegetat, & quem aliqui animi ſedem eſſe putaverunt, præſtare. Certum hoc enim eſt, ut ille purus, vel impurus fuerit, ita lineam hanc colorem ſortitam, obſcurum, aut clarum, adeò ut rubicunda ac ſplendida ſit ea, quoties in homine ſanguis abundat: & è contra pallens ac livida, ubi ille defecerit. Vnde & imminutus calor naturalis oſtenditur, & firmatum corpus, & contrà robuſtum ac vigens. Tunc ſi hæc linea fuerit ſtricta, ſubtilis, & benè colorata, ac mediam naturalem verſus proceſſerit: ſignificat hominem boni conſilii, ſubtilis intellectus, magni ac planè regalis animi. Et ſi fuerit lata, & male colorata, vel pallida, contrarium denotat. Hoc autem ſemper notandum eſt, in omnibus lineis principalibus, Quòd ſi ſint rectæ, ac indiſtinctæ, & bene coloratæ, ſemper bonitatem complexionis oſtendunt. Si verò contrà diſpoſitæ fuerint, contrarium ſemper arguunt. Item ſi linea vitæ ſit groſſa & profunda, & diverſi coloris, id eſt, per puncta rubra pallens, ac livida: malitiam, calliditatem, invidiam, ipſum alioqui hominem garrulum, jacta-

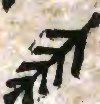
Longa. *Brevis.* *Craſſa.* *Rubea.* *Pallida.* *Stricta.* *Lata.* *Groſſa.*

Digitized by Google

bundum, ac ſibi ipſi placentem. Si eadem linea ſit groſſa, & valde rubicunda, fallacem hominem, impurum, inconſtantem denotat. Si verò livida cum quadam rubedine permixta fuerit, iracundum, & quaſi ex ira furioſum virum demonſtrat. Si verò valde rubea, cum quadam plumbea lividitate permixta, inconſtantem, inverecundum, vagum, proditorem, diſcordias ac lites ſerentem, iracundum, & qui ſæpè ad malum incitet. Iam ſi hæc linea fuerit rubea ea parte qua ad Reſtrictam protenditur, crudelitatem denotat. Sæpe & bifurcata ea in angulo ſupremo inſtabilem, vagabundum, & in omnibus agendis virum mirabilem oſtendit. Quæ ſi fuerit flexuoſa & contra mediam naturalem verſus, ſed rubra deceptorem, ſubdolum, petulantem, & perverſi animi innuit. Aliquando & crucis ſignum à linea vitæ tendens ad angulum ſupremum, cum tribus parvis lineis, in muliebri manu ſi comparuerit, ſalacem, pudoris prodigam, ac extremè improbam ſignat.

Si quando in linea vitæ inveniatur quædam crux parva circa angulum dextrum, & hæc crux ſit inciſa, in manu mulieris, nefariam, ſceleroſam, ac ultimo aliquando ſupplicio propter ſcelus afficiendam. Nam talis crux in prædicta linea vitæ ſemper malum ſignificat, tam in viro, quam muliere. Si duæ lineæ fuerint juxta lineam vitæ repertæ, in fine tuberis pollicaris, quaſi ad latus jacentes, eum hominem brevi moriturum hoc ſigno conjicio. Si linea vitæ habens ramos extenſos verſus mediam naturalem in modum hîc in margine ſignatum * divitias & honores, ac perfectionis ſignum eſſe dicitur. Si verò jam dictos ramuſculos extendit inferius, verſus reſtrictam, hoc ſcilicet modo * paupertatem, & à ſervis & domeſticis deceptionem, ac eorum infidelitatem ſemper indicat. Si autem tales ramuſculi vadunt directè ad mediam naturalem per triangulum, ſignificat hominem poſt multa diſcrimina, & varias fortunæ jactationes, divitias, & bona habiturum. Si verò multæ parvæ lineæ ſecent lineam vitæ, multas ægritudines prædicunt. Si in linea vitæ ſpar-

ſim ſunt quædam grana, ſive puncta : ſalacem, impudicum, fornicatorem, præ terea & contentioſum oſtendit Eritque homo ille in diſcrimine vitæ, propter ſanguinis effuſionem in ſeditione, cuius ipſe autor fuerit : omnino graviter aliquando vulnerabitur.

Vbi in principio lineæ vitæ oriuntur tres parvæ lineæ tortuoſæ eam interſecantes, hoc modo * ſignum video futuræ lepræ. Nam perverſum hepatis calorem oſtendit.

Vnde ex jam dictis colligitur, quod ſi linea vitæ; vel cordis fuerit longa, alta, bene colorata; bonam habens cum linea media naturali ac hepatis & ſtomachi proportionem, & quod eædem lineæ etiam fuerint quantitatis & longitudinis debitæ, & coloris boni, ſperandam eſſe dicunt longitudinem vitæ, & bonitatem naturæ, ingenii, & complexionis. Nonnunquam in linea vitæ vel capitis unum ⊙ vel ⊙ ⊙ inveniuntur, & unius vel duorum oculorum amiſſionem ſignificant. Quod licet perrarò inveniatur, in me ipſo tamen, quòd ita ſit, expertus ſum. Nam in præfatæ meæ manus loco, huiuſmodi ſignum ineſt. Quod cum video, reminiſcor quemadmodum olim in maximum alterius oculi diſcrimen deveni. Quippe ad ignem ſedens hyeme, procidi, ac ſiniſtro oculo in flammam convolutus ſum, cruciabatque vehementer. Quanquam non ſolùm hoc mihi ſignum illud malum prædixiſſe invenio, verum etiam quòd in nativitate Martis ac Lunæ oppoſitio apparet. Reperioque ortus mei tempore Martem fuiſſe in ſigno humano, in Vndecima, ac ſimiliter Lunam in quinta domibus. Quæ conſtellatio tale aliquid portendere ab Aſtrologis obſervatum eſt. Quo verius hoc comperi, quod prius dixi, has artes quadam inter ſe neceſſitudine coniunctas, parumque ſine alia aliam poſſe. Sanè inferiora hæc à ſuperioribus illis gubernari, ac à cœleſtibus vires influere, rurſum defectus inferri certum eſt. Vbi conſiderare licet, quàm ſollicita fuerit circa creationem humani corporis rerum opifex natura, quæ de nobilioribus hominis partibus, multis paſſim judiciis cognoſcere homini

Experimentum autoris.

Digitized by Google

mini dedit. De reliquis non perinde. Nam cordis, cerebri ac hepatis certa ſunt in hominis manu ſigna: quòd in iis maxima ſit hominis vita. Oculorum, aurium, oris, manus, ac pedum non ita: quamquam hæc ad decorem magis quam neceſſitatem facta videantur. Ob idque, tres has lineas omnis ſemper manus habet, reliquas multæ non habent. Ruſticis, propter continuos labores exceptis, quæ ex iis exterminantur. Proinde ſæpius à me repetendum eſt: ita has artes coniungi inter ſe, ut ſemper ferè mutuo indigeant adminiculo. Quod ut faciamus palam, velut poſtliminio ex Aſtrologia repetamus, & hoc de natura ſignorum erraticorum, id eſt, de Planetis; quos ſic Græci appellant. Sunt enim illi, qui non ſolùm corpora hominum, verum etiam ingenia fingunt.

Ingeniorum diſcrimina. Nam Saturnus facit maturos, providos, remiſſos, cupidos, pauciloquos, ſibimetipſis placentes. Iupiter placidos, benignos, tranquillos, ſobrios & loquendo comptos. Contrà Mars truculentos, immanes, mendaces. Sol pios, ingenuos, fauſtos, atque elatos. Venus incontinentes, libidinoſos, decoros, & gratiæ ſplendore fulgentes. Mercurius callidos, verſutos, doctos, ſcientificos, agiles. Luna acutos quidem, & ſplendidos, verùm inſtabiles, & inertes ac pigros. Id in genere dictum de varietate ingeniorum.

Vocum indicia. Nunc quo perſpicacius videas, quàm longè inter ſeſe diſſideant, atque diverſos producant effectus, de voce ſubinferam aliquid. Saturnus tardam dat, atque obſtreperam, Mars ſtridentem. Iupiter ſonoram, reſonantem, lenem. Venus enervatam, mollem, fæminiviram ſuavem. Idem faciunt Sol, & Mercurius. Habent & ſigna ſuas voces. Nam quæ bonos ex illis tinnitus edunt, ſunt Virgo, Gemini, Libra, Aquarius.

Quæ mediocres, Aries, Taurus, Leo, Capricornus, & ultima pars Sagittarii. ἄφωνα, Cancer, Scorpius, & Piſces. Et quidem hoc de voce tantum. Sunt quæ partum

tum & fœtus fœcundant, atque fœcunda appellantur. Ea ſunt, Cancer, Scorpius, Piſces. Quædam ſterilia, ut Gemini, Leo, & Capricornus. Ita quicquid humanorum actuum eſt, coaptari ſignis poteſt. Nempe earundem promotoribus.

Quod quo minus negari poteſt, eò altiùs blaſphemant, qui Aſtrologiam non divinam, ſed nugatoriam artem eſſe cavillantur, quos & ſuis in locis propriis pingemus coloribus, interim redeamus ad inſtitutum.

Si hoc

Digitized by Google

Si hoc modo crux circa angulum ſupremum inventa fuerit, procedens ex linea vitæ, & à parte inferiori tres lineæ parvæ, à ſuperiori duæ, ut hîc, in muliere libidinoſam, ac impudicam arguit. Si verò in fine lineæ vitæ, receptam verſus hæ tres lineæ inventæ fuerint, mulierem ob ſcelus ſupplicio puniendam extremo.

Quam-

Digitized by Google

Quando parvæ quædam ſuperius lineæ ſcindunt, aut certè tangunt lineam vitæ, in præſcriptum modum, corporis infirmitatem, ac ægritudines prædicunt. Si verò ab alia parte lineæ media naturalis habuerit huiuſcemodi ſectiones ab inferiori parte lineæ directe quaſi iacentes, ac ſurſum erectas: malum coniicio, ut dolorem capitis: qui exhalantibus à ſtomacho fumis proveniat, aut talem genuinum morbum aliquem. Tres illæ in fine lineæ repertæ, malum denotant, ut infrà patebit.

Digitized by Google

De linea media naturali. Cap. III.

Linea media. LINEA media naturalis vocatur illa, quæ incipit, à radice lineæ vitæ tranſiens per mediam palmam, montem Lunæ verſus, vel percuſſionem manus.

Recta. Si talis linea ſit recta, indiſtincta, nec obverſis ſciſſa lineolis, optimam valetudinem, cerebrumque ſanum, ac ingenium vivax, & memoriam tenacem oſtendit. Quæ ſi *Longa.* longa quoque fuerit, & ad Lunæ tuber uſque porrecta, animum audacem, ac vitæ longitudinem arguit. Quòd ſi curta fuerit, ita ut concavum manus non exeat, hominem *Curta.* timidum, tenacem, avarum, imprudentem, præterea & præſidioſum indicat. Et ſi dicta linea non extendatur usque ad montem Lunæ, ſeu è regione eius ſpacii, quod eſt inter medium & annularem, finiatur, depravatis hominem moribus, ſed vitæ non diuturnæ oſtendit. Tum ſi in formam hemicycli, præter Lunæ montem hæc li- *Hemicyſclaris.* nea divagata fuerit, ac ad ipſum illud tuber recurvata, quanto quidem productius exierit, tanto vitam longiorem pollicetur ſed in ſenecta egeſtatem. Iam ſi eadem linea qua parte deſinit, ſurſum, ac ad digitos ſe erigat, impudentem virum, & malitioſum oſtendit. Quòd ſi multum aſcendat ad digitos, ſtultum & inſipientem demonſtrat. Econtra inferius tendens, ac penè ad receptam manus ſe demittat, cupidum & impurum denotat hominem. *Recurvata.* Si autem ex altera parte recurvata ſit, & tangat lineam menſalem, damnum aliquod, & adverſam fortunam o- *Tortuoſa.* ſtendit. Eadem ſi fuerit tortuoſa, non ſibi conſtans, & inæqualis, ac diverſi coloris: ſignum fit pravitatis animi, & nonnunquam furti. Recta autem, & æqualis ſi fuerit, coloriſque lucidi, & quædam lineæ moveantur ab ea, ſignum eſt bonæ conſcientiæ & juſtitiæ. Sed quando media naturalis eſt lata & groſſa, cum quadam rubedine permixta: *Lata & groſſa.* ruditatem ingenii, & prudentiæ inopiam arguit. Si quando autem nec anguſta nimis, nec ultra modum larga & benè colorata: lætum, hilarem, ac etiam fortem hominem

nem

Digitized by Google

nem ſignat. Quin etiam ſubtilis & tenuis, & livida, vel pallens: debilitatem cerebri, ac aſcendentes à ſtomacho in caput vapores. Et ſi hæc linea compareat groſſa & alta nimis, quædam parvæ lineæ juxta eam ſint, cum rubeo colore: iratum, furibundumque hominem oſtendit. Rurſum ſi habeat intra ſe quædam ſpacia nodoſa continua in hac forma, o, quot tibi fuerint nodi, tot homicidia vel jam admiſſa, vel poſt admittenda. Qui nodi ubi non omnino revoluti ac clauſi videbuntur: graſſatoris quidem indicia ſunt, non tamen homicidæ, & qui cedat ac vulneret, non planè tamen occidat. In eadem linea puncta quædam craſſa ac pinguia, inconditos mores, ac hominem inſulſum, & inſuavem oſtendunt. Quæ puncta ſi fuerint rubea valdè, crudelem ac præferocem hominem demonſtrant. Si hæc linea fuerit tortuoſa, & per gyrum faciens ſemicirculum, vel à feris interemptum iri indicat. Et ſi juxta ſæpe fatam lineam fuerint duæ parvæ lineæ coniunctæ (ut infrà in figura manus videbitur) vulnera, non ferro. Item ſi in eadem linea crux parva è regione medii reperiatur: hominem intra annum moriturum deſignat. Si quis hanc lineam reſtrictam verſus bifurcatam habuerit, cum quiquſdam ſectionibus minuſculis, is omnes cogitatus ſuos ad peſſima retorquet, ac neque Deum, neque hominem timere videtur.

Subtilis & pallens.

Nodoſa.

Punctata.

Tortuoſa.

Crux ſignata.

Digitized by Google

Hæc ante picta manus figura, cum linea media naturali,ut eſt, incipiens ſcilicet à radice lineæ vitæ, ac directè per mediam manum tranſiens abſque inciſionibus, ſignificat bonum corporis ſtatum,ac cerebri incolumitatem, Et cùm fecerit angulum acutum cum linea vitæ: tenacitatem memoriæ, & æqualitatem ac animi rectitudinem. Si autem fuerit ut in Canone ſcribitur inæqualis, non exiens manus concavum: virum timidum, avarum, tenacem, & labilem omnino memoriam præſagit.

Si

Si ſuprà depicta linea media naturalis per gyrum facit quaſi ſemicirculum, cum obſcuritate quadam, à quadrupedibus malum, & interdum mortem minatur. Si verò in fine huius ſint duæ lineæ parvæ, ab utraque parte apparentes vulnera tantum, ac ea ferro inferenda. Si crux parva, parvis ſecta lineis appareat è regione digiti Saturni, brevitatem vitæ, & corporis imbecillitatem demonſtrat. Et magis ſi quadrangulus in manu defuerit.

BIBLIOTECA NA. ROMA

Digitized by Google

Quando hæc linea media naturalis tendit ad lineam menſalem, & in fine ſit tortuoſa, modo præſcripto, maledicum, parvum, ſanguinis effuſorem, & qui circa hæc ſæpius periclitetur, & aliquando fortè ſuccumbat. Si autem hæc dicta linea habeat clàm inciſiones, ſuperbum, loquacem, iracundumque virum denotat. Si crux inveniatur in angulo ſupremo, ita ut recta ſit à tubere pollicis, denunciat probum, & in omne bonum proclive ingenium arguit, & è contra.

Digitized by Google

De linea Menſali. Cap. IV.

Linea menſalis quadrangularis. LINEA Menſalis dicitur, eo quod menſa manus ab ea conſtituitur. Sic enim appellari diximus ſpacium inter Menſalem, & mediam naturalem re ictum. Vel etiam quadrangularis linea, ex eo, quia cum linea media naturali, quadrangulum penè perficit. *Aequalis & longa.* Si hæc linea menſalis fuerit æqualis, ac longa ſatis, alta & recta, bonam naturæ qualitatem, membrorum in homine principalium robur, modeſtiam, temperantiam, & conſtantem in bonis operibus animum ſignificat. Et ſi extendatur ultra medietatem eius tuberis, quod ſub indice *Ramoſa.* eſt, ita quòd tangat montem Iovis, vehementis iracundiæ, aut etiam crudelitatis ſignum eſt. Hæc ſuperius rubicunda, delatorem arguit, ac alienæ felicitatis invidentem. Et ſi habuerit ramos rectos, tendentes ad locum digiti Iovis, honoris promittit exaltationem, ac magnarum divitiarum acceſſionem: & pauperem, paulatim ad dignitatis apicem, ac potentiam acceſſurum præſagit. Sed ſi hæc linea fuerit nuda ſine ramis, protendens ad radicem indi- *Nuda.* cis, infortunatum, ac inopem fore hominem oſtendit. Si autem habuerit tres lineas vel in fine quoſdam ramuſculos, videlicet circa montem Iovis, directè protendentes ad angulum ſupremum, fortunatum hominem, lætum, jocundum, liberalem, nobilem, modeſtum, æqui ac honeſti cultorem, qui ſe veſtitui oblectet decenti, omnis mundiciei ſtudioſum: ac ſaporum odorumque varietate gaudentem. In cuius hominis geneſi qui conſideraverit horoſcopum (nempe ubi inveniet Thaurum, vel Libram, quibus præeſt Venus: aut Sagittarium, aut Piſces, quorum Iupiter dominus: aut quiſquis ibi planeta erit) rationem huius rei facilè cognoſcet. Et ſi crux parva in eodem *Crux ſignata.* loco reperiatur, virum liberalem, veritatis amorem, benignum, affabilem, ac omni quodammodo virtute ornatum ſignificat. Et ſi fuerit iuvenis, præcocem barbam. Quod ſi hæc linea è regione tuberis, quod ſub medio eſt, exeat, & ſine ramis fuerit, mendacem, ſibiipſi placentem, incon.

Digitized by Google

inconſtantem, fallacem, inverecundum, lites ac diſcordias ſeminantem virum demonſtrat. Quando autem hæc linea coniungitur cum media naturali, ita quod ambæ faciunt angulum acutum, talis ad multa animi & corporis pericula perveniet, ita quod aliquando vitæ tædeat ſuæ.

Et ſi deſit media naturalis, hæc verò coniungitur cum linea vitæ, ita quod Menſalis & Vitæ faciant angulum, eum hominem aliquando capite truncatum iri puto, vel certè mortaliter vulneratum: quicquid erit, ad optatum finem nunquam deveniet. Sed ubi hæc linea dividitur, & una pars reſpicit lineam mediam naturalem, alia autem montem Saturni, indicium eſt, hominem eum de vita ſæpè periclitaturum: quamquam & ſervatum iri ex tot diſcriminibus perſpiciam. Eadem linea recta & ſubtilis circa montem Iovis, id eſt, loco exitus ſui, ſignificat familiæ ſuæ gubernatorem, & ſuper æquales, fratres, ac propinquos aliquando elevatur, ut iis dominetur. Si autem habuerit inciſiones è regione medii, adultorem, bilinguem, & quem pauci amabunt. Si quædam linea interſecans menſalem, veniet à quadrangulo, & directè aſcendat ad montem Saturni, atque ibi aliquam parvam crucem faciat, mortem coactam minatur. Tam magnæ felicitatis indicium eſt hæc linea, ſi præter medij tuber ultra indicis montem progrediatur: quemadmodum & ſi non attigerit medium, ſed juxta eius tuber exeat, extremæ penè egeſtatis, ac pluribus paſſim periculis & calamitatibus obnoxium, hominem prodit. Tum ſi hæc linea habuerit aliquas interruptiones, vel ſparſim inciſa fuerit, ineptum & inconſtantem, ac libidine fractum hominem, & cuius ſtudium erit variè cum mulieribus conflictari, ita ut eas nunc amanter accipiat, nunc iracundè expellat, ſæpe etiam verbis objurget, ac verberibus affligat.

Diviſa.

Recta & Subtilis

Inciſa.

Et quoniam hæc linea aliquando reperitur alta, ſubtilis, & pallida, ad eundem quem dixi finem, pudicum & caſtum virum: ſed imbecillem, & morbis ac ægritudinibus obnoxium. Interim peſſimi argumentum eſt, linea ad me-

Digitized by Google

diam naturalem orta, quæ ita petat medii tuber, ut prius menſam manus, ac menſalem ipſam rumpat, in fineque bifurcata ſit. Præſertim in mulieribus ea diſciplicet. Quæ verò à vitæ linea venerit ſectio, ac eodem quo dixi tetenderit: cui mulieri ea ineſt, aliquando partum necaſſe proprium autumo. Quæ tamen ſectio ex obliquo ad montem Iovis devoluta, ei mulieri plurimas hæreditates prænunciat. Et ſi magis quam aliæ rubicunda ea fuerit, dolorem inteſtinorum, & torſiones circa umbilicum oſtendit.

Rurſum ſi veniat à linea vitæ ſectio & fuerit duplicata, ſcindens menſalem, hominem ſignificat miſera morte vitam finiturum. Nam, ſive in viro, ſive in muliere fuerit hæc, mali exitus indiciũ eſt. Quandoq; etiam eadem menſalis verſus montem Saturni, vel Iovis bifurcata cernitur, & hominem denotat multos in vita labores obiturum, & qui gravibus aliquando fatigationibus implicabitur. Hæc ſi rubicunda ſit, quo magis rubor eluceſcit, eo magis iracundum portendit. Quando in eadem menſali videntur lineæ quædam parvæ, ſeu rimæ potius, gradatim altera poſt alteram aſcendente; quo hæ plures fuerint, eo magis honoratum ac potentem arguunt, ac illi quidem magnarum rerum dominia polliceor.

Carens menſalis. Portò in cuius manu nulla omnino menſalis eſt, utriusque ſexus homo, malevolus, contentioſus, iracundus, ſuſpectæ fidei, ac parum conſtantis animi & qui in omne facile malum proclivis ſit invenitur. Item ſi inter menſalem & locum Mercurii, id eſt, Auricularem linea aliqua apparuerit, quæ à menſali veniens digitum verſus auricularē tendat: obſervatum eſt, nec bonum eum virum, nec fortunatum eſſe, ſed video avaritiam, iracundiam, ac odioſam penè triſtitiam notari. Deinde ſordidum quoque, & malignum, quique alieni aliquando ſceleris ſocius fuerit proſpicio. Et ſi aliquæ lineæ, inter menſalem & Auricularem apparuerint, ſi fuerint rubicundæ, numero ſibi pares, nuptias portendunt. Si obliquæ & pallidæ, tot jam præteritas demonſtrant. Si vero ſub radice Menſalis obliquæ cruces reperiantur, quotquot hæ fuerint repertæ,

tot

Digitized by Google

tot inimicos capitales denunciant. Vbi verò quædam linea interſecat menſalem, veniens à quadrangulo vel menſa manus, ad montem Saturni, quæ conſtituat in fine eiuſdem parvam crucem, ſignum eſſe dicitur violentæ mortis.

Et dicunt aliqui huius artis prudentes, quòd ſi quædam lineæ parvæ iuxta finem menſalis repertæ fuerint, ægritudines in prima ætate. Si juxta medium, in media ætate. Si juxta finem, in ultima ætate denunciari. Et ſi tales lineæ deſcendant deſuper, erit ægritudo ex cholera. Si à parte inferiori aſcendant, ex phlegmate. Si autem è medio tendant ſupra, ex ſanguine. Et ſi è medio quidem veniant, magis tamen imum verſus, ex melancholia, juxta eorum conſpicuum aut obſcurum colorem magis ac minus. *Aegritudinum cauſa ex menſali.*

Hic conſiderandum veniet, quod Cancer, & Scorpio, ac Piſces dominantur phlegmati ſalſo, Saturnus morbis phlegmaticis, viſcoſis, unde morphea, lepra, cancer, vel podagra oritur. Taurus, Virgo & Capricornus eiuſdem naturæ ſunt frigida & ſicca, melancholiæ præſunt. Et ideo Venus in morbos frigidos & humidos, in gutture & genitalibus. Similiter & Luna in guttam, epilentiam, apoplexiam. Aries, Leo, & Sagittarius in choleram, febres ex ſanguine, & puſtulas. Similiter & Mars in febres calidas, phreneſim. ſerpiginem, & vermem in capite dominia exercent. Iovi aduſtum ſanguinem damus, quemadmodum in Mercurio mentis ægritudines, amaras cogitationes, ac conſcientiæ morſus. Sol calidos ac ſiccos inducit morbos. Quæ omnia perpulchrè infra patebunt, ubi agetur de naturis planetarum & ſignorum.

Notandum etiam erit, quòd rubedo linearum ex calore Martis procedit. Ideo ſemper in judicis Chyromanticæ artis ac vaticiniis, ad naturas planetarum recurrendum moneo & ad naturas ſignorum, in quibus Sol nativitatis tempore fuerit inventus. Similiter in judicis phyſiognomia hominis diligenter contemplanda erit, & in iis prudens judex experientiam deportabit non modicam & laudem.

Si

Linea Proſperitatis.

Si inventi fuerint tres ramuſculi in linea fortunæ (quæ etiam proſperitatis dicitur & conjungitur cum linea vitæ, & cum hoc reſtrictam inſcindit: bonum ac acutum ingenium oſtendit. Si vero cum eisdem lineis coniungatur, ut hîc pingitur Menſalis, cum quadam tamen tortuoſitate: malum, perverſum iniquum, malitioſum, & calumniatorem, & qui ſemper avidus ſit humanum effundere ſanguinem indicat. Et ſemper cum has easdem lineas denotaveris, ad Martis naturam recurrendum eſt.

Linea

Digitized by Google

Linea Menſalis ſit diſpoſita , ut debito loco & modo incipiat & terminetur , bonam corporis qualitatem , & in membris , quæ vocantur generativa , vigorem. Si autem econtra, ut ſit nuda ſine ramuſculis , brevis & groſſa , ultraque indicis montem progrediatur , malignum denotat , & qui non facilè diſcet.

Iſti

Iſti tres ramuſculi in fine circa montem Indicis, reſpicientes directè angulum ſupremum, bonum tam in viro quam in muliere ſignum eſſe ferunt. Si verò crux parva in eodem loco reperta fuerit, bonum & ipſum portendit. Qua de re canonem ſuperius conſule. Linea verò Menſalis ſi habuerit inciſiones, à principibus & potentibus inimicitias, & infeſtationes habiturum demonſtrat. Si verò diſcretæ fuerint in jam dicta Menſali plures parvæ inciſiones, variam ac diverſam fortunam judicabis.

Digitized by Google

Si linea Menſalis, in manibus virorum, ſive mulierum non reperitur, peſſimum ſignum eſt. Nam hominem in omne malum propenſum ſuſpicor, malaque morte periturum. Vbi & reſpiciendum ad eas lineas circa Mercurii montem; quia ibi nuptiæ judicantur. Ibi enim colligitur judicium de iis, qui Mercurium planetam agnoſcunt.

Digitized by Google

Si menſalis linea contentæ tangat lineam naturalem, ita ut eum eadem faciat angulum acutum, ut à tergo vides, malum portendit. Tanta enim huic pericula imminere putantur, ut poſſit eum non iniuria pœnitere, quod unquam natus ſit. Si verò omnino deſit linea naturalis, & menſalis tangat lineam cordis (niſi me omnia fallant.) capite truncabitur homo ille, aut utcunque malè peribit. Vbi quædam linea (ut hîc vides) interſecat Menſalem, faciens in ſuperiori parte parvam crucem, mortem violentam indicat. Quæ linea ſi directè aſcendat, interſecans menſalem, mulieribus malum portendit. De qua re vide Canonem. Si quædam crux pura ſit circa lineam menſalem, dignitates ſpirituales: & fortius, ſi duæ cruces appareant (prout ſæpius experti fuimus) ſcilicet beneficia eccleſiaſtica habiturum denotat.

Digitized by Google

De Reſtricta. Cap. V,

UT DIXIMVS, ſpacium omnino illud Reſtrictæ eſt, quod in manus iunctura apparet, qua brachio jungitur. Si illud ſpacium ſit purum & vivi & boni coloris, bonam corporis videtur qualitatem ſignificare. Si econtra, malam. Et notandum, ut plurimum duas apparere in huiuſmodi iunctura lineas, quæ veluti dirimunt à brachio manum. Et ſi duæ fuerint: tunc ea quæ manui propior eſt ſi fuerit æqualis, recta, boni coloris, ac ſuprà tendat, divitias huic promitto. Atque etiamſi valde inops ſit, rerum augmentum, & fortuitam felicitatem. Sed tunc magis, cùm fuerint rami recti & non inciſi. Quod ſi linea quædam oriatur à radice brachii, & extendatur uſque ad radicem medii digiti, optimam fortunam, & proſperos ſucceſſus promittit. In hac iunctura ſi quatuor lineæ fuerint, tranſverſim ſcindentes brachium, ſintque lineæ æquales, & benè coniunctæ; ecce tibi honoris dignitatem, & propinquorum hæreditates ſucceſſionemque promittunt. Et ſi in radice brachii, prope montem pollicis, juxta lineam vitæ (ſi ea tantum ſe demiſerit) reperiantur tres lineæ aut ſtellæ, vel etiam plures: cui hæc inſunt, eum aliquandò delatū iri à mulieribus prævideo, ac forte aliquam ſubiturum ob id infamiam. Tum ſi linea quædam à media Reſtricta, ex radice brachii, montem Lunæ verſus eat, multas hominis fortunæ adverſitates, & occultas interim inimicitias oſtendit. Quæ item linea ſic orta, ſi torta ſit, ac inæqualis, perpetuæ iuxta ſervitutis iudicium eſt, nec eum hominem oſtendit unquam aut ad honores, aut divitias emerſurum. Si autem nonnullæ lineæ diſpergantur à reſtricta, & aſcendant ad montem pollicis, ac in infima eius parte jaceant; qui hoc ſignum habent, periculum eſt, ne aliquando à propinquis ſuis, & iis quos charos habuit affligatur, vulneretur, ſpolietur, aut etiam in vincula conjiciatur. Interim ſi quædam lineæ oriantur à brachio, & ſcindant reſtrictam, ac in ſuperiori parte coniungantur, is homo

in patria procul dubio exilio morietur. Quæ tamen lineæ, ſi non continenter jungantur, ſed ſeparatim diſtent : procul à patria apud externas nationes vitam finiet. Eædem lineæ ſi ad percuſſionem manus tendant , longas navigationes & itinera maritima , ac vitam omnimodo vagam, & quæ in diverſis navigationibus & peregrinationibus teratur præſagiunt. Et ubi quædam linea directa per reſtrictam uſque ad montem indicis tendit : hominem peregrè abiturum , ac difficulter in patriam rediturum oſtendit. Item ſi quæpiam linea ad reſtrictam orta in volam manus incidat iuxta lineam vitæ , ac rubicunda fuerit, corporis imbecillitatem, atque ægritudines arguit. Si verò palleat ea coitio , non jam inſtare iſta, aut ea eventura, ſed præteriiſſe, ac completa , ut jam timenda non ſint. Si autem quidam triangulus moveatur à reſtricta, tendens ad montem Lunæ , ſiquidem mulieris ſexus manui inſit, certum eſt , in prima ſtatim adoleſcentia , atque adeò in flore ætatis corruptam eam ac improbam factam. Tum ſi cui mulieri hoc inſit , ut prope reſtrictam habeat parvulam crucem, honeſtam hanc ,probam , prudentem, ac omnis pudicitiæ ſibi conſciam judico. Ecce optimæ qualitatis in corpore hominis indicia. Spacium illud in reſtricta manu verſus , atque alterum iuxta brachii iuncturam, boni utrunque, ac vivi coloris , tum quatuor hæ inciſiones quid non boni portendunt ? Rurſum tres ſtellulæ, quàm odibiles, periculum ex accuſationibus , ac infamiam quoque minantes. Vide autem lineam à reſtricta in manus percuſſionem progreſſam, malæ fortunæ , ac alicuius infelicitatis argumentum. Tum illa per reſtrictam ad Iovis uſque tuber dilapſa, peregrè agendam vitam . Et altera rectè aſcendens, divitias ac propitiam fortunam ſignificat. Quæ verò in Iovis tubere ſigna vides, honores, opes, ac dignitatis acceſſus & ipſa oſtendunt. In hunc modū quatuor lineæ repertæ in infra depicta manu, ipſum penè cingentes brachium, longæ ætati documentū fiunt. Tum lineæ quædam à brachii radice euntes, quæ acutum faciunt angulū

juxta

Digitized by Google

juxta quem parvula crux conſpicitur, ſummam vitæ tranquillitatem pollicentur. Item læta eius vitæ tempora, & paulatim ad honores aſcenſum. Crux tamen illa ſi abfuerit, tantum in multorum hæreditates ſucceſſionem video promitti. Quód ſi crux, aut ſtellula quæpiam adſint: nihil huic homini ad vitæ neceſſaria deerit. Si duas lineas in reſtricta invenerimus eſſe latiores, & unam inferiorem, ſubtilem, divitias uſque ad ætatis medium proſpicio, & honores: per reliquam deinde ætatem, de die in diem ſucceſſu omnia minora. Si verò duæ lineæ parvæ ab eiſdem oriantur quaſi mutuò ſe ſuſtentantes, & quædam aliæ lineæ directæ per palmam uſque ad lineam naturalem aſcendant: indicium erit ſummæ

Si in reſtricta manus viſa fuerit quædam linea groſſa, deinde alia ſubtilior, & rurſum tertia groſſior & profundior, prima ætate divitiis abundantē. Vbi ad medium vitæ pervenerit, infeliciorem & inopem magis. Tertia verò ætate, omnibus quæ paulo ante amiſerat recuperatis, vitam in honorũ ac divitiarum augmento tranquillam, ad extremum uſq; finem portendunt. Si duæ lineæ tortuoſæ ad Iovis mõtem aſcenderint, & ſupra primam juncturam eiuſdem, duæ aliæ lineæ ex tranſverſo apparuerint, vagam peregrè vitam, ac magna itinera, ſed unde honores ac rei familiaris incrementa eveniant ſignificandum dico. Si autem ad Mercurij digitum uſque tranſierint hæ lineæ, qui ſic ſciſſam manum habet, homo erit multis rebus aptus, verum nullas hic, aut

Digitized by Google

permodicas colliget opes. Si verò ad digitum Saturni pervenerint, nihil peius inveniri poterit. Nam avaritia, rerum immodicarum cupiditas, invidia alienæ felicitatis animũ ad peſſima ſemper rapiet.

De Trian.

De Triangulo. Cap. VI.

TRIANGVLVS in manu, ſunt tres lineæ, ſcilicet vitæ, mediæ naturalis, & hepatis & ſtomachi, quæ ita diſpoſitæ ſunt, ut trianguli ſpeciem præbeant. Porrò ſpacium iis lineis incluſum, tres in partes dividitur, qui ſunt tres illi anguli. Quorum primus conſtituitur, ut diximus, à linea vitæ, & media naturali, & dicitur angulus ſupremus. Is autem qui fit à linea vitæ, & baſe trianguli, angulus ſiniſter appellatur. *Angulus ſupremus. Siniſter.*

Triangulus autem æqualium angulorum, habens lineas pulchras & bono colore nitentes, ac rectas, bonam naturæ ac corporis qualitatem refert, & cum integra valetudine, mentis quoque ſecuritatem, deinde & famæ celebritatem, & vitæ longitudinem oſtendit. Qui ſi contrà fuerit lineis ſubobſcuris, & inæqualibus, & qui non conſpicuè referant triangulum, diverſum omnino iudicandum eſt. Spacium huius trianguli ſi amplum fuerit, & patens, animum arguit liberalem & magnificum, ac audacem. Contrà anguſtum & breve, avaritiam, tenacitatem, & paviditatem prodit. Idem ille campus ſi palleat ac in livorem declinet, ſignificat iracundum & deceptorem. Si fuerit hæc magna pars rugis conſciſſa, malam corporis qualitatem opinor eſſe. *Amplus. Anguſtus*

Angulus ſupremus trifariam clauditur à linea vitæ, & media naturali. Primò in ipſa penè vola è regione eius vallis qui eſt inter duo, inter indicis & medij tubera. Vnde judicamus ærumnoſam vitam, calamitatibus, ac captivitati etiam obnoxiam, animum anxietate & ſollicitudine plenum, frequentique commerſum, idque ob pecuniæ ut plurimum ſtudium. Secundò ſub medio indicis tubere, fitq; angulus ipſe acutus, & benè clauſus: prædicit optimam ineſſe ei homini naturam, ingenium acutum, bonam hominis qualitatem, ſecundos etiam ac proſperos ſucceſſus, integritatem morum, atque hæc omnia eò perfectiora, quo magis fuerit angulus clauſus arctè ac conſpicuè. Tertio non cœuntibus lineis duabus. ſed quodam interreli- *Angulus ſupremus trifariam.*

cto ſpacio, quo argumento hominem accipimus ambitioſum, ſibi placentem, impurum; moroſum ac difficilem, obloquutorem, truculentum; præterea mendacem, ac ſine laude omnino viventem. Qui ſi in ſervitutem, aut captivitatem devenerit aliquando, nunquam inde revocabitur in libertatem. Sed & liber ſi ſit, miſerè peribit. Iam ſpacium illud triangulo incluſum, ſi calloſius fuerit & durum, iracundiam hominis arguit, ac interim aſtutiam & dolos. Si rugis exaſperum, invidentiam & inſidias, ac oblocutiones. Quando autem quædam linea apparuerit inter duas iſtas, ita propinque quod tangat utranque, & deſcenderit ad triangulum, ſignificat hominem veneno, aut percuſſione aliqua moriturum. Quandoque quatuor lineæ ſeipſas interſecantes ad formam crucis, & in eodem ſpacio ſuperiori apparentes, invidiam, detractionem, & inſidias, ac alios opprimendi ſtudium oſtendunt. Quippe duæ lineæ hæ bene conjunctæ, & acutæ, totius hominis bonitatem demonſtrant. Si in concavo autem manus præciſè è regione digiti Saturni ſe conjunxerint, ibi angulum facientes, multam ac variis modis ſanguinis effuſionem, vulnera capitis, ventris fluxum, diarriam, aut ſi in mulieribus hoc fuerit, inceſſanter menſtruorum fluxus, & etiam in partu periclitationem denotat. Si quædam figura ad modum ſtellæ in triangulo apparuerit, adulteram, & proculcati pudoris mulierem; ac iracundam oſtendit, quæ etiam ad tantam mentis inſaniam aliquando propter ſuam irrefrænabilem iram perveniet, ut ſeipſam cupiat iugulare. Quòd ſi eodem loco ſtella apparuerit, quandam à ſe longam dimittens rimam (ut paulo pòſt in figura videbitur) cui hoc inierit mulieri, quatuor maritos habebit. Vbi tamen à prudenti conjectore animadvertendum, an ea ſit ætas quæ hoc ferat. huiuſmodi enim in negotio multa ex nobis ipſis ſumimus. Si in eodem ſpacio apparuerit crux ſine aliqua inciſione, bonum in viro & muliere portendit. Nam quibus hoc adeſt ſignum, optimè geſta vita, in fama bona morietur. Angulus verò

Digitized by Google

rò dexter, ſi fuerit multum acutus, providum, ſagacem, & parcum virum præſagit. Idem ſi fuerit obſcurus, & groſſus, ſignum eſt ruditatis, ignaviæ, & ſomnolentiæ. Angulus ſiniſter ſi fuerit acutus, loquacem & cavilloſum hominem oſtendit, acutum tamen, & induſtrium. Idque ſic eſſe puto. Si autem angulus ſupremus nō fuerit acutus, & ſignum quoddam ad modum characteris Saturni eo loco reperiatur, malæ, & planè Saturninæ indicium eſt naturæ. Vt in ſcripto triangulo apparebit.

Cuius digiti ſic fuerint compoſiti, ut ſingulis artu-

bus ſingula ſint intermedia, ac quaſi tubera quædam & verrucæ ipſæ omninò tortuoſæ ac inæquales appareant : pauperem eum futurum ac ærumnosè victurum dico. Quod ſi in ſuperiori parte, id eſt, in tertio articulo utriuſque manus, præcipua quædam, ac evidens tortuoſitas inſit, invidentiæ, fraudis, malitiæ, ac mali omnino animi ſignũ video: quem tamen hominem miſerè ac ærumnis vitam acturum puto.

Triangulus verò in manu inventus, tam in viris quàm mulieribus, boni nonnihil pollicetur. Quo in triangulo ſi ad formam ſtellæ fuerit inventum ſignum : ſi mulier ha-

beat,

Digitized by Google

beat,impudicam,adulteram,& libidinoſam oſtendit. Quin etiam in viro malum portendit. Si vero circa angulum dextrum,evidenter expreſſa ſtella in manu viri fuerit: perfidū, turbulentum, deceptorem,obloquentem aliis,maledicum, furem, raptorem, & qui per fas & nefas omnia agat, & ad deterius ſemper inclinet, quique in malis eruditus ſit, atq; hîc malè aliquando peribit. Ramuſculi in principio lineæ vitæ, vel menſalis,rei familiaris incrementum, & abundantiam præſagiunt.

Digitized by Google

Si ſtella, quam dixi, quandam à ſe rimam, ceu virgulam demittens in triangulo muliebris manus ſit, prædicit, mulierem plures viros habituram. Quoties ſupremi anguli duæ lineæ interpoſito ſpacio diſtant, mali hominis indicium (ut prius ſcripſi) concipio. Quatuor lineæ ſeipſas interſecantes in modum crucis in ſpacio ſuperioris anguli: invidum, detractorem, & peſſimæ famæ virum demonſtrãt. Tum figura quaſi characteris Saturni, malũ finem homini pronunciat. Sed menſalis linea ſic formata ut vides, infortunatum, & alioqui gulæ ſtudioſum virum arguit. Si figura ad formam furcæ in dicto triangulo, ſurſum, vel deorſum apparuerit, inconſtantem, & libidinoſum virum oſtendit.

De

Digitized by Google

De Quadrangulo. CAP. VII.

SPacium illud Quadrangulus appellatur, quod eſt inter lineam Menſalem, & mediam naturalem. Si ergo iſtius quadranguli inciſuræ vivi ac lucidi coloris ſint, æquitatem ac vitæ rectitudinem pollicentur. Si contra, iniquum, ac minimè bonum interpretor. Hoc ſpacium latum & amplum eſt in homine liberali, ac magnanimo. In quorum manu crux eſt hoc loco lucidè ac clarè apparens, bene fortunati erunt augendis cenſibus eccleſiaſticis. Idque amplius, ſi talis figura duplicata, aut etiam triplicata ſit inſtar cancellorum.

Con-

Conturbant hoc autem, & evertunt, ſi quæ lineæ aut inciſuræ figuram hanc obliquò ſecuerint: aut ipſa illa crux tortuoſa ſit: tunc enim contraria omnia eventura opinor. Ibidem apparens ſtella, virum arguit magnanimum, æquum, apertum; verum, ac optimæ conſcientiæ. Et qui aliquando fortunæ adverſitate ad rerum penuriam dilapſus ſuapte rurſum virtute emerget. Mulieroſum tamen video, & aliquando mulierum cauſa nonnihil ſiniſtri de ſe rumoris laturum.

Tota aliquando illa quæ appellatur manus menſa deeſt, Sed menſalis linea ſi cum naturali concurrens triangulum incipit, tunc à multis inſidias, ac ſanguinem quoque profuſum iri, ajunt portendi. Si verò in fine menſæ, circa percuſſionem manus reperiatur manifeſta crux, multas peregrinationes, & variam locorum mutationem concipio, ſed proſperam inibi fortunam. Quoties multum inter ſe diſtant, ampliſſimo interrelicto ſpacio duæ hæ lineæ quæ menſam conſtituunt: calorem ſuperfluum, & male temperatos humores ineſſe ei corpori putare debemus. Contra, quoties ille in manu campus arctè clauſus fuerit, judicium erit hominis avari, & qui nimis circa pecuniæ ſtudium ſollicitus ſit, crudelis interim ac truculentus.

Hæc fere de principalibus manus inciſuris, & iis partibus, quæ intra ipſam ſunt manum, dixiſſe ſatis ſit. In ſequentibus de digitorum tuberibus, ac ipſis etiam digitis & planetarum ſtationibus, & ſi quid præterea ſupererit, dicendum venit.

Hi characteres, lineæ, ſive cruces in menſa manus & quadrangulo, quid ſignificent, paulo ante in canone expoſitum eſt. Stella in medió menſæ poſita, virum omnis æqui ac boni ſtudioſum, & ob id venerabilem indicat, ac dignitate plurima præditū. In communi dictum ſit: quibus & natura contremiſcunt manus (nam multis caſu hoc evenit, aliquibus ex ægritudine) ut iracundos, rixoſos, impuros, ac inebrios indicari.

De

De Montibus digitorum. Et primum de pollicari, qui Veneris, apud vetuſtiores dicitur

Cap. VIII.

ET quia ſatis dictum eſt de principalibus manuum lineis. Nunc de particularibus digitorum lineis, & eorum montibus ſcribendum eſt, eorumque ſignificationes ſubijciendæ oculis ſunt, adiunctis ſeptem planetarum naturis: quomodo cognoſcere liceat inter illos, quid conveniat, vel contra in diſcrimine quid noceat.

Mons pollicis.

Mons pollicis, tuber illud eſt, quod vitæ linea ab ortu ſuo ſtatim ad manum reſtrictam deſcendens præterit. Vocaturque mons Veneris. Qui ſi lenis & planus; nihil rugarum aut ſectionum, aut admodum parum habeat, coloreque ſit vivo & rubente: bonam primum corporis qualitatem, deinde mulierum quoque amatorem oſtendit, hominemque circa veſtitus cuiuſdam lautitiam occupatum, & qui munditiis ſtudeat.

Quod

Digitized by Google

Quod ſi in eo breviuſcula alia linea ſecundum vitæ illam rectè devoluta (cuius ob id ſoror vocatur) procurrat : ſignum eſt hominis venereis ſeſe oblectantem. Quin etiam perpetuas divitias promittit eadem illa ſoror, ſi longior, fuerit, nec abrupta ſtatim, comiteturque vitæ lineam continuò. Iamſi non in ſummo ſtatim tubere incipiat hæc, ſed in medio forte, aut non longè ab imo : tenuitatem quidem rerum in prima ætate, in ſequentibus copiam ſignificat. Nonnunquam plano tubere, quatuor æquo intervallo à montis ſummo ad reſtrictam manum lineæ procurrunt : pollicenturque divitias & honores in prima ſtatim ætate. Quæ item ſi non ſummo monte oriantur, ſed ab ipſa pollicis iunctura; eoſdem quidem ſucceſſus, verùm ſerius fortaſſe eventuros denotant, ac omninò tardè, & in ſuprema ſenectute iuxta. Si extremum pollicis articulum paulo infrà unguem ſcindant, aut prope ipſam contiguè iuncturam ſint, ferunt, quòd ſi longiſſimæ ſint hæ lineæ, ac claræ & lucidæ, divitias & honores ſtatim id præſagire. Alioquin tanto ad minutius, quanto obſcuriores fuerint. Proinde & imperium iis ſucceſſibus portendi ajunt, ſi aliæ diverſim obambulantes, illas interruperint quatuor lineas. Plerumque ſubtilis quædam inciſio à ſupremo pollicis monte, lineam vitæ verſus it, ſignificatque ferro interiturum hominem. Alias quædam lucidè iuxta indicem ortæ ſecant lineam vitæ, multarum peregrinationum, & longarum per diuerſas mundi regiones viarum indices ſunt. In quibuſdam eodem ortæ loco inciſiones ad vitæ aut cordis lineam, ſuperius ubi illa oritur procedunt ; in manibus hominum iactorum & ambitioſorum, quique luxu & libidine adfluunt. In aliis ſignis quædam linea & rubicunda eodem in loco, montem pollicis peragrans, cognatorum inceſtum & concubitum oſtendit.

Quamquam non ita fidem habendam arti huic iudico, ut ſola inſpecta manu, hæc compertum iri credam. Sed ubi dico, cum propinquis coiturum eam, ſic accipiendum moneo, adeò ardere hominem libidine, adeoque perdi

tum

tum eſſe; ut ne à cognatis quidem abſtinere eum ſperari debeat. Neque enim fieri poteſt, ut huiuſmodi planè intelligantur, ſed coniectura aſſequi licet. Ad quod multum facit, ipſam hominis faciem intueri, totumque eum contemplari: ut videatur quomodo inter ſe omnia conveniant, & quòd eius adminiculo occultam hominis naturam & futuræ vitæ ſortem prodat; id quod ſemel hoc dictum loco, in futurum ubique obſervari debet;

Qui ſuaves ſunt moribus, & vitæ jucundæ, vivuntque lætè, & hilariter converſantur, ac faceti ſunt; & jocos miſcent, muſicis gaudentes: ſtellulas habent hoc in monte, eſt enim Veneris planè regio hæc, cuius hoc eſt ſtudium, & frequenter ſic morati montem eum habent complurimis diſcuſſum parvulis, ſed claris ſectionibus. Quales ſiquidem intuita fuerit celſitudo tua, pater ac princeps clementiſſime ac omnium colendiſſime; inſpiciat faciem eius hominis, videbitque ut plurimum colore candidum, alioqui compagine corporis decentiſſima; oculis nigris & præfulgidis ac omninò venuſtis; læto intuitu, ore honeſto, & per omnia venereum; ob idque laſcivientem impenſè, & luxui deditum, ac libidine accenſum, aleæ ſtudentem, & in jocis aſſiduum, ducentem choreas, obleċtantem ſe floribus, roſis & odoribus; ac jucunda omnia appetentem; ornatusque omnes circa veſtitum præſertim amantem: quem auri, argenti, & gemmarum deſiderium tentat, qui frequenter rideat, qui convicia ſectatur: compotiones & ludos ſtudioſè frequentet; ſalacem ebrium venuſtum; & procacem, qui mulieribus converſari ſoleat, & circa venerea affici cupidiſſimè, qui addiſcendis eis artibus, quæ huic naturæ conveniunt, docilis admodum ſit, ad reliqua perdiſcenda ingenio tardo; & hebeti intellectu. Qui facilè credat, facilè decipiatur, liberalem, æquum, & lenem ac miſericordem, naturæq; minimæ malæ, pium, enim & iuſtum, quique in amicitia integra ſit; & fidus. Quem muſicæ ſtudium teneat, ardua & ſeria non perinde ſollicitum habeant. Qui delectatur pictis tabulis, & pingat ipſe; & ſtatuarum pulchritudine & artificio capia-

Venereorum natura.

Digitized by Google

tur, & ſciat ipſe quoque fingere. Quique in iis quæ huiuſmodi ſunt, fortuna utitur ſecunda, in contrariis non feliciter admodum experiatur. Cuius vita ſit ſplendida, res mediocris, lucri nullus valde ardor, neque avaritiæ ſtudium. Amabilem, & cuius deſiderio teneantur multi, Qui alios exhilaret, delitiis affluat, voluptatem colat, luxui, delitiis ac lætitiæ deditus ſit. Quem nulla facilè res permoveat, nullum adeò arduum negotium perturbatum aut ſollicitum reddat, minimè cogitabundum, ſed præſentibus contentum, & anxietatem omnem profligantem. In ſumma, qui ſic vivat, ſic moriatur. Neque in iis magis, quam in omnibus aliis conſideranda hominis natura, non ex manus inſpectione tantum; ſed à totius habitudinis contemplatione venit. Quare idipſum quod de uno hic expoſuimus, de omnibus alibi eſſe exempli vice poterit.

Præterea in pollicis monte qui fiſſuras habent nimium multas, nullo ordine, nec ita pari intervallo, ſed ſparſim inter ſe diverſas, eos haud dubie libidinoſos & impuros, ſed interim amarulentos, etiam jurgioſos, & qui cum mulieribus lites facile conſerant ac moroſi & difficiles habeantur. Cumque libidine in tantum æſtuent, ut ſatiari etiam facile non poſſint, exquirantque ibi genera inſueti uſus & monſtro ſimillima, converſationis tamen ſunt minime jucundæ, & vitæ inſuavis. Tenet eos ferè nullum ſapientiæ ſtudium, nec in doctrinis proficiunt, ſed ad alia capaciores ſunt, ſcitoq; exercent ea quæ matutino opere fiunt. Et quæ ad luxum ſunt omnia ingenioſè excogitant. Cuius rei adſigno rationem, quod qui tales ſunt, & ſic aptam manum habent, eorum fere genitura Venerem in ſexta, aut octava domo oſtendit. Vides igitur ut complexæ invicem ſibi ſunt, atque genuinæ ſcientiæ Aſtrologia & Chyromantia, & neutra ſine altera addiſci rite poteſt, ſed quæ ſuo loco diſcemus uberius.

Si

Digitized by Google

Si quando annuli in morem juxta primam eius juncturam ſecet pollicem rimula quædam, ita ut totam circumdet ac includat, video multos obſtinatè arbitrari, omninò eum hominem & neceſſariò ſuſpendio interiturum. Atque ipſe in uno quodam id eveniſſe expertus ſum. Sed cum multos qui ad ſuſpendium ducebantur, inſpectis eorum manibus carere hac nota viderim, pro incerto relinquam.

Qui tribus quibusdam, aut quatuor in latum ſectionibus conſciſſum ſub prima junctura pollicem habent, eos dico juvenes ſtatim divitiis & honoribus amplificatos iri. Si verò ſupra eam in provectiori ætate acceſſura hæc: tandemque in ſenecta, ſi propè ſecundam juncturam ſint hæ ſectiones. Si qua mulier autem ſic inſignitum ſuperius pollicem (ut eſt qui ſecundo hîc loco pingitur) habeat: eã ut fraudulentam & minimè bonam fugiendam moneo. Ecce autem libidinoſam tibi, & perdite moratam, adulteram, & proſtituentem ſe ultrò, ac mirè intemperantẽ, nec in coitu ſatiabilem, quæ hoc ſigno, quod hîc adſcriptum vides, medium Veneris montem impreſſum habuerit ⊙ ferunt. *Experimentum*

Cuius nuptæ, primam in pollice juncturam tres ſectiones parum impari intervallo ſecant, ei à proprio marito vulnerationis, aut necis etiam imminere periculum, Eamque, cui ſubtus ſecundum ibidem iuncturam parvulæ quædam & multæ cruces ſint: inſigniter piam, & religionibus deditam denotari. Rurſumque duas tantum huiuſmodi notas quæ habeat: ut litigoſam & infidam, locacemque. Invenire eſt & petulantem eſſe, & procacem, quæ eodem in loco ramuſculos habeat complures.

Dn monte Indicis & digito eo, ac Iovialibus.

CAP. IX.

PLANETARVM omnium beneficentiſſimus eſt Iupiter, isque locum habet in manu ipſum quod ſub Indice digito tuber eſt. Quare ſi ad planum id & levigatum conſpexeris, honeſtatem vitæ, ac bonitatem naturæ ſignificari tibi arbitrare. Idque magis etiam ſi à digito ipſo parvulæ quædam & ſub

ſub obſcuræ eædem rimulæ incedant : maximeque, ſi hæc non ita magno inter ſe ſpacio deſtiterint. tunc enim honores & dignitates à principibus portendunt. Auſique ſunt quidam certius definire hoc, dicentes, tot illum gradus honorum, aut eccleſiaſticarum dignitatum percurſurum, quot huiuscemodi hoc in loco ſectiones habuerit.

Quorum in manu eſt recta quædam & clara ſectio, in ipſa manu ad indicis radicem orta; & à media prope naturali ad tuberis eius angulum transverſum ſe movens, hos animi magnitudine, & rerum maximarum cura ſuſpiciendos habe, famamque petentes, & gloria inſigniri conantes & audacia dimicandos. Verum hoc poſtremum itidem denotata menſali ad indicis montem proficiſcens parvula quædam linea, Atque has jam dictas ſectiones, ſi tranſverſæ quædam rimulæ interſcindant, capitis vulnera portendi ferunt.

Sæpe indicem à medio dirimit ſectio quædam craſſius eluceſcens, à rubicunda, & inteſtinorum vitia arguit, eorumque imbecillitatem in viris, nam mulieres hanc habentes, in partu periclitaturas præſagi, tuncque magis, quando ea valde rubeſcit. Aiunt violenta morte interiturum, cuius in manu à menſalis fine orta ſectio, ipſum Iovis tuber recta petat. Cruces item in Iovis monte apparentes, honorum acceſſiones, & dignitatum incrementa præſagiunt tot gradibus, quot ea fuerint ſigna: comperrumque ſæpe eſt, ſacerdotia adſecutos huiuſmodi, & eccleſiaſticas dignitates abundè.

Sic inſigniti, Ioviales in primis vocantur, & in talibus fortunæ ſucceſſibus feliciſſimè ut plurimum agunt. Quos alioqui videre licet corpus habere modicè compactum, ſed forma admodum grata, nec invenuſtum, coloris candidi, capillo ſpiſſo, oculisque decenter compoſitis, mundos, & lætitiæ deditos. Ipſorum vero natura hæc eſt, animi magnitudo, & elatio, magnorum appetens; liberalior aliquando ſupra quam facultates ſinant, cupiunt regnare, aut imperare aliis, in ſummis occupantur, infimorum impatientes, ac mediocritatis contemptores, honeſti, no-

Digitized by Google

biles, gloriæ cupidi, & famæ captatores, læti interim & jucunditati ac delectationi dediti. Sæpenumero inflati & turgidi, magis apti negotiis, ac ad regium planè faſtigium anhelantes, fidei opinione clari, amicitiarum ſtudioſi, ſimplices, & à fraudibus abhorrentes, paci ſtudentes, per omnia probi, ut plurimum ſapientiæ etiam dediti, ſemper verò civili prudentia inſigniter præditi, & conſilio pollētes, nec eloquentiæ expertes. Eorum inceſſus neq; citus eſt nimiū, neq; tardus. Conſtantiā animi quoq; ibi promittunt. Nulli hominū feliciores ſunt, nulli votorū facilius compotes. Contingitq; iis præcipue, ut magnorum virorum patrocinio tuti ſint, & Principum teſtimonio commendentur. Amant uxores, amant prolē, ac ſuos piè diligunt. Videre eſt in ſucceſſibus quoque, & poſteritate fortunatos eos. Præterea cibi appetentes, ſuos facit Iupiter, & ob id plerunque laborantes ex ſtomachi crudelitate, aut circa hepar adfectos. Nam & valetudinem iis crapula turbat. Alioqui diuturniori vitæ aptiores ſint. Rarò videas Iovialem quempiam, qui non claram vocem habeat & dentes ſuperius priores duos eminentes, citò paupertatem, & pubertatem egredientes. Hæc in ſumma de iis quorum in genitura Iupiter abſque alterius mali commixtione dominus eſt.

Cæterùm ſi qua mulier In extremo Indicis articulo circa manum, complures quaſdam lineas transverſim & in latum euntes habeat: ei ex demortuis propinquis, aut adfinibus hæreditates amplas ajunt acceſſuras. Quod ſi in medio articulo eaſdem præferat, ut invidam & mendacē, ac fraulentam arguunt. Item eiſdem ſignis, montem Iovis ſi conſciſſum habeat: iracundiæ, amarulentis moroſitatis, & jurgii ſuſpicione infamant eam. Hoc ipſi mihi compertum eſt prolis numeroſitatem pariendi, ſi qua in medio articulo habeat tres dilucidas ſectiones ſecundum digiti longitudinem deſcendentes, quarum media brevis, & una parte obtuſior ſit, perq; eas transverſim & in latum ſectionem aliam clariorem, duaſque obſcuras, quæ mediam illam breviuſculam non attingant. Habent improbæ & impudicæ mulieres ſtellulas cum hemicyclo in Iovis monte.

Tres

Digitized by Google

Tres variæ ſe curvantes lineæ, pene æquo intervallo in latum extrema parte infra ultimam juncturam, indicem per latum ſecantes, mulieris impuritatem arguunt. Contrà, ſi cuius medium articulum ſcindant in longum ſectiones, quarum in medio ſtella aliquando ſit, caſtitatis & pudoris argumento cenſenda venit. Promittimus amplam hæreditatem, & divitias abunde ſucceſſuras, planeq; locupletandas fore, ſive exhæreditatum ſucceſſione contingat hoc, ſive ex ſacerdotiorum, & cenſuum eccleſiaſticorũ proventu ſit, eum qui in tubere Ioviali crucem, aut ſtellulam habeat claram, & vivi coloris, quamq; nullæ interſecent

aut confundant aliæ ſectiones aut rugæ. Vidi imbecilles quosdam, meticuloſos, puſillanimes, ſed invidos interim & avaros, lineam quandam à medii tubere ad reſtrictam euntem habere. Alii ferunt, qui hanc lineam conſciſſam ea parte manus habeat: ſi aliquando capi, & in cuſtodia vel carcere poni contingat, aut moriturum ibi, aut ſupplicio affici, vel difficulter fore ut liberetur.

De

Digitized by Google

De Monte medii qui Saturni eſt, & digito eo, ac de Saturniis hominibus. CAP. X.

DIXIMVS in præcedentibus, medium manus digitum Saturno dari hac in arte, eiusque ob id nomine cenſeri: quare & tuber quod ſub eo eſt, mons Saturni vocatur. Quod ſi planum penitus, lene & ſine rugis, ſine ſectionibus fuerit: ſimplicitatem oſtendit hominis, ipſum laborioſum, ſedulum, fraudis expertem. Si verò à linea menſali veniens rima Saturni hunc montem ſecet, hominem denotat mirificè anxium, & qui quotidianis commordeatur curis, quem ſollicitudines in quietum agant, qui aſſiduè meditetur aliquid, ſeque conficiat intra: & quamquam hæc agat, nunquam tamen, aut perrarò locupletetur.

Inibi complures huiuſmodi ſectiones, vitam ſignificant cum inopia anxiam, & in magna rerum penuria laborioſam, atque carceres: & in iis tormenta dicunt portendere hæc. Vbi radice annularis ad Saturnium tuber quædam

ſe recurvat ſectio: hominis judicium concipio pigri, torpentis, ignavi, ac deſidis: præterea ſtolidi, inſipientis, temerarii, & ſtupidi, qui nihil unquam ſcitè agat aliquid, nonnunquam imprudenter audeat, rudi intellectu, mente ſtolida.

Ajunt, quæ mulier plures habeat inter Solis & Saturni digitos ſectiones in longum deſcendentes, item inter Solis & Mercurii cùm ibi quoq; habeat quaſdam, generationi aptam eſſe, & maſculos concipere facillimum. Quo de promittere nihil auſim. Imò vero neminem latere volo, ex Chyromantia nunquam potuiſſe de prole inveſtigantem certum aliquid comperire me. Adeò ſemper fefellit ibi ars ea, unde ad alia recurſus mihi eſt. Hoc ſcitè exploratū habeo, ſi quæ à principibus manus lineis, parvæ ſectiones ad Saturni montem ſe derivent, malæ hominem eum qualitatis, nec vitæ admodum eſſe probæ. Ferunt & in prima digiti huius junctura, muliebri manu, ſi crux, aut ſtellula conſpiciatur, ſterilitatis hanc argumentum eſſe.

Qui montem hunc plurimis variè rimis inſciſſum habet, aliorum haud perinde digitorum rimoſis tuberibus, eum Saturnium planè judicato. Quo loco referre arbitror, eius planetæ habitudines ut explanem, quibus eos, quorum genituræ præeſt, inſtruit. Pallent ij plurimum & invenuſta facie ſunt, ac defixis in terram oculis tardiuſculè incedunt, macilenti, & interdum recurvo etiam tergo. Moribus verò ſunt magna ex parte improbis. Nam malitioſus facit Saturnus, ſubdolos, & fraudulentos. Gaudent eſſe ſoli, ac ſibi vivunt: nec ferè aliis operam dant, aut amicis vacant. Circa cibum non admodum ſibi indulgent. Potatores verò ſunt ſtrenui, quamquam ſæpe edunt, & nonnunquam voraces ſint etiam. Agitantur miſeris continuò curarum inquietudinibus, neque unquam à ſolicitudine liberi ſunt, & anxiè affliguntur amariſſimis intra cogitationibus, ſemper triſtia, ſemper meticuloſa agitantes animo. Vita eſt eis apud paludes & ſtagna. Sordidè vivunt per omnia, loquuntur & tardè & pauca. Nonnunquam propter aſſiduam contemplationem auſcul

tare

tare alios non poſſunt. Frigent natura, imbecilli ſunt corpore, valetudinarii, hircum olentes, & alopitij. Vox eſt obſcura, & raucum quiddam ſubmurmurant, ac impedita ſunt lingua. Invident aliis facilè. Suntque ut nulli præterea affectionum omnium tenaciſſimi. Itaq; & quos odio perſequi decreverunt, odore inſenſiſſimè, & irremiſſibiliter: neque infirmius, quos volūt, amāt. Cogitationes ſunt velle ædificare, velle arbores plātare, agros colere, & quiddam diuturnè manſurum incipere. Non admodum amant mulieres, itaq; & proli rarò dant operam, plerumq; ſteriles moriendo. Senſibus obtuſis, & intellectu hebeti. Qui cum tales ſint, libertatis ſunt tamen mirabiliter tenaces, eamque contumaciſſimè tuentur: nec ſerunt dominos, &

ſervire

Digitized by Google

ſervire in extremis judicant malis, regnorum ut nulli hominum impatientiſſimi. Gaudent nigro itaq; ſic veſtiunt, & omnia colore eo infecta, circum ſe volunt. Suſpicantur facilè facileque metuunt. Atque hi ſomniorum etiam curam habent, ut humilia aliàs omnia cogitant. Sed de Saturniis hactenus.

Præterea ſignum in prima medii junctura impreſſum ſi quidem mulieris fuerit, bonum: ſin viri contrarium portendit. Mulier quoque, in cujus ea junctura fuerint quinque vel ſex lineæ ſeorſum in digiti longum demiſſæ: ſignificant filiam parituram, qui aliquando ſacerdos futurus ſit. Interfecturum dicunt, qui ſtellam habet in eadem Saturnii junctura.

De monte & digito annulari, & ſignificatione ſolarium. CAP. II.

EST

Digitized by Google

EST autem annularis mons, qui inter digitum & menſalem lineam quadam intercapedine prominet, à vulgò doctis, ſolaris appellatus. Ab illius igitur radice ad menſalem usque ſi protendantur lineæ minuſculæ, idem perinde faciunt quòd apud Aſtrologos Mercurius? hominem acri, feliciique ingenio, variis deditum diſciplinis: præterea arrogantem, & cum quodam ſupercilio eloquentem, ad hoc capacem dignitatum tam prophanarum, quam ſpiritualium. Fit interdum, quo geminatim in modum parallelorum diſtent æquè; id vide ne quid imponat tibi. Nihil ferè diſtat à prioribus, niſi quod magniloquentiam adimit, præbet verò ſobrietatem & honeſtatem. Secus ſi aliunde in illas ducantur aliæ, vel altrinſecus ſecuerint ſe: ubi prorſus ab oppoſito divinatur. Niſi fortaſſe vel non pertigerint, vel non inciderint has: id apprimè fauſtum ominoſumque habetur: quòd inimicos omnes vincet, proſternetque ſub ſe. Iam ſi neque contigerint digitum, neque æqualiter locentur à menſali, verum propenderint ad eum qui iuxta eſt digitum, juxta alterationem linearum, etiam ſtatus & vitæ mutationem notat. Item ſi pluſculæ rubicundæ tenues per eundem montem ducantur, iucundum, hilarem, prudentem. Quæ tamen ſi tortuoſæ fuerint, ac perinde rubicundæ, dolores indicant, quibus jam actu affligitur quis. Pallidæ identidem cruciatus, verùm præteritos jam. Interſecantes ſe in modum crucis, quod vocant Andreæ, protractæ verò à menſali per montem Solis ad primam juncturam, providum, res ſuas prudenter moderantem. Pulchrè verò digitos huiuscemodi ſolares venamur, eſtque id certiſſimum indicium, ſi variè egatus lineis fuerit ornatus.

Eſt & aliud ſignum; videlicet lineæ duæ tortuoſæ parallelæ protenſæ à reſtricta, quod ubi in manu perſpexeris, feliciſſima pronunciat, præcipuè in dignitatibus acquirendis, & quicquid ad optimas virtutes ſpectat, ſcientiam, prudentiam, liberalitatem. Eius typum quendam ſubiecimus in hunc modum.

Item

Item ſi invicem concurrerint minutæ lineæ ſupra iunċturam primam, ſitque fœmina quæ has habeat, idem indicat prorſus. Hoc adiecto, quod ea ab maritis locupletabitur, habebiturque in honore. Præter hæc etiam devotam, niſi quòd monaſticam vitam non feret. Ita ſi in ſecunda junctura fuerint, ſemper in honore futuram, verùm inter eos, qui de eodem ſunt ſtemmate. Vbique enim tam in maribus quam in fœminis divitias notant, peſſimum verò, ſi ad ſolarem usque proceſſerint.

De

De Monte & digito Mercuriali, & de natura Mercurii. CAP. XII.

MONS Auricularis, vel rectius Mercurii, inter digitum minimum eſt, & lineam Menſalem. Hunc permagni refert planus ſit, & nervis minime perplexus: an obductus lineis, vel coloratior. Repurgatus enim à verrucis, à ſqualoribus, à nervis decenter coloratus conſtanti animo virum indicat, in Virgine verò integritatem. Vbi linea à menſa exoriens, gracilis, picturataquè deſcenderit, ad radicem montis diametro procedens, liberalitatem. Eædem per plures ſimiliter inter menſam & articularem ſumentes exordia, tot nuptias præſe ferunt quot illuc trahuntur lineæ. Tametſi longitudinem & contractionem, exilitatem, & colorem animadverti hic velint Chyromantici. Pallidæ prædictas nuptias ſignificant, verùm peractus jam. Oblongæ atque primo tinctæ colore, contrahendus in futurum. Evenit verò haud raro, ut ex eiſdem craſſiores ſint aliquæ hoc etiam rubi-

rubicundæ: judicabis inde mendaciloquum, ſubverſorem, furem, raptorem deniq; omnium flagitiorum genere contaminatum, Atque huc uſque de parallelis & rectis lineis.

Iam ſi recurva vel circularis aliqua demiſſa ſit ex eodem digito, declivis ad medium, præclaram indolem denotat, de quo multa ſit ſpes, ut ad omnem tandem fortunam futurus ſit idoneus.

De mulieribus hoc habe Si cui parvulas atque easdem retortas habere contigerit è ſuperiori parte auricularis, ut plurimum conditionem indicat, quæ fermè totæ fœminarum cohorti familiaris eſt, nempe inſolentiam, garrulitatem, inconſtantiam.

Phyſiognomia omnium Mercurialium hæc fermè eſt, Color medius inter album & nigrum, frons elevata, rotunda facies, oculi perpulchri in felium morem non omninò nigri, barbitium nigrum, ſed rarum corpuſculum, gracile, ſtatura decens, labia tenuia, naſus præacutus, vox gracilis, & eadem prompta, motus velox

Mercurialium natura. Et ſi ex monte etiam id prædicere velis, monticulus plurimis lineis rectis eſt variegatus, ſecundum converſationem etiam docilis ingenii, audax, ſcortator, fidelis, proclivis ad mendacia ſui ingenii, ſectarum amator: oſor ſuperſtitionis, templis & oraculis non multum tribuens, ad nullam artem ferè non idoneus, præcipuè verò ad Matheſim, & Geometriam. In ſumma, omnium horarum homo, Doctor, Poeta, Mathematicus, præditus ſcientia linguarum, ſcrutator arcanorum, Philoſophus cordatus, modeſtus alioqui, verboſus etiam, ſed neminem lædens: ex mœchanicis artibus eis ſtudens quæ politiores ſunt & mundiores, ut puta picturis, & huiuſmodi. In ægritudinibus paulò plus tamen infortunatus, & infeſtinatione phantaſmatum quam cæteri homines.

De perſpectione verò juncturarum, id etiam ſummopere auſcultandum eſt. Sunt certa quædam cauteria, cuius primi quidem figura ſi eſt hæc in prima junctura, hominem judica ſtudioſum, in primis Rhetoricæ, arrogantem & ſuperciliosum, ingenii procacis. Alterum in ſecunda

da junctura, quod tametſi figura abludat à primo, ipſa tamen re ut primum, concionatorem præſignem oſtendit. Rurſum ſi obverſum ſit, variis obnoxium paſſionibus, horribilibus ſomniis, & quicquid malorum phantaſmatum eſt. Sic in tertia junctura ſi crucem videris, ſignum certum paupertatis, inediæ, tenuitatis. Quæ ſi etiam tam locuples non ſit, ut omnia ſigna complectatur, certè tamen potiora curavimus adſcribere. Quis enim tam multifarias lineas, tam vanorum ingeniorum indicia, in tam exili ſpaciolo comprehenderit; In canonibus tamen nihil omiſimus, quod ad rem nobis facere videbatur.

Digitized by Google

De Baſe triangulari, & iis quibus prædominatur Luna. CAP. XIII.

INprimis explicandum eſt, quam vocent triangularem baſim Chyromantici. Ea eſt quæ protrito vocabulo dicitur linea hepatis & ſtomachi, protenditur à cauda lineæ vitæ, contingens verò lineam mediã naturalẽ quæ ſimul junctæ, efficiunt triangulum, modò nihil obſtiterit nativitati adverſum. Quanquã ſciam, hanc à quibusdã minimè comminiſci, quod ſui nõ ſemper ſimilis eſt, ſed non video, cur ideo omitti debeat, cum palam compertum ſit, nihil minus poſſe hanc quam omnes alias, maximè ſi ex æquo angulum perfecerit cum media naturali & linea vitæ. Nam indicat ſanitatem, incolumitatem, florentem ſe, vel obſcurata ſit, aut circum ſe habeat puncturam, nihilo ſecius de ſtomacho & hepate prognoſticat, nempe indigeſtionem, morpheam, torturam, ſpaſmum, phlegma, conſtrictionem alvi, dolorem ſtomachi & coſtarum, præcipuè ſi pallida extiterit. Porrò benè obducta curæ & rubea,

Digitized by Google

bea, rubor tamen ille ſit ad lineam vitæ propenſior, quam ad lineam naturalem, dolorem capitis. Et è diverſo, pneuripimoniam, tuſſim ethicam, ſquallorem oris, ſi ad naturalem rubor ille diverterit.

Id quoq; ſcito dignum eſt, quod ſi in loco Lunæ figuram illam videris circularem, tametſi videatur fortaſſe ridiculum tibi, tamen amiſſionem ſignificat unius oculi: & binæ ſi ſint notulæ o o amborum oculorum. Id non tam certum eſſe, quam omnium certiſſimum à doctis viris comperimus, quin & noſtropte didicimus malo. Simile eſt & illud, ſi eodem in loco Lunæ ſtellula compareat: quæ nefarium & ſceleratiſſimum ſignificat. Phyſiognomiā ſi ſcire voles, facie quidem albus eſt modico perfuſus rubore conjuncta ſupercilia ſunt, facies & maxillæ inflatæ, oculi inæ- *Lunaticorum natura.*

E 2 qua-

quales, ſubnigri, fortaſſe etiam ſignati notula aliqua in facie. Nullius frugi, utplurimum languidus, inſtabilis, piger, inſipiens, inops, atque id in prima ætate. In ſecunda ditior paulò evadet. In tertia rurſus miſer, delirus, infortunatus, natus ad peragrandum perpetuò terras. Quoad ægritudines, addictus epilepſiæ, paralyſi, guttæ caducæ, torturæ vultus. Niſi Lunam in radice nativitatis Solem, vel Iovem habeat ſibi benè propitium.

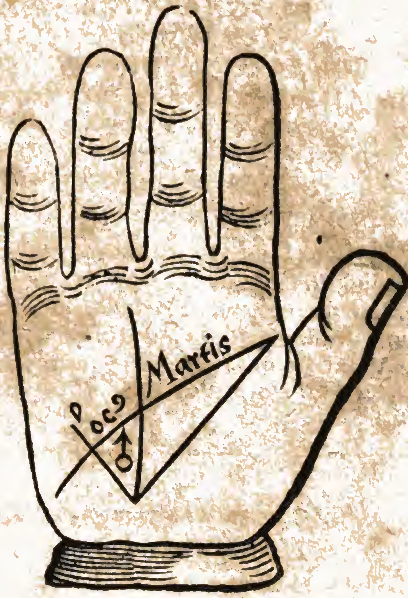
De loco Martis, & natura Martialiſtarum.

CAP. XIV.

OPERÆ precium eſt, antequam de Marte ſermonem faciamus, ſcire cur hunc in vola voluerint conſtitui in ipſo triangulo juxta lineam naturalem. Verùm id alibi dicemus: jam lineæ nobis diſcutiendæ ſunt. In triangulo, ſi ſit alius triangulus conſummatus, ſecundum omnes proprietates Martialium pronoſticandum eſt, & quo major ac major eſt, eo amplificandus & vitiis catalogus: præſertim ſi latus atq; bene collocatus lineis phyſiognomia illi accedat: quæ mihi quidem videtur

non

non eſſe poſt habenda in hoc negotio, quamque ob id introducimus hîc, ut Chyromantiæ Phyſiognomia ſuffragetur: alioqui fieri non poteſt, ut tam exactè quiſpiam omnia perſpiciat.

Eſt autem ſecundum faciem rubei coloris, qui Martis cognomine gaudet, velut ab Sole combuſtus, pauci capillitii & eodem criſpo, minutis oculis, corpore aliquantum incurvo, & acri ſeveroq; aſpectu, Secundum animam audax, avarus, fraudulentus, peculator, raptor, infidelis, inſignis nugator, inverecundus, levis, inconſtans, iracundus, ſeditioſus, ſuſpicioſus, impatiens, homicida, jactabundus, deriſor, perjurus, falſarius rerum omnium, quæ adulterari poſſunt.

Concluſio operis Chyromantici.

His brevibus, lector optime, finem eſſe volumus Chyromantiæ noſtræ, ne quando pluribus ambagibus ſimus moleſti tibi, ubi ſi rem ipſam acu (quod ajunt) tetigimus, id eſt quod conabamur. Sin aliter, id vel maximè donandum mihi puto, quòd auſus fuerim. In magnis ſiquidem vel voluiſſe ſat eſt. In ſumma, ſic tractavimus omnia, quo & poſterius etiam colligere ſpicas permittatur. Neque ego ita abſolutam volui eſſe hanc artem, ut nihil ſuperaddi poſſit, vel deceat. Imo rem mihi faciet gratiſſimam qui ſic noſtra emendaverit, ut adferat probatiora, tantum abeſt ut feramus ægrè. Vale felix, qui hæc legeris. Ex eccleſia noſtra Steynheim, Kalend. Novembris Anno ſalutis 1522.

Prognoſtica Chyromantiæ quantum ad locos Planetarum ſeptem.

PRæter characteres & lineas quæ paſſim in manibus ſunt interdum & notæ peregrinæ comparent: quæ neſcio quid magni præ ſe ferunt. Hæ nam quid velint ſibi, curæ nobis fuit adſcribere laconiſmo noſtro quo ſolemus. Natutas ſignorum jam alibi diximus, & quis planetarũ cuiusque dominus ſit: nunc periculum faciamus, quid in planetis ſuſpecta ſigna, non ea dico quæ in cœleſtibus ſunt, ſed quæ digitis ſunt notulæ planetarum, valeant.

DE

Digitized by Google

De loco Martis.

LOcus Martis in triangulo eſt. Si igitur illic conſpexeris ſigna hujuſmodi ducta in hunc modum, hic Martialis eſt, & præfocabitur laqueo. Reliqua tria juxta menſam manus, audaciam, pertinaciam, ſeveritatem, præterea & Patrimoni diſſipationem, oppreſſorem affinium & cognatorum ſuorum ſignificant.

Digitized by Google

De digito Veneris.

VENVS pollicem occupat una cum muſculo, qui propter contiguitatem appellatur mons Veneris. Si itaque in prima junctura extare videris ſignum tale, hic pleraque in rebus omnibus proſperabitur. In ſecunda junctura, pauperem. Iuxta unguem, leproſam habiturum ſobolem. Alioqui ſemper in loco Veneris venereum indicat, & inceſtuoſum, adulterum, percuſſorem uxoris, inprimis ſi in monticulo conſpiciantur hæc ſigna.

De

De digito Iovis.

HABET & ſuas notulas Iupiter, qui Indicem poſſidet, eas ſubſcripſimus. In prima iunctura adulterium ſignificant. In ſuperioribus opes præcipuè in ſenecta. Cætera ut multum nihil præſagiunt mali.

Digitized by Google

De digito Saturni.

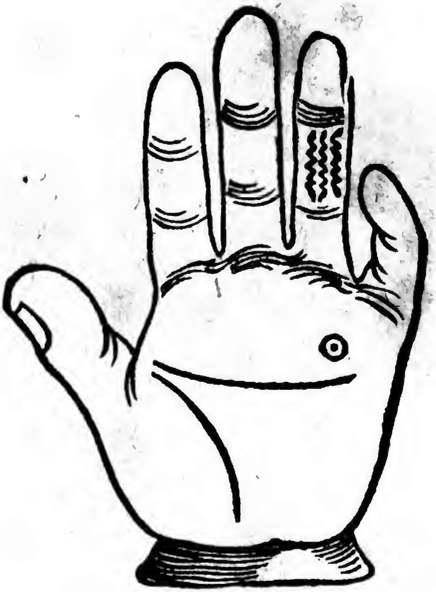

SATVRNVS in cæteris extremus hîc medium digitum obtinet. privatas ſuas notulas habet eas ſic annotavimus. Oſtenduntque Saturnicum hominem, cujus naturam partim ex præcedentibus noſti, partim dicemus in ſequentibus.

DE

Digitized by Google

De digito Solis.

IN annulari, qui propriè Solis dicitur, in eum modum picta linea, longævam vitam & proſperitatem ſignificat. Quicquid aliud apparet, à malo eſt.

Digitized by Google

De digito Mercurij.

MINIMVM Mercurio deputarunt.& cum hoc Mercurialibus certas lineas,quibus cognoſci Mercurialis poteſt: has breviter accipe. Notant enim quædam beneficia vel officia. Alia triſtitiam, melancholiam& anguſtias.

De loco Lunæ.

LVNÆ locus à percuſſione manus eſt, vel altero muſculo Exinde ſi à reſtricta aſcendant ſupraſcriptæ lineæ quas vides, ignaviam indicant. Alioqui in loco Iovis bardum & ſtultum,maximè ſi fœmina ſit,quæ natura ipſa non multum ſapiunt.

CON-

Digitized by Google

CONCLVSIO.

Habes breviter Lector optime, ſigna planetarum, quibus extra Aſtrologiam etiam, cui quisque planetæ ſubjectus ſit, diſcere potes. Opellam hanc noſtram boni conſule, atque pertenta rem ipſam opere aggredi: ne omnino fruſtra hîc ſudaſſe videamur, Iudicio tantum opus. Labor tam nullus eſt; ut vel una ſaltem, & altera lectione rem omnem adſequare.

FINIS LIBRI I.

Digitized by Google

DE PHYSIOGNOMIA LIB. II.

De judicio Frontis. Cap. I.

NON ſum neſcius, quàm nihil fidendum in fronte ſit, quæ ad quamlibet ſtatim paſſionem mutatur. Illud tamen obſervatum video, pleroſq; non melius dignoſci quam fronte: adeoque ſic obtinuiſſe apud vulgum, ut quoſdam perfrictæ frontis dicamus in eos, qui pudorem omnem abjecerunt: quòd nullibi magis quam in fronte, & in oculis pudor ipſe conſpiciatur. Quod ſi damus: neque fruſtra poteſt eſſe, quod proverbis celebratur, & prophetiis palam fit: non eſſe præpoſterum, vel inconveniens, ſi præ cæteris membris ab ipſa fronte exordiemur. Eſt autem alia ratio latæ, alia rotundæ. Quod, quo fiat perſpicacius, brevibus rem omnem aperiemus.

Fronte perfricta.

Frons elevata. Rotunda.

Quæ in gyrum elevata eſt, à quibusdam probatur maximè, ſi capiti bene reſpondeat. Sin autem temporum prominentias occupet rotunditas illa, ſitque ſubinde depilis, indicat præſtantiam ingenii, cupiditatem honoris, arrogan-

rogantiam, & quæ magnanimos omnes conſequuntur, Glabra & complanata cuticula, niſi intra ſupernam ſuperficiem naſi, prophanum, fallacem, iracundumque ſignificat. Caperata, & rugis contracta, in medio tamen declivior, una cum duabus optimis virtutibus, videlicet magnanimitate, & ingenio, peſſimum vitium habet crudelitatem. Prægrandis, rotunda, depilis, audacem, & mendacem. Oblonga, cum oblonga facie, mento tenui, crudelitatem & tyrannidem. Confuſa & tumida nimia vultus pinguedine: inſtabilem, phlegmaticum, craſſum, hebetem. Hæc ſummatim & ſub compendio, quantum ad Aſtrologiam, ſatis eſt. *Glabra.* *Caperata.* *Prægrandis.* *Oblonga.* *Confuſa.*

De judicio Superciliorum. Cap. II.

ET ſupercilia ipſa in proverbium abierunt, ut qui criſtas erigit, volueritque ſuper alios efferre ſe, ſuperciliosus dicatur, quod non multum abludit à vero. Indicat enim revera, ſi complicata & dura, vel rubea fuerint ſupercilia hominem inverecundum, impudentem, invidū. Alba verò, fœminivirum, citò credulum, ſtolidum. Quanquam peſſima omnium ſint concreta, & quæ contingunt ſe: notantque maleficum, plagiarium, maleficis artibus deditum. Id quod palam ipſe vidi in vetulis ſagis, quæ jam ad incendium ductæ, huiuſcemodi præferebant ſupercilia. Quibusdam titillant, videnturque modicum ſubgitare ſe: quod ſimiliter audacitatis & animoſitatis indicium eſt. Hirſutiora, ſimplicem: molliuſcula plana atque invicem reſpondentia ex æquo ſibi nigrantibus pilis, contemperatam complexionem, & probum. *Supercilia rubea.* *Alba.* *Concreta* *Experimentum.* *Hirſuta.* *Mollia, & plana.*

De judicio Oculorum. Cap. III.

SIMILI modo & probitatem oculi, & improbitatem arguunt, vel Servatoris noſtri teſtimonio ſic in Evangelio loquentis. En quia oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum; & rurſum ſi oculus tuus fuerit ſimplex totum corpus lucidum erit. *Oculi bene decori.*

Eſt,

Eſt autem conjectura talis. Sic ubi videris quempiam benedecentibus oculis præditum, atque iis vigilantibus, apertis, lucidis, claris, mediocribus, neque rotundis ad-

modum: ex ipſa proportione animus metiendus integer & ſanus. Quibus verò in morem vitellorum propendent extra foramina (ut in paucis hoc conſpicere licet) ita inſigniter delirantem portendunt, craſſum, & hebetem: ad hoc etiam luxurioſum, pigrum, mendacem, ſimplicem. Similiter ſi vel nimis ampli ſint, aut prodigioſæ aperturæ Ediverſo profundi. invidum, malicioſum, ſtructorem malorum, iracundum, ſuſpicioſum. Sic quibus compreſſi ſunt, & velut ad ſcopum intendentibus, crudeles tyrannos. Vbi verò deflacceſcunt, volvunturque ultrò citróque (qui mos eſt eorum qui jam frontem & pudorem omnem abjecerunt) impudicos, arrogantes, inſtabiles, mendaces, peſſimè autem omnium, ſi citrinati, fuerint atque fucati.

Propenduli.

Profundi.

Compreſſi.

Quibusdam deſtillant atque rubeſcunt, quod non naturam indicat, ſed humiditatem cerebri, & phlegmatis abundantiam. De iis ſatis.

Diſtillantes rubei.

De

De judicio Naſi. CAP. IV.

DE naſo Rhinocerotis proverbium in eos qui alios rident. Habent enim hoc, qui naſo ſunt adunco, ut & ipſi facilè alios rideant. Quanquam alioqui apud Perſas decori hoc ſit magno, atque eodem adunco præditum eſſe. Sicut illum ſuum Xerxen habuiſſe memorant hiſtoriæ Xenophontis & Plutarchi, & usque in hanc etiam diem, neminem ſubrogant ad id faſtigii niſi adprime fuerit naſutus. Ferunt & hunc fuiſſe audacem, deriſorem, & magnanimum. Vnde augurantur, deriſores & audaces eſſe, qui huiuſmodi habent; impoſtores, proditores, rapaces, avaros. Hoc de iis, qui recurvos habent naſos, ut accipitres & aquilæ. Qui verò cum curvitate ſuperne prominentiam habent, remiſſa nonnihil curvitudine, de iis aliud judicium eſt. Hi ut plurimum liberales & magnanimi ſunt, eloquentes & ſuperbi. Niſi ubi illius apex fuerit exacuatus vel acuminatus, qui quo magis exacuitur, hoc amplius reddit iracundum, ſeverum, tergiverſatorem.

Eſt autem hìc maxima varietas, ut fermè non ſit alia diſtinctio facierum quam per naſum, potiſſimum tamen diſcrimen in longitudine, denſitate, & curvitate. De in-

Digitized by Google

Oblongi. curvis jam diximus. Oblongi, ſi admodum in lateribus prominentes fuerint, ſinceritatem præferunt animi, ſed corpore atque caſtitate parum potentem continere; adprobè mentulatum, appetentem coitus. *Nares amplæ.* Craſſicies & amplitudo narium, hebetudinem adjicit, ſtoliditatem, amentiam, deriſionem, dolum atque immoderatum appetitum ad coitum. *Latus.* In medio latus, atque nonnihil compreſſus, in ſummitate verò elevatus: mendacem, protervum, crudelem, loquacem, petulantem. *Longè rotundus.* Longus & undecunque rotundus, rapacem, & cælitus fato quodam proclivem ad malum.

Livide rubeus. Et eſt in colore diſcrimen. Vbi ſi lividus ſit, vel rubeus, aut ſanè rubeis fibris intertextus, vel punctulis: egregium inde potorem elice, ebrium, ſiticuloſum, calido hepate, deditum luxuriæ. ex ægritudinibus verò morpheæ.

Corruptionis indicia. Illud obiter adnotamus, de corruptis juvenibus, & juvenculis ſi quis ſcire cupiat. Nam illud præcipuè ex naſo cognoſcitur. Cartilago quæ in apice naſi eſt, ſi ſecare ſe permiſerit, atque perinde attactu findi digitulo poteſt: indicium eſt corruptum, vel corruptam eſſe. Sunt & alia pleraque, quæ quoniam ad præſens negotium minimè promovent, lubens prætereo.

De Oris Phyſiognomia, & quid de illius aſpectu divinandum ſit. CAP. V.

Os patulum. ORIS phyſiognomiam & labiorum uno ſermone explicabimus. Os aut magnum eſt & patulum, aut anguſtum. Patens quo præcipuè videmus inſignitos Francoſſabrones, audacem, obſtreperum, impudicum, mendacem, impoſtorem, luxurioſum ſignificat, neque me unquam hic fefellit judicium. *Anguſtum.* E contra anguſtum, retentorem arcanorum, modeſtum, ſobrium, pudicum, timidum & largum. Fetulentiam anhelitus vel dentium, medicorum ſcholæ dimittimus, quæ ab illis & copioſius & eruditius explicantur. *Labia tenuia.* Illud experientia compertum eſt: tenuibus labiis loquaces eſſe, & eloquen-

quentes, garrulos ſagaces, prudentes & ingenioſos. Prægrandibus autem labris, & quibus dependet labium inferius, adeò ut emineant dentes, bardos, ſtupidos, indociles, impuros, luxurioſos, inconſtantes, & malos. *Prægrandia.*

De Phyſiognomia Linguæ & Dentium.

CAP. VI.

LINGVA puſillum quidem membrum, ſed magna jactans, incurabile malum, plena veneno mortifero, & eò peſtilentior, quòd neque ex phyſiognomia neque aliunde perveſtigari ſatis poteſt. Vtcunque animadvertatur in eam, raròſui ſimilis eſt. niſi quantum ad balbutiem attinet & eloquentiam. Balbutiem efficiunt groſſæ, immoderatæ, prælongæ. E regione tenues, acuminatæ, limatæ viperarum more, eloquentiam, aſtutiam & calliditatem præ ſe ferunt. Tametſi hîc aliud fingant Aſtrologi, non linguæ vitio tribuentes balbutiem, ſed Mercurio everſo, & eo retrogrado. Sed hæc alias. *Lingua groſſa.*

Dentium eadem ratio eſt. Hi ſi ſpiſſi ſint & canini: ex ipſo robore vitam longam præſagiunt. Neque video, quid hic multis ſit opus: cernere enim eſt decrepitos jam. qui nihil unquam moleſtiæ perpeſſi in dentibus ſunt. E converſo marcidi, minuti, brevitatem vitæ, caloris abundantiam, noxium humorem: cuiuſmodi ſunt fermè cholericorum. Alioqui quoad animum nihil videntur mutare, quod *Dentes ſpiſſi.* *Marcidi.*

Digitized by Google

Diſlocatio. quidem obſervatum ſit. Vbi diſlocati fuerint, aut extra ſeriem ſtantes, videntur nebulonem indicare, loquutuleium, inſolentem, pompoſum, & inſtabilem.

De Mento. CAP. VII.

Natura vitiati. DE Mento video convenire Philoſophos: ut ſicut naſus recurvus, ſive aduncus, vel præacutus ſemper iram, audaciam, & tyrannidem notat: ita & mentum ſignificare aiunt acutum. Illud vero non poſſum non exponere in lucem, qui membris aliquibus mutilati ſunt. quo ab illorũ commercio temperemus, ab iis inquam qui membris aliquot orbati ſunt per naturam. non arte vel maleficio Et quanquam fortaſſe curioſum vel ſuperſtitioſum id eſſe videatur, proditum tamen eſt ab ſapientiſſimis viris, è quibus hæc decerpſimus, à Galeno, Hippocrate, & ab his etiam quibus malè propitia fortuna eſt: verbi gratia, quibus mutilati ſunt oculi, nares, os, pedes, manus, & altero claudicant pede: vel de quibus conſtat, quod Saturnici ſunt. Superſtitioſum inquam videbitur quod dico: ſed tamen quod verum eſt dico. & audacter dico. Diſſentiunt ſibi invicem Saturnici & Ioviales, Martiales & Venerei, videas id in hominum conventibus, & conciliabulis. Videtur autem neſcio quid aliud

aliud intervenire, cum revera nihil ſit aliud, quam planetarum repugnantia, & aſpectuum infelicitas. Frigidus eſt Saturnus & ſiccus, Iupiter calidus & humidus. Atqui jam poteſt fieri, caliditas & frigiditas ut ſibi non repugnent? Rurſum Saturnus pigros efficit, & tenaces, & tardos, ſolitarios malos, intractabiles. Iupiter humanos, flebiles, dociles, benignos. Quod igitur in planetarum qualitatibus eſt, id pro rerum & ingeniorum inclinatione atque influentia, efficit in illis planetarum qualitas. Quis horum ingenia componet? aut quis hic extricabit ſe? At qui id jam ex Aſtrologia didicit, novit quid cuique donandum ſit, ut quiſque tractandus eſt, poteritque ex ſuis affectibus remittere interdum aliquid, ut Venus quæ ipſa natura cum Marte non ſtat, ſua tamen mollicie alterius temperat ſævitiam. De ſignatis illud nullibi non celebratiſſimum eſt, quod Ariſtoteli tribuunt, cavendum eſſe ab his quos natura ſignavit. Saturnicorum meminit & eleganter doctiſſimus Marſilius Ficinus libro 3. de vita cœlitus comparanda, ejus verba ſic habent: Saturnini evadunt immundi quidem, ignari, invidi, triſtes, dæmonibus immundis expoſiti: quorum commercium procul effugito. Nam Saturni quidem venenum alibi ſopitum latet, ceu ſulphur à flamma remotum: in viventibus verò corporibus ſæpè flagrat, atque ut ſulphur accenſum, non cumbu-

Ariſtoteles

Marſilius Ficinius.

rit ſolùm, ſed etiam vapore noxio omnia circumplet, atque inficit appropinquantes, &c. Ita enim Ioviales præſenti tali aliquo ſignato infelices evadunt. Hactenus Marſilius. Apollonium Thianeum fama eſt, in epheſo deprehendiſſe Saturnium ſenem, qui ſola præſentia ſua totam urbem infecerit peſtilentia. Hæc cùm copioſè ab eodem viro ſapientiſſimo tractata ſint, cætera ſolicito lectori relinquimns, nobis ſat eſt indicaſſe autorem.

Apollonius Thianeus.

De capillis & aliis accidentibus.
CAP. VIII.

Capilli.

CAPILLORVM phyſiognomiam ita rectè deſcribemus, ſi primum illorum naturam adſignaverimus. Non ſunt aliud capilli, quàm vapor calidus & ſiccus ab aere circumſtante indenſatus & ſiccatus. Qua finitione id in primis palam fit, ſenes & ſaturnicos depiles eſſe ideo, ob perpetuum in viribus gelu. Cholericos item hirſutos, comatos, propter ca-

Depiles ſaturnici.

lorem, & aduſtos humores. Niſi in quibus nimium calor ille abundat. Quod autem criſpi ſunt quidam & retorti, id potis adſcribunt medici, qui præfracti comam quoque ſic diſponunt: ſubinde feramus nunc judicium. Cæſaries plana

Capilli plani.

plana, mollicula, tenuis, mollem, tenuem, timidum, remiſſum, pacificum indicat. Tenax & groſſa: audacem, robuſtum, fallacem, fortunatum. Sunt quibus frons capillitior eſt, & tempora hirſuta, iis tribuemus luxuriam, vanitatem, arrogantiam. Criſpitudini tamen ſi accedat duricies, ſemper ignaviam ingenii præ ſe fert. Quæ verò in angulis temporum in morem cornu effertur criſpa, & galeata, vel criſtata, præ cæteris hominibus gravi alicui vitio implexum & deditum: rubeam habentem ſimiliter, ſed quod nemini non compertum habetur. Illa optima eſt, quæ candenti quodam nigrore nigreſcit. De his pronunciandum, quod prudentes ſunt & cogitabundi, fideles, probi: pariter & alba, flava, glauca, vel ſubalbida. Illud ex medicorum decretis obiter etiam adjiciendum cenſemus, quibus præmaturi ſubcreſcunt cani, in juventa eſſe incontinentes, impudicos, & inſtabiles. Prætere a & illud traditum ab Alexandro Aphrodiſeo, quod humor ille qui maſculis in comam reſolvitur, mulieribus convertitur in menſtruum, vel in lac, ſi conceperint. Et quibus barbitium ſuccreſcit, has quoque viragines dicimus, certi quòd coitus ſunt appetentiſſimi.

Tenaces. *Frons capillitior.*

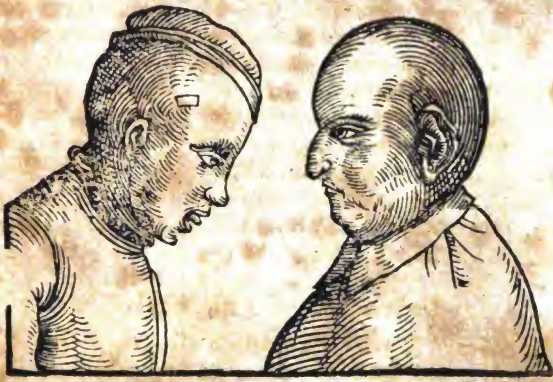
De Phyſiognomia faciei. CAP. IX.

Digitized by Google

hominem divinabis audacem, ſuperbum, injurioſum, rixoſum, fallacem. Aut mediocris, non macilenta admodum, neque præpinguis, aptum ſignificat ad omnia. Carnoſa, pigrum, phlegmaticum, tardum, lentum, timidum, venereum, inſtabilem, præſumptuoſum: & quo major acceſſerit craſſicies, hoc hebetiorem reddit, & intractabilem. Macilenta verò mediocris, ingenioſum, ſtudioſum, prudentem. Inflationes verò maxillarum, non accedente carne, aliud præſagiunt. Nempe epilepſiam, & regium morbum. Pallida nuſquam probatur. Crocea, quæ tamen ex natura crocea non eſt, aut icteritiam, aut oppilationem ſplenis, aut inundationem fellis & choleræ. Medicorum ſententia, nunquam ad ſexageſimum annum provehuntur huiuſmodi. Cætera quia trivalia ſunt, libenter diſſimulantur.

Mediocris. *Carnoſa.* *Macilenta.* *Pallida.*

De phyſiognomia Aurium. CAP. X.

AVRES tametſi ad proſpectum non veniant quibusdam, tamen patulæ, oblongæ, & aſininæ ſunt, & ex naturis potius animalis metiuntur quàm aliunde. Auriti in morem aſinorum ignavos

Auriti.

Succincti. vos ſignificant, & aſininis moribus. Succincti & minuſculis auribus ut ſimiæ inſtabiles & fallaces.

De Phyſiognomia Capitis. CAP. XI.

Caput acuminatum. Rotundum. Exile. IAM omnia illa ſi ſumas invicem, os, mentum, labia, capillos, frontem, oculos, tempora, caput conſtituunt: aut prodigioſæ magnitudinis. aut exile. Supernè acuminatum, inſtabilem, bardum, indocilem, hebetem, invidum ſignificat. Rotundum mediocri mole, ingenioſum, ſagacem, aſtutum, bonæ memoriæ. Rurſum exile, & gurgulione non admodum oblonga, ſenſatum, prudentem, doctum. Vel exiguum caput & prælongum collum, infortunatum, debilem, inſipientem.

De colore totius capitis & corporis. CAP. XII.

Corpora delicata. ET quod de membris diximus, idem de toto corpore ſentiendum putamus. Corpuſculum ipſum ſi tactu expenderis, licebit in promptu dignoſcere qualitatem vel complexionem. Delicata & gracilia, benè curata cuticula, & carne molli, maximè ſi ruboris nonnihil accedat in genis, ſanguinis dominium ſignificat. *Alba.* Alba, carnoſa, mollia, phlegma. *Fuſca.* Fuſca, ſubrubicunda: choleram. *Nigra.* Nigra, ſubnigra, pallida, vel ſubpallida: melancholiam vel aduſtam choleram. *Rugoſa.* Sic ſi rugoſa, nervoſa & calloſa cutis ſit, identidem choleram. *Gracilia.* Gracilia, tenuia, alba; phlegma, imbecillitatem, & huiuſmodi.

De Brachiis. CAP. XIII.

DE brachiis nullum negotium eſt, neminem tam eſſe craſſæ Minervæ puto, qui non protinus robuſtos ac fortes judicet, quibus nervoſa vel carnoſa ſunt brachia: cum his potiſſimum conſtent robur & vires corporis. Præterquam ubi carnoſa cute, nervi non adeò varii & multiplices ſunt: huiuſmodi ſunt phlegmatici, & ſanguinei, proclives ad ignaviam. Portentoſè prolixa, audaciam, fortitudinem, ignobilitatem, & cum hoc vitam

Digitized by Google

brevem ſignificant. Curva reſpectu ſtaturæ, vel molis corporeæ, ingratos, impudentes, avaros, obtrectatores, invidos, ſuperbos, haud multum diſcrepantes ab iis quibus piloſa brachia ſunt: quos ſimiliter petulantes, venereos, vafros, aſtutos, inſtabiles, & verboſos pronunciare oportebit.

Prolixa. Curva.

De pectore & coſtis. CAP. XIV.

LEONIS non rubor modò, ſed & audaciam ex pectore maximè dijudicant qui naturas animalium deſcripſerunt. Ex eadem conjectura, & fortem hominem & audacem dicimus, cui pectus ſit prominens, & luxurioſum; procacem, laſcivientem in verbis, ſuper-

Pectus prominens.

bum, iracundum, tenacem. Cui verò hirſutum & quadam pilorum ſilva obductum eſt, cholericum indicat hominem. cum ſuis proprietatibus. Recalvum, frigus & phlegma ſignificat. Vnde quibus in gibbum elevatum inæquale erat pectus altera parte, hos deprehendimus fallaces, inſidiatores, & ad peſſima proclives, martiales, vanos, hypocritas, ita quibus ſupernè usq; guttur rubet pectus, comperimus iracundos, contentioſos, præſumptuoſos, arrogantes, inconſtantes, timidos tamen. Illud tamen optimũ eſſe decernunt, quod planũ, quodq; carnoſum, mediocre, & depile eſt.

Hirſutum. Recalvum. Pectus rubeum. Planum carnoſum & depile.

Nam

Nam eſt indicium hoc diſcreti, prudentis, & bonorum naturalium. Et ne quid etiam, quod ad medicinam ſpectat relinquamus intactum, aliud quoque non indignum ſcitu eſt, quibus minuta ſunt corda, cæteris eſſe cordatiores, quòd ſpiritus illi impellentes vitales, in minuto membro præſentiores ſibi ſunt, quàm in prægrandibus, ubi facilè diſperguntur.

De Phyſiognomia manus. CAP. XV.

MANVVM Phyſiognomiam, quoniam abundè deſcripſimus in libro noſtro de Chyromantia, iſtuc remittimus lectorem.

De ventre, dorſo, & iliis. CAP. XVI.

NON multum negotium eſt, etiam è ventre judicare qualis quiſque ſit, atque item, è tergo, & iliis. Sunt enim hæc non minima corporis membra. Sed quæ hæc ſint audiamus.

Venter piloſus. Venter piloſus & umbilicotenus hirſutus, cum primis luxurioſum ſignificat, deinde audacem atque magnanimum, prudentem, intelligentem, ſtudioſum, ſolertem, alioqui tardè fortunatum. *Macer.* Macer & tenuis calidam atque cholericam complexionem, nonnunquam etiam melancholicam indicant complexionem. *Adipoſus.* Vt plurimum qui adipoſos habent & craſſos ventres, ingenio quoque non multum valent. Illud jam crebra experientia compertum eſt.

Tergum amplum Tergum illud laudatius eſt, quod amplum & robuſtum eſt, indicium etiam fortis & robuſti hominis. *Gibboſum.* A gibboſis & recurvis quidam cavendum ſuadent, quod præ cæteris inſigni aliquo ſcelere præſtant, maximè detractione & invidia.

Coxæ craſſæ. Suræ. Pedes. Coxæ idem indicant ferme, ſi craſſæ ſint & carnoſæ, quod carnoſæ ſuræ & pedes: nempe audacem & fortem.

Eadem

Eadem ratio quorum crura nervoſa ſunt, macra, tenuia, exilia nemo non videt imbecillitatis eſſe indicia. Impotentiæ illud vel maximum argumentum exiſtimant, ſi depiles ſint pedes: è diverſo incontinentiæ, audaciæ, ſi quàm maximè hirſuti ſint. Ita quibus duri ſunt, hebetes & obtuſos: quibus verò molles, leves, levia atque mollia quoque ingenia.

De mulieribus hoc obſervatum habent, ut quibus prælongi ſunt pedes, hæ ad procreationem liberorum ſint aptiores. Ajunt enim generandi appetitum potiſſimum decerni in pedibus, & in muliere vulvæ ſignum eſſe pedem, id quod aſſerere videtur Albertus in libro quem inſcripſit de Arcanis mulierum, videlicet menſuram medii pedis. neque omninò etiam malè. Lego enim apud alios ſcriptum, qui medicorum ſunt cohorte, niſi calefactis pedibus vix quempiam poſſe concumbere. *Mulieris pedes.*

De tota hominis ſtatura. Cap. XVII.

LICEBIT & ex ſtatura judicare. Sic enim proditum ex hiſtoriis legimus de Maximino, qui ob inſignem ac bene portentoſam longitudinem pro bardo habitus eſt. *Maximinus.* Vnde etiam illud dimanavit proverbium. Climacis ægyptia, & caliga Maximini. Quanquam quid de hoc attinet citare aliquid? cùm paſſim videamus, omnes eos qui tam prodigioſæ longitudinis ſunt, parum vel nihil omnino ſapere, atque id potiſſimum ſi macro fuerint & oblongo corpore, extento & ciconiano collo. Hujuſmodi animadvertimus quosdam in aula Friderici tertii, & Caroli Imperatorum ad miraculum macilentos & proceros, ſuſpiciendæ amentiæ & ſtoliditatis. Neque multum ab iis etiam diſtant, qui curviter incedunt. Vnde illud irroboravit fortaſſe veteris proverbii: Raro vidi procerum ſapientem, parvum humilem. Quæ verò mediocris eſt, decenter obeſa, ſimulatque qualitatibus

aliis

Digitized by Google

aliis probè inſtructa, ingenioſum, prudentem, & in rebus omnibus expeditum denotat.

Epilogus & recapitulatio totius Phyſiognomicæ artis.

Hæc quaſi præfati, ut ad ſummam reducamus omnia, tametſi & ipſa quæ diximus ſufficientia videri poſſint. Ad ſummam igitur ſi metiamur à vertice uſq; ad talos omnia membra, ſic pronunciandum eſt de ſingulis, de oculis in primis. Hi quibus contigerint humidi, lucidi, hilares, vibrantes, hujuſmodi etiam mores indicant, nempe hilares. Sed hæc perſpicacius videri poſſunt, ſi velut in tabula è regione ſubjiciamus, quid quodlibet membrum ſignificet, id enim intendebamus. Porrò ſitum ipſum locavimus talem.

Oculi humidi, lucidi, hilares, probos mores, vitam conſpicuam. Obſtipi, defixi, ſubruffi, prægrandes, voracitatem. Parvi, defixi, avaritiam. Glauci, inſidiatorem. Defixi, doloſum. Mobiles, ſeditioſum, ſuſpicioſum, infidum, oſtentatorem. Ampli, ſegnes. Trementes, ignavos. Micantes, vinolentos. Parvi, impudentes. Subtremuli, iniquos. Varii & parvi, doloſos, adulatores. Ad naſum vergentes, venereos. Ampli, ſtillantes, mobili aſpectu, furentes. Aridiores, verſutos. Tremuli, impudentes. Nigri, & clari, juſtum, ſolertem libidinoſum, ſcitum. Ambitus eorum viridis, doloſum, iniquum, furem. Humidi, mentis magnitudinem, integrum eloquium, rectum conſilium. Magni vibrantes, dementes, leves, guloſos. Sinuoſi, cavi, & aridi, perfidos, proditores. Excelſi, ampli, lucidi, puri, humidi, ſolertes, ſtudioſos, amatores. Fluidi, lacrymoſi non ex ægritudine, ſtultos. Caligantes & aridi, perfidos. Vibrantes, ampli, humidi, lucidi, intelligentes, ſublimes, violentos magnanimos, jactabundos. Nigri & reſplendentes, timidos, peſſimos. Circumturgentes, crudos, guloſos; inamabiles. Puſilli & cavi, cupidos, inſidiatores. Hilares, juſtos. Proclives ad riſum, humanos, pios. Humidi, boni conſilii. Triſtes & humiles, vel humidi, ſtudioſos. Cum ciliis recedem-

cedentibus, amabiles. Conniventes, inſidiatores, fures. Lippi, libidinoſos Protenſis ſuperciliis, effæminatos. Luſitantes ciliis, adulteros.

Frons anguſta, ſtolidum. Longa docilem. Sublata, turgida, rotunda, verſutum, tergiverſum, Rugoſa curis oneratum. Rotunda, invidum & doloſum. Ampla, largum, liberalem.

SVPERCILIA piloſa, balbutiem. Protenſa ad tempora, immundiciem.

FACIES plana, litigioſum. Carens tumore, injurioſum, immundum. Macilentior, ſapientem. Carnoſa, docilem. Triſtis, ſtultum, prudentiam.

AVRES patulæ, inſenſatum. Vaſtæ, imprudentem. Parvæ, ſtultum Quadrangulæ, eruditum.

NASVS acutus, iracundum. Craſſus & humilis, malis moribus. Vergens ad os, honeſtum, fortem, docilem. Magnus, bonum Parvus deceptorem Simus, libidinoſum.

NARES ſolidæ, fortitudinem. Rotundæ timorem, Diductæ, alacrem. Anguſtæ & rotundæ ſtultum.

OS latum bellicoſum, audacem. Vaſtum prominente labio ſuperiore, voracem, impium, loquacem, temerarium, ineptum, crudum.

LABRA exilia, tenuia, ſubtilia, eloquentem. Subtilia in ore minuto, effœminatum. Carnoſa, ſtultum. Quibus canini dentes labra extollunt, contumelioſos, parum fidos.

GVRGVLIO aſper, nugacem, inanem.

CERVIX longa, exilis, timidum, malis moribus. Craſſa, longa, furioſum, timidum, pertinacem. Mediocris, docilem, robuſtum, virtuoſum. Craſſa, rudes, barbatos, difficiles, Aſpera, contumelioſum. Curta, temerarium. Incurva, incurioſum, avarum. Flexa in dextrum, temperatum. In ſiniſtrum flexa, ganeonem, ſtultum.

PECTVS ingens, laudatum. Amplum, magnanimitatem, audaciam, probitatem. Parvum, timidum, Corpulentum, inhumanum, crudelem.

MAM-

MAMMÆ pendentes à pectore, violentum.

VENTER magnus, indiſcretum, ſtolidum, ſuperbum, luxurioſum. Strictus amplo pectore, intelligentem, conſiliarium.

TERGVM latum, generoſum. Mediocritas tergi & pectoris laudabilem. Incurvun, parcum, avarum.

BRACHIA prælonga, audaciam, probitatem, robur. Succincta, ſeminarium diſcordiæ, libidinem.

MANVS curtæ admodum, craſſum, rudem. Pingues cum digitis, furaces. Parvæ, verſutos.

PEDES carnoſi, fatuitatem. Parvi, leves, duriciem.

TIBIÆ ſubtiles, ignorantiam. Groſſæ, audaciam, fortitudinem. Latæ, fortitudinem. Nervoſæ, robur. Curtæ & pingues, immanitatem. Gibboſæ & cavæ inferné, malos homines oſtendunt. Molles, turgidæ, moratos.

SVRÆ craſſæ & curtæ, aſperum calcaneum, pinguia crura, futuram inſaniam oſtendunt.

HÆC ſunt in phyſiognomiam artem introductiones breviuſculæ, quibus adjutus quilibet, ingenia hominum dijudicare poteſt. Neque me fugit, eandem fermè fabulam egiſſe Ariſtotelem, medicos, Vallam, atque alios quamplures. Non mihuit hoc noſtrum conatum vel honorem. Id præſtitimus quod potuimus, vel illorum etiam adjuti opera. Quod ſi dentibus ſuis roſerit nos caninis quiſpiam: ſciat non commentarios ſcripſiſſe nos, ſed compendium: atque ita finis eſto.

PERIA-

PERIAXIOMATA DE FACIEBUS SIGNORUM, QUID in una quaque domo efficiat in natis Sol. Liber ordine III.

PRÆFATIO.

CVM in diſciplinas Aſtrologicas inducere atque imbuere decreverimus ſtudioſos, ſintque multa quæ circa hæc obſervari oporteat: poſt domorum ſitum, & judicia horoſcoporum, id jam reliquum eſt, de faciebus cognoſcere ſignorum, quid ſingulis in gradibus efficiant. Nam aliam ac aliam Sol, atque cæteri planetæ in gradibus & faciebus habent operationem. diviſa enim aliud in prima, aliud in ſecunda, aliud in tertia agunt in facie. Quod ut intelligas, quodlibet ſignum in triginta gradus partitur. Triginta hi gradus ſic in tres partes ſecentur. Prima ſeries usque ad decem, primam faciem tenet. Deinde à decem usque ad viginti, quicquid intervenit ſecunda dicitur. Reſiduum usque ad triginta tertia: atque in hunc modum ſupputandum eſt cum reliquis ſignis. Hi gradus, quo magis ac magis augeſcunt, tanto in vigore, præcipuè in ultimis faciebus decreſcunt, fiuntque remiſſiores in fine quam vel initio vel medio extitere runt. Hæc atque alia breviter adnotavimus ex Abraham Hali, Alcabitio, Firmico, &c. Quod ſi iterum Zoilus quiſpiam obganniat nobis, cur hæc ad noſtra trahamus. Huic reſpondemus, viros illos doctiſſimos, non omnia edocenter ſcripſiſſe, quæ conſummatum poſſint efficere Aſtrologum; verum magis ſui admonendi quàm aliorum docendi gratia. Atque his ita prælibatis, ad Arietem progredimur. *Signa in gradus.*

G Sol

Digitized by Google

Sol in Ariete. ♈

SOL igitur in Ariete, quod primum ſignum eſt inter reliqua ſigna duodecim, in primis decem gradibus editos in lucem, facit communiter ſubruffos, ſimios, ventre exili & anguſto, macilentos, atque ſignatos in ſiniſtro pede vel cubito, amicos habentes plurimos, odientes malum, proſequentes quod optimum eſt.

In ſecunda facie, id eſt, à decimo gradu Arietis, usque ad vigeſimum, facit nigrum, qui nigor tamen non in vitium reputatur, ſed in venuſtatem & maximam civilitatem. Temperatæ quoq; qualitatis, & iracundum, ſuſpicioſum, fraudulentum, cordatum, ſeptum inimicis pluribus, qui hunc venantur ad mortem.

In tertia facie, interdum ruqum, croceo permixtum colore, ſolitarium, meditantem inſidias, & fraudes frequenter.

Sol in prima facie Tauri. ♉

NATVM in prima facie navum facit, & prægrandibus aliquando oculis, labronem, ſignatum in cervice, verum feſtivum admodum, in delitiis ſemper occupatum.

In ſecunda facie laſcivum, libidinoſum, ſed non usqueadeo ut prima ſigni facie, vagabundum tamen atque mutabilem.

In tertia facie frigidiorem in complexione: propter Saturnum, qui hanc ultimam faciem poſſidet. Gignit & aurium, ventris ac crurium dolores.

Sol in prima Geminorum facie. ♊

SI cui in prima facie Geminorum ceciderit nativitas, faciunt moderatæ ſtaturæ, corpore pulchro, membris omnibus bene compoſitis: ſignatum in capite, vel genubus: manſuetum etiam, laborioſum, & ab mulieribus diſfortunatum, ac communiter ſterilem.

In ſecunda facie minuunt ſtaturam, addunt nigredinem, ſignant in cubitu in genitalibus: & quod in aliis diminutum videtur, in eloquentia reparatur.

In tertia deficientibus gradibus, decreſcere faciunt & in

natis

natis probitatem & debitam membrorum proportionem : faciunt in ſenſatum, & nugarum diſſeminatorem.

Sol in Cancro. ♋

NATVM in decem gradibus primis, corpore & pilis decentem facit, ſtrictis ſuperciliis, eruditi ingenii, ſignatum in brachio dextro ; & cruribus : præterea animam influit bonam, & amicorum copiam.

In ſecunda autem facie ruffo capillitio ; brevi ſtatura, imberbem, ſignatum in oculis.

In tertia facie craſſum, hebetem, piloſum ſuperciliis, pruriginoſum, facie quaſi inſufflatum.

Sol in Leone ♌

SIC in prima facie vitæ donarum, corpuſculo venuſto facit, rubicundo colore, modico permixto albore, variegatis oculis, corpore recto, pedibus autem morbidis, præcipue in ſenio, fama atq; egregiis factis agnitum pluribus, ſimplicem, dilectum ab regibus & principibus terræ.

In ſecunda facie pectore lato, teſticulis & membris gracilibus, cordatum, & honorabilem.

In tertia facie ſtatura brevem, colore roſeo permixto etiam albore, obnoxium etiam multis ægritudinibus, ſcortaorem, & mulierum amatorem.

Sol in Virgine ♍

FACIT natum decenti ſtatura Sol, poſſidente virgine primam faciem, corpore procero, facie pulchra ; ſciolum, acutum, prudentem, criſpo capillitio, cinœdum, comatulum, arguta & ſonora voce, multarum artium peritum, ſed infœcundum in procreandis liberis.

Sub ſecunda facie, ſimiliter facie venuſta, parvis oculis, pulchro naſo, religioſum, doctum, probum, integrum, & laudis cupidiſſimum.

Sub tertia tamen facie ſimplicem, pulcrum, docilem, ſenſatum, prudentem, bonum.

Sol in prima facie Libræ. ♎

NATVM facit (cùm ſit ſignum humanæ formæ) pulchra facie, ſimplicem, laborioſum modeſtum, ſauciandum, aliquando in capite.

In ſecunda facie ſimiliter facie pulchra, ſed oculis lippis interdum, vel petis. nam vitium aliquod illis inerit.

In tertia facie honorabilem, obſervandum, pulchrum: in extremo verò nullius, vel certe utriuſqu ſexus, caveat ne toxicum quippiam ăccipiat.

Sol in Scorpione. ♏

SOL in Scorpione facit difformem, in capite vel ſcapulis ſignatum, vel in ſiniſtro pede vel brachio, amplo pectore, in proferendis ſalibus lepidum, ſobrium vel diſcretum.

In ſecunda facie, capite magno, multiloquum, ſignatum in genubus, vel tergo.

In tertia ſtatura puſillum, contortis oculis, comedonem & ſcortatorem.

Sol in Sagittario. ♐

FACIT decorum aſpectu, proceræ ſtaturæ, aulicum, ſtudioſum bonorum rerum.

In ſecunda facie ſtatura decenti, aſpectu pulchro, croceoque, ſuperciliis conſperſis, ſignatum in pectore.

In tertia facie, procerum, pulchrum, lato & patenti pectore, ſignatum in pectore & pede.

Sol in prima facie Capricorni ♑

FACIT pectore aliquando amplo, tenerem, ſtatura competenti, ſed aliquantulum nigra, ſignatum notula in cubito vel pectore, aſtutum.

In ſecunda facie pulchrum, ſignatum brachio ſiniſtro: ſi nativitas fuerit nocturna, malicioſum, naribus prælongis, ingenio acuto.

In tertia facie corpore venuſto, facie citrina, ſignatum in brachio, vel genu. Iracundum, amabilem, amatorem mulierum.

Sol in Aquario. ♒

SOL in prima facie Aquarii facit corpore & facie formoſum, ſignatum, vel in pectore, vel in ſiniſtro pede, benignum, affabilem, tractabilem apud homines.

Sub ſecunda facie facit oblongum, rubea facie, ſignatum in tergo, vel cubito, tribulationibus obnoxium.

Sub

Digitized by Google

Sub tertia facie ſtatura brevi, vultu roſeo, ſignatum ſub cubito, amatorem mulierum. Qui autem in poſtremò gradu natus fuerit, hunc non ſolùm in proportione corporis, ſed in omnibus etiam actibus cæteris faciet diſconvenientem.

Sol in piſcibus. ♓

SOL in prima facie piſcium facit corpore mollem, album pectore amplo, barbitio decenti, pulchra fronte, clara cute, oculis patentibus & pulchris, carnoſum atque honeſtum.

In ſecunda facie ſtatura brevi, æquali, nigranti barba, parum hirſutum, agilem, lætum.

In tertia facie in membris omnibus decorum, venuſtum: dat & vocis clangorem.

HOC dignum ita notatu judicavimus: quòd certa ſigna ſunt, ſive formæ, quæ ad magnitudinem etiam in artificiali Aſtrologia tendunt, ut Leo, Virgo, & Sagittarius; Quædam ad diminutionem, ut Piſces. Cancer, & Capricornus. Et quod eſt à principio ſignorum Arietis, Leonis & Tauri, faciunt tendere corpora ad groſſitiem & fortitudinem: & fines eorum ad macredinem tendunt & debilitatem. Similiter gemini, Scorpio, & Sagittarii principia ad macredinem & debilitatem; & fines jam dictorum ſignorum ad groſſitiem & fortitudinem. *Significantia ſignorum.*

Sed & Virgo, Libra & Sagittarius ad æqualitatem ac bonam proportionem: Taurus verò, Scorpius & Piſces (ut Hali inquit) tendere faciunt ad diverſam proportionem corporis. Nati etiam in die limpidiores ſunt illis qui in nocte naſcuntur. nox namque adjuvat planetas nigredinem & obſcuritatem ſignificantes: imò Epileptici erunt, in quorum nativitatibus Luna cum Mercurio eſt, nec unus ex illis complectitur aſcendens in hora nativitatis: & ſi cum hoc Saturnus fuerit in angulo in diurna, vel Mars in nocturna nativitate. Amentes autem eodem modo ſunt, propter Saturnum in angulis in nocturna, & in diurna. Et maximè cùm Cancer, Virgo vel Piſces in an-

gulis reperti fuerint. Et cùm Saturnus in domo luminarium, id eſt, Cancro, vel Leone fuerit, paſſionem oculorum ſemper innuit.

Signa ſignificantia puſtulas, lepram, maculas rubeas, prurigines, impetigines, ſurditatem, balbutiem, calviciem, paucam barbam, ſunt Aries, Cancer, Scorpius, Capricornus, & Piſces.

Signa multorum filiorum ſunt Cancer, Scorpius, & Piſces.

Signa ſignificantia honeſtatem mulierum & religionum, & eorum probitatem, ſunt Taurus, Leo & Aquarius.

Signa rationabilia ſunt, Gemini, Virgo, Libra, prima pars Sagittarii, & omnes partes Aquarii.

Iracundiæ ſigna ſunt & acuitatis, Aries, Leo, Scorpio.

Signa vociferantia & fortes voces habentia ſunt, Gemini, Virgo, & Libra. Voce verò carentia ſunt, Cancer, Scorpius, & Piſces.

Planetarum ſignificantia. Planetæ quæ dant divitias ſunt tres. ſ. Iupiter, Sol, atque Venus. Sol etiam prudentiam. Mercurius eloquentiam largitur, Venus verò loquelæ ornatum.

Tria ſunt ſigna orientalia. Aries eſt cor orientis. Leo ſecunda eius triplicitas, & ſiniſtra pars orientis, Sagittarius eſt dextra pars orientis

Capricornus eſt cor meridiei, Taurus ſiniſtra, Virgo dextra pars Meridiei.

Libra eſt occidentis, Aquarius ſiniſtra, Gemini verò dextra pars occidentis.

Cancer eſt cor Septentrionis, Scorpius ſiniſtra, Piſces poſtremò dextra pars Septentrionis. Ex iis ſi jam ſcire volueris, ad quidnam conferat talis ſignorum reſpectus & diſpoſitio, id breviter ſic accipe. Diximus tria eſſe ſigna Orientalia. Tria ad meridiem, ad Aquilonem tria, & tria ad Occidentem. Orientia conferunt nobis. ſi iis jam orientibus & perſiſtente in iis Sole, ad eam partem locemus, conſtituamus, dirigamusque, ea quæ facturi ſumus, nempe lectus, grabata. Veluti ſi vitam velimus vivere ſanam, leviter indormire, proſperari in liberis, ſi adfuerit uxor.

Item

Item ſi ſuccedere cupimus empturi aliquid, vel vendituri contractus: ſi honoris, aut commodi ſperamus quippiam: aut ſi quid eſt huiuſmodi totum ad eam plagam faciamus: quo ſigna ad prædictu reſpicitur. Sicut è converſo, ſi formidamus ne malè ſuccedat aliquid illorum, vitanda ſunt ſigna contraria. In hunc modum judicare licebit de reliquis. Verum etiam id obiter deſcripſimus quando mentionem fecimus de qualitate & natura domorum.

Sic copioſè, & non minus tamen ſuccinctè habes facierum atque aliorum ſignorum ſive imaginum naturas. Neque video, quomodo aliquis ſuccinctiùs has tradere poſſit; & ſi prolixis ambagibus hìc diu immoremur, non uſque adeò magnus fructus eſt. Vtcunque enim ad Aſtrologiam promovent, non ſic tamen magna ſunt, ut in iis prora ſic conſtituenda & puppis. Neſciri commodè non poſſunt, ſed ſic tamen cum moderamine diſcenda ſunt, ne iis jam ſcitis, protinus Aſtrologum eſſe ſe quis exiſtimet: ut ii etiam perſuadent qui ejus ſcientiæ principes ſunt. Quamobrem de modeſtia commonefacio te quicunque es, qui ad eam artem videris eſſe propenſior. ne quid hìc præcipitanter agas, neque actutum relata in medium alicuius nativitatis judicium proferas. Nam multa ſunt quæ fallere poſſunt. Nempe hominis prudentia, diſpenſatio Dei, fallax judicium. Verbi cauſa: fieri poteſt ut in Ariete natus aliquis vehementer iracundus ſit; atque idem liberata ſecum vitii turpitudine iram ipſam moderetur & ſupprimat, ego vero hunc judicarem iracundum, quis non hìc me rideret? Inclinent licet natura & fatum, ita tamen temperanda ſententia eſt, ut niſi proſpectis ad amuſſim omnibus, facile hanc non præcipites. Si quid aliud agis ſcito non ſolum veri nihil prædicere te, ſed etiam ludibrio futurum omnibus hominibus. Hæc paſſim inculco, quòd ſciam quoſdam turpiſſimè hìc lapſos, quod veluti ſecuri jam ſedecim pedibus, quod ajunt, figebant à ſcopo.

Commonitio autoris.

FINIS LIBRI III.

CANONES QUIDAM SUPER ÆGRITUDINIBUS, QUIbus modis ſuccurrendum ægris ſit ex aſpectu ſignorum. Liber ordine quartus.

PRÆFATIO.

STVLTVM hoc medicorum vulgus, quod noſtro ſeculo ſic videmus inſoleſcere, atque imponere nobis purpura ſua, cùm ſibi ab autoribus ſuis præceptum ſciant, ut absque aſtrorum conſilio nulli medicetur: & tam longè medicina eſt, qui Aſtrologiæ ignarus eſt ut non medicus dici debeat, ſed impoſtor. Tamen eo nunc ventum eſt: ut è centum vix unum aut alterum reperias qui verè ſciat dijudicare, quo tempore quælibet medicina adhibenda ſit. Quod fortaſſe mirum non eſt. Quid enim illis ocium eſſet, in Aſtrologia occupare ſe, quibus ocium non eſt ut Galenum ſuum elegant & Hippocratem, ſed ex tumultu agunt omnia: ac præſcriptis quibusdam receptulis? Vidimus quendam apud Moguntiacos non vulgarem, dixiſſes tertium Catonem, vel Galenum alterum, ſi quid ad artem faceret purpura. Hic cum eſſet longè craſſiſſimus duobus utebatur receptis: quæ neſcio è quibus exſuxerat chartis. inerat illis ellebori 3. 8. vel tantundem ſcamoneæ, ad laxandam alvum. Hæc alternatim miniſtrabat, non habita ratione vel complexionis, vel ægritudinis: atque iis nugis tantum ad ſe corraſit nummorum, ut functus jam vita aureorum relinqueret poſt ſe tria millia. Summam artis in eo collocabat, ut ſolveret alvum. Tantum in re medica valet purpura, & caperata frons. Hos neque monebimus? neque in viam revocabimus homines craſſos, & qui contemnunt etiam diſcere. Cæterùm aliis

aliis, qui futuri medici ſunt, iis regulas præſcribemus aliquot; ut miſſis veteribus nugis, diſcant è ſupernis conſulere ægrotis. Compertum eſt enim quàm ſæpiſſimè, quod plures medici cum maximis ac potentiſſimis pharmacis non potuerunt, id ſimplici herbula perfeciſſe Aſtrologum, obſervato ſignorum acceſſu & receſſu. Totum hoc, quicquid eſt, in Canones partiti ſumus.

CANONES.

CANON primus. Quatuor ſigna ſunt quæ interiora reſpiciunt hominis, medici hæc ſpiritualia vocant membra. Ea ſunt Cancer, Leo, Virgo, Libra. Ex iis autem Cancer hepar, pulmonem, & præcordia reſpicit. Leo ſtomachum & ejus orificium. Virgo imaſtomachi, ventrem, diphragma & inteſtina. Libra umbos, inferiora ventris, umbilicum.

Canon ſecundus. Cancer qui reſpicit pulmonem, ex ægritudinibus facit tuſſim, ptiſim, pleuriſim. Leo apoſtemata, ictericiam, febres, peſtilentiam. Virgo tumorem ventris, hydropiſim, lienteriam, colicam. Libra diſſenteriam, dolorem ventris; & circa ſpinam dorſi. Idque ſi prædicta ſigna in eas inciderint domos quæ natura malæ ſunt. Sunt autem hæ. Sexta, octava & duodecima ab aſcendente vel horoſcopo.

Canon tertius. Natus in Tauro ut plurimum veneno ſuccumbit, maleficio, vel colica paſſione. Idque in annis fatalibus, ſcilicet, ſexto, octavo, decimooctavo, vigeſimo, trigeſimoſecundo, quadrageſimoquarto, juxta revolutionem anni duodecimi ab octavo nativitatis ſupputando. Cæterum quoniam guttur reſpicit Taurus, hunc etiam ad ſquinantiàm referunt, apoſtemata omnia, vel ulcera quæ in gutture contingunt; quod ubi bene reſciverit medicus, videat ne quid inconſulto, vel indiſertè exhibeat. Eſt enim hoc canonicum pene, ut peragrante ſignum aliquod Sole, vel potius Luna, quod ſignum membrum reſpicit, quod tunc languet in ea revolutione, me-

dicina ad hoc membrum non adhibeatur: aut ſic adhibeatur, non ut ſanet, ſed ut foveat, ne in hoc pejorem in ſtatum recidat, donec evolatus ex hoc ſigno fuerit Sol.

Canon quartus. Quibus ſtranguria moleſta frequenter eſt, vel calculus, hi communiter nati ſunt Sole in Ariete, vel Geminis, talemque ægritudinem ſortiuntur.

Canon quintus. Qui piſces habuerint in exortu nativitatis, vel in piſcibus nàti ſunt, iis timendæ infirmitates calidæ: ut puta febres calentes, torſiones ventris, venena propter libram dominū ejus in octava domo. Imminebunt tales ægritudines, partim ab ſcortis vel malis mulieribus, vel aliunde, maxime in annis 44. 56. 68. quibus non longè etiam erit ab extremo die. Hæc multa ſollicitudine obſervare oportebit diligentem medicum. Sunt & anni Scaleres & climacterici: unde & ſeptimus quisque annus judiciarius etiam eſt. Tu igitur ſi vitam producere velis ad ſenectutem, quoties ſeptimo vel novenno cuilibet propinquas anno, ſi Marſilio Ficino, vel Firmico credis, conſule diligenter Aſtrologum, unde immineat tibi diſcrimen ediſcito, deinde vel addito medicum, vel prudentiam & temperantiam accerſito: ſic obitum etiam naturalem differri poſſe, cùm Aſtrologiæ machinis, tum præſidiis medicorum. Neque te pigeat perquirere ab expertis medicis, quæ naturaliter tua ſit dieta, & ab Aſtrologis, quæ ſtella vitæ faveat, & eam ad lunam compone. Idem, in principio ægritudinis reſpicias ſolem in die, vel Lunam in nocte. Si impediti fuerint maxima cura habenda eſt ſuper ægroto. Idem timetur in ægritudinibus, cùm Luna, & dominus aſcendentis fuerint in octava, quæ mortis dicitur, impediti. Nam hìc deſperandum erit nisi diligentia experti medici notetur. Hæc & multa alia ſollicitudine obſervare oportebit diligentem & ſolertem medicum.

Anni ſcalares & Clemacterici.

Canon ſextus. Nato in Capricorno infirmitates parit leo in octava, videlicet torſiones ſtomachi, pleuriſim, tuſſim, & hepatis incenſionem, apoſtemata ſtomachi. Quod ſi in Iulio accidant hæ infirmitates, id eſt, quando in Leone verſatur Sol & Luna, malum ipſum conduplicat. Porrò in

curatio-

curatione hic evitandi ſunt dies Mercurii, propter Geminos in ſexta: dies ſolis, propter Leonem in octava: dies Iovis, propter Sagittarium in duodecima domibus.

Canon ſeptimus. Pneuripimoniam facit Cancer, Sole exiſtente in Sagittario, ſimiliter & ethicam, & inflationem pulmonis. Et ſi Saturnus in Sagittario repertus fuerit, pedum inflationes, podagram. Saturnus in Cancro, dolorem mentulæ & genitalium, ac teſticulorum.

Canon octavus. Scorpius chyragram, ſciaticam, & dolorem capitis aliquando facit. Si Saturnus in eodem, in ca villis cruciatum. Præſtab tur igitur dieta talis. Non abluant capita diebus Martis: neque balneis utantur calidis Sole in Ariete exiſtente, ne incidant cephaliam; quòd tum capitale periculum imminet, nempe phreneſis, vel maniæ. Et quia ſemper dies menſes, & anni mali obſervandi ſunt, his potiſſimum à calidis temperent. Ad ſubventionem hypochondriorum dies auſpicati ſunt Iovis, Lunæ, & Solis. Infelices Martis, & Mercurii. Reſpicit autem verenda Scorpius, neque illis ergo medicandum eſt Sole exiſtente in Scorpione.

Canon nonus. Qui in Virgine habent horoſcopum, aut in virgine nati ſunt, frequenter naturalem infirmitatem habent crurium, aut pure repletos pedes, aut crura ſaniam profluentia, ſeu genas, vomicis obſitas, vel maxillas. Similiter & vehementes capitis dolores, humoribus ex pedibus exhalantibus ad caput: qui tamen mox ſedantur, inciſo tumore, & hoc plus Saturno in Virgine nativitatis tempore. Id ſi diligenter obſerves, videbis naturalem eſſe ægritudinem, & plerumq; inevitabilem, & propterea naturali ſignorum obſervatione depellenda eſt. Arcendi igitur huiuſmodi à balneis ſunt, ſive aqueis, ſive ſudatoriis. Quod ſi omninò vitari non poteſt, ipſi tamen dies vitentur Saturni, & Martis, & prædicti Menſes & anni mali, fortius tunc, quam alio tempore ſua effutientibus venena. Temperent etiam à fructibus autumnalibus.

Canon decimus. In Leone natis, infauſti dies ſunt Saturni & Iovis: quod in dieta obſervandum eſt. Obſunt omnia

acuta

acuta & piperata illis. Inſuper & nullæ propinandæ potiones ſunt. Vbi verò ex leone venerit Sol ad Capricornum, vel ad Piſces, rurſus vitandi ſunt ſaliti piſces & diminutio ſanguinis.

Canon undecimus. Sole in Ariete exiſtente, ægrotare ſi cœperit quis, atq; medicus fuerit adhibitus (ſolet hic in primis gignere capitis dolores, & ſcotomiam) vide ne balnea adhibeas calentia, vel æſtuaria calida, propter Martem, & multo amplius in Octobre cum Scorpium poſſederit Sol. Neque in dieta carnes adhibebis motunum, arietum, & agnorum. Sed neque caput alui permittes die Martis, & Mercurii, quod Mercurius ſit dominus domus ſextæ, id eſt Virginis, & Mars occultè cùm ibi gaudeat & Scorpius in octava: tunc ægritudinem promovent, non ſolùm quia infirmitatis manſio eſt ſexta, ſed quia Virgo etiam eſt ſignum frigidum, ſiccum, terreum & melancholicum. Spes tamen eſt, quia non decedet ægrotus. Et ſi Scorpius, ut jam dictum eſt, occupaverit octavam, id eſt, mortis: & quia Mars eſt dominus ejusdem ſigni, nihil efficit: quia nullus Planeta malus nocet in domo propria: maximè verò ne gladio pereat qui huiusmodi eſt. Poſt convaleſcentiam præcipiendum eſt ægroto, ne Sole exiſtente in Piſcibus, quæ duodecima eſt ab horoſcopo, itineri ſe committat: neque negotium ſibi faciat cum notariis, ſcribis ſculptoribus, aurifabris. Item ab virginibus & equis temperet. Sunt enim hæc omnia à quibus infirmitas expectatur, propter domum ſextam, quæ eſt infirmitatis, maximè in Auguſto, Sole Virginem peragrante.

Anni hebdomatici.

Canon duodecimus. Summopere etiam obſervandus eſt annorum ordo ipſius ægroti. Semper enim ſeptenarius & novenarius annorum numerus exitialis eſt. & vocantur ab Aſtrologis, ut præſcriptum eſt, ii anni Hebdomatici, Enneatici, vel Climacterici, quod Latinè poteſt dici Scalares. Horum ratio hæc eſt, quòd ſemper iis annis magna fit mutatio corporis. Saturnus enim, cum aliis annis remotus à nobis ſit, tunc Lunæ copulatur Planeta-

11 m

tum infimo. Reſpiciendus in annorum revolutinone igitur huiusmodi planetarum aſpectus, utrum diſcrimen immineat, an malitiam ſuam exercere poſſit Saturnus & Mars, qui & novenum reſpicit annum, an quoſdam alios habeant bene propitios ſibi. Sic fiet, ut non ſolùm ipſam ægritudinem, ſed futuram etiam mortem fatalem Aſtrologiæ machinamentis depellas.

Canon decimus tertius. Semper perquirenda eſt dieta ægroti. Deinde horoſcopus nativitatis. poſtremò erigenda figura. Ex figura proſpiciendus ſtatus Planetarum, ex ſtatu & collatione eorundem in domibus effectus, item infirmitatis cauſa, & geniruræ dominus: atque ſic ex oppoſitis qualitatibus ſignorum depellenda ægritudo. Id paulo pòſt exemplis demonſtrabimus.

Canon decimusquartus. Ex diebus etiam obſervandus ſeptimus, & criſis, & exinde vita vel mors divinanda. Verùm Critici dies qui ſint, ex medicorum ſchola petendum ducimus. Exempla ipſa quoniam magis erudiunt typum unum ſubjecimus. Contingat forte fortuna, quod in exordio ægritudinis Luna verſetur in Ariete. quod calidum ſignum eſt, & ſiccum futurum eſt, ut pro ſigni ſui natura ſuccendat ægritudinem Aries. Hìc ægrotum monere potes, ut patiens ſit, remiſſius hunc habiturum in die ſeptima: qua in Cancrum demigrabit Luna. Niſi ægritudo ſit furioſa. porrò cancer frigidus eſt & humidus, & quartus aſpectus ad Arietem: temperabitur igitur infirmitatem gelu ſuo & humore. Id ſi diligenter attenderis, notanter deprehendes, atque ſic etiam operari potes in reliquis ſignis, quomodo confortantur ex ſimilibus ſignis ægritudines, & ex contrariis curantur.

Canon decimusquintus. Ita ſecundus dierum numerus, id eſt, dies decimusquartus certum judicium facit: quòd tunc plena eſt Luna, non tam propter criſim, quàm Lunæ etiam influentiam, quæ hìc eſt oppoſita, quemadmodum Aries & Libra, Taurus & Scorpio.

Medicinarum adminiſtratio.

Canon decimus ſextus. Habent & ſua ſigna medicinæ ipſæ. Neque enim indifferenter quolibet tempore quæque mini-

miniſtranda ſunt, ſed alia gargariſmatum, alia ſuffumigiorum, alia portionum, tempora ſunt, & ne prolixior ſim, ſingula in unum canonem comprehendam Luna ſi fuerit in Ariete, Leone & Sagittario, corroborare licebit quæ in homine eſt virtutem attrahendi, recentivam in Virgine & Tauro, digeſtivam verò in Geminis, Libra, & Capricorno. Gargariſmata, vomitiva, ſuffumigia miniſtranda ſunt Luna exiſtente in Ariete: & fortaſſe etiam in Tauro gargariſmata tantum. Et ſolutiva in Scorpione per potionem, per electuarium in Cancro, per pillulas (ſi placet) in Piſcibus. In Geminis & Aquario trifera, ac medicina confortativa. In Libra etiam vel Scorpione enemata, ſive cliſteria.

Canon decimusoctavus. In purgationibus etiam Lunæ reſpectus eſt habendus & aſpectus illius. Eadem enim exiſtente in Cancro, & habente aſpectum trinum vel ſextilem cum Venere, licebit purgare Choleram. Cum Sole phlegma, & cum Iove Melancholiam, atq; hoc ſi vel bolos adminiſtraveris, vel pillulas. Si autem per potionem volueris purgare, eisdem utere aſpectibus in Scorpione. Idem fac in Piſcibus per pillulas. Et ſi duæ planetæ eodem tempore iis aſpectibus fuerint cum Luna, poterunt propinari duæ purgationes. Exempli cauſà. Si Luna tum Venere & Sole per trinum vel ſextilem fuerit, ſimul cholera, etiam phlegma repurgari poterit.

Cholerici infirmitates.

Canon decimusnonus. Quibus Mars in radice nativitatis in Ariete, vel eius triplicitate eſt, cholerici ſunt: his ut plurimum febres imminent calidæ, ex abundantia cholenæ, phrenesis, puſtulæ ſanguineæ, impetigo, antrax, & quæ carnem abſorbent ac glutiunt, ſacer ignis. Quæ ſi vitari prorſus non poſſunt, ſanè adhibenda medico ſive chirurgico cura eſt, ut per regulas, quas dixi de ſignorum qualitatibus, abigat ægritudinem.

Mercurialium.

Canon vigeſimus. Par ratio eorum qui Mercurium habent perperam locatum in domo Martis: id ubi deprehenderis in nativitate, elicies inde febres calidas, vomicas, ſanguineas, cancrum, morbum regium, ignem ſa-

crum

Digitized by Google

crum, caliginem oculorum præmaturam, præterea cogitationes, & conturbationes horrendas: niſi Lunæ acceſſerit temperamentum, vel venereis in dictis ſignis vel locis, idque in cholericis.

Phlegmaticorum.

Canon vigeſimus ſecundus. Phlegmaticorum aliæ infirmitates ſunt. His accidunt frequenter febres, quas vocant quotidianas, plurimum moleſtantur frigore. Quod ipſum ex urina perſpicitur: quæ ſi ſpiſſa ac cruda frequenter eſt, iis indicendum exercitium eſt: utque caveant à carnibus pinguibus & porcinis, ſervent ſe à caſeo, à lacte, medulla & cerebro animalium.

Melancholicorum.

Canon vigeſimustertius. Saturnus ex ægritudinibus facit cum Luna epilepſiam, atram bilem, lepram, fiſtulam, morpheam, podagram, & frequenter paſſiones cronicas. Quæ ubi acciderint, tractim ac remiſsè agendum eſt, nec in huiuſmodi reluctari aſtris debes, niſi talis medicina ſit, quæ omnibus viribus nitatur expellere ægritudinem, atque hanc radicitus evellat. Item ſi quis naſcitur in conjunctione Solis & Lunæ, ſemper illa nativitas cenſetur mala. nam facit periculoſos in ſenio, ſpaticos, valetudinarios, caducos, aut mentis inſaniam, & tales ægritudines, quæ à medicis difficulter curari poſſunt.

Canon vigeſimus quartus. Licebit ex curſu Solis divinari ægritudinem, ſi menſem attendamus in quo natus eſt quis. Verbi cauſa. Natus eſt aliquis in Scorpione, imminebit illi ægritudo ſcapularum, Chiragra, manuum ſeu digitorum contractio. Si mulier ſit, dolor ſplenis & ſtomachi. His qui in cancero nati ſunt, impetigo, ulcera, puſtulæ: maxime etiam ſi aſcendentem habeant cancrum. Fœminis tormina inteſtinorum, & pericula ex aquis. Habentibus Taurum, infirmitates circa guttur, pleraque etiam alia corporis tormenta: & hoc præcipué in annis & menſibus præſcriptis malis. Sic Leonem habentibus, ſtomachi dolores. Et aquarium quos interdum febres divexabũt diuturnæ: id quod etiam in præcedentibus obiter tetigimus.

Canon vigeſimusquintus. Illud etiam præcipuum eſt, non tam ægroto conferens, quam Medico, videlicet: Si ægro-

ægrotus in ſeptima habet Saturnum, vel Martem: convenit hic prorſus neque medicum adhibere, neque medicinam: & ſi etiam infelix ſit dominus ejus domus. Sic placitum eſt Galeno. Item ſi Saturnicus ſit, vel Martialis medicus ipſe, qualis tandem ægrotus ſit: compertum eſt hujusmodi in perniciem eſſenatos humani generis. Impoſſibile enim eſt, ut unquam ſapent, vel proſperè agant aliquid niſi in prophanis & ruſticis fortaſſe hominibus. Talem novimus virum ſanè doctum, & apud Principes celeberrimum: quantum ad artem quidem ſpectabat nihil illi deerat; verùm ſacerdotibus nobilibus, principibus eccleſiaſticis adhibitus, nihil unquam probè egit, ſemper arte ſua fruſtrabatur, ac magnorum eorum partem peremit. apud prophanos verò nullum illi negotium erat. Vides igitur quid in his atque illis valeant aſtra. Id auſim polliceri: ſi quis Martem habeat cum Venere in ſexta, hunc futurum medicum præſtantiſſimum, neque ſe alio artificio occupare debet huiuſmodi. Poſſem eius rei etiam teſtes citare tibi viros graves, & medicos, quibus quidem proclive eſt ſanare, & citra omnem operam: quibusdam tam grave, ut vix omnibus conatibus aliquid poſſint, quorum nomina ideo ſubticemus, ne cuiquam obtrectari videamur. Hæc dicta ſummatim ſint, non quo hîc ſingulatim exponamus omnia. Quis hoc tam brevibus poſſet? Sed quò anſam præbeamus medicis, ut perſpecta utilitate Aſtrologiæ, hanc incipiant ambabus, quod aiunt manibus complecti. & non ſolum è præſcriptis hominum præceptiunculis diſcant opem languentibus ferre, ſed ſuo ipſorum ingenio diſpenſare ſciant quæque abſque etiam medicina. Non omnes tales ægroti ſunt, qui perferre pharmaca poſſunt. Plerique dieta, plerique obſervatione ſignorum adduci poſſunt eo ut revaleſcant. Rideant nos qui velint, maximè ἀμυσότατοι illi, nos ſanè ſincero animo hæc ſcripſimus, exhibituri propediem majora. Sic placitum erat primo exponere generalia, poſtremodum ea quibus ſumma rei propendet.

Nati medici.

EPITOME, QVID QVISQVE PLANETArum in naturis & hominum qualitatibus agat.

HActenus ex membrorum diſpoſitionibus conati ſumus venari hominum ingenia; nunc penitius rem ipſam ſcrutantes, ad Planetas divertimus, ut ſi quid fortè in antecedentibus vel prætermiſſum eſt, vel frigidè & oſcitanter dictum; id liquere poſſit ex conſideratione planetarum. Sicubi tam varium eſt, ut inquit propheta) humanum cor; atque pleraque inſcrutabile, quanto magis nervis omnibus conandum, omnis tentanda via eſt, ut pervium fiat tandem, ſimul atque ſcrutari poſſit. Addit ad conatum aliquid; dum alia atq; alia via tentatur, id quod in manibus eſt: ſi enim unum non ſucceſſerit, alterum ſanè vix poteſt non evenire. Sic quod Phyſiognomiâ non quivimus, id pro viribus præſtabimus in Aſtrologia naturali; atque id ſuccinctiſſimè. Neque me clam eſt, quod & ab aliis hæc tractata dudum; & fuſius dicta ſunt. Sed quod illi prolixis ambagibus; id nos per compendium abſolvimus. Aequa autem laus eſt; primum rei alicuius eſſe autorem. atque ſic tradere inventum, ut ab pluribus ſuccinctè poſſit; & per compendium intelligi. Et ne verboſior ſim, dum vitare volo multiloquium, precium operæ eſt, cuius nam naturæ ſit quilibet planeta explicare. Sol natura ſua calidus. Luna minus calida; ſed humectior. Saturnus frigidus & ſiccus. Iupiter calidus & humidus. *Natura Planetarum.*

Mars calidus & ſiccus. Mercurius anceps eſt. Et ne quid hic immoremur diu. Mars ſemper calidus quidem, interdum minus; interdum acrius; alioqui tamen ſemper ſiccus. Id quod proclive eſt cernere in circulo augis in ſigno humido, &c. tunc enim ſolus humidus eſt; juxta quod vel plura habuerit teſtimonia humectationis. In qualitatibus verò activis vigoratur; cùm fuerit aſcendens in circulo augis. Iupiter & Venus temperatè calefaciunt & hu-

Digitized by Google

mectant: Venus tamen cum temperata frigiditate. Sin autem fuerint aſcendentes, roboratur temperamentum caloris, utriusque naturalis viciſſim: ſi deſcendentes ſint, humiditas eorum vigoratur naturalis. Idem de Sole. De Mercurio ſecus ſentiendum. hic cùm neq; ſiccus admodum ſit, neque multum etiam gelidus, aſcendens tamen calidior efficitur, & gravitate & ſiccitate ſiccus. E diverſo deſcendens, humidior, pauco permixtus frigore: alioqui tamen plus omnibus aliis mobilior, juxta naturam ſigni, & loci in quo eſt. Iam ſi judicium ferre volueris, planetam ipſum ſpecta dominum nativitatis. Verbi cauſa. Demus Solem eſſe in Leone tempore nativitatis Petri: ubi nulli refragari licebit, quoniam futurus calidus ſit Petrus, & aliquantiſper ſiccus, atque ideò prudentem, ſapientem, honeſtum, ſuperbum facit, gloriam & imperium communiter conſequentem. Et cæterorum planetarum dominus eſt Sol, & in medio locatus tanquam rex eorum. Aliud. Sit Lunaticus quiſpiam. Luna humida eſt, modicum calefacit, erit igitur natus ille huiuſcemodi obnoxius, epilepſiæ, morbo caduco. Ita ſi Saturno fuerit ſubjectus aliquis, hic infrigidat: ſimul atque exſiccat: facit ob hoc contemptibilem, cogitabundum, triſtem, dejectum, ſolitarium, timidum, ſuſpicioſum, invidum, & infœcundum. Iupiter, quia temperatè calefacit, & humectat: largitur itaque prudentiam, concordiam, religionem, honeſtatem, benignitatem. Mars ſimul & exſiccans & comburens, ſuccendit choleram, furorem, præbet audaciam, robur, ſuperbiam, importunitatem, inſolentiam. Venus quia parum calefaciens, ſed plus æquo humectans, efficit potorem, ocioſum, venereum, manſuetum, luſorem, &c. Solus Mercurius, ut diximus, uti Vertumnus quiſpiam, nunc ſiccus, nunc humidus & frigidus, inſtabilia operatur, atque ideò interdum peſſima. Porrò dominum ipſum nativitatis, qualitercunque hunc deprehendere oporteat, in ſequentibus trademus. Hæc ut non commentarios ſcribamus, ſed rudimenta, per compendium dicta ſufficiant.

Iudicium quomodo ferendum.

*

FINIS LIBRI IV.

Digitized by Google

IN ASTROLOGIAM NATURALEM JOANNIS DE INDAGINE.

PRÆFATIO.

TEMERARIVS fortaſſe videri poſſem, ſi id conarer ego quod ante me pauci fecerunt in diſcutienda Aſtrologia naturali. Video enim omnes aliò deflexiſſe animum, ad theoricem videlicet, quòd civilior paulo illa ſit: paucos qui naturam, ac temporum mutationes ſequuti, naturalibus veſtigiis inceſſerunt. Iulius enim Firmicus cùm in hac, atque artificiali arte adeò primus, & poſt ſe reliquerit neminem præſtantiorem, non tam obiter tractavit, quàm etiam data opera diſſimulavit: fortaſſe quòd non adeò multi negotii ſit, naturalem Aſtrologum evadere, maxima verò laus præſtare in artificiali. Cùm revera (pace dixerim doctiſſimi viri) major naturali laus debeatur, quam artificiali, partim quod fidelior eſt, & ſuperſtitioſa minus? partim quòd non adeò facilè imponere poteſt nobis. Nam quid attinet curioſa ſectari, quando vix ea quæ in proſpectu ſunt perveſtigare poſſumus, etiam quæ nullis neque principiis firmantur, neque certum eſt, vera ne ſint, an ficta? Cujuſmodi eſſe videtur artificialis, non uſque adeò pervia humano judicio. At naturalis, tametſi à quibuſdam temerariè abnegatur, tamen experientia eò provehit: ut non poſſit non mentis inops eſſe, qui hanc fruſtraneam eſſe dixerit: de qua conſtat, quòd multò præclariora per eam agnita ſunt, quàm per artificialem. Ejus rei teſtem unum citamus Ioannem Liechtenberg, hominem neque Ptolemæo inferiorem. Hunc enim quis non eſt vehementer admiratus? cui ille non fuit ſuſpiciendus? ut etiam à quibuſdam vates habitus eſt. At is palam mihi conceſſit, Aſtrologo naturali

Iulius Firmicus.

Aſtrologia naturalis præſtantior.

debere omnia ſe, artificiali veró nihil unquam tribuiſſe adjutus nimirum etiam Phyſiognomia, & Chyromantia Non quod inde ſuggillare Firmicum velim aut cæteros ejus artis ſummates, Albumaſarem, Aboali, Abraham, Dorotheum, & qui tandem illi ſunt: ſed quòd artificiali hanc meam longè præfero, quantum præſtant ea quæ à natura ſunt iis quæ ſunt ab artificio. Et quamvis multis ſuſpectum ſit hocnomen, atque præterea etiam damnatum à Romanis pontificibus (qui nihil probare ſolent quod quæſtum illorum diminuere ſolet) tamen nihil eſt aliud, quàm naturalis philoſophiæ abſoluta conſummatio. Quid enim aliud videtur tibi agere Aſtrologus, dum futura prædicit, quam quod quæ ſecretiora ſunt naturæ, ac ſoli Deo nota, hominibus inſinuat, per propheticam Dei voluntatem, & conſilium nobis inſinuans. Vt Moſen illum, & Abrahamum Aſtrologos fuiſſe ferunt Ioſephus, Euſebius, Dicearchus, Theodorus, & cæteri autores Græci: quos contra Appionem Grammaticum citat Ioſephus. Quanquam quid hos neceſſe eſt citare? cùm palam id fateatur ſcriptura. Sic enim de Moſe Stephanus inquit. Et eruditus eſt Moſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in factis & in dictis. Præterea Ioſeph patriarcha, audi quid de ſeipſo dicat ad fratres ſuos. An ignoratis, quod non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia,: Quid iis teſtimoniis clarius? Ceſſo interim Origenem adferre, autorem Chriſtianiſſimum, qui ciſternas effoſſas ab Iſaac, philoſophiam extitiſſe ait: ſic à ſtudioſo patriarcha erutam atque profeſſam. Non ideò tamen illam extruimus, quam leges omnes, omnes reſpublicæ damnarunt: neque ſanctos homines ei vacaſſe credendum eſt, ſed illam quæ ex certis principiis conſtat, quam omnes ſapientes, omnes cœleſtium rerum ſtudioſi approbant & ſectentur, altiorem, ſanctioremque omni Philoſophia, nempe Philoſophiæ apicem & ſcopum. Alioqui quorſum ſpectaret tam curioſè ſyderum & cœlorum motus perquirere per Philoſophiam, ſi nihil omninò eſt quod per ſuum motum efficiunt aſtra? Quid tamen motiones illæ proderunt, quando pro maximo firma-

Aſtrologi officium.

Act. 7.

Gen. 44.

firmamento id ratum habent, nihil agere naturam fruſtra? Quid quod in creſcentiis, in graminibus herbeſcentibus, in fluxu & refluxu maris, in vernantibus temporibus, in quibus verò ab initio influxu ſyderum nova creantur omnia? Id negare omnino non poſſunt. Quod ergo rebus omnibus tribuunt, ſolis humanis corporibus non tribuent, cùm æquè ex elementis ſint ut nihil aliorum? Quid hoc eſt potenti? Dicamus & aliud: ne hanc noſtram cum prohibita exiſtimet onvenire aliquis. Superſtitioſam illam, nemo unquam palam profeſſus eſt, quòd in autoris vergeret ignominiam: iſtam profeſſi ſunt optimi viri, idque maxima cum laude. Prohibitæ nullam dediſſe fidem Pythagoram, earum artium feré anteſignanum, autor eſt Diogenes Laertius in illius vita, & idem Plutarchus. Ridetur eadem à Seneca, exploditur à Cicerone, neglecta eſt ab Ariſtotele, Platone. Videbatur enim indigna, de qua unquam facerent vel verbum quidem. In ſumma, ut nullis probatur rationibus, ita nec certis firmatur autoribus. Noſtra hæc, à clariſſimis viris inventa & illuſtrata, hos præcipuè habuit autores, Xalmolſidem, Zoroaſten (non qui fortè creditur, ſed hunc Soromaſti filium) Damigeronta, Apollonium, Hoſtanem, Dardanum, Eudoxum, Alchindum, Rogerium, qui iidem & Magiæ fuerunt autores. Ex noſtris autem Liechtenbergium naturæ miraculum altiſſimis plena myſteriis, profundiſſimam rerum ſacratiſſimarum contemplationem, & donum totius naturæ complectitur & non tam facit miranda, quam facienti naturæ ſedulò ſubfamulatur. Et quemadmodum prohibita Dei hoſtibus mancipans, avocat à Deo, ita illa in eam operum admirationem excitat: & quemadmodum agricola ulmos vitibus, ita terram cælo, id eſt, inferiora ſuperioribus virtutibus maritat. Neque enim ad cultum Dei quicquam promovet magis, quàm aſſidua contemplatio mirabilium Dei. Verum quoniam doctiſſimorum virorum actuaria, illud παρέργως monemus etiam, Marſilii Ficini. hominis citra contentionem

Aſtrologia artificialis ſuperſtitioſa.

Autores Aſtrologia naturalis.

Marſilius Ficinus.

graviſſimi, tertium librum legat de vita cœlitus comparanda, intelliget proculdubio, ne minimam adhuc partem dixiſſe nos eius ſcientiæ, modis omnibus diviniſſimæ. Sed neque dici poſſe, ut nunquam ſatis commendantur quæ divina ſunt. Idcirco autem tam obiter hæc præfamur; propter eos, qui ſemper ignota damnant: proclamantes ſtatim hæreticum eſſe quicquid ipſi vel non intelligunt, vel damnatum videnti ab indoctiſſimis ſophiſtis. Quaſi ideo mala vel hæretica ſit Aſtrologia, quod hanc caluminatus eſt Thomas Aquinas, homo nusquam ſibi conſtans. Sed clamitent interim illi, atque hallucinentur multa: nos quod polliciti ſumus, præſtabimus. Si prius id fuerimus præfati, viam tantummodo nos monituros: quæ ſic tamen aperta erit, ut qui hanc ingreſſus ſit ſemel, huic promptum ſit ex iis parvis magna, ex minimis iis cognoſcere maxima. Ne quid igitur agamus obſcurius, & quo minus imponamus iis qui in ea arte adhuc rudes ſunt, quando tam crebra de domibus mentio fit, de ſignis, de horoſcopo de aſcendente, de dominis genituræ vel ſignorum, ſuccinctè quid unumquodque illorum, diffiniemus ex Iulio Firmico.

Thomas Aquinas.

NATU-

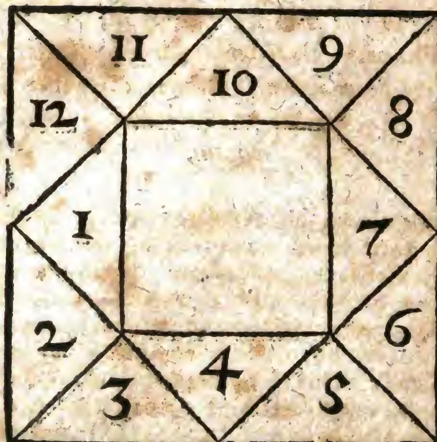
NATVRALIS ASTROLOGIÆ COMPENDIOſa deſcriptio, per Iohannem de Indagine Sacerdotem, nuſquam anteà ſimili tractata compendio. Liber ordine quintus.

IN primis autem hoc refellere oportebit de Planetis, ſi quis forte homo mathematicus calumniari velit, quòd præter Solem & Lunam reliquis Planetis non tantum tribuimus, atque ſummam rei in iis collocamus tantum duobus. Sciat tantum ineſſe iis virium, quantum reliquis omnibus deberiq; interdiu Soli regnum, noctu verò Lunæ, neque opus eſt quenquam reſpicere cæterorum, atque ea differentia eſt, qua ab ſe invicem diſtant Naturalis & Artificialis Aſtrologia. Quod enim ſpeciatim atque ſeorſum de ſingulis Planetis, de obſervatione horoſcoporum decernit artificialis, id naturalis efficit una tantum obſervantia motus Solis & Lunæ. Alioqui tamen adeò affines invicem ſibi, ut neutra ſine altera addiſci ritè poſſit. Non malè locabit operam, qui utranque conjunxerit, non tam propter ſcientiam quàm etiam voluntatem, habet enim neſcio quid amplius leporis naturalis quàm artificialis, tametſi præſtantior videatur altera, Porrò Domus quid ſit audiamus. *Quid ſit Aſt. Nat.*

Quid ſit domus.

DOMVS, eſt firmamenti ſpacium quoddam, gradibus emenſum certis, per quod planetæ moventur. Sic per metaphoram dicta, ut enim in domo manſio eſt, ita Planetæ ſua in cœlo, ſcilicet firmamento, loca habent, per quæ moventur, & in quibus reſident. Ea vocant deſcriptionem ſignorum per gradus 30. nam quælibet domus vel ſignum triginta gradus habet. *Domus quid.*

De numero domorum

Nomina domorum.

SVNT autem domus duodecim, quas vulgaribus rhythmis memoraverunt Aſtrologi hactenus. Neque nos admodum erubeſcemus adſcribere, quod videntur memoriam juvare nonnihil. Sunt ii. Natus, vincit, fratrem, pater, filium. Infirmus, uxorem, mors, ambulat, regnat, fortuna, incarcerat. Horum interpretatio hæc eſt.

Prima domus, eſt domus vitæ, hebraicè dicta Beth chai Græcè Τοῦ βίου.

Secunda ſuccedens, facultatum, vel ſubſtantiæ, Græcè ἀνά φορα, ab aliis dicta, ob loci importunitatem, porta inferni.

Tertia cadens, θεά, manſio fratrum.

Quarta profundum cœli, angulus terræ, domus parentum.

Quinta ſuccedens gaudium Veneris. Græcè ἀγαθά; domus filiorum.

Sexta cadens, adverſæ fortunæ, ſervorum, infirmitatis, gaudium Martis.

Septima

Septima reſpondens ex diametro primo κλίσις, nuptiarum, inimicorum apertorum.

Octava ſuccedens, mortis.

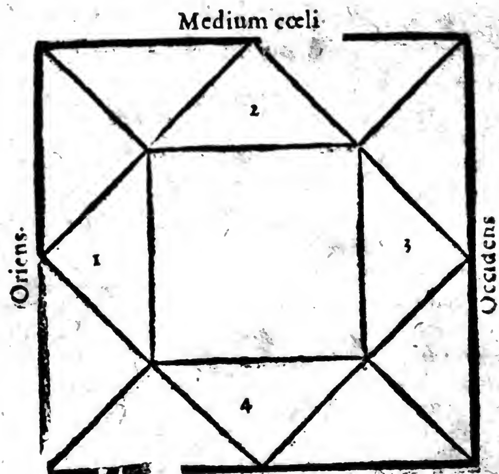
Nona cadens θεός, religionis, vel itinerum magnorum, Gaudium Solis.

Decima medium cœli, regnorum ſive Magiſterii

Vndecima ſuccedens, fortunæ majoris, Gaudium Iovis.

Duodecima carceris, Gaudium Saturni. Græcè κακοδαίμον.

Sequitur de Cardinibus cœli.

Ex his duodecim quædam Cardines Cœli vocantur, Prima, Decima, Septima, & Quarta. Primus angulus Orientis, ea eſt Domus Arietis, natalitii horoſcopus. Secundus medium cœli occupat, domus Capricorni. Tertius *De Cardinibus cœli.*

occubitus, vel angulus Occidentis per diametrum. Quartus, ab Firmico Imum cœli vocatur, In iis ferè totum judicium pendet, ſuntque principales anguli, & Planetæ majorem in iis quam in aliis efficaciam habent.

De exordio nativitatis ſumendo.

Superſtitioſum exiſtimo, de exordio nativitatis multa inutiliter cavillari, cùm magis ad artificialem hoc ſpectat Aſtrologiam, videlicet de caſu ſpermatis in matricem, de horoſcopo nativitatis, &c. alterius, ut prætactum, ſpeculationis eſt. Nos quidem ad Solem, & ad ſignum in quo eſt Sol die nativitatis, intentionem dirigimus. Nam tot inſunt Soli virtutes, quot omnium ſtellarum. Pto. teſte. Et quæ jam ipſa natura & longæva experientia comperta nobis ſunt, ea faciemus palam, ad ſuperſtitioſa quæque conniventes.

Solis virtutes.

De affectibus Planetarum.

Id tractare convenit in primis, de Planetarum naturis & effectibus, quid in unaquaque domo efficiant. Quod tametſi in Octocedronte noſtro fecerimus, non pudet tamen & ſecundo hîc adſcribere obiter.

Natura Planetarum.

Si quis naſcitur decima, vel undecima die Martii, ubi communiter Sol intrat Arietem, duratque per tres decanos vel facies in jam dicto ſigno. Sic usque ad decimum vel undecimum diem Aprilis, Mars repertus in die nativitis, cùm natura igneus ſit, Aries ſimiliter, augmentat calorem & iracundiam, cæteraſque omnino pravas affectiones magis quam ſi in aquatico vel terreo ſigno fuerit.

Saturnus ubi, & præcipuè in ſexta, octava, vel duodecima, ærumnarum, miſeriarum, laborum & ægritudinum autor eſt.

Venus temperata, amantem facit mulierum, ludorum, cantorum, conviviorum, & alia ad lætitiam pertinentia.

Mercurius ſapientiæ & eloquentiæ dator legum, rhetoricæ, operum ſubtilium, mercantiarum & huiuſmodi.

Luna amentiam gignit, inſtabilitatem, humiditatem, ignaviam,

Digitized by Google

Iupiter in angulis pulchritudinis, divitiarum, honorum, adminiſtrationum autor eſt.

Sol in aſcendente, vel angulis, magnum, honoratum, & inter principes nominatum reddit.

Signa quoque pulchritudinis ſunt Gemini, Libra, Virgo, & prima pars Sagittarii.

Mediocris pulchritudinis Scorpius, Capricornus, & Piſces.

Sterilia Gemini, Leo, Virgo.

Facientia defectionem & inopiam liberorum Aries, Taurus. Libra, Sagittarius, Capricornus, Aquarius.

Media & ſine voce. Cancer, Scorpio, Piſces.

Rationabilia, Virgo, Libra, Aquarius, & Gemini.

Qualitates Signorum exiſtimo notas eſſe.

CALIDA, ſicca, ignea: Aries, Leo, Sagittarius.

Frigida ſicca, terrea, melancholica: Taurus, Virgo, Capricornus.

Frigida, humida, & aquoſa: Cancer, Scorpius, Piſces.

Calida, humida, aërea: Gemini, Libra, & Aquarius.

Et ſic tria ſemper ſigna in una natura conveniunt, & triplicitatem faciunt.

Habent quoque planetæ poteſtates quasdam in propriis domiciliis.

Aries & Scorpius domus Martis ſunt.

Taurus & Libra Veneris.

Gemini & Virgo Mercurii.

Sagittarius & Piſces Iovis.

Capricornus & Aquarius Saturni ſunt.

Sol unum domicilium occupat, Leonem ſcilicet.

Luna Cancrum poſſidet.

Habent etiam ſigna ſuas proprias ſignificationes in humanis corporibus ex creatione membrorum.

Aries habet ex corpore hominis, caput & faciem.

Taurus, collum, & gutturis nodum.

Gemini, humeros, brachia ac manus.

Cancer, pectus, cor, ſtomachum, coſtas, ſplenem, pulmonem.

Leo.

Digitized by Google

Leo, inferiorem partem ſtomachi, dorſum & latera,
Virgo, ventrem, diaphragma & inteſtina.
Libra, lumbos, & inferiora ventris, umbilicum, &c.
Scorpius, verenda, teſticulos, veſicam & femora.
Sagittarius, nates & ſuccedentia.
Capricornus, genua.
Aquarius, crura.
Piſces verò pedes & talos, quos cavillas dicimus.

De Sole & Luna quædam notatu digna.

Sol & Luna nullius nativitatis domini.

ID verò ne cuiquam imponat prætereundum, conſilii non eſt, de Sole & Luna. qui licet Planetarum principes ſint, nullius tamen nativitatis dominia ſortiuntur. Verbi cauſa. Si Luna in Geminis ſit tempore quo puer naſcitur. vel etiam in Cancro, quæ eſt domus ſua, non illic dominium ſortitur, ſed Planeta domus ſequentis in dominium computatur. Sic ſi Sole in Leone aliquis natus ſit, tametſi Leonis dominus eſt Sol, hîc tamen dominium amittit derivaturque ad Mercurium patronum ſequentis Manſionis, id eſt Virginis. Virgo enim ſequens poſt Leonem ſignum eſt, & Mercurius dominus Virginis. Item ſi Luna reperiatur in Virgine, tunc Venus eſt domina genituræ propter Libram ſequentem, cuius ſigni Venus domina eſt. Non erit inutile, & hoc monere (de quo ambigi paſſim video) dominos vel planetas malos, veluti Saturnum & Martem, non adeò pernicioſos eſſe in propriis domibus, ceu jam aliorum occupantes caſtra. Exemplum unum proferam de primo ſigno, & quo ſimul & præcedentia fiant clariora. ponamus Solem tempore nativitatis alicujus eſſe in Ariete: jam antea noſti, cuiuſmodi ſit Aries: præterea quid in iis agat, quorum horoſcopum tenet. Iunge deinde etiam dominum ſigni, hic eſt Mars. Loca igitur in erectione figuræ Martem cum Ariete, feresque ſubinde judicium, longiſſimè ſupervecturum ſic natum. Non obſtante Marte, qui tametſi malus eſt, non usque adeò tamen maliciam diffundit ſuam velut in alia domo: niſi quòd pro gladio repentinas etiam ægritudines minatur, propter Scorpionem, & Martem in octava. Non enim

Saturnus & Mars in propriis domibus non usque adeò mali. Exemplum nativitatum.

nocc-

Digitized by Google

no ecbit ſic ad mortem ægritudo. Hæc ad ſuperficiem dicta ſint. Et idem de Saturno in Capricorno vel Aquario intelligendum eſſe cenſemus. Ne videamur omninò poſthabere artificialem, quam non inficiamur, neceſſariam etiam ad naturalem. Vnde quia ſignorum explicanda nobis vis eſt id in primis faciemus de artificiali, ut ſi cui deſit fortaſſe Firmicus & tabulæ, habeat autem Aſtrolabium planum, in quo proſpecto ad horam nativitatis aſcendente, poſſit ex minutis illis proferre judicium, poſthæc ordine quodam, atque aliis verbis idem agemus negotium Aſtrologiæ naturalis: ſed quæ viciſſim adminiculabuntur etiam artificiali.

De prima domo & horoſcopo in Ariete.

QVÆRIS autem, quatenus in nobis operetur in Ariete horoſcopus? Primum omnium moneo, quod & antea, nihil urgere in nos aſtra, ſed jam proclives trahere, qui ſic tamen liberi ſunt, ut ſi ducem ſequantur rationem, nihil efficiant. Sin verò naturam, id agere quod in brutis fere.

Sic editum in lucem facit iuventa floridum, orbum fratribus, usque ed unum fortaſſe, ſi tamen bene cadat fortuna. Hæreditatem mutabilem, quæ parta mox diſpergetur, mox diſperſa reparabitur, propenſum ad capitis dolores magis quam ad alias ægritudines (reſpicit enim caput inprimis Aries) locantem ut plurimum operam ſuam ingratis hominibus, atque hoc ſi Aries in horoſcopo ſit. Poſt horoſcopum perſpiciendi anguli ſunt, de quibus diximus, quod ſignorum habeat quisque, id ratiocinari ſtatim in proclive eſt ex digitulis, vel erecta figura. Exempli gratia. *P*rimam habente Ariete, fit aliquando ut Cancer poſſideat ima cœli, Capricornus medium cœli, Occaſum verò Libra. Nunc quid ſinguli cardines promittant dicendum eſt.

Capricornus in medio cœli, honores decernit, facultatesque, & ſumptus maximos, eminentiam, arcana religionis, verſutiam ingenii

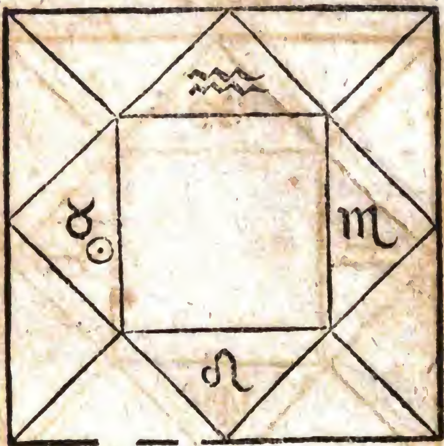
Libra

Libra in occaſu, vitam & aulicos mores: quæ vita ut à paucis probatur, eſtque inconſtans, ita & hunc dejiciet de gradu, jamque paulo ante reſidentem in capite, mox pòſt conſtituet in cauda, jam afflante hunc fortuna, & hilariter acclamente, ſtatim variis calamitatibus affliget. adeò nullam commoditatem feret ſolam ſine incommodis, atque ſine appendice jacturam, eo hunc promovebit conſodalium invidia peſſimum malum, verum totum illud damnum quicquid eſt, Cancer reſarcit in imo cœli. Figuram, qua velut in tabula perſpicias ad unguem omnia, hîc adneximus.

De ſecunda Domo & horoſcopo in Tauro.

POST Arietem ſequitur Taurus in ordine ſignorum regulariter, & locatur in figura ad ſecundam domum, quæ ut diximus, facultatum & ſubſtantiæ eſt. Si quis igitur noſſe velit, num in prima, ſecunda, vel tertia ætate locupletabitur, juxta triplices dominos, & eorundem col-

collocationem judicabit: verum idipſum in poſterioribus, nunc generalia tantummodo dicemus.

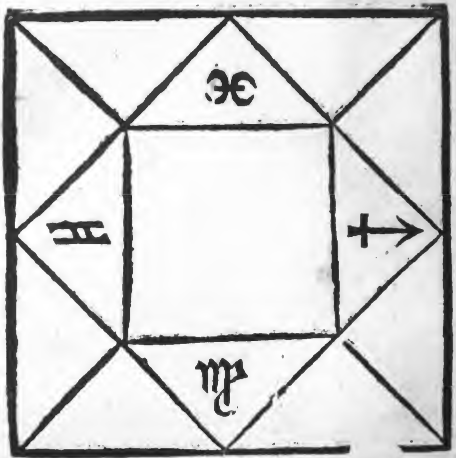
Horoſcopus ſi fuerit in Tauro, ratiocinandum erit in huncmodum, videlicet fore eum hominem laborioſum, anxium atque variis diſpunctum curis in opibus acquirendis, facilem ad divitias, & item proclivem ad easdem amittendas, fortunatum, triumphatorem de ſuis hohoſtibus.

Hunc acceptum Principibus facit in medio cœli Aquarius, atque actibus præſtituet, & publicis officiis, fortaſſe etiam negotiis quæ ex aquis ſunt, quod aquæ naturæ videtur eſſe ditior.

Scorpius in Ocidente cordatum, officioſum, qui uxorem amittet, ſi maſculus ſit: ſin autem mulier, quæ marito & filio privabitur.

Leo in imo cœli ſi fuerit, patrimonium vendicabit: quod non obſtantibus omnibus inſidiis, & agnatorum conatibus, conſequetur.

De horoſcopo Geminorum.

In his ſi horoſcopum habeat aliquis, hunc pronunciant proſperatum iri, à parentibus, fratribus, amicis, cognatis, magnatibus habere fortunam.

Iuxta Firmicum; ſi medium cœli in Piſcibus habeant natum, victurum ex humidis & aquoſis: quanquam ad tempus aliunde, non è ſuo alimenta illi miniſtrabuntur, unde & ſtipendium adſequetur vel principis cujusdam, vel civitatis.

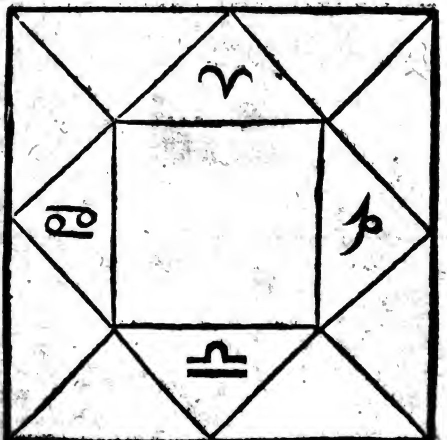
Sagittarius in Occidente è converſo exitium minatur illius germanis & propinquis: quo fiet ut variis ſolicitudinibus diſtractus animo; tempore multò cruciabitur. Hinc turmatim irruentibus atque frementibus in eum hoſtibus ſuis, inde τῷ ταλάσῳ malorum ingruente, quo linquere etiam paternum ſolum cogatur: unde exulabit agetur que profugus ut Cain; donec tandem Dei præſidio in priſtinum reſtituatur ſtatum.

Idem comminatur & Virgo in imo cœli Sed temporum ſvarietate & incremento, juxta conditionem incommodo

modorum, ſic & in abundantiam augebit & fortunam. Figuram qui noſſe velit, hîc videat.

De horoſcopo in Cancro.

QVANTVM ad naturalia & omnem fortunam, ſic in horoſcopo Cancer diſponit. Hominem efficit acri ſubtilique ingenio, quanquam tardiuſculum paulo, ſuavem, placidum, quietum, iracundum, & cum ſtomacho inſectantem malos quoque, ſed cuius ira tamen citiſſimè placatur: fortem, moderatum, gravem: quibus donis eò promovebitur, ut publicis quibuſdam officiis prælatus ex illis & victum habeat. Dejicient illi ſe, atque coacti, ad blandiantur quidam, verum ſimulare, & non ex animo. *Sa*turnum habet infeſtum ſibi, ſi vel cum horoſcopo coeat, aut limis reſpectaverit ſaltem. Prædicit autem mortem non ſolum violentam, ſed gravem etiam valetudinem, & necem fratrum ſuorum.

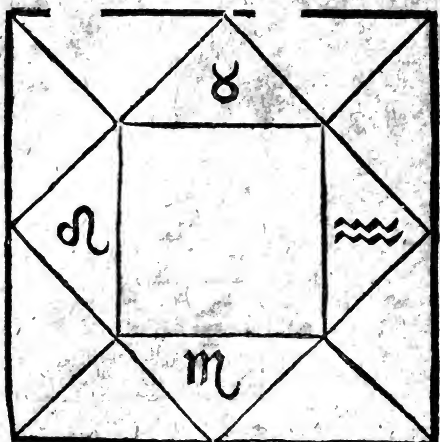

Quanquam pro virili obſiſtat illi (ſi adeſt) in medio cœli Aries: qui gratum Principibus & magnatibus viris facit, & bonarum rerum ſtudioſum, ſimul & diſſipantem & recuperantem patrimonium.

Eadem clementia Capricornus in Occidente notam inuret infamiæ, quam paulo poſt diluet poſt multa diſfortunia, facietque reſtitui hunc in priſtinum gradum. Addet & impetum & calcar ad perveſtiganda abſconſa & arcana ſecretorum, non ſine tamen anxietate multa & labore.

Libra ſi in imo cœli, doloribus dolorem addens diſſipat patrimonium, idque ſtatim poſt inſtaurat: proſtratum quoque jam publicis functionibus popularibus vel civilibus præficiens eundem, adeò ut concredantur ſecreta illi & negotia maxima, quæ non niſi optimis viris dari conſueverunt. Et quod ſuperius Saturnus in horoſcopo de mala morte interminabatur, id levius rurſum Libra honeſta morte & ſepultura hunc decorabit. Et ſi Iupiter in ſequenti ſigno fuerit reperitus, primum facit inter omnes maſculos filium.

De horoſcopo in Leone.

Quibus

Digitized by Google

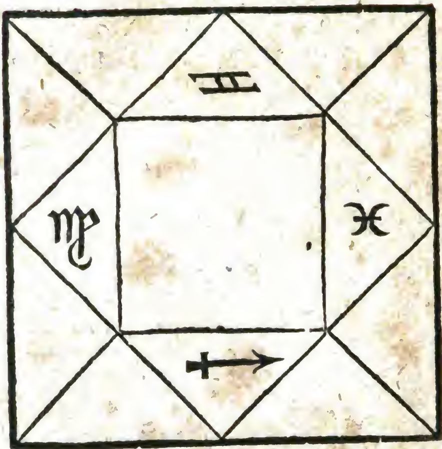
Quibus in Leone horoſcopus eſt, id evenit frequenter ut multis negotiis implicentur, & plærunque ad ſe non pertinentibus. Quamobrem, nomina etiam ſibi pariunt immortalia, deferuntque etiam aliis nationibus ſe, libertatem aſſerunt, neque facilè jugum ſuſtinent, omnem autem operam inſumentes quo aliis præſcribant leges. Marſpiter ſi in artificiali cœli figura è regione atque ex diametro reſpexerit Leonem, in omnem eventum filios negat: niſi hunc demulceat Iupiter, qui fortaſſe unam dabit filiam.

Taurus ſi in medio cœlo, ſuſpectum viris Principibus facit, ducem officiorum publicorum & anteſignanum, vel dignitate quapiam alia inſignitum à potentibus. Omnia ſcientem, in rebus omnibus felicem: præterquam in uxoribus ducendis, ex quibus rejectis formoſioribus atque honeſtis, anum vel infamem aut certè viduam copulabit ſibi.

Occaſus in Aquario, & incrementia pariter & damna largitur. Scorpius in imo cœli principem ordinabit negotiorum quorundam, & ii Taurum etiam in medio cœli habent. Quem ex adverſo proſpiciens Mars carcerem minatur illi & mortem in peregrinis locis.

De horoſcopo in Virgine.

In Virgine ſi ſit horoſcopus, vehementiſſimè accendit ad luxuriam nervos, facitque natum deperire mulierculas in tantum, ut omnibus velit abuti. Cum petulantia etiam divitias ſubminiſtrat & religionem: præficiet enim à reſponſis, à ſortibus, ab oraculis magiſtrum, ut è numero videatur delapſus divorum, callentem omnia, nihil non explorantem, omnia percallentem, omnium habentem ſcientiam, omnium artificem, abundè etiam divitem, ſive ex religione, ſive ex literis, ſive ex negotiatione.

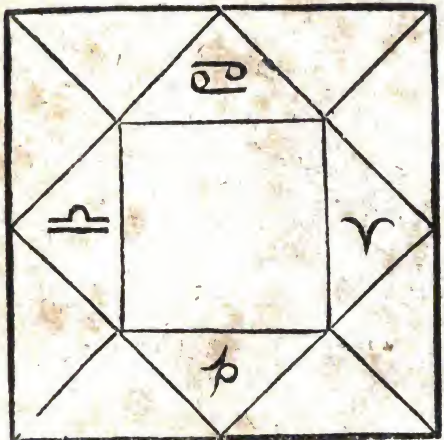
Idem pollicentur fermè in medio cœli Gemini, ſi adſint, niſi quòd non tam præmaturè decernunt eaſdem: cæterùm in ſcrutandis rebus arcanis, in præſtituendis præceptis vivendi aliis, ingenium impellunt.

Quod ipſum & Piſces faciunt vergentes ad occiduum: atque non eadem præſagiunt ſolùm, verum etiam lætiora. Nempe venuſtatem, largitatem, ingenuitatem, teneritudinem, favorem & clementiam apud omnes homines.

Addit iis etiam divorum gratiam Sagittarius, præterea & felicitatem, & rerum omnium copiam, filios, regnum ſacrorum, agilitatem quoque ad gerenda hæc omnia. Hoc fatum ejus qui in Virgine habuerit horoſcopum, in eum modum collatis etiam aliis tribus ſignis, ut diximus.

DE

De horoſcopo in Libra.

PORRO ſi in Libra horoſcopus ſit, cauſat ægritudines, pericula, hoſtes, lites: attamen ſemper poſt pericula triumphum decernit. Ad hæc etiam dignitates, religionem, & judicii ſinceritatem, integritatemque. In nulla prorſus re infelicem facit, quàm in liberis procreandis, horum cùm aliquot jam procrearit ſibi, atq; in iis omnem fiduciam ſuam locare cœperit, ſtatim numerus ille deficiet, decedentque in quibus proram videbatur collocaſſe & puppim.

Si quis autem ſcire cupiat, quibus dignitatibus præfulgere debeat, & quo in loco: pulchrè id deprehenditur ex aſcenſu Cancri in medio cœli. Hic in religione vel ſacrato loco eccleſiaſticum mihi videtur ſtipendium polliceri, id eſt, eum ferè ex publicis habere victum. Eodem referenda exiſtimo pecuniam, gnatos, nobilitatem, facultates, quæ in ſenecta contingent affluentiſſimè. Quanquam in ſucceſſu filiorum non adeò erit felix, niſi jucunda aliqua, atque fatali irradiatione hunc aſpexerit Iupiter.

Et hæc omnia Aries in occidente tribuit in aquoſis lo-

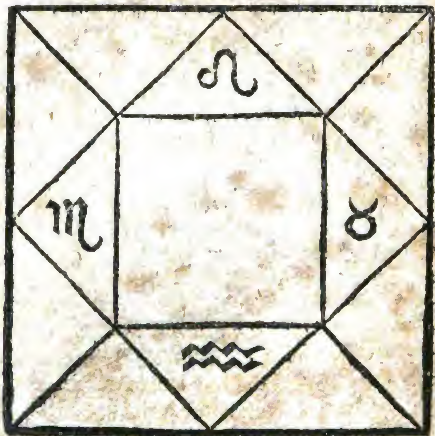
 cis

çis vel circa, aut ex aqua adducet. Præterea in diſcrimina maxima, in profectiones longas, in deſerta loca, in pericula cum uxore, quandoque in maniacam deſtituet paſſionem, vel phreneſim: idque uſque ad ſenectam, ubi tandem finis erit horum omnium.

Capricornus hac illac conquaſſabit in turbationes plurimas, ſinetque rariſſimè tranquillum agere. Neque patrimonium patietur in tuto eſſe. Nunc labefactabit, nunc rurſum reſtituet. Quoniam autem petulantes multum ſunt quibus Capricornus in imo cœli eſt, ita & hic ex ignobili & illegitima, aut aliunde ſane filium tribuet,

De horoſcopo in Scorpione

Si in Scorpione ſit horoſcopus, naturam arbitror manifeſtam eſſe, juxta animantis ductum naturalem. Qui hunc in horoſcopo habuerit, facit iracundum, diffundentem clancularie aconita, mordentem clam lingua ſua peſtilentica: divitem, ut neminem hominum fluctuantem in periculis variis, ut deſperare etiam poſſit: verùm iis aliquantiſper in tranquillum redactis, placatiſſimum fructum percipientem gloriæ. dignitatum, obſequiorum

ion-

longanimitatis, religionis. Indit & vivacem ſpiritum vigorem animi, politiemque ſermonis. Proinde non obſtante priori damno, filios multiplicabit: omnem anteactam amaritudinem ſua felicitate compenſabit.

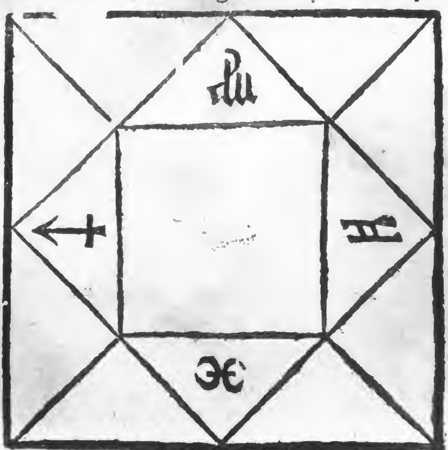
Quoniam autem perrarò fit, ut quod aſcendens ipſe præſtat, id etiam cæteri cardines cœli non ſpondeant, ita ex Leone medium tenere cœlum, eadem illi ſperanda ſunt. Sed & fortitudinem addit & robur, quibus perfici hæc poſſint. Poſtremò omnium & dignitatem tribuens, & virtutum omnium præmium immortale.

Taurus in occidente tam clam, & in palam illius graſſantes opprimet hoſtes. Quod contingere quidem illi poſſunt. Modica tantùm infamia conſperget, ob veneream rem, & tamen & ipſa expirabit paulatim, & patrimonium nunc locupletat, nunc diſpergit rurſum.

Aquarius in imo cœli, diſcrimen ex aquis minatur, & ingratitudinem illorum de quibus ipſe bene meritus eſt.

De horoſcopo in Sagittario.

HOROSCOPVS in Sagittario ex iis eſt, qui multis

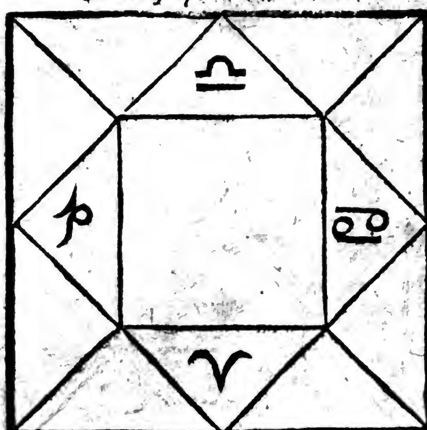
ac variis periculis ſe implicant, ubi aſcendens fuerit. Allicit atque trahit ſub eo natum ad peregrinandum, tentandaque maria & fluvios maximos. Ingenium quoque largitur natura ipſa idoneum ad omnes, & ad eas quidem optimas diſciplinas, modo hanc ſequutus ductricem naturam fuerit.

Quod ſi fecerit, Virgo in medio cœli augmentabit fortunam, compenſabitque habitos ingenii labores inſigni aliqua poteſtate, qua cæteris anteſtet, qua & liberaliſſimè fungetur; neceſſaria præſtiturus aliis hominibus, tametſi ingratis.

Liberos & nepotes Gemini dabunt in occidente, idque ubi in declive abierit juvenilis ætatula, Facient & à libellis vel arcanis rebus eum hominem

Piſces in imo cœli, ex humidis locis dabunt ſubſidia. Facient & fidum, cui arcana concredi poſſunt, ſanguine vel ingenuitate nobilem. Quòd ſi modica ratione hos reſpexerit Iupiter, uxorem obtrudes, verùm conſtupratam prius, vel alteram.

De horoſcopo in Capricorno.

CA-

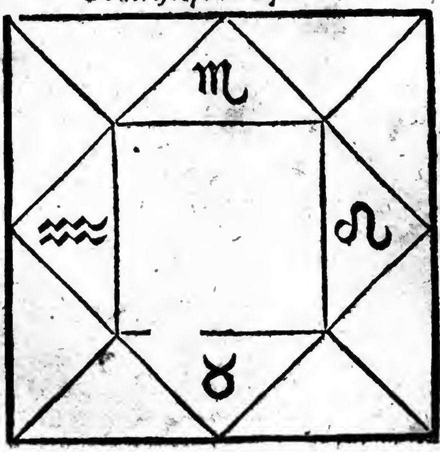
CAPRICORNVS non omnino malum ſignum. ſi in ſe horoſcopum habeat, natum facit amabilem, lætum, fidum, ſubdolum, abundantem, ſed puſillanimem, & in offerendis Deo preculis ſuperſtitioſum nimis, inſuper etiam libidinoſum, ſed ſtatim peracta voluptate, mox peſſimè tractantem mulieres. Alienæ vitæ ſecretum cenſorem, maximè verò religionis, aut ſimilis alicujus rei.

Libra in medio cœli, aliena damna, & mortes alienorum illi lucrum ſuum facit, proinde etiam honeſtum, pium, acceptum, eloquentem, eruditum, voventem in neceſſitate vota Deo, quo fiet, ut tandem, mala omnia felix & proſpera ſenecta comitetur.

Cancer in occaſu, infenſos illi faciet amicos, periculis etiam innumeris implicans.

Quod ipſum & Aries comminatur in imo cœli, Fluctuabunt illius omnia, ſubſtantia, dignitates, officia, ferenturque nunc rurſum, nunc deorſum. Tandem, ut diximus, moderabitur omnia Libra. Filium tamen in tantum præſervare non poterit, quin non in gravem incidat valetudinem

De horoſcopo in Aquario.

In hoc ſigno vis horoſcopi talis eſt. Moderatè divitem facit: effert etiam, atque apud potentes promovet: conjicit in pericula: è quibus veluti deſperatus jam eximetur rurſum divorum præſidio. Facit etiam hoſpitalem, munificum, prodigum, patronum eorum qui è bonis atque melioribus artibus, præ cæteris videntur attigiſſe aliquid, tractantem atque diſſipantem ſacra: & in tali conſtellatione.

Si medium cœli occupaverit Scorpius, vires largitur & vitam tetricam ac duram. Ad itinera impellet frequenter, ut ſtare uno loco diu non poſſit. In uxoribus fortunam experietur adverſantem ſibi. Poſtremò omnium bonorum virorum ſuffragiis ex malis omnibus extricabitur.

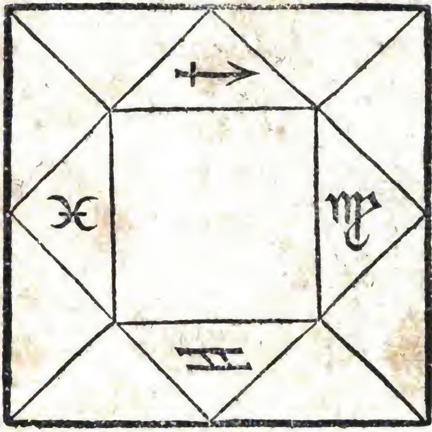
Leo in occaſu uxorem illi dabit, vel concubinam, qua cum variis ſimultatibus diſſentiet. Dabit & anum: quæ ore quidem adblandietur ſibi, ingentia illi promittens, verùm in animo alios amabit. Inimici illius erunt domeſtici ejus: & illorum adjutorio freti hoſtes alii, conabuntur collidere hominem. De alieno thoro copulabit in matrimonium aliquam, aut certè viduam.

Gloriam & pompam, quibus videtur deditus eſſe, illi adauget in imo cœli Taurus: cui & id acceptum ferre debet, quòd aliorum ſibi bona adduntur: & vitam vivet diuturnam.

DE

Digitized by Google

De horoſcopo in Piſcibus.

Egregiè ingenioſum faciunt Piſces, animatum, cordatum, fidum, amicabilem, paulatim ſublimatum, donec tandem ad faſtigium hunc provehant.

Sagittarius in medio cœli, dejiciet in pericula multa, in multos errores: alioqui habilem facit, & qui potentibus etiam audiet lites movere: de alio quodam in diſcrimen adducet, facietque poſſidere non ſua.

Virgo in Occidente facit cordatum, hoſpitalem, tenentem ſecreta, œconomum, amantem uxorem immodicè, ſed quem viciſſim illa non amat, ut cæteri quoque in quos ille officia collocat illi ingrati ſunt. Vnde fiet, ut crebris laboribus & moleſtis augetur, propter uxorem & liberos.

Inſuper conficietur valetudine quadam adverſa, procurantibus id Geminis in imo cœli. Vitio quopiam laborabit ſibi tantùm noto: & ſubſtantiam quam amittet forcaſſe, rurſum recuperabit, atque reſarcient amici, ut ne ſic quidem deſtitutus videri poſſit. Spiritum ſuo reddet autori in alienis locis à patria, morte inauſpicata & repentina.

DE

Digitized by Google

In hoc ſigno vis horoſcopi talis eſt. Moderatè divitem facit: effert etiam, atque apud potentes promovet: conjicit in pericula: è quibus veluti deſperatus jam eximetur rurſum divorum præſidio. Facit etiam hoſpitalem, munificum, prodigum, patronum eorum qui è bonis atque melioribus artibus, præ cæteris videntur attigiſſe aliquid, tractantem atque diſſipantem ſacra: & in tali conſtellatione.

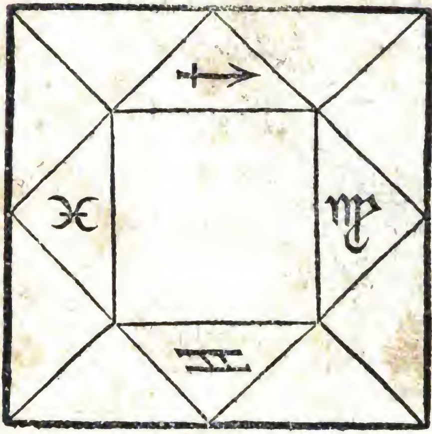
Si medium cœli occupaverit Scorpius, vires largitur & vitam tetricam ac duram. Ad itinera impellet frequenter, ut ſtare uno loco diu non poſſit. In uxoribus fortunam experietur adverſantem ſibi. Poſtremò omnium bonorum virorum ſuffragiis ex malis omnibus extricabitur.

Leo in occaſu uxorem illi dabit, vel concubinam, qua cum variis ſimultatibus diſſentiet. Dabit & anum: quæ ore quidem adblandietur ſibi, ingentia illi promittens, verùm in animo alios amabit. Inimici illius erunt domeſtici ejus: & illorum adjutorio freti hoſtes alii, conabuntur collidere hominem. De alieno thoro copulabit in matrimonium aliquam, aut certè viduam.

Gloriam & pompam, quibus videtur deditus eſſe, illi adauget in imo cœli Taurus: cui & id acceptum ferre debet, quòd aliorum ſibi bona adduntur: & vitam vivet diuturnam.

Digitized by Google

De horoſcopo in Piſcibus.

Egregiè ingenioſum faciunt Piſces, animatum, cordatum, fidum, amicabilem, paulatim ſublimatum, donec tandem ad faſtigium hunc provehant.

Sagittarius in medio cœli, dejiciet in pericula multa, in multos errores: alioqui habilem facit, & qui potentibus etiam audiet lites movere: de alio quodam in diſcrimen adducet, facietque poſſidere non ſua.

Virgo in Occidente facit cordatum, hoſpitalem, tenentem ſecreta, œconomum, amantem uxorem immodicè, ſed quem viciſſim illa non amat, ut cæteri quoque in quos ille officia collocat illi ingrati ſunt. Vnde fiet, ut crebris laboribus & moleſtis augetur, propter uxorem & liberos.

Inſuper conficietur valetudine quadam adverſa, procurantibus id Geminis in imo cœli. Vitio quopiam laborabit ſibi tantùm noto: & ſubſtantiam quam amittet fortaſſe, rurſum recuperabit, atque reſarcient amici, ut ne ſic quidem deſtitutus videri poſſit. Spiritum ſuo reddet autori in alienis locis à patria, morte inauſpicata & repentina.

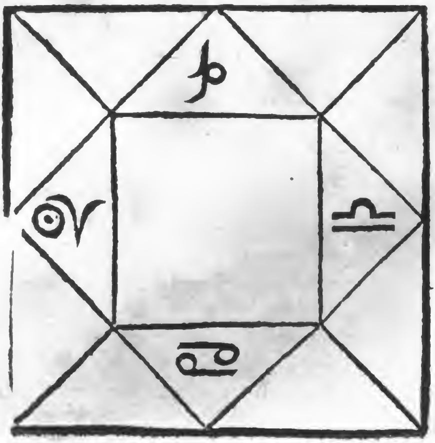
DE

Digitized by Google

De judiciis naturalibus, juxta revolutionem Solis per duodecim ſigna Zodiaci.

HVCVSQVE trivialia diximus de horoſcoporum judicio, dicta etiam ab aliis, ſed cujus furti nos non adeò pudet, ac piget. Sed enim antea præfati ſumus, per compendium tantummodo acturos nos ea, quæ ab aliis prolixis commentariis ſunt præcepta. Cum enim ubique reprehenſibile futurum ſit, in ſolis tamen literis non vitio tribuitur, ſed laudi; maximè ſi quid ab aliis dictum obſcurius eſt, quiſpiam cupiat elucidare. Earum iniquam cavillationem nos non piget. Id dictum volumus ad eos, qui omnia faſtidiunt, barbari ex trivio; cum ipſi ad nullam artem idonei ſint, & tamen omnia cenſere lingua ſua ſpurciſſima volunt. Tu quiſquis es qui hæc legis, magis animum noſtrum expende quam verba, qui parati fuimus ad docendum, nihilque omnino celare te. Si quid aliter ceſſit, præter noſtram ſententiam factum eſt. Ad judicia nunc properamus naturalia, ubi ſummatim de Ariete ſic habet.

De Sole exiſtente in Ariete.

Occu-

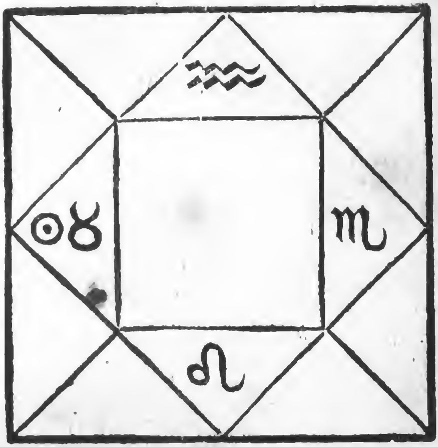
Digitized by Google

OCCVPANTE Arietem Sole, natum neque divitem facit, neque admodum extenuat, vel exhaurit. Item iracundum, ſed citò placabilem, ſtudioſum, facundum, varium, elatum, mendacem, luxurioſum, pollicentem (ut ille inquit) aureos montes, ſed promiſſa non reddentem: male audientem ab affinibus: ab hoſtibus, quos habebit non contemnendos infeſtos ſibi, adducetur in diſcrimen. A quadrupedibus, velut ab equis futurum eſt, ut dejectus cicatrices accipiat, cùm periculo etiam mortis: adeò non cedent illi proſperè aucupia, piſcationes, venationes, ſtratus equeſtris, & quæ eius generis ſunt: in alienis tamen ſemper felicior erit, etiam longævus: Item ſi puella ſit quæ ſic naſcitur, erit mendax, iracunda, venuſta, curioſa, cupida novarum rerum, invida, fœcunda in liberis procreandis, ſed primogenitus illi extinguetur, obnoxia periculis, unde notam accipiet, vel cauterium in capite: alioqui ex natura etiam ſignata in capite, vel in pedibus. Illud etiam ex autoribus deprehendimus, Arietis filios diurnales, ut ſic dicam, id eſt, in die genitos, fortunatos eſſe, & magni nominis apud Primores, vel Principes, è contra nocturnales, diſfortunatos & ignobiles.

DE

Digitized by Google

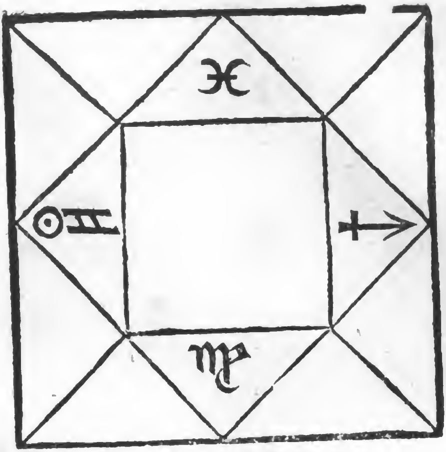
De Sole in Tauro.

ITA audacem facit Taurus, & fauſtum in aggrediendis vel pertentandis negotiis vel facinoribus arduis, victorem hoſtium ſuorum, peregrinum, & à paterno oſtio exulem, ſervilem, familiarem, iracundum: ferventius tamen in juventa quàm in ſenecta. Tollit nempe incommoda ſenectus, addetque divitias, & uxorem, atque hoc medio exhilarabit tandem. Nam in prima ætate, ſi quæ illi nupſerit, vix hanc ducet. Solas ægritudines non adimit: apponitque triſtitiam, melancholiam, morſum canis, atram bilem, idque circa annum ætatis ſuæ 32. vel 35. his ſedatis, jam rurſum florebit, proficietque in longiſſimam ſenectam, aut Neſtoreos, vel Heſiodos annos. Non paulo aliter fœminas facit petulantes, laborioſas, obſequentes, dicaces, ob amiſſum pudorem infames: quæ infamia labeſcet paulatim, atque evaneſcet, ubi ad annum pervenerit viceſimum primum. Maritis nubet plurimis, procreabitque liberos. Erit quæ conſulere aliis poteſt prudens, circumſpecta & dives.

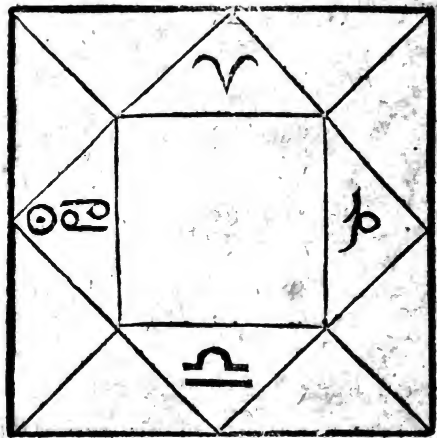
De

De Sole in Geminis.

GEMINI natura formoſi, formoſum faciunt, & miſericordem, ſapientem, ingenuum, liberum, jactabundum, curſorem, peregrinum, ſuarum rerum parum curioſum : quo fiet, ut neque dives evadet, neque penuria premetur, verùm medio modo incedet: ejus tamen fidei, ut ærario publico præficiatur. Animo hilaris, intelligens, aſtutus, ingenioſus, affabilis, natura quadam hominibus gratus: veluti ii qui Venerem habent in radice nativitatis. Pulchra quoque facie, pulchris & idoneis artibus imbutus, nempe mathematica, legibus, arithmetica. Id præ cæteris habet inſigne, ut cùm iraſcitur, celare tamen iram atque diſſimulare poteſt. Imminebit illi periculum ubi ad annum pertigent 32. aut ex morſu canis, aut ex igne, vel ferro.

De Sole in Cancro.

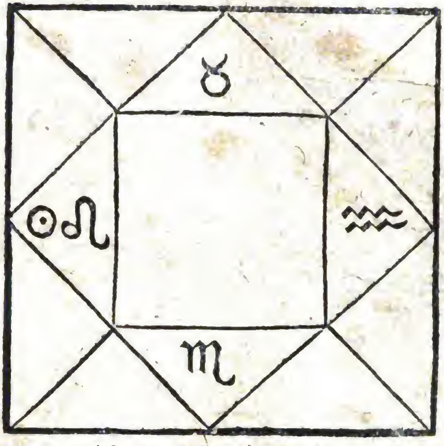

CANCER frigidus & humidus, carnem inſpiſſat, allicit ad amorem mulierum, extimulat ad coitum. Alioqui ſemper ingenium præſtat, humilitatem quoque & ſapientiam, implicans litibus & bellis variis, ut multum tamen victorem hoſtium decernens: qui multa tentabit, præcipuè maria. In multis periclitabitur, variis quatietur incommodis, in multa paupertate & miſeria, & ſi etiam lucri cauſa ſit, nihil tamen inde habitior fiet; theſaurum effodiet, aut reperiet minimè ſeparatum. Verùm ſi puella ſit hujuſmodi, pinguicula fiet, formoſa, agilis, iracunda, placabilis, officioſa, prudens, civilis, verecunda, ſagax, fallax, aſtuta, ingrata: aliud dicens, aliud faciens & habens in pectore, anxia, laborioſa, expoſita pluribus periculis, periculis in aqua, periculis in caſu, periculis in partu, in cholica paſſione, primum fœtum edens imbecillem, alterum validiorem. Porrò infamiæ ſi quid contraxerit, id quicquid eſt poſt annum diluetur 26. Vtrobique inimicorum victoria eſt, ſive in fœminis, ſive in maribus, atque proſperabuntur in annis ſequentibus,

benè

bene comati, modeſti, fideles, laborioſi, avidi cibi & potus, noti magnatibus, bene fortunati in agricultura.

De Sole in Leone.

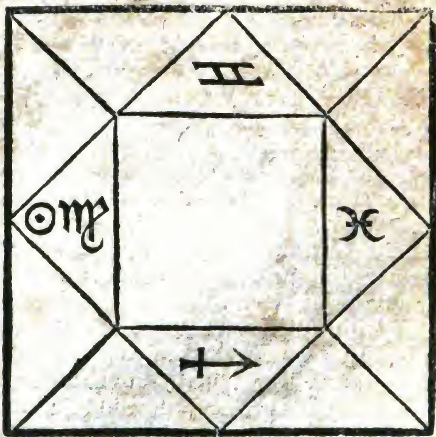

IN Leone Sol facit magnanimum, audacem, arrogantem, eloquentem, ſuperbum, deriſorem immitem, immiſericordem, durum, inexorabilem, tetricum, undequaque anguſtiis & periculis maximis ſeptum. E periculis rurſum eximit, & officiis præſtituit publicis, centurionem facit vel pentacontarchum, è tribus magnatibus beneficia expectantem, infelicem in prolibus, & pro iis ſuſtinentem labores & afflictiones multas, ad iram pronum, periculis exponentem ſe plurimis. Succendit choleram, interim etiam ad dignitates provehit & honores, vocat ad pericula incendii, ferri, impetitionem beſtiarum, unde in loco ſuccumbet non ſuo. E periculis tamen elabetur Dei præſidio. Simili pacto puella ſi fuerit, animabitur, facietque hanc magno & amplo pectore, gracilibus cruribus, quæ animoſitatis & audaciæ ſunt judicia, atque item iracun-

diæ, contumeliarum, loquacitatis: ſed tamen cum inoderamine, remittit enim in omnibus iis muliebris clementia nonnihil. Pericula quæ illi imminent, ſunt aqua fervens, vel ignis: abiis cuſtodire ſe oportebit. Ex infirmitatibus, ſtomachi torſiones. Cæterùm ab anno 20. vel 21. fortunam ſentiet in divitiis, quas conquiret potentum opera, in uſufructu rerum alienarum, in familia, pulchritudine, amore; filios tamen habebit paucos.

De Sole in Virgine.

SIC Virgo facit rebus domeſticis bene præfectum, ingenioſum, veracem, magnanimum, affectantem honores. Auferet & illi uxorem ductam antequam cognoſcat, tollentur illius quædam, atque diripientur, ulciſcetur, in adverſarios, & adeò arcanorum malè retentivus eſt ut ne ſecretiſſima etiã ſua celare poſſit, fortè quia jactantiæ deditior eſt, nitida facie, comptis moribus, facit etiam amatorem mulierum in aulam ſe recipientem Regum & Princi-

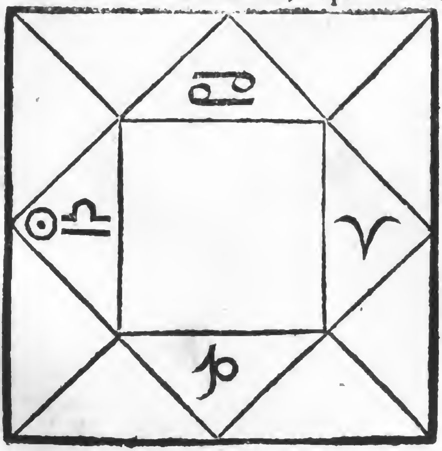

pum

pum. Præterea etiam juſtum, ſapientem, bonum, honorabilem, conſultorem, patronum amicorum, pium, miſericordem, venuſtum, candido & mundo corpore, ſtipatum amicorum maxima cohorte. Puella eius nativitatis erit ingenioſa, verecunda, pudica, benevola, officioſa, provida, iracunda, viro nubet circa annum 16 primogenitum parturiet eleganti forma, periculis implicabuntur plurimis, ſive viri, ſive mulieres fuerint.

De Sole in Libra.

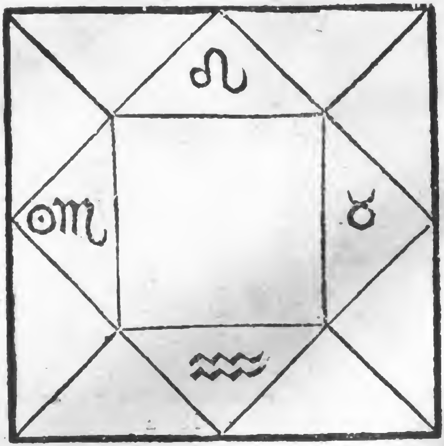
SOL in Libra natum facit libidinoſum, negotioſum, benè fortunatum, præcipuè in aquis, aut in iis quæ ex aquis ſunt, præterea quæ ex aromatibus ſunt, precioſis lapidibus vel huiuſmodi, in obeundis itineribus prolixis & remotis. Corpore verò facit pulchro, agili, ſermone comptum, optimæ famæ, rimantem arcana multa, ſed in promiſſis rariſſimè ſtabilem, tametſi aliud præ ſe ferat verbis ipſis. Exponet ſe inſidiis & machinamentis plurimis malitioſis. Vxore prima non diu fungetur. Accedet & hæreditas illi ex rebus mortuorum, & partim ex ingenio

& proprio ſudore : alioqui tamen non facilè credit. In quadrupedibus animantibus non omnino erit diſſortunatus. Propter mulieres verò plura & ingentia ſuſtinebit, impinget in turpitudine coitus illiciti, & ſomniorum interpres futurus eſt longe optimus, ſive diurna fuerit generatio, ſive nocturna. Puellam facit amicabilem, ilarem, iucundam, quæ varia oblectamenta ex pratis & herbulis capiet, quibus potiſſimùm gaudet. Ad loca propellit ignota, viro nubet circa annum vigeſimum tertium, cuius & matrimonium ſecundabitur. Efferet hanc forma corporis egregia, eloquium dulce, geſtus urbani. Neque omnino etiam inhabiles ſunt quicunque ſub Libra ſunt, ac litterarum ſtudia & artes meliores. Cavebunt autem ſibi aut ab incendio, aut aqua ferventi: ex iis lædentur, niſi cautiſſimè ſibi proſpiciant.

De Sole in Scorpione.

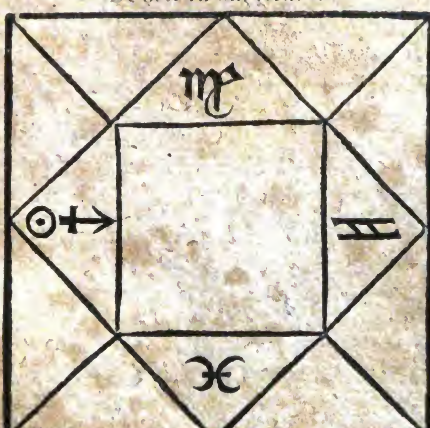
IN Scorpione Sol augmentat hæreditatem nato, addit audaciam & frontem, & blandiloquentiam, qua fre-

tus

tus pluribus imponet, una manu panem oſtentans (quòd ajunt) altera lapidem celans, ſemper melle permiſcens venenum, ferè nihil eorum faciens, quæ dicit: aliàs tamen facetoſus, joculator, credulus, triumphator de inimicis, Sic ſi puella fuerit, facit amicabilem, ſolertem, fallacem, quæ primo ſuo ſponſo fraudabitur, altero fruetur hilariter; quæ vincet adverſarios ſuos. Laborabit ex dolore ſplenis, atque cauterium accipiet in capite, aut ſcapulis vel lacertis. Alioqui utriusque ſexus audaces facit & temerarios, ad prædandum, ad perveſtiganda quæ prohibita ſunt, ad ineundum pacta, ad contrahenda mercimonia, præterea etiam petulantes, fornicatores, inſtabiles, male cogitabundos, loquaces, iracundos, interdum juxta ac vehementer mœſtos atque afflictos. Cæterùm non deerunt qui hos magni faciant, qui hos ad ſe vocant principes homines. ex plebeis etiam qui in illis aſſentientur: qui fiet ut multò fiant ſpectatiſſimi.

De Sole in Sagittario.

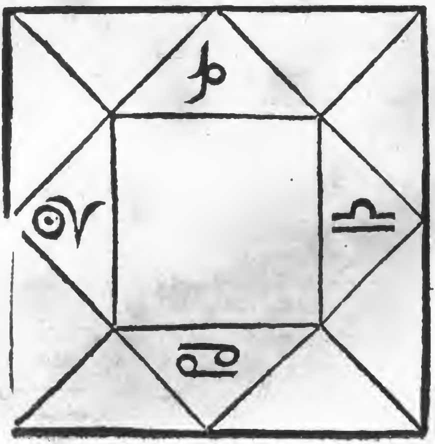
SAGITTARIVS non omnino malum ſignum eſt, manente in eo Sole, fortunam largitur, ſubminiſtratque ani-

Digitized by Google

De judiciis naturalibus, juxta revolutionem Solis per duodecim ſigna Zodiaci.

HVCVSQVE trivialia diximus de horoſcoporum judicio, dicta etiam ab aliis, ſed cujus furti nos non adeò pudet, ac piget. Sed enim antea præfati ſumus, per compendium tantummodo acturos nos ea, quæ ab aliis prolixis commentariis ſunt præcepta. Cum enim ubique reprehenſibile futurum ſit, in ſolis tamen literis non vitio tribuitur, ſed laudi: maximè ſi quid ab aliis dictum obſcurius eſt, quiſpiam cupiat elucidare. Earum iniquam cavillationem nos non piget. Id dictum volumus ad eos, qui omnia faſtidiunt, barbari ex trivio: cum ipſi ad nullam artem idonei ſint, & tamen omnia cenſere lingua ſua ſpurciſſima volunt. Tu quiſquis es qui hæc legis, magis animum noſtrum expende quam verba, qui parati fuimus ad docendum, nihilque omnino celare te. Si quid aliter ceſſit, præter noſtram ſententiam factum eſt. Ad judicia nunc properamus naturalia, ubi ſummatim de Ariete ſic habet.

De Sole exiſtente in Ariete.

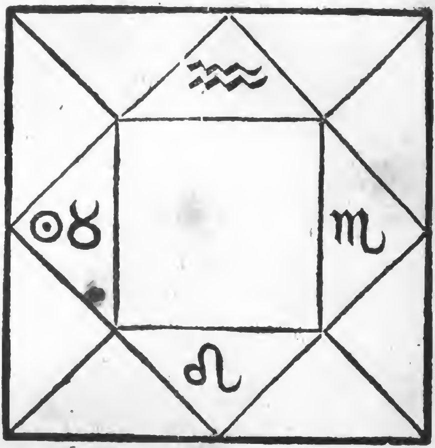
Occu-

OCCVPANTE Arietem Sole, natum neque divitem facit, neque admodum extenuat, vel exhaurit. Item iracundum, ſed citò placabilem, ſtudioſum, facundum, varium, elatum, mendacem, luxurioſum, pollicentem (ut ille inquit) aureos montes, ſed promiſſa non reddentem: male audientem ab affinibus: ab hoſtibus, quos habebit non contemnendos infeſtos ſibi, adducetur in diſcrimen. A quadrupedibus, velut ab equis futurum eſt, ut dejectus cicatrices accipiat, cùm periculo etiam mortis: adeò non cedent illi proſperè aucupia, piſcationes, venationes. ſtatus equeſtris, & quæ eius generis ſunt: in alienis tamen ſemper felicior erit, etiam longævus: Item ſi puella ſit quæ ſic naſcitur, erit mendax, iracunda, venuſta, curioſa, cupida novarum rerum, invida, fœcunda in liberis procreandis, ſed primogenitus illi extinguetur, obnoxia periculis, unde notam accipiet, vel cauterium in capite: alioqui ex natura etiam ſignata in capite, vel in pedibus. Illud etiam ex autoribus deprehendimus, Arietis filios diurnales, ut ſic dicam, id eſt, in die genitos, fortunatos eſſe, & magni nominis apud Primores, vel Principes, è contra nocturnales, diſſortunatos & ignobiles.

DE

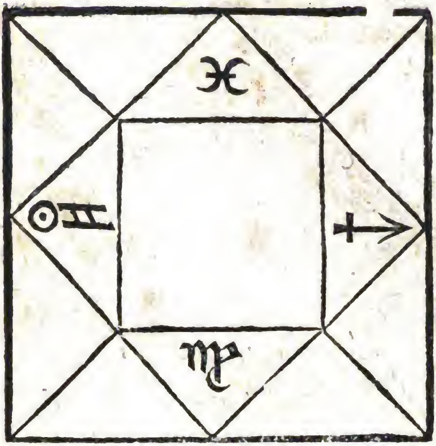
Digitized by Google

De Sole in Tauro.

ITA audacem facit Taurus, & fauſtum in aggrediendis vel pertentandis negotiis vel facinoribus arduis, victorem hoſtium ſuorum, peregrinum, & à paterno oſtio exulem, ſervilem, familiarem, iracundum: ferventius tamen in juventa quàm in ſenecta. Tollit nempe incommoda ſenectus, addetque divitias, & uxorem, atque hoc medio exhilarabit tandem. Nam in prima ætate, ſi quæ illi nupſerit, vix hanc ducet. Solas ægritudines non adimit: apponitque triſtitiam, melancholiam, morſum canis, atram bilem, idque circa annum ætatis ſuæ 32. vel 35. his ſedatis, jam rurſum florebit, proficietque in longiſſimam ſenectam, aut Neſtoreos, vel Heſiodos annos. Non paulo aliter fœminas facit petulantes, laborioſas, obſequentes, dicaces, ob amiſſum pudorem infames: quæ infamia labeſcet paulatim, atque evaneſcet, ubi ad annum pervenerit viceſimum primum. Maritis nubet plurimis, procreabitque liberos. Erit quæ conſulere aliis poteſt prudens, circumſpecta & dives.

De Sole in Geminis.

GEMINI natura formoſi, formoſum faciunt, & miſericordem, ſapientem, ingenuum, liberum, jactabundum, curſorem, peregrinum, ſuarum rerum parum curioſum; quo fiet, ut neque dives evadet, neque penuria premetur, verùm medio modo incedet: ejus tamen fidei, ut ærario publico præficiatur. Animo hilaris, intelligens. aſtutus, ingenioſus, affabilis, natura quadam hominibus gratus: veluti ii qui Venerem habent in radice nativitatis. Pulchra quoque facie, pulchris & idoneis artibus imbutus, nempe mathematica, legibus, arithmetica. Id præ cæteris habet inſigne, ut cùm iraſcitur, celare tamen iram atque diſſimulare poteſt. Imminebit illi periculum ubi ad annum pertigent 32. aut ex morſu canis, aut ex igne, vel ferro.

Digitized by Google

De Sole in Cancro.

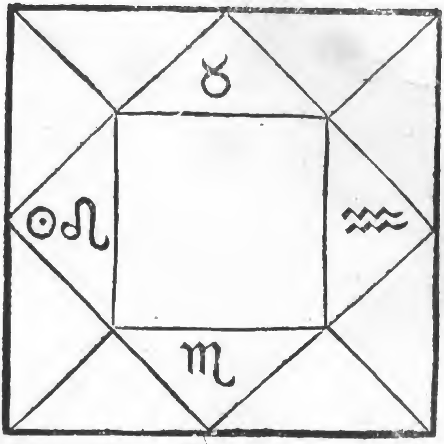

CANCER frigidus & humidus, carnem inſpiſſat, allicit ad amorem mulierum, extimulat ad coitum. Alioqui ſemper ingenium præſtat, humilitatem quoque & ſapientiam, implicans litibus & bellis variis, ut multum tamen victorem hoſtium decernens: qui multa tentabit, præcipuè maria. In multis periclitabitur, variis quatietur incommodis, in multa paupertate & miſeria, & ſi etiam lucri cauſa ſit, nihil tamen inde habitior fiet; theſaurum effodiet, aut reperiet minimè ſeparatum. Verùm ſi puella ſit hujuſmodi, pinguicula fiet, formoſa, agilis, iracunda, placabilis, officioſa, prudens, civilis, verecunda, ſagax, fallax, aſtuta, ingrata: aliud dicens, aliud faciens & habens in pectore, anxia, laborioſa, expoſita pluribus periculis, periculis in aqua, periculis in caſu, periculis in partu, in cholica paſſione, primum fœtum edens imbecillem, alterum validiorem. Porrò infamiæ ſi quid contraxerit, id quicquid eſt poſt annum diluetur 26. Vtrobique inimicorum victoria eſt, ſive in fœminis, ſive in maribus, atque proſperabuntur in annis ſequentibus,

benè

bene comati, modeſti, fideles, laborioſi, avidi cibi & potus, noti magnatibus, bene fortunati in agricultura.

De Sole in Leone.

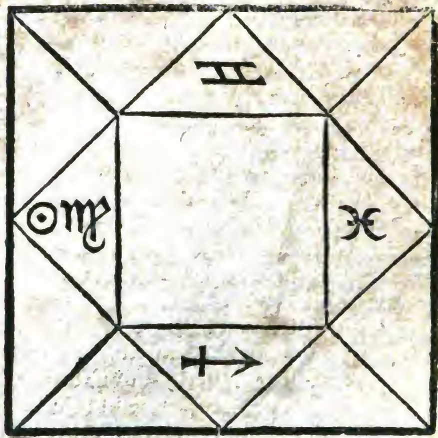

IN Leone Sol facit magnanimum, audacem, arrogantem, eloquentem, ſuperbum, deriſorem immitem, immiſericordem, durum, inexorabilem, tetricum, undequaque anguſtiis & periculis maximis ſeptum. E periculis rurſum eximit, & officiis præſtituit publicis, centurionem facit vel pentacontarchum, è tribus magnatibus beneficia expectantem, infelicem in prolibus, & pro iis ſuſtinentem labores & afflictiones multas, ad iram pronum, periculis exponentem ſe plurimis. Succendit choleram, interim etiam ad dignitates provehit & honores, vocat ad pericula incendii, ferri, impetitionem beſtiarum, unde in loco ſuccumbet non ſuo. E periculis tamen elabetur Dei præſidio. Simili pacto puella ſi fuerit, animabitur, facietque hanc magno & amplo pectore, gracilibus cruribus, quæ animoſitatis & audaciæ ſunt judicia, atque item iracun-

diæ, contumeliarum, loquacitatis: ſed tamen cum moderamine, remittit enim in omnibus iis muliebris clementia nonnihil. Pericula quæ illi imminent, ſunt aqua fervens, vel ignis: abiis cuſtodire ſe oportebit. Ex infirmitatibus, ſtomachi torſiones. Cæterùm ab anno 20. vel 21. fortunam ſentiet in divitiis, quas conquiret potentum opera, in uſufructu rerum alienarum, in familia, pulchritudine, amore; filios tamen habebit paucos.

De Sole in Virgine.

SIC Virgo facit rebus domeſticis bene præfectum, ingenioſum, veracem, magnanimum, affectantem honores. Auferet & illi uxorem ductam antequam cognoſcat, tollentur illius quædam, atque diripientur, ulciſcetur, in adverſarios, & adeò arcanorum malè retentivus eſt ut ne ſecretiſſima etiã ſua celare poſſit, fortè quia jactantiæ deditior eſt, nitida facie, comptis moribus, facit etiam amatorem mulierum in aulam ſe recipientem Regum & Princi-

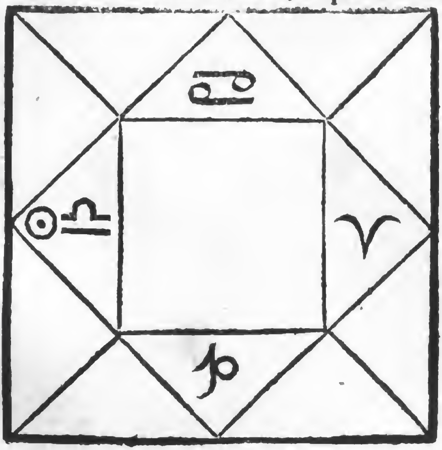

pum

pum. Præterea etiam juſtum, ſapientem, bonum, honorabilem, conſultorem, patronum amicorum, pium, miſericordem, venuſtum, candido & mundo corpore, ſtipatum amicorum maxima cohorte. Puella eius nativitatis erit ingenioſa, verecunda, pudica, benevola, officioſa, provida, iracunda, viro nubet circa annum 16 primogenitum parturiet eleganti forma, periculis implicabuntur plurimis, ſive viri, ſive mulieres fuerint.

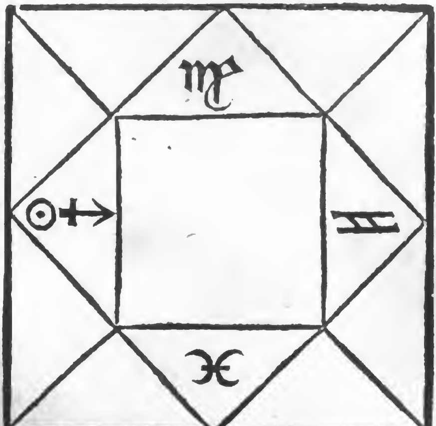
De Sole in Libra.

SOL in Libra natum facit libidinoſum, negotioſum, benè fortunatum, præcipuè in aquis, aut in iis quæ ex aquis ſunt, præterea quæ ex aromatibus ſunt, precioſis lapidibus vel huiuſmodi, in obeundis itineribus prolixis & remotis. Corpore verò facit pulchro, agili, ſermone comptum, optimæ famæ, rimantem arcana multa, ſed in promiſſis rariſſimè ſtabilem, tametſi aliud præ ſe ferat verbis ipſis. Exponet ſe inſidiis & machinamentis plurimis malitioſis. Vxore prima non diu fungetur. Accedet & hæreditas illi ex rebus mortuorum, & partim ex ingenio

tus pluribus imponet, una manu panem oſtentans (quòd ajunt) altera lapidem celans, ſemper melle permiſcens venenum, ferè nihil eorum faciens, quæ dicit: aliàs tamen facetoſus, joculator, credulus, triumphator de inimicis, Sic ſi puella fuerit, facit amicabilem, ſolertem, fallacem, quæ primo ſuo ſponſo fraudabitur, altero fruetur hilariter, quæ vincet adverſarios ſuos. Laborabit ex dolore ſplenis, atque cauterium accipiet in capite, aut ſcapulis vel lacertis. Alioqui utriusque ſexus audaces facit & temerarios, ad prædandum, ad perveſtiganda quæ prohibita ſunt, ad ineundum pacta, ad contrahenda mercimonia, præterea etiam petulantes, fornicatores, inſtabiles, male cogitabundos, loquaces, iracundos, interdum juxta ac vehementer mœſtos atque afflictos. Cæterùm non deerunt qui hos magni faciant, qui hos ad ſe vocant principes homines. ex plebeis etiam qui in illis aſſentientur: qui fiet ut multò fiant ſpectatiſſimi.

De Sole in Sagittario.

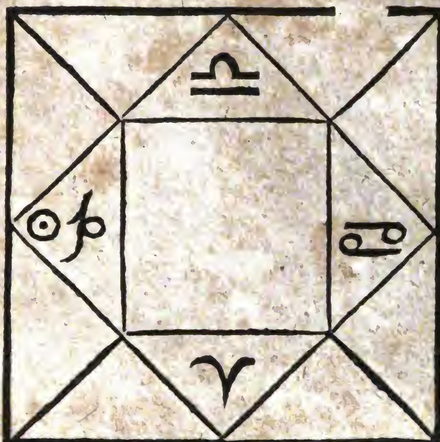
SAGITTARIVS non omnino malum ſignum eſt, manente in eo Sole, fortunam largitur, ſubminiſtratque

 ani-

animum ad quidvis tentandum : quod inſtitueris animabit, in primis ad permeandas alienas terras, ad tranandа æquora, inde non ſine quæſtu revertetur qui hujuſmodi fuerit. Conciliabit quoque amicos ſibi, ut ad principum adſciſcatur domicilia & aulas, non quadras quidem colligens, & lingens paropſides, ut viles illi ſolent aulici, ſed ſubrogatus ad majora officia, alienam pecuniam diſpenſabit. Ad quod magnopere hunc promovebit, atque potiſſimum conſervabit in aula, quod natura agilis & fortis eſt. Inſuper equitatui, aucupiis, venationibus, ſaltationibus, pugnis, jocis, luſibus, conflictibus plane deditiſſimus eſt. Quamobrem etiam adverſarios habebit, qui hæc atque alia invideant, atque acerrimè hunc impugnabunt, ſed quos collidet tamen, atque pervincet. Et paternam hæreditatem adſequetur, quod non cuivis contingit. Frequenter etiam juſtos facit, ſciolos, tacitos, cordatos, ingenioſos, fidos, mites, ſtabiles, firmos, laborioſos, jactabundos. Quòd ſi puella fuerit. non multum etiam differet, facit eam anxiam, laborioſam, miſericordem, obnoxiam multis æmulationibus & inſidiis à malis hominibus, ſed victricem, fœcundam: quæ viro nubet circa annum 17. vel ſi non ſucceſſerit, circa annum 28.

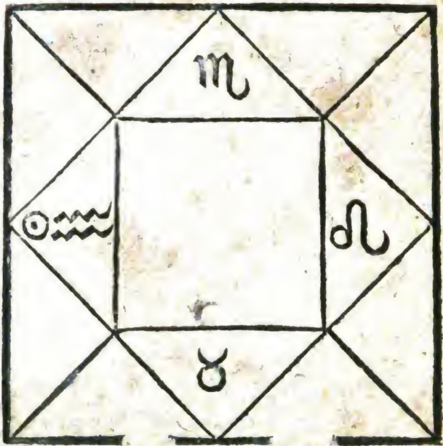
Digitized by Google

De Sole in Capricorno.

CAPRICORNVS facit iracundum, levem, atque vilibus ſeſe aſſociantem perſonis, ſuſpicioſum, laborioſum, diſtractum variis litigitis, quæ illi aliunde provenient, ſed audacter ſuſtinentem adverſaria, eritque cordatus. Deperiet puellas, & eas pauperculas & ſimplices, quæ tandem deducent hunc in ægritudinem. Facit etiam mediocriter divitem, benevolum, alacrem, facetum: verum tamen inſtabilem, ſi nocturna fuerit nativitas. Idque ferè in omnibus rebus. In ſenecta ubi viderit accedi ſibi divitias, incipiet amare pecunias, declinabitque à prima largitate in avaritiam Nam in juventa tractari quidem utcunque poterit. Proſperabitur in navigationibus, maximè ſi ad Orientem fuerit. Ab Oriente etiam fortuna illi imminebit à magnis viris. Phyſiognomia ſic natorum talis eſt. Caput communiter habent parvum, compreſſos oculos, moderatam loquelam. Proderunt illis balnea ubi ægrotaverint. Porrò puellæ timoroſæ erant, citoque erubeſcent. Dominabuntur inimicis ſuis, & ad aliena loca peregre proficiſcentur.

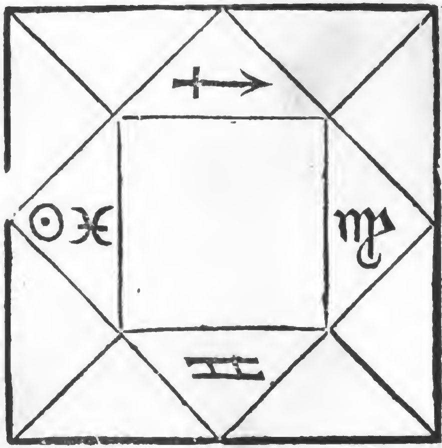
De Sole in Aquario.

AQVARIVS naturam facit amicabilem, cupidum, proclivem ad febres diuturnas, diſſortunatum etiam circa aquas, quas & natura abhorrebit. Creſcet autem illi fortuna circa annum 35. & 36 ex quo tempore incipiet peregrinari, pervagarique loca varia, & paulatim etiam ditari. Sed quæ divitiæ nunquam ad extremum pervenient, neq; cumulabuntur in immenſum, ſed partitæ rurſum diſpergentur: niſi ubi anni advenerint poſtremi, ii reſarcient quicquid largius expenſum eſt in primis. Neque profectiones illæ ad longinquas regiones magnoperè illi ad cumulandas opes cedent. Aliunde ab alienis fermè majora ſperabit, atque conſequetur. Interim variis incommodis, jacturis, periculis diſtringetur, atque omnium maximè cum uxore & mulieribus. Ducta illi uxor in paraliſim ſolvetur, ſed neq; cum aliis etiam proſperabitur mulieribus. Vxore prima non diu fungetur: verùm hac reſoluta in tabem mox felicius ſuccedent omnia. Puella etiam ſic in Aquario nata, ſimiliter delicioſa erit, verax, conſtans, iis tribus maſculum ferè excedens. Subinde ditabitur

tur alienis bonis. Conſuletur illi de liberis, variis quatietur adverſitatibus, tentabit aliena loca. Vsque ad vigeſimum ſecundum annum humiliata incedet, ad 22. verò annum incipiet paulatim illi accidere fortuna. Mediocres divitias obtinebit. Frequenter omnes, ſive mares, ſive fœminæ taciti ſunt, ſapientes, ingenioſi, fideles, faceti, infeſti inimicis.

De Sole in Piſcibus.

PISCES in primis quidem annis multa ſuis obturbant mala, idque præter meritum interdum, faciunt etiam avaros, jocoſos, officioſos, luſores, negligentes fortunæ, probæ indolis, amantes bonorum conſortia, procacis linguæ, audaces, ſibi placentes, fortunatos in perveſtigandis theſauris. nam omninò illud eis evenit, ut & ipſi præter ſpem invenient aliquid. Partim etiam ab alienis ditabuntur. Non diu vivent niſi annum exceſſerint 35. tunc ſpes eſt longævitatis: non nimium tamen ditabuntur, ſed moderatè, alioqui animo & opinione Crœſi divitias poſſidentes, obtumultuantes & nullibi non impor-

tunas cogitationes. Ob mulierem in captivitatem venient & pauca illorum proſperè cedunt in pueritia & juventute. Signum habent in cubito, vel in pede, & fortuna illorum ad meridiem. Puella ſi nata erit fervida, audax, inſolentis linguæ, contumelioſa, litigioſa, multis etiam undique circundata periculis, pudorem abjiciet & relicto marito ſuo, adultero ſe (niſi cohibeatur,) copulabit, moleſtabitur torminibus ventris & ſtomachi Et hoc jam ſecundò de ſignorum influentia dixiſſe ſatis eſt.

De naturis domorum.

SVPEREST ut de naturis quoque agamus domorum & ſignorum, in quibus rebus noſtris faveant cœptis, quid in unoquoque ſigno agendum, qui temperare actus noſtros poſſimus, ut cuncta nobis eveniant ſecunda & proſpera. Nam hic ferme ſcopus eſt Aſtrologiæ naturalis: ad quem niſi pertigerimus, neſcio ad quid tandem illa poſſit nobis (Alchabitio inquiente) prodeſſe.

PRIMA domus Arietis eſt. Et primum etiam in ordine ſign orum, vocatur ab Aſtrologis domus vitæ, & ferè ſemper initia illis ſignificat operum, id eſt, quæ in ipſo vitæ exordio vel delectant, vel malè afficiunt natum, item & robur & debilitatem. Denique omnia quæ ad vitam ſpectant naturalem.

SECVNDA eſt Tauri, Domus facultatum, victus, miniſtrorum, ſervorum, ſignificans finem juventæ. In eam ſi forte fortuna inciderint Iupiter, vel Venus, planetæ, cæteris nobiliores, promovebunt ea in primis quæ ex bonis mobilia ab jureperitis vocantur: vel etiam immobilia, ut hortos, agros, vineas, reditus annuos & quicquid eſt, quod durare poteſt diu. Mancipia ſi quis conduxerit in hoc ſigno, rem domeſticam fideliter diſpenſabunt.

TERTIA domus. Succeſſum cum fratribus, ſororibus, propinquis, & minoris itineris, in tertia locant domo, id eſt, in Geminis. Si quis igitur in yhoroſcopum habeat, hunc pronunciant proſperatum iri à fratribus, à cognatis, à magnatibus & propinquis. Conducit & in hoc

ſigno

Digitized by Google

ſigno, ſcribere ac mittere epiſtolas, ambulare iter breve, contrahere amicitiam, inire fraternitatem,& hujuſmodi.

QVARTA, manſionis inſcriptio eſt patrum, hæreditatum, theſaurorum, & arcanorum. In ea bonum eſt contrahere, emere, vendere, ambire vineas, agros, poſſeſſiones, erigere ſtructuras & machinas, jacere fundamenta, effodere terram, quærere theſauros, teſtari, deligere ſepulturam: proſperatur hæc omnia Cancer.

QVINTA eſt domus filiorum & dilectionis, legationum, donationum, & eorum quæ poſt defunctionem vitæ ad laudem vel vituperium pertinent. Expedit Sole hanc occupante tractare omnia quæ in mentem veniunt, indulgere genio, pergræcari, helluari, peregrinari, inire pacta & amicitiam, propter gaudium Veneris illic, diffundente lætitia. Convenit & veſtibus novis veſtire ſe, ſcribere epiſtolas, perjocari, ludere, conquirere ſibi amicos, qui fidi ſunt, quique poſſint in neceſſitate propugnare vel defendere.

SEXTA domus Virginis. Si quid autem ad triſtitiam ſpectat, ad ægritudinem, id ſextæ deputatur domui: & vocatur infirmitatis, ægritudinis, triſtitiæ, ſervorum, gaudium Martis. Nulla hîc emptio probatur vel venditio, propter perfidiam, laborem, & dolorem: præſertim à Mercurialibus & Virginibus quos vitare oportebit. Exaggerat hæc in nos falſos teſtes, latrunculatores, & qui vitæ noſtræ inſidiantur, homicidas ſanguinarios. Præterea & tumultus bellicos, ſeditionem, factiones. Omnia hæc ab Virginiſtis in ſexta, & Mercurialibus: propterea quòd Mars (ut dictum eſt) in hac gaudet.

SEPTIMA domus in Libra. Sunt deinde poſt ægritudines, nuptiæ, conjugia, & ea quæ circa mediam vitam velut in directa jam Libra trutinantur. In ea valet inſtaurare amiſſa, reparare deſperata; & quia habitatio conſummatæ inimiciciæ eſt committere quoque cum hoſtibus, undique immittere ſe guerris & litibus, iis præcipuè qui Arietem habent aſcendentem.

OCTAVA ab Oriente manſio eſt Scorpionis. Domus vel pars mortis, timoris, pavoris, hæreditatis, mortuorum, & eorum

eorum quæ poſt mortem fiunt. Commorante in ea Sole vide ne quid auſpiceris, neque iter arripias, non aquis credas te: facilè hic impingitur. Quamobrem vitanda omnia ſunt bella, contentiones injuſtæ cauſæ, inimicitiæ, mulieres malæ, maximè ſi ex parte hæreditatis hæc oriantur.

NONA domus in Sagittario. Habent & fides, religio, prolixa itinera, ſapientia, Philoſophia, Matheſis, libri, epiſtolæ, narrationes, legationes, ſomnia, rumores, ſuas in cœlo ſtellas. Quo fit, ut peragrante hanc domum Sole vel Luna, ea tractari debent, quæ ad prædicta jam ſpectant, nam citius ſortiuntur effectum, quam alio tempore, eſt enim hoc tempus conſummatæ amicitiæ complementum.

DECIMA domus in Capricorno. Non omninò etiam fruſtra eſt, quod hic in regem aſciſcitur, ille verò præficitur potius. E cœlo eſt hoc, atque decima domo, vocaturque domus regni, dictaturæ magiſtratus: tribunitii, præfecturæ Imperii, & quicquid poteſtatis eſt. Si quid igitur præcipiendum eſt, ſi qua in ditionem redigenda provincia vel urbs, ſi quod adipiſcendum magnificum regnum, ſi quis adoriendus judex, ſi patrocinandum egenis, ſi conferendum cum magnatibus & præpotentibus, fauſtè atque feliciter fieri poteſt, manente in ea domo Sole vel Luna. Vulgato nomine vocatur domus Capricorni ordine regulari, ſi Aries fuerit prima.

VNDECIMA domus Sole in Aquario. Hæc eſt domus laudis, fortunæ majoris; gaudium Iovis, miniſtrorum, auxiliatorum. Licebit in ea adoriri adverſarios, conquirere amicos ſibi, laudare alios à quibus præmii quippiam ſperatur, denique tractari poſſunt omnia quæ optamus ut fortunatè eveniant.

OMNIVM peſtilentiſſima fermè eſt Duodecima. Nempe habitaculum inimicorum, carceris, laboris, ærumnarum, invidiæ, ſuſurrationum, beſtiarum, termini vitæ, nihil in ea frugi auſpicabitur. Cavendaque in primis, vincula & carceres, in quos ſi quis inciderit in hoc ſigno maximo cum negotio liberabitur, & mortem operatur,

& omne

Digitized by Google

& omne malum, reſidente nimirum ibi Saturno domino illius ſigni, vel Marte. Et ſic de reliquis ſucceſſivè ſignis, & domibus ſuccedentibus.

ATQVE huc usque de natura & effectibus ſignorum, quid promoveant in iis qui hæc habuerint aſcendentia, id eſt, qui nati ſunt in talibus. De planetis res ipſa poſtulat, ut vel obiter in memoriam reducamus, quæ de iis in præcedentibus dicta ſunt. Cæterùm nolui ut fucum hic quærat aliquis in re omnino levi, ubi ſi jactare etiam nos velimus, res ipſa prohibet: ne circa hanc magnopere luxuriemus, atque ex muſca (quod ajunt) faciamus elephantem.

De Saturno domino genituræ.

SATVRNVS ubi dominus genituræ fuerit, habet id quod trahit natorum animos ubi illi conceſſerint habenas, nempe ad elationem, ad tumorem, pervicaciam, malitiam, ad calamitates & ærumnas multas. Largitur alioqui fidem, & in perſuadendo conſilium, ad decernendum quod juſtum eſt; niſi in propriis rebus, in quibus non adeò ſapit, ubique ſui ingenii, atque ſibi vacantem facit, cibi parci, verùm potus largioris, ad uxorem & liberos non multum affectus. Præterea quantum ad corpus emacerat, exſiccat, infrigidat, noxios indit humores, miniſtrat pallorem, maturè accerſit ægritudines, morbos omnes in unum exaggerat: videlicet pneuripomiam, hydropiſim, podagram, morbum regium, ſive caducum, ulcera, alopitiam, cæcitatem, & quæ ex vitioſis humoribus ſunt malorum omnium mare. Præſcindit etiam vitam aut in loco humectiore, aut certè extra paternum ſolum ignoto, aut derelicto, atque eodem ſucculento. Malum eſt, ſi illius in manſionem inciderit Mercurius. facit enim incantatorem, magnum, ariolum, fœdifragum. hoſtem parentum & fratrum (ne dicam) omnium etiam hominum.

De Iove domino genituræ.

IVPITER nusquam atrum calculum meretur, nullum

lum eſt conſilii, prudentiæ, ſcientiæ, eloquentiæ, & pulchritudinis donum, quod ille non magnificè præſtet, ut ſi vir quiſpiam bonus delineandus nobis fuerit, hunc oporteat fingere Iovianum. Nihil eſt quod multis agam, frugi & virtutes omnes optimas illi vendicato, non errabis. Summatim habent omnia Ioviales, tantum abeſt ut in illis virtutis aliquid deſideres. Quorſum enim opus eſt, commendare in iis magnanimitatem, honores longè ampliſſimos, atque cæteras mundi dotes? cùm dixerim, nihil eſſe in illis quod deſideretur.

De Marte domino genituræ.

CONTRA Mars ut natura peſſimus, ita ingenia ſuggerit omnium peſſima: & quemadmodum de Iovialibus diximus, nihil eſſe de quo in controverſiam quidem vocari poſſint, ita de Martialibus pronunciamus, nihil eſſe ſcelerum quod audacter illi non audeant, nullum eſſe tam fœdum crimen quo illi contaminati non ſint. Apud hos virtuti ſtudere, piaculare eſt. Virtus maxima, latrunculari, graſſari, cædere, ſuccendere ignes, mentiri, imponere, deludere. Et quid dicam? genuinum eſt illis, omnia patrare nefanda, & ſi quid ſceleribus ſceleratius, aut ſceleſtius eſt, illud impunè & citra frontem, illis facere ſumma licentia eſt.

De Venere domino genituræ.

VENERIS proprietates notiores etiam ſunt, quàm ut multis ambagibus has conveniat retractari. Neque video, quomodo non cum Iove coincidat niſi quòd operibus ac factis omnibus, virtutibus omnibus, ſcientiis omnibus, denique quicquid boni præſtat Iupiter ſplendorem addit. Venus ad luxuriam, non eam tamen dico quæ in inguine eſt, maximè ſi Iupiter illi acceſſerit, aut hunc reſpectaverit benignius, vel certè cum Mercurio coeat. Cum Saturno & Marte, nota eſt ſignificatio.

De Mercurio domino genituræ.

QVIBVSDAM Mercurius ambiguus videtur, cum bonis

nis bonus cum malis malus. Hoc interim donemus: alioqui ſeorſum optimus eſt, tum maximè in dotibus ingenii miniſtrandis, quibus Iovem & Venerem præcellit. Porrò artium & diſciplinarum genera, quæ ille largitur, notiora ſunt, quam ut repeti hîc debeant.

De Sole cum genituræ domino.

TOTVM illud quod de bonis diximus planetis, & de Sole dictum volumus. Non malum planetam habet qui hunc habet. Non dico, ſi dominus genituræ fuerit, nunquam enim hoc ſortitur. Perinde etiam ut Luna ſi cum domino genituræ inciderit, mihi medio quodammodo inter Martem & Venerem incidere videtur. Et quemadmodum in ordine medius eſt, ita & in natura mediocritatem ſervat. Quod ſi cum tribus illis Iove, Venere, vel Mercurio ſcilicet, etiam convenerit, nemo non videt hominem hunc eſſe feliciſſimum,

De Luna cum genituræ domino.

LVNA ob hoc ſolùm malè audit, quòd inſtabilitatem gignit: verùm in homine inſtabilitas, quid tandem non malorum etiam trahit ſecum?

Canon ſuper erectione figuræ cœli.

EADEM ſeries eſt Signorum quæ in artificiali. Quodcunque principatum obtinuerit, ſemper juxta ordinem per ſingulas domus, ſinguli ſunt infarciendi planetæ, Vt ſi Aries ſit ſignum in quo natus es, loca Arietem in prima domo, deinde Taurum in ſecunda, Geminos in tertia, Cancrum in quarta. Si autem Sol fuerit in Cancro, tunc locabis Cancrum in prima, Leonem in ſecunda, Virginem in tertia, Libram in quarta, Scorpionem in quinta, Sagittarium in ſexta, Capricornum in ſeptima, quod eſt oppoſitum Cancri, &c ordine ſuo quem noſti.

PORRO dominium ipſum ſignorum longè diverſum eſt, atque ferè præpoſterum, quàm traditum eſt à Firmico. Hic tantum aſcendentis dominus ſpectatur. poſt hunc locantur in qualibet domo juxta eorum ordinē naturalem cæteri

cæteri planetæ. Et in tantum cum artificiali convenit, quod aſcendentis dominus juxta aſcendentem collocatur. Cæterorum nullus ordo eſt niſi naturalis. Verbi cauſa ponamus Sole exiſtente in Ariete natum eſſe aliquem: cupio erigere figuram. Et ſtatuenda eſt ſic. Scio ſeriem nunc domorum: pono in prima domo Arietem, in ſecunda Taurum, in octava Scorpionem, in nona Sagittarium, in decima Capricornum, in undecima Aquarium, in duodecima Piſces, ſic inſcripta ſigna ſunt, qui mos eſt etiam eorum fermè qui ex horoſcopis judicant. Reliquum eſt, quo ſubſcribantur & planetæ domini ſignorum. Subſigno ad domum Arietis Martem: quia Mars eſt dominus Arietis & Scorpionis. Deinde ad ſecundam domum adſcribo Solem, ad tertiam Venerem, ad quartam Mercurium, ad quintam Lunam, ad ſextam Saturnum ad ſeptimam Iovem, ad octavam Martem, ad nonam Solem, ad decimam Venerem, ad undecimam Mercurium, ad duodecimam Lunam. Vides igitur, excepto domino aſcendentis, reliquos juxta ordinem ſuum locari naturalem. Quando autem de aſcendente hîc loquor, nolo quis intelligat de aſcendente tempore horoſcopi, ſed de ſigno in quo fuerit Sol.

ITEM in ſecunda revolutione pones Saturnum ad primam & erit dominus vitæ 13. anni nati. Deinde ad ſecundam Iovem, & judica de ſubſtantia nati juxta naturam eius. Exinde ad tertiam domum locabis Martem: ex illo judicabis de fratribus & propinquis, brevibus itineribus &c. Ad quartàm pones Solem, & juxta illum parentes hæreditatem in decimo ſexto anno judicabis. Ex typo illo licebit cuilibet fingere ſimilem revolutionem, & perſpicere, quid ſingulis annis futurum ſit cuique. Significat enim hic domus, non monumentaneam illam revolutionem, qua duabus horis in una quaque domo verſatur Sol, ſed anniverſariam. Vnde revolutionem unam ſubdidimus vergentem ad annos fermè 84. juxta aſcendentem Arietem. Si autem cæterorum aliquod in aſcendente fuerit locatum, alia formatur, ſed tamen ad eum typum. Si

vis

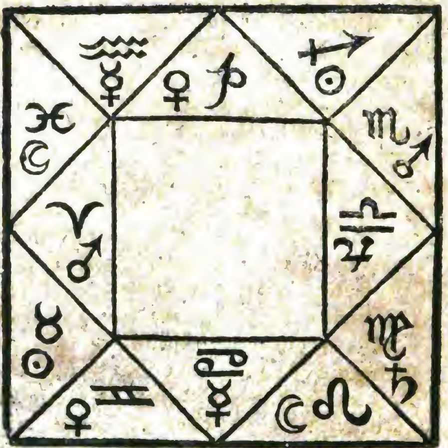
Digitized by Google

vis de prolibus, reſpice quintam. Si de ægritudine, de pecudibus parvis, vel de ſervis, vide ſextam. De connubialibus, de inimicis manifeſtis ſeptimam. De morte, & hæreditate mortuorum, & de generibus eorum, aſpice octavam, atque ſic de reliquis domibus.

NEQVE video quid ultrà poſſit vel debeat addi. Summa huius artis eſt, ſcire naturam ſignorum & Planetarum, deinde erigere figuram, & exercere quod lectum eſt. Experiatur qui velit, videbit hanc cum artificiali non ſolùm convenire, ſed etiam longiſſimè excedere, non tam propter facilitatem, quam certitudinem. Cernis enim, ut nihil inibi ſpeculandum eſt, niſi pauca quædam quæ ex artificialis penuario proferuntur: & quod in præfatione ſumus teſtati, id jam ſecundò repetimus citra pudorem, Liechtenbergium ſuæ ætatis doctiſſimum in naturali mathematica hac arte ſola Aſtrologos omneis dementaſſe, ex hac egiſſe ſtupenda. Itaque iniquum videbatur nobis, ſi tanti magiſtri artem tam dignam ſineremus obſcurari. Nam ex eo hanc hauſimus, non noſtropte ingenio finximus, propter quod eò minus in ius vocari debemus, aut criminari à quoquam, ſi non omnium palato fecerimus ſatis. Niſi hoc fortaſſe vitio debeat verti, quod aliorum benefacta poſteris exponimus, & aliena præferimus noſtris. Quod ſi nephas eſt, quis hîc tandem immunis à vitio erit, etiam ii qui hac tempeſtate judicantur doctiſſimi? Figuram unam è regione ſubjecimus. Cæteras revolutiones qui noſſe velit, tabulam legat mox ſequentem.

Liechtenbergius.

FIGVRA REVOLVTIONIS SIGNOrum & Planetarum, juxta Aſtrologiam naturalem, cuius horoſcopus eſt ♈ & dominus illius. ♂.

CONTI-

CONTINUATIO FIGURÆ PRAEcedentis, ab horoſcopo primi anni ♈ uſq; ad annum 84.

♈ 1 ♂	13 ♄	25 ☿	37 ☉	49 ♃	61 ☽	73 ♀
♉ 2 ☉	14 ♃	26 ☽	38 ♀	50 ♂	62 ♄	74 ☿
♊ 3 ♀	15 ♂	27 ♄	39 ☿	51 ☉	63 ♃	75 ☽
♋ 4 ☿	16 ☉	28 ♃	40 ☽	52 ♀	64 ♂	76 ♄
♌ 5 ☽	17 ♀	29 ♂	41 ♄	53 ☿	65 ☉	77 ♃
♍ 6 ♄	18 ☿	30 ☉	42 ♃	54 ☽	66 ♀	78 ♂
♎ 7 ♃	19 ☽	31 ♀	43 ♂	55 ♄	67 ☿	79 ☉
♏ 8 ♂	20 ♄	32 ☿	44 ☉	56 ♃	68 ☽	80 ♀
♐ 9 ☉	21 ♃	33 ☽	45 ♀	57 ♂	69 ♄	81 ☿
♑ 10 ♀	22 ♂	34 ♄	46 ☿	58 ☉	70 ♃	82 ☽
♒ 11 ☿	23 ☉	35 ♃	47 ☽	59 ♀	71 ♂	83 ♄
♓ 12 ☽	24 ♀	36 ♂	48 ♄	60 ☿	72 ☉	84 ♃

Supputationem Lector, ſi velis, in infinitum exaggera.

FINIS LIBRI V.

IN LIBRVM SEXTVM DE PERNOSCENDIS PLANETIS HORO- *ſcoporum & Signorum aſcendentium ex quatuor complexionibus , Ioannis ab Indagine.*

PRÆFATIO.

SCIO quid hic dicturi medici ſint, ſi viderint in ſuam meſſem falcem miſiſſe me : atque illud mihi opprobrabunt fortaſſe, Ne ſutor ultra crepidam. Quibus nos obgannimus viciſſim , Plerunque & holitor opportuna loquitur. Neque etiam protinus doctum facit profeſſio, ſed labor atque induſtria. Quæ quoniam moderatè nobis contigerunt , ne modicum etiam illud celare volumus ſtudioſos. Illud inprimis obteſtantes, ne ante damnent quàm legerint noſtra. Subinde ſi alia dixerimus à Galeno & Avicenna quàm ipſi ſcripſerint, hactenus condonent licentiam hanc nobis : quamquam pro viribus conati hic ſumus ; ut & illis diceremus conſentanea : niſi quantum aſtrorum ſcientia nos ab illis cogit diſſentire. Non enim hic noſtrum negotium agere volebamus, ſed iuvare medicos, qui alioqui ex complexionibus omnia dijudicant : ut non tam protritis illis freti manuductionibus, ut puta urina, phyſiognomia, & pulſu, ac huiuſmodi, quæ imponunt nonnunquam parum ſollicitis, quàm etiam ex Aſtrologia ſalvare ægrotos poſſent, atque cognoſcere qualitates hominum. Operam noſtram boni conſulite, quicunque Lectores eſtis, non ſtudium ipſum noſtrum metientes, ſed conatum. Ad rem ipſam properamus.

Quid

Quid ſit complexio.

EST autem complexio, autore Avicenna, qualitas, quæ ex actione ad invicem & paſſione contrariarum qualitatum in elementis inventarũ reſultat. Quam definitionem qui velit exantlare ad unguem, actiones illæ & paſſiones quomodo in ſe agant mutuò, legat eum autorem libro 1. ſen. 1. doctrina 3. cap. 1. Nos prætermittere oportebat: ne quid non diceremus quod ad rem pertineret. Sicut & illud de quaternario numero elementorum, de qualitatibus primis, de illorum actionibus mutuis, quæ potenda ex Philoſophia ſunt naturali. Neque enim id intendebamus, ſed quantum ad ſtellas & genituras pertinet, adſignare rationem, cum complexionem alicuius noverimus, quibus ſtellis vel Planetis fiat, ut ad hoc vel aliud ille inclinatior eſt. Exempli cauſa Sanguineus aliquis eſt, ſed verbero, raptor, ſanguinarius, quæ in ſanguineis rarò ſunt: conjicio hunc Saturnum, vel Martem habere in horoſcopo nativitatis. Naturam ſingulorum Planetarum ſubiecimus. Ad hæc quia magnopere conducit & Phyſiognomia, & Chyromantia, utraſque præmiſimus: & hic etiam inſperſimus, quantum rei præſenti convenire nobis videbatur. *Complexio quid.*

De iis quæ bonam vel malam faciunt complexionem.

NATVRAM bonæ complexionis, vel malæ Albertus vir naturalium rerum non imperitus, in tribus ait conſiſtere, in debita corporis mole, in eleganti membrorum diſpoſitione, & in venuſtate coloris. Ex iis licebit conjicere ingenuitatem complexionis, ſive ad ſanguinem, ſive ad phlegma. Rurſum habitudinem malam in nimia craſſicie, nimia macilentia, in immodica tenuitate, corrugatione & ſqualore: quæ quem poſſederint, faciunt melancholicum, cholericum, vel phlegmaticum. Craſſitudo enim ex immodico frigore & humore eſt, macilentia ex caliditate & ſiccitate, ſqualor ex frigore & humore: quanquam hìc ſecus quibusdam placeat. Porro gelu & humor *Craſſitudo. Macilentia.*

Digitized by Google

phlegma faciunt, caliditas & ſiccitas choleram, frigiditas & ſiccitas melancholiam.

De obſervantia complexionis ex colore.

Color trifarius. HABITVDINI corporali ſuffragatur & color. Eum trifariam partiuntur. Nam quendam ineſſe capillis; alium cuticulæ; tertium oculis. De iis admodum plura etiam Ariſtoteles Omnes ſi in unum computentur, aut ex æqualitate conſiſtunt, ut albus rubeo permixtus; & cauſſatur ex abundantia humorum. Aut ex inæqualitate, ſive ex obliquo conveniunt: verùm nobilior qui ex qualitate conſiſtit humorum. Differentiam ſi ſcire voles, ex ſenario dependet. *Colorum differentia.* Primus, ex albedine & rubedine eſt. Secundus niger. Tertius, citrinus. Quartus, glaucus. Quintus, albus. Sextus, rubeus Extremi ſunt albus, & niger. Cæteri medii, partim ex albore, partim ex nigrore commixtione habentes in æqualitate. Optimus tamen, qui ex albedine & nigredine eſt, Autor Galenus Notiones hæ ſunt, albus conſperſus rubore, tumentibus buccis, ſanguinem notat: albus phlegma, pallidus melancholiam, fuſcus, ſubniger, niger, choleram.

De complexione pernoſcenda ex tinctu capillorum.

NEQVE obſtat, quod de capillorum natura autores referunt quidam, datam videlicet ad decorem; quod ſic ornatu ſplendoris nonnihil adfert naturæ. Non ideo tamen abrogatur coniectura: cùm multis argumentis teſtari poſſimus, etiam de complexione. Verbi cauſa. Viros depiles & imberbes, aut enuchos, aut phlegmaticos; nigros, & nigrantibus capillis, cholericos ut plurimum. *Color. Glaucus, Canus, Rubeus, Niger.* Sunt autem quatuor, qui vulgati quidem ſunt? niger rubeus, glaucus, & canus. Glaucus ex humore melancholico eſt, Canicies ex defectione caloris naturalis, & phlegmatis putreſcentis. Rubedo videtur adferere ſanguinem, nigredo choleram glaucedo melancholiam, albedo phlegma. Quæ cauſa eſt, quòd rubor nigredini præfertur, quòd nobilior complexio ſanguinis eſt, quàm choleræ. Et illud cor-

corpus optimum eſt (teſte Galeno) quod molliculum rubeis capillis ornatum eſt. Tametſi hìc plurimum refragetur Conſtantinus, nigrum ipſum præferens. Tum quòd fortior atque ſtabilior eſt, tum etiam propter juvamentum. Quæcunque enim ſuperfluitas magis eſt nociva, eius expulſio præſentius juvat: Vt cholera ſuccenſa & ſanguis aduſtus magis conficiunt, quàm ſanguis non aduſtus. Verùm ad iſtius expulſionem ſequitur generatio capillorum nigrorum, & non rubeorum: præſtat igitur rubedini nigredo. Aliis aureus magis placet, cum nigrore in oculis. Quod utrumque etiam ſinamus. Alberti certè placitum eſt: optimum colorem optimam deſignare complexionem cerebri, videlicet calidam & humidam. Tametſi in operationibus naturalibus, magis conveniat caliditas & ſiccitas, maximè ad apprehendendum aliquid. A calore eſt enim quod velociter rem aliquam deprehendimus, ab ſiccitate memoria & firmitas retinendi. A calore motus eſt & agitatio, à frigore quies & tranquillum. E quibus ratiocinatur, magis cerebri complexioni convenire ſiccitatem, quam humiditatem. Videmus enim quibus cerebrum eſt humidum, hebetis ingenii eſſe, ſomniculoſos & tardos: ſiccum verò, acres, vigilantes ſobrios. Quam plura igitur ex capillis deprehendi poſſunt, quæ ad complexionem ſpectant. Sed in præſentiarum ſatis.

De complexione Cholerici.

Cholericam complexionem facit caliditas & ſiccitas. Vnde qui calidi ſunt & ſicci; cholerici vocantur. Agnoſcuntur autem ex phyſiognomia, & urina, & horoſcopo nativitatis. Quo ad phyſiognomiam, oblonga habent membra, & ea gracilia, nimirum ſuffocato atq; extincto humore per caliditatem & ſiccitatem. Capillos habent interdum criſpos & retortos, interdũ planos & nigros, nonnunquam etiam rubeos & duros, totum ex abundãtia caloris. Oculos profundos, naſũ acutum, faciem citrinã. Eloquium velox, pectora ampla, & hirſuta, egeſtiones aduſtas, & umbilicotenus hirſuti ſunt. Vocem argutam, pulſum purum & prævelocẽ, greſ- *Phyſiognomia Cholericorum.*

De Saturno in radice nativitatis Cholerici.

A SATVRNO ſumamus exordium Hic in radice nativitatis collocatus eſt, ſi videris hominem ſubpallidum, defixis oculis, lento greſſu & tardiuſculo. Reprimit enim nonnihil innatum calorem Saturni frigus: verùm macilentiam non adimit. Oculos ſubminiſtrat minutos, nervos & ingenium ad peſſima quæque meditanda, ſub prætextu honeſtatis: quod eſſet alicui bonum, ſi non tam maligno ſydere obſcuraretur. In dandis etiam conſiliis, plus quam dici poteſt, ad omnia nefaria perpetranda, conſultiſſimum, videlicet ad expugnanda caſtra, civitates, oppida, ad inſtituendas proditiones, & bellorum acies. Hæc omnia ſolitarius agit, lugens ac mœrens: adeò nihil eſt ſceleſtum, & facinoroſum quod ille non audeat. Interim tamen omnibus iis plurimum ſibi placens. Alioqui parcus in cibo & potu, ſemper irrequietus, ſemper ſollicitus, ſemper in laboribus, quaſi omnia ad ſe cortadere poſſit. Obiter de Saturno hæc.

De Iove in radice nativitatis Cholerici.

IVPITER benignior eſt. Facit candida cute, & prolixa barba, recalvaſtrum in fronte, coma ſubruffa vel tincta, facilem ad iram, & item facilem ad redeundum in gratiam. Diſponit ad conſilia, & ad prudenter diſpenſanda publica negotia: ratione temperamenti & caloris. Signum eſt in radice locatum eſſe, quibus conditiones huiuſmodi.

De Marte in horoſcopo nativitatis Cholerici.

MARS ſi dominum in genitura aliqua obtinuerit, facit colore rubeum, veluti ambuſtum ab Sole, rotunda facie, felinis oculis, atroci aſpectu. inſolentem, indomitum, inconſtantem, nugacem, impoſtorem. Alioqui in rebus agendis celerem, depilem in vertice, medioeri ſtatura, craſſo ſyncipite, naribus prominentibus: qui cum graditur, diſtantes paſſus locat, atque hos veloces. Victorioſum, audacem, frivolum, ſeditioſum, gulonem, hoſtem humani fœderis, & cui nec cum amicis etiam convenit bene, futurum ductorem exercituum, aut tribunum plebis, ſanguina-

♂ à ♄ *differt.* rium, rixoſum, nugatorem inſignem, malitioſum. Nihil admodum à Saturno diſtans, niſi quod ille conſiliis molitur, id ille factis exequitur. Sine Deo, ſine fronte, ſine pudore perſequens eos qui probitatis & virtutis ſtudioſi ſunt: tam ſine mente, ut ſolus ſibi ſapere videatur: tam cœcus, ut nulli unquam bono precari benè poſſit. Niſi Veneris accedat delinimentum, quæ quia frigida eſt, & humida, ob inſitum natura frigus. remittit nonnihil alterius fervorem. (♀ *temperamentum* ♄) Carnem multiplicat, & blandiorem facit hominibus, pro ferocitate jucunditates participat, & civilitatem, oſcula, comeſſationes, voluptates, pulchritudinem, dulcedinem, circumventiones mulierum. Efficit & pejeratorem, fœdifragum, violatorem iurisjurandi, in ſui ipſius factis parum ſollicitum, quæ Veneris proprietates ſunt. Quanquam enim non adeò malæ ſint, tamen illius bonitatem alteius contaminat malitia. Omnium peſſimè ſeducit, ubi domicilium Saturni permigraverit. id eſt Capricornum. (☿ *cum* ♂ *retrogradus.*) vel Aquarium, Aut ſi Mercurius in dom ♂ Martis retrogradus fuerit, hoc eſt in Ariete, vel Scorpione, tunc enim facit impudentem, deſperatum, incorrigibilem, maximè ubi benè potus inebriari cœpit: tunc obbruteſcens, homo eſſe deſinit. In rebus mechanicis præclaros atque ſpectatos opifices facit, æris aut ferramentorum fuſores, lanios, carnifices, chirurgicos. Et ſi acceſſerit illi Venus, barbitonſores. Si verò Mercurius, qui malagmatis & emplaſtris occupat ſe, chyrurgicum, ſeu unctorem.

De Mercurio in radice nativitatis Cholericorum:

SIN autem in radice fuerit, locatus autem perperam, id eſt, in domo Saturni, vel Martis, & nullum habuerit aſpectum benignum, aut commixtionem Veneris, jovis, vel Lunæ, ferè peior frequenter Marte eſt. Id verò ex illius factis ſic deprehendes. Facit ſacrilegum, prædonem, violatorem ſacrorum, incendiarium, interfectorem, exulem à patria, oppreſſorem pauperum, pupillorumque, & viduarum. Neque id quidem ſatis, quin & hæſitare in fide facit, & ære implicans nunquam ſolvendo, ſemper involutum

lutum periculis, ſemper proficientem in peius è charibdi in ſcyllam, iuxta proverbium. Hæc ſi fortaſſe primo obtutu non omnibus patent, ex raritate capillorum pernoſci poſſunt. Secus ſi Venerem propitiam habeat, aut Iovem, vel Lunam. Cum Venere argentarios facit, egregios ſculptores, in omni opere æris aut ferri, vaſorum muſicorum opifices, & quanto propius ac vicinius reſpexerint, hoc diminuitur Mercurii malitia. Fit autem perquam rariſſimè, ut ſtatura excedat huiuſmodi.

De Sole in radice nativitatis Cholericorum.

CVM Sole perrarò fit, ut ſuam commixtionem cholericis impertiat: nempe ſanguini additior quàm choleræ. Facit autem alioqui in calore fuſcum, modico cum rubore, carnoſum, & prægrandibus oculis, barbatum, bene capillatum, capite obeſo & rotundo, mediocri ſtatura. Inſuper etiam iracundum, ſapientem, hypocritam, largum, cupidum laudis, ſonora voce. Interdum etiam audacem, ubi probè fuerit adpotus.

De complexione Phlegmaticorum.

PHLEGMATICORVM complexio frigida & humida eſt. Nam Græcè φλέγμα humorem ſignificat. Atque hîc multa diſtinguunt de humorum diverſitate medici: quæ quoniam nota ſunt, libenter connivebimus. Cæterùm phlegmaticum ubi ex phyſiognomia velis pernoſcere, unam faciem contuere. qua præditus eſt præpingui & alba. Eſt carnoſum corpus, pectus depile, venæ reſtrictæ. Eius rei hanc adſignant rationem: quia frigus craſſiciei ſemper cauſa eſt & ſomnolentiæ: propter fluorem permixtum frigido, atque inde etiam eſſe, quod coitus appetentes non ſunt, niſi vino admodum madidi, aut aliunde calefacti.

De Saturno in radice nativitatis Phlegmaticorum.

NON raro phlegmaticis dominatur Saturnus, & ra-

tione

tione frigiditatis participat cum phlegmate. Id autem operatur quod alias ex natura ſolet: niſi quantum obſtiterit illi complexionis bonitas, perſpicuum eſt enim, quòd in nativitate conſtitutus hominis ſanguinei, non tantum virium habet quantam in melancholico vel phlegmatico, reluctante nimirum natura complexionis. Sic jam in nativitate phlegmatici, hominem ſuapte natura obeſum, ac circa oculos lividum facit & tardum, ſubmiſſo capite & humeris, triſtem, odibilem, invidum, detrectantem optimis quibuſque, patronum malorum, & ad machinanda perverſa doctiſſimum. Et licet interdum videatur agere aliud, & conciviis lætantium immiſcere ſe, familiaritatem tamen diu non ſuſtinet, aut certè deiectus mœret. Facit & incivilem, & agreſtem, atque non tam non ſtudentem urbanitati quam aliorum etiam moribus & ritibus bonis adverſantem. Ingenio plumbeo, & retuſo, capientem vix multa cum induſtria aliquid: in malis verò tum excogitandis, tum diſcendis ſuapte natura induſtrium. Etiam pauciloquum facit. Porrò immodica taciturnitas illa miſantropiam gignit, inprimis verò mulierum, contra ordinem, contra ſexum, contrà naturam. Cui ſeveritati propior accedit appetitus vindictæ, ira, invidia, curioſitas rerum alienarum. Cum Marte verò quid faciat, tædet fermè adſcribere. Facit hunc audacem, temeratorem, ſceleroſum, præcipitem, improvidum, inobedientem, atque in iis agentem conſtantiſſimè. Et ſi Mercurius quoque comes vel ſocius ſit, inſidiatorem, infidelem, malè ſentientem de Deo, de ſuperis, de religione: deceptorem amicorum, homicidam, rixoſum ſacrilegum & prædonem ſacrarum rerum. Iam ubi talem aliquem videris phlegmaticum, conjice hunc Saturnum male vel Martem habere in nativitate; ſi aliunde hoc ex erecta figura non licet.

De Ioѵe in radice natiѵitatis Phlegmatici.

IVPITER deinceps in aſcendente, calore ſuo frigiditatem phlegmatici temperat leniter: temperatum corpus, mediocre

diocre & molle reddit, non grave, aut carnoſum nimis. Ornat etiam perquam venuſto capillitio, optimis moribus, optimis geſtibus, dulci eloquio, pace, religione, ſanctimonia, juſtitia, veritate conſilio, miſericordia, clementia. In veſtibus & corporis decore paulo plus facit curioſiorem, atque in huiuſmodi etiam felicem & proſperum.

De Marte in radice natiVitatis Phlegmatici.

MARS ſi malè in nativitate Phlegmatici, inventus fuerit, facit in colore ſubruffum, coactæ atque coagitatæ naturæ, fortem, audacem, loquacem, mendacem. Nec tam clemens aliquis aſpectus aliorum Planetarum eſt, quam ſi dominum nati fuerit conſecutus, malitiam ſuam non exerat in eum. Adurit in vertice capillos, amplificat faciem, & inſpiſſat caput, facit crudelem & torvum aſpectu, audacem, præferocem, alacrem, præpetem, importunum, iracundum, verboſum, jactabundum, proditorem, protervum, ſpiculatorem, autorem diſcordiarum, raptorem, verberonem, parricidam, flagrionem, matricidam, amicorum clancularium æmulum, Tametſi mitius agat hæc omnia in Phlegmatico, quam in Melancholico, vel Cholerico, de ſpumante nimirum ac de ferveſcente calorem Phlegmatico humore. Vitam alioqui incidit, dirumpitque fatalem illam Chordam, aut præcipitio, aut inopinata morte.

De Venere in radice NatiVitatis Phlegmatici.

VENVS laſcivientem facit, lubricum & lætum, elegantem & gratum, amabilem, comem, ſuavem, pium, benignum, juſtum, ſyncerum, corpore candido, eloquio dulcem, coma denſa reflexa molliter, vel criſpata, potorem, muſicum, cytharedum, cantorem. Et artibus quæ manu fiunt, pictorem, & earum artium ſtudioſum, quæ abſque ſordibus ſunt. Cum Mercurio poëtam facit, mathematicum, oratorem, gymnoſophiſtam, laniſtam, chyrono-

anum

mum, & in iis omnibus acceptum hominibus, boni rumoris & celebrem. Mars ubi irrepſerit, commutat pro iis fraudulentiam, vaniloquium, & ea quæ ſuarum virium ſunt.

De Luna in radice nativitatis Phlegmatici.

LVNA facit album, aſperſo rubore modico, capite denſo, coniunctis ſuperciliis, oculis pulchris, & fortaſſe inæqualibus, laborioſos, maximè in tentandis atque pervagandis itineribus variis, & ſi in ſigno fuerit aquatico, id eſt, in Piſcibus vel Cancro, ſupra modum pingues facit.

De Melancholica Complexione.

MELANCHOLICA complexio frigida & ſicca. Naſcitur autem ex humoribus ſuperfluis & aduſtis. Et ut paucis dicam, fæx illa ſanguinis eſt, colata à ſplene. Sapor eius inter dulce & ponticum medius eſt: dirivaturque ab hepate, cuius una portio mittitur ad ſplen, altera relegatur, ad ſingula membra. Qui ad ſplen demanat, riſum diminuit. Quo fit: ut qui eo humore immodicè abundant, parum rideant. Illorum calvariæ tametſi duriſſimæ ſunt, perquam facillimè tamen offenduntur à gelu. Quin & hoc illis familiare eſt, quod in iuventa plus ſapiunt quàm in poſterioribus annis, ſeneſcunt autem quàm citiſſimè, præmatura adhuc ætate erumpunt illis cani, deflacceſcunt capilli, tardiuſculè iraſcuntur, verum ſemel provocari acriter, non deſinunt citra convicia & verbera. Ferè nihil probant earum rerum quæ ab vulgo laudata ſunt, non ſinit enim hoc ſanguinis malitia calore privatus, præterea venæ illæ reſtrictæ, & ſanguine vacuæ. Sed neque coitum permittunt, niſi ab mulieribus admodum impetantur & ſollicitentur. Oſſa habent dura, corpus aridum, cutem aſperam, quæ omnia corrupti ingenii indicium ſunt. Nam præterquam quod iudicium illis eſt admodum pingue & obtuſum, etiam immodicè perciti invidia ſunt; rancore, triſti-

triſtitia, ſuſpicionibus, impudentia, ſtoliditate, & ſi quid iis excogitari poteſt malignius. Odiunt in hominum cœtu verſari, amant ſeceſſus & umbras, ſubducunt ab omnibus conventibus ſe, pavitant ubi timendum minimè eſt. Obſervant ſomnia, quæ & contingunt illis ſemper veriſſima. Avaritia illis connata eſt Inebrietati, ac conſtituti inter muſicen & vinum, lachrymantur. Neque ſtatim concredunt etiam amiciſſimis ſe, verùm ſemper latens ſecum venenum alunt in aliorum perniciem. Hæc generatim dicta ſint.

De Saturno in nativitate Melancholici malè fortunato.

IAM ſi peſſimæ complexioni peſſimus Planeta acceſſerit Saturnus, omnia hæc mala conduplicat, & exaggerat. Facit acie diſtortum & ineptum, diſcoloratum, triſtem, timidum, deſperatum, ſordidum, obſoletum, varium, torvis & trucibus oculis, fœtulento anhelitu, profundarum & earundem malignarum cogitationum, ſui ſenſus, ſine odore, ſine jugo, graviter incendentem, ignavum, labiis ſpiſſis, ſcapulis carnoſis, ſignatum in pedibus vel calcaneo. Ex artificiis cerdonicam callentem, & ſi quæ
ſunt ex iis viliora. Hoc de Saturno tantum. Fit autem non ♄ cũ ♂
rarò, ut illi adſocietur & Mars idem ipſe malignus. Addit
igitur ille malum malo, ægritudines, timores, impoſtu- ♄ cum ♃
ras rixas, ſanguinem, calamitates, pericula, inceſtum, ſtupra, impietatem, idololatriam, prophanationem Deorum, ſanctorum, & religionis. Nnque eſt quod leniri iſta poſſint ab aliquo planeta. Si verò contigerit, ut excluſo Marte cocat cum Iove, vel Venere Saturnus (id quod fit rariſ- vel ♀
ſiſſimè) excellenter ingenium auget, & quarundam arium inventorem facit. Cum Luna, peritos molitores, & molendinorum conſtructores, item pontium, navium, fon- ♄ cum ☽
tium, aquæductuum colonum quoque & agricolam, architectum, è quibus & ditabitur.

De

De Marte participante in Melancholico.

MARS autem ſi ſolus perhibeat teſtimonium complexioni abſque Saturno, ſemper facit calumniatorem, minaci vultu, mediocriter audacem, ſignatum in facie, lentum, incurvum, fallacem, timidum, proclivem ad furta, ad latrocinia, & quæcunque damna inferenda proximo, etiam non nocenti ſe. In cuius domicilio ſi retro gradus fuerit Mercurius, aut impeditus, melancholicum facit mente captum, vitia ſectantem paterna, & paternis infectum moribus peſſimis: ut ſi fatuos ille habeat parentes, aut aliunde male morigeratos, nullis neque terroribus ab illorum poterit divelli pervicacia & ſemel imbibita conſuetudine

De Mercurio in radice Nativitatis Melancholici.

MERCVRIVS in hac complexione ſi everſus fuerit, facit incredulum, male ſibi conſcium, literatum tamen, & vaniloquum, ardelionem & jactabundum, maximè ſi quid proferendum ex literis eſt, aliud tamen ſemper in ore, aliud in corde habentem, aliis perſuadere volentem quod ipſe non credit, acutum perſuaſorem, ſcrutatorem multarum rerum, felicem quoque in factis ſuis, male volentem tamen amicis & de ſe bene meritis. Saturnum ſi ſecum habuerit, facit peritum menſurandi agros, vineas, campeſtria: doctum architecturam.

De Luna in radice nativitatis Melancholici.

LVNA ſi dominum in Melancholico aſſumpſerit, facit corpulentos, tenaces, ſibi ipſis placentes, crapuloſos, avaros anima mala, monachos, ſed qui rariſſimè ſervant inſtitutum. Saturnum ſecum habens, oſorem facit hominum. Martem verò, ſuſurratorem, & diſſeminatorem malorum. Mercurium, congerronem, obſtreperum, nugacem, inſtabilem, & aliorum interpolantem verba.

De ſanguinea complexione.

SVPEREST ut de Sanguinea diſſeramus complexione; quæ omnium cenſetur eſſe optima, atq; paucioribus contingit. Ejus proprietates obiter hæ ſunt. Vocem habent acutam Sanguinei, juxta hilares ſunt & læti. Cujus cauſa eſt commotio ſpirituum & ſanguinis calidi, ſubtilis promanantis à corde ad os & cætera membra exteriora. Vnde carnem habent mollem, ungues tenues, delectanturque cantionibus, & iis quæ extra ſe rapiunt ac ponunt animum, faciuntque geſtire. Salit enim in illis ſanguis, neque ſinit aliud agere quam ſanguis movet. Vnde neque diu, neque multum iraſci poſſunt, propter innatam temperiem Neque nocet illis coitus, propter abundantiam humoris ſpermatici.

De Saturno in nativitate ſanguinei malo.

SATVRNVS aut raro, aut nunquam ſanguineo participat. Cùm frigidus ſit atque ſiccus Saturnus, ſanguis vero calidus & humidus. Plurimus illi in ſuis effectibus ſanguinis adverſatur, raró etiam, propter nimiam caliditatem & ſiccitatem, Iupiter, Venus & Mercurius illi familiares ſunt.

De Iove participante cum ſanguineo.

In primis Iupiter cùm dominium ſuſcipit, candidum reddit in corpore, & rubedine quadam faciem reſplendeſcere facit, oculos non omninò nigros, dentes candentes facit, & liberalem, mitem, pium, dilectum hominibus, cogitabundum, prælatum, nobilem, ſplendidum, ſpectatũ, tacitum, tranquillum, venuſtum. Eſt tamen quo in loco poſitus ſit. Nam ſi in nativitate Orientalis fuerit, vincit in eo humiditas. Sin verò occiduus, formoſiorem reddit & decorum nimis. Mars tametſi perraro illi jungitur, unctus tamen addit audaciam, non eam qua temerè abutuntur Martiales, ſed circumſpectam & prudentem, qua

cum maxima tractabat, atquæ præſtituet poſteris ſuum nomen factis ſuis egregiis celeberrimis, maximè in perſecutione malignantium & impiorum hominum. Ita ſi Venerem habeat ſecum, decorem decori, virtutem virtuti, venuſtatem venuſtati, prudentiam addit prudentiæ, quin & totum quod boni ab Iove præſtitum eſt, polit, ornat, vænum exponit, ut magis ac magis placeat, denique ut nihil ſit rerum omnium quod illi non donatum videatur.

De Mercurio in radice nativitatis ſanguineorum.

NON minus Mercurius alioqui indifferens, cum Iove tamen doctum facit, facundum, diſertum præconem, conſultorem, acri judicio, ſtudioſum, diſciplinarum amatorem.

CONCLVSIO.

Hæc atque alia tametſi dicta fortaſſe prius ſint in Aſtrologia naturali, non tamen eo modo, neque in eum finem. Eſt auem finis (ut diximus) huiusmodi, ut præſcita alicujus complexione, ex hominis etiam geſtibus ac moribus diſcamus, quem in horoſcopo vel bono; vel malo loco planetam habeat, & ex agnitione planetæ, deinde omnes illius conditiones alias divinari poſſimus. Non igitur medicorum hîc ſcripta damnamus, quæ circa complexiones ſcripſerunt, ſed hæc velut jam firmata præſupponimus, jacto fundamento ſuperſtruentes ædificium. Legant qui velint, qui non volunt, deſpiciant. Id enim anteà ſciebamus, ut qui ædificium vellet conſtruere publicum ab omnibus opus illius inceſſeretur.

GUILIEL-

GUILIELMI GRATAROLI BERGOMATIS ARTIVM ET MEDICINÆ DOCTORIS OPVSCVLA, VIdelicet.

De memoria reparanda, augenda, conſervandaque ac de Reminiſcentia: tutiora omnimoda remedia, præceptiones optimæ.

De prædictione morum naturarúmque hominum, cum ex inſpectione partium corporis, tum aliis modis.

De temporum omnimoda mutatione, perpetua & certiſsima ſigna & prognoſtica.

Omnia ab autore correcta, aucta ſatis, & ultimo edita.

SERENISSIMO AC PIO BOEMIÆ REGI MAXIMILIANO PERPETVAM FELICITATEM à DOmino Deo precatur Guilielmus Gratarolus Doctor medicus.

SVPERIORI anno, Rex optime, libellos tres etſi multis antea menſibus elaboratos, citius quàm voluiſſem emiſi in lucem, amicorum ac typographi coactus inſtantia: cumque me abſente, non pauca inter cudendum errata fuiſſent commiſſa, arrepto rurſus libro non tantum menda

correxi, ſed primariam ac omnem ferè adhibens operam, extremamque (ut vocant) manum, adeò rebus & bonis, & his non paucis auxi, ut veluti nonimenſis partus ſeptimeſtri, aut purum aurum argento, ita editio hæc priori præſtat. Dedicaveram priorem Anglorum regi, qui antequam reſcire, nedum videre potuerit, vitam cum morte coactus eſt commutare. Quærendus igitur mihi erat patronus alter, ſub cujus anguſtiori nomine rurſus exiret liber nitentior factus cumque animo oculos huc illuc non parum volutaſſe, tua Majeſtas mihi tandem magis arriſit cùm non nullis de cauſis, quas in præſentiarum omitto, tum quia inter cæteros principes ac Reges, non tantum apud potentes Germanos, & Hiſpanos, ſed etiam Italos (è quibus unus ſum) bene audiat tua optimæ ſpei Majeſtas: faxitque omnipotens Deus, ut indies, quoad fieri juſtè poteſt, unà cum nomine creſcat & res. Huc accedit quod etiam intellexerim, ornatiſſimum apud T. M perſtrui bibliothecam tali Rege non indignam, in qua, ſpero, non poſtremam partem obtinebit liber meus, qui priore ſui parte mirum in modum eos juvabit, qui ex ea vel quacunque alia librorum ſupellectile proficere in ediſcendo voluerint: eorum namque libellorum unus eſt De Memoria recuperanda conſervandaque: ſecundus De Phyſiognomia: tertius prognoſtica perpetua certaque continet. Cæterum cum ſapientis & Philoſophi proprium ſit, rationem & cauſam ſui operis reddere, dicam breviſſime, quid me potiſſimum ad hæc moverit. In tanta librorum ac diſcentium copia, videbar mihi, ita movente Deo, rem ſtudioſis non inutilem me facturum, ſi de Memoria (etſi argumenti talis plura bona aliâs extent opuſcula) ſuccincte præcepta & ſelectiſſima remedia indicarem: quam ſi quis juſtis præconiis ornare velit, multas opplebit chartas, actumque aget. quis enim eſt qui neſciat Memoriam, univerſorum ſenſuum communem fore arcam? ſiquidem quicquid vel oculis conſpicimus, vel auribus haurimus, aut denique ipſa mente concipimus, uſui ac medi-

meditationi ſervat: de qua Seneca in præfatione libri Declamationum: Memoria, inquit, eſt res ex omnibus partibus animi maxime delicata & fragilis. in quam primum ſenectus incurrit, &c. De phyſiognomia itidem non eſt quòd multa præfari velim: nam ſi conceſſerimus (ut concedere par eſt) ſapientiſſimum Deum non ab re corporum atque hominum varietatem feciſſe, dubio procul fatebimur, hanc dijudicandi facultatem probe tractatam, & utilem admodum & bonam eſſe. Cum enim ſine ullius rei adminiculo ſolus Deus in corde videat, homo tantum in facie & ab extrinſecus intrinſeca cognoſcit. Quis cordatus princeps ſervum in familiam accerſat, niſi ante ſolerti examine ex facie mentis nota, ex oculis animæ feneſtris, & ex omni denique corporis, ſitu & ſpecie naturam illius rimetur atque exploret, num frugi & rei familiari uſui futurus ſit? Proditum eſt memoriæ, Pythagoram à principio ſtatim adoleſcentes prius quàm in diſciplinam ſuam admitterentur, φυσιογνωμονεῖν conſueviſſe, h. e. indolem ex oris, vultus, totiusque corporis ſerie atq; habitu ſcrutatum, num ad philoſophandum apti eſſent: quòd reluctante genio haud feliciter aliquid cedat. Quamvis autem illud interdum præter communem philoſophorum fidem & ſententiam longè ſecus evenire cernas, ut è corpore deformi inſignes prodeant virtutes, hoc tamen eatenus fieri exiſtimandum eſt, quatenus animus divini numinis afflatu, philoſophiæ quæ adminiculis adjutus, externas omnes virtutique contrarias exuit affectiones, & rebus honeſtis invigilat, ut Socratis inter cæteros exemplo notum eſt. Illorumque opiniones explodendæ ſunt, qui cæco quodam judicio vanam phyſiognomiæ artem cenſent, quæ jam à priſcis illis ſtatim temporibus ad hanc noſtram uſque ætatem longiſſimis obſervationibus, multo rerum uſu, variisque eventibus comprobata, ex certis & peculiaribus corporis humani indiciis naturam inveſtigandam tradidit. Et quamvis non pari modo mortales affectus & detegant & aperiant. nemo tamen ad harum alteram partium tam cautè inclinat animum, quin

tempore procedente depræhendi queat, ſive is ſecunda elevetur ſorte, ſive egeſtate prematur. id enim quod caſu fit, ſive virtutis, ſive vitii ſpeciem gerat, ordinem minime ſtatuit: ſed qua in parte mens affixa maneat ſpeculandum eſt, indeque actiones nominandæ ſunt. Tertium de perpetuis prognoſticis adjeci, cùm viderem quotannis incertas prædictiones fallacesque (cauſa equidem difficillimæ aſtrorum ſcientiæ, ac humani ingenii caritate atque audacia) invulgari, volens nimirum ex iis quæ ſub ſenſibus cadunt, oſtendere longe certiorem eſſe prædictionem. Non novas artes ſcientiasve propterea me allaturũ nunc polliceor, verùm earum quæ à clariſſimis viris inventæ ſunt, partem utiliorem aliquam dilucidare ac facilem reddere augereque nitimur. Neque illud à me expectetur his in opuſculis, quò varios adducam ſæpius autores, cùm nullam ferè autoritatem expoſtulem, præterquam experientia ipſa exhibebit. Quod ad ſtilum ſpectat, uſus ſum (id poſtulante operis materia) non latiniſſimis verbis & abſtruſis, ſed perſpicuitate qua potui, id eſt, vocabulis plurimum uſitatis, ſervata illorum ſignificatione. Nunc ſereniſſime Rex luculentius meæ erga T. M. obſervantiæ ſymbolum dare non potui: neque ego, ut moris eſt, partem aliquam tuarum laudum attingam, quòd nec idoneus ſim tanto muneri, nec hactenus defuerint aut defuturi ſint doctiſſimi viri, qui hoc munus obeant. Quamvis, utpote qui bonorum principum exemplum jam eſſe inceperis, humanis laudibus non egeas, ſatis ex re ipſa commendatus. Me verò tuæ Majeſtati humillimè commendo ac dedo: quis ſim, ſi non alii ob locorum diſtantiam, facilè poterit judicare ſereniſſimæ Reginæ conjugis tuæ medicus excellens ac perſpicax Ioſephus Salandus, qui me jam diu familiariſſimè novit Chriſtus Deus optimus maximus M. T. quàm diutiſſimè incolumem ac florentem ſuis donis augeat ac ſervet. Baſileæ Calendis Febr.

M. D. LIIII.

PRI-

PRIMVS LIBER DE MEMORIA ET REMINISCENTIA dividetur in capita. ſeptem.

Primum caput declarat quid ſit Memoria, ubi vigeat, quam utilis & neceſſaria ſit. &c.

Secundum potiſſimas quibus lædatur cauſas, earumque notas continet & curationem.

Tertium quomodocunque memoriæ nocentia præcipua oſtendit.

Quartum ſimiliter juvantia particularia enumerat.

Quintum nonnulla probatiora ſelectioraque medica remedia compoſita continet, ſervantia multumque augentia memoriam,

Sextum philoſophica conſilia, canones, & præcepta reminiſcentiæ narrabit.

Septimum caput brevi ſermone de locali vel artificioſa memoria agit.

Dictorum brevis epilogus ultimò ponitur.

mum, & in iis omnibus acceptum hominibus, boni rumoris & celebrem. Mars ubi irrepſerit, commutat pro iis fraudulentiam, vaniloquium, & ea quæ ſuarum virium ſunt.

De Luna in radice nativitatis Phlegmatici.

LVNA facit album, aſperſo rubore modico, capite denſo, coniunctis ſuperciliis, oculis pulchris, & fortaſſe inæqualibus, laborioſos, maximè in tentandis atque pervagandis itineribus variis, & ſi in ſigno fuerit aquatico, id eſt, in Piſcibus vel Cancro, ſupra modum pingues facit.

De Melancholica Complexione.

MELANCHOLICA complexio frigida & ſicca. Naſcitur autem ex humoribus ſuperfluis & aduſtis. Et ut paucis dicam, fæx illa ſanguinis eſt, colata à ſplene. Sapor eius inter dulce & ponticum medius eſt: dirivaturque ab hepate, cuius una portio mi titur ad ſplen, altera relegatur, ad ſingula membra. Qui ad ſplen demanat, riſum diminuit. Quo fit: ut qu eo humore immodicè abundant, parum rideant. Illorum calvariæ tametſi duriſſimæ ſunt, perquam facillimè tamen offenduntur à gelu. Quin & hoc illis familiare eſt, quod in iuventa plus ſapiunt quàm in poſterioribus annis, ſeneſcunt autem quàm citiſſimè, præmatura adhuc ætate erumpunt illis cani, deflaceſcunt capilli, tardiuſculè iraſcuntur, verum ſemel provocari acriter, non deſinunt citra convicia & verbera. Ferè nihil probant earum rerum quæ ab vulgo laudata ſunt, non ſinit enim hoc ſanguinis malitia calore privatus, præterea venæ illæ reſtrictæ, & ſanguine vacuæ. Sed neque coitum permittunt, niſi ab mulieribus admodum impetantur & ſollicitentur. Oſſa habent dura, corpus aridum, cutem aſperam, quæ omnia corrupti ingenii indicium ſunt. Nam præterquam quod iudicium illis eſt admodum pingue & obtuſum, etiam immodicè perciti invidia ſunt; rancore, triſti-

triſtitia, ſuſpicionibus, impudentia, ſtoliditate, & ſi quid iis excogitari poteſt malignius. Odiunt in hominum cœtu verſari, amant ſeceſſus & umbras, ſubducunt ab omnibus conventibus ſe, pavitant ubi timendum minimè eſt. Obſervant ſomnia, quæ & contingunt illis ſemper veriſſima. Avaritia illis connata eſt Inebrietati, ac conſtituti inter muſicen & vinum, lachrymantur. Neque ſtatim concredunt etiam amiciſſimis ſe, verùm ſemper latens ſecum venenum alunt in aliorum perniciem. Hæc generatim dicta ſint.

De Saturno in nativitate Melancholici malè fortunato.

IAM ſi peſſimæ complexioni peſſimus Planeta acceſſerit Saturnus, omnia hæc mala conduplicat, & exaggerat. Facit acie diſtortum & ineptum, diſcoloratum, triſtem, timidum, deſperatum, ſordidum, obſoletum, varium, torvis & trucibus oculis, fœtulento anhelitu, profundarum & earundem malignarum cogitationum, ſui ſenſus, ſine odore, ſine jugo, graviter incendentem, ignavum, labiis ſpiſſis, ſcapulis carnoſis, ſignatum in pedibus vel calcaneo. Ex artificiis cerdonicam callentem, & ſi quæ ſunt ex iis viliora. Hoc de Saturno tantum. Fit autem non rarò, ut illi adſocietur & Mars idem ipſe malignus. Addit igitur ille malum malo, ægritudines, timores, impoſturas rixas, ſanguinem, calamitates, pericula, inceſtum, ſtupra, impietatem, idololatriam, prophanationem Deorum, ſanctorum, & religionis. Nnque eſt quod leniri iſta poſſint ab aliquo planeta. Si verò contigerit, ut excluſo Marte coeat cum Iove, vel Venere Saturnus (id quod fit rariſſimè) excellenter ingenium auget, & quarundam arium inventorem facit. Cum Luna, peritos molitores, & molendinorum conſtructores, item pontium, navium, fontium, aquæductuum colonum quoque & agricolam, architectum, è quibus & ditabitur.

♄ cũ ♂

♄ cum ♃

vel ♀

♄ cum ☽

De

De Marte participante in Melancholico.

MARS autem ſi ſolus perhibeat teſtimonium complexioni abſque Saturno, ſemper facit calumniatorem, minaci vultu, mediocriter audacem, ſignatum in facie, lentum, incurvum, fallacem, timidum, proclivem ad furta, ad latrocinia, & quæcunque damna inferenda proximo, etiam non nocenti ſe. In cuius domicilio ſi retro gradus fuerit Mercurius, aut impeditus, melancholicum facit mente captum, vitia ſectantem paterna, & paternis infectum moribus peſſimis: ut ſi fatuos ille habeat parentes, aut aliunde male morigeratos, nullis neque terroribus ab illorum poterit divelli pervicacia & ſemel imbibita conſuetudine

De Mercurio in radice Nativitatis Melancholici.

MERCVRIVS in hac complexione ſi everſus fuerit, facit incredulum, male ſibi conſcium, literatum tamen, & vaniloquum, ardelionem & jactabundum, maximè ſi quid proferendum ex literis eſt, aliud tamen ſemper in ore, aliud in corde habentem, aliis perſuadere volentem quod ipſe non credit, acutum perſuaſorem, ſcrutatorem multarum rerum, felicem quoque in factis ſuis, male volentem tamen amicis & de ſe bene meritis. Saturnum ſi ſecum habuerit, facit peritum menſurandi agros, vineas, campeſtria: doctum architecturam.

De Luna in radice nativitatis Melancholici.

LVNA ſi dominum in Melancholico aſſumpſerit, facit corpulentos, tenaces, ſibi ipſis placentes, crapuloſos, avaros anima mala, monachos, ſed qui rariſſimè ſervant inſtitutum. Saturnum ſecum habens, oſorem facit hominum. Martem verò, ſuſurratorem, & diſſeminatorem malorum. Mercurium, congerronem, obſtreperum, nugacem, inſtabilem, & aliorum interpolantem verba.

De

De ſanguinea complexione.

SVPEREST ut de Sanguinea diſſeramus complexione; quæ omnium cenſetur eſſe optima, atq; paucioribus contingit. Ejus proprietates obiter hæ ſunt. Vocem habent acutam Sanguinei, juxta hilares ſunt & læti. Cujus cauſa eſt commotio ſpirituum & ſanguinis calidi; ſubtilis promanantis à corde ad os & cætera membra exteriora. Vnde carnem habent mollem, ungues tenues, delectanturque cantionibus, & iis quæ extra ſe rapiunt ac ponunt animum, faciuntque geſtire. Salit enim in illis ſanguis, neque ſinit aliud agere quam ſanguis movet. Vnde neque diu, neque multum iraſci poſſunt, propter innatam temperiem Neque nocet illis coitus, propter abundantiam humoris ſpermatici.

De Saturno in nativitate ſanguinei malo.

SATVRNVS aut rarò, aut nunquam ſanguinei participat. Cùm frigidus ſit atque ſiccus Saturnus, ſanguis vero calidus & humidus. Plurimus illi in ſuis effectibus ſanguinis adverſatur, raró etiam, propter nimiam caliditatem & ſiccitatem, Iupiter, Venus & Mercurius illi familiares ſunt.

De Iove participante cum ſanguineo.

In primis Iupiter cùm dominium ſuſcipit, cándidum reddit in corpore, & rubedine quadam faciem reſplendeſcere facit, oculos non omninò nigros, dentes candentes facit, & liberalem, mitem, pium, dilectum hominibus, cogitabundum, prælatum, nobilem, ſplendidum, ſpectatũ, tacitum, tranquillum, venuſtum. Eſt tamen quo in loco poſitus ſit. Nam ſi in nativitate Orientalis fuerit, vincit in eo humiditas. Sin verò occiduus, formoſiorem reddit & decorum nimis. Mars tametſi perraró illi jungitur, unctus tamen addit audaciam, non eam qua temerè abutuntur Martiales, ſed circumſpectam & prudentem, qua

cum maxima tractabat, atquæ præſtituet poſteris ſuum nomen factis ſuis egregiis celeberrimis, maximè in perſecutione malignantium & impiorum hominum. Ita ſi Venerem habeat ſecum, decorem decori, virtutem virtuti, venuſtatem venuſtati, prudentiam addit prudentiæ, quin & totum quod boni ab Iove præſtitum eſt, polit, ornat, vænum exponit, ut magis ac magis placeat, denique ut nihil ſit rerum omnium quod illi non donatum videatur.

De Mercurio in radice nativitatis ſanguineorum.

NON minus Mercurius alioqui indifferens, cum Iove tamen doctum facit, facundum, diſertum præconem, conſultorem, acri judicio, ſtudioſum, diſciplinarum amatorem.

CONCLVSIO.

Hæc atque alia tametſi dicta fortaſſe prius ſint in Aſtrologia naturali, non tamen eo modo, neque in eum finem. Eſt auem finis (ut diximus) huiusmodi, ut præſcita alicujus complexione, ex hominis etiam geſtibus ac moribus diſcamus, quem in horoſcopo vel bono; vel malo loco planetam habeat, & ex agnitione planetæ, deinde omnes illius conditiones alias divinari poſſimus. Non igitur medicorum hîc ſcripta damnamus, quæ circa complexiones ſcripſerunt, ſed hæc velut jam firmata præſupponimus, jacto fundamento ſuperſtruentes ædificium. Legant qui velint, qui non volunt, deſpiciant. Id enim anteà ſciebamus, ut qui ædificium vellet conſtruere publicum ab omnibus opus illius inceſſeretur.

GUILIEL-

GUILIELMI GRATAROLI BERGOMATIS ARTIVM ET MEDICINÆ DOCTORIS OPVSCVLA, VIdelicet.

De memoria reparanda, augenda, conſervandaque ac de Reminiſcentia: tutiora omnimoda remedia, præceptiones optimæ.

De prædictione morum naturarúmque hominum, cum ex inſpectione partium corporis, tum aliis modis.

De temporum omnimoda mutatione, perpetua & certiſſima ſigna & prognoſtica.

Omnia ab autore correcta, aucta ſatis, & ultimo edita.

SERENISSIMO AC PIO BOEMIÆ REGI MAXIMILIANO PERPETVAM FELICITATEM à Domino Deo precatur Guilielmus Gratarolus Doctor medicus.

SVPERIORI anno, Rex optime, libellos tres etſi multis antea menſibus elaboratos, citius quàm voluiſſem emiſi in lucem, amicorum ac typographi coactus inſtantia: cumque me abſente, non pauca inter cudendum errata fuiſſent commiſſa, arrepto rurſus libro non tantum menda

correxi, ſed primariam ac omnem ferè adhibens operam, extremamque (ut vocant) manum, adeò rebus & bonis, & his non paucis auxi, ut veluti nonimenſis partus ſeptimeſtri, aut purum aurum argento, ita editio hæc priori præſtat. Dedicaveram priorem Anglorum regi, qui antequam reſcire, nedum videre potuerit, vitam cum morte coactus eſt commutare. Quærendus igitur mihi erat patronus alter, ſub cujus anguſtiori nomine rurſus exiret liber nitentior factus cumque animo oculos huc illuc non parum volutaſſe, tua Majeſtas mihi tandem magis arriſit cùm non nullis de cauſis, quas in præſentiarum omitto, tum quia inter cæteros principes ac Reges, non tantum apud potentes Germanos, & Hiſpanos, ſed etiam Italos (è quibus unus ſum) bene audiat tua optimæ ſpei Majeſtas: faxitque omnipotens Deus, ut indies, quoad fieri juſtè poteſt, unà cum nomine creſcat & res. Huc accedit quod etiam intellexerim, ornatiſſimum apud T. M perſtrui bibliothecam tali Rege non indignam, in qua, ſpero, non poſtremam partem obtinebit liber meus, qui priore ſui parte mirum in modum eos juvabit, qui ex ea vel quacunque alia librorum ſupellectile proficere in ediſcendo voluerint: eorum namque libellorum unus eſt De Memoria recuperanda conſervandaque: ſecundus De Phyſiognomia: tertius prognoſtica perpetua certaque continet. Cæterum cum ſapientis & Philoſophi proprium ſit, rationem & cauſam ſui operis reddere, dicam breviſſime, quid me potiſſimum ad hæc moverit. In tanta librorum ac diſcentium copia, videbar mihi, ita movente Deo, rem ſtudioſis non inutilem me facturum, ſi de Memoria (etſi argumenti talis plura bona aliâs extent opuſcula) ſuccinctè præcepta & ſelectiſſima remedia indicarem: quam ſi quis juſtis præconiis ornare velit, multas opplebit chartas, actumque aget. quis enim eſt qui neſciat Memoriam, univerſorum ſenſuum communem fore arcam? ſiquidem quicquid vel oculis conſpicimus, vel auribus haurimus, aut denique ipſa mente concipimus, uſui ac-

medi-

meditationi ſervat: de qua Seneca in præfatione libri Declamationum: Memoria, inquit, eſt res ex omnibus partibus animi maxime delicata & fragilis. in quam primum ſenectus incurrit, &c. De phyſiognomia itidem non eſt quòd multa præfari velim: nam ſi conceſſerimus (ut concedere par eſt) ſapientiſſimum Deum non ab re corporum atque hominum varietatem feciſſe, dubio procul fatebimur, hanc dijudicandi facultatem probe tractatam, & utilem admodum & bonam eſſe. Cum enim ſine ullius rei adminiculo ſolus Deus in corde videat, homo tantum in facie & ab extrinſecus intrinſeca cognoſcit. Quis cordatus princeps ſervum in familiam accerſat, niſi ante ſolerti examine ex facie mentis nota, ex oculis animæ feneſtris, & ex omni denique corporis, ſitu & ſpecie naturam illius rimetur atque exploret, num frugi & rei familiari uſui futurus ſit? Proditum eſt memoriæ, Pythagoram à principio ſtatim adoleſcentes prius quàm in diſciplinam ſuam admitterentur, φυσιογνωμονεῖν conſueviſſe, h. e. indolem ex oris, vultus, totiusque corporis ſerie atq; habitu ſcrutatum, num ad philoſophandum apti eſſent: quòd reluctante genio haud feliciter aliquid cedat. Quamvis autem illud interdum præter communem philoſophorum fidem & ſententiam longè ſecus evenire cernas, ut è corpore deformi inſignes prodeant virtutes, hoc tamen eatenus fieri exiſtimandum eſt, quatenus animus divini numinis afflatu, philoſophiæ quæ adminiculis adjutus, externas omnes virtutique contrarias exuit affectiones, & rebus honeſtis invigilat, : ut Socratis inter cæteros exemplo notum eſt. Illorumque opiniones explodendæ ſunt, qui cæco quodam judicio vanam phyſiognomiæ artem cenſent, quæ jam à priſcis illis ſtatim temporibus ad hanc noſtram uſque ætatem longiſſimis obſervationibus, multo rerum uſu, variiſque eventibus comprobata, ex certis & peculiaribus corporis humani indiciis naturam inveſtigandam tradidit. Et quamvis non pari modo mortales affectus & detegant & aperiant. nemo tamen ad harum alteram partium tam cautè inclinat animum, quin

PRIMVS LIBER DE MEMORIA ET REMINISCENTIA

dividetur in capita. ſeptem.

Primum caput declarat quid ſit Memoria, ubi vigeat, quàm utilis & neceſſaria ſit. &c.

Secundum potiſſimas quibus lædatur cauſas, earumque notas continet & curationem.

Tertium quomodocunque memoriæ nocentia præcipua oſtendit.

Quartum ſimiliter juvantia particularia enumerat.

Quintum nonnulla probatiora ſelectioraque medica remedia compoſita continet, ſervantia multumque augentia memoriam,

Sextum philoſophica conſilia, canones, & præcepta reminiſcentiæ narrabit.

Septimum caput brevi ſermone de locali vel artificioſa memoria agit.

Dictorum brevis epilogus ultimò ponitur.

Digitized by Google

CAPVT PRIMVM.

MEMORIA eſt per quam animus repetit illa quæ fuerunt. Vel, eſt firma animi rerum & verborum diſpoſitionis perceptio. Aut (ut Ariſtoteles opinatur) imaginatio eſt, quæ ab his quæ ſenſus deprehenderat, remanet Platonis autem ſententia, Memoria eſt ſenſus & incolumitas: nam anima ſenſuum officio adipiſcitur quæcunque ſub ſenſum cadunt, indeque opinionis origo eſt. Sed per mentem ipſam intellectualia animadvertit, & intelligentia fit. At memoria amiſſa per reminiſcentiam denuo reſumitur: nam cum oblivio ſive memoriæ amiſſio duplex ſit, perpetua videlicet & temporanea, in hac quidem reminiſcentia agit, de qua interius ſuo loco dicetur, Sedem verò habet memoria in occipitio in tertio vocato ventriculo, quem in puppim vocant. Longum eſſet ac penè ſuperfluum hic (ubi ſtudeo brevitati) cerebri totius anatomen deſcribere, quam in multorum libris videre licet, præſertim doctiſſimi pariter & diligentſſimi Andreæ Veſalii. Dicam tamen aliquid brevſſime ad rem noſtrā propius faciens. Tres animæ operationes ſunt in cerebro, phantaſia, ratiocinatio, & memoria. Primæ duæ in duobus ventriculis cerebri majoribus, tertia in tertio & minori exercetur. Inter cerebri cava animalis ſpiritus tenuis, purus, mundiſſimusq; verſatur, atque talis defertur memoriæ: quæ quidem claritate & ſubtilitate ſpiritus indiget. Quod ſi non aperiatur via illa, qua trāſit ſpiritus ad puppim cerebri, nihil homo reminiſcitur: & contrà qui velocem habent huiuſce viæ aperitionem, prudentes ſunt, & velociter reſpondent ut ſunt quidam cholerici: qui verò pigram illam & tardam habent, pigri ſunt & tardi ad diſcendum atque reſpondendum, ſuntq; tales ut plurimum phlegmatici vel melancholici, craſſisq; ac multis cibis ac potibus utentes. Rari quidem reperiuntur, qui felici ingenio, & fœcunda memoria dotati, à natura ſint, ſiquidem ingenium ſubtilem & mollē cerebri

cerebri ſubſtantiam, memoria permanentem indicat. Dicit quoque Galenus capite duodecimo Artis medicinalis, ingenium quidem ſubtilem cerebri ſubſtantiam indicat: tarditas verò intellectus craſſam, &c. Huic functioni deſerviens ſpiritus, à corde per arterias ad caput ſubvolat, & exterius nos cingente aëre alitur, diuturnitatemq; conſequitur. Et denique, conveniunt phyſici omnes, Memoriam potiſſimam pollere ex bona temperatura organi ſedisve, in qua hanc functionem anima exercet. Sciendumq́; quod ſapere fit ex ſpirituum bonitate: boni verò ſpiritus ſunt qui claritate ac motu temperati ſunt & ſubtilitate. Plato in Theæteto: Non rectè, inquit, anima ſe habet in denſo, aut lutulento, aut molli nimis aut duro. Intemperies autem multifariam contingit: nam ex utero quis tam validam nonnunquam contrahit, ut non ſolum memoria, ſed & ratio lætatur, atque ita ſtultitia fiat: cujus inter cætera ſigna, ut habet Ariſtoteles primo de animalium natura, ſunt prægrandes & erectæ aures. Ex pravo item victu frequens eſt cerebri intemperatura, quandoque ex inſalubri ambientis aeris conſtitutione: nam vetus eſt dictum, ubi ſit ſiccior aer, ibi fere etiam animam prudentiorem meliorumque ſeu promptiorem: ut etiam habet Galenus in libro Quod animi mores, &c. Quin etiam ex caſu, ex percuſſione, ex morbo & aliis id genus injuriis labefactatur, quorum exempla varia & ex Thucydide & ex aliis haberi poſſunt: quidam ictus lapide, oblitus eſt tantum literas, ex præalto tecto lapſus, matris, affinium & propinquornm cepit oblivionem: ſui verò nominis oblitus eſt Meſſela Corvinus orator. Ecce igitur quàm fragilis ſit omnium precioſiſſimus hominis theſaurus. Memoria inter humanæ naturæ commoda, teſte etiam Seneca, primum ſibi locum vendicat: nam multa legere ſtudioſis facilè, multaq; intelligere bono atq; exercitio ingenio non difficile eſt: verum ea congerere, & in memoriæ ſcrinio conſervare, ita ut non effluant neceſſarium ac præcipuum eſt humanæ vitæ bonum. Vt teſtatur Plinius libro 7. cap, 24. Cyrus Perſarum Rex omnes ſuos milites appellabat. Mi-

thridates duarum & viginti gentium rex, totidem linguas absque interprete & audiebat & alloquebatur, nec deſunt innummera penè quorumcunque temporum exempla præſtantiſſimæ in hominibus memoriæ. Quibus igitur non eſt jam excellens memoria, labore ut eam aſſequantur, opus eſt, ſine qua vix in virum excellentem quiſquam emerget: fieri enim ſolet, ut quantum quiſque memoria emineat, tantum eniteat & ſapientia, niſi ſit ſomnolentus atque otioſus. Et poetæ non ab re ſapientiam memoriæ filiam finxerunt: ac de ipſa rectè ſcriptum eſt: Vſus me genuit, mater peperit memoria. Quo igitur pacto eo acquiri augerive poſſit ac ſervari, hoc opere diſſeremus. Conſtat autem cum pluribus doctis, tum verò Ciceroni, memoriam habere quiddam artificii, & non omnem à natura proficiſci: Sic igitur & nos prius docebimus quo victus genere, quibusve medicamentibus ea acquiri firmarique poſſit, brevia, clara, uſuque probata ponentes: poſtea, de artificioſa memoria, quæ obſervationibus, locis, imaginibusque conſtat, ſuccinctè agemus.

Caput ſecundum præcipuas quibus lædatur cauſas, earumq; notas curationem continet.

DVÆ ſunt cauſæ principales quæ obſunt memoriæ, frigiditas & humiditas: quæ frigiditas vel ſola eſt vel cum humiditate conjuncta: omittemus corruptionem, quæ fit à calido & ſicco intenſis, plus tamen nocet frigiditas humiditate: ea ſiquidem confundit naturam neque ejus opus ingreditur niſi tanquam ſubdominans inſtrumentum. Humiditas verò retentivæ contrariatur, quæ ſicco proportionato confortatur: nam ſiccitas ſuperflua nocet præſertim apprehenſioni, dum impedit ne inſigillentur formæ. Frigidi eſt ſiſtere, & calidi movere: ergo frigiditas impedit motum neceſſarium ad memorandum. Retentionem verò impedit humiditas. Deniq; cum frigiditatis filia ſit oblivio, ut & Paulus Aegineta, & reliqui tenent, dicendum ac tenendum eſt, eam magis obeſſe memoriæ, quàm noceat humiditas. Propter-

frigi-

frigiditatem enim quæ humores & ſpiritus congelavit, ſpectrum ſeu ſpecies imprimi non poteſt. Quorum igitur memoria vel intellectus perit, ſomnos etiam obſervare oportet, utrum vehementer an modice ſomnolenti ſint, aut omnino non ſomnolenti, ſed ſecundum naturam habeant. Sic enim vincentem inveniens intemperaturam: nam ex multo ac profundo ſomno, humiditatem obeſſe: ex vigilia, ſiccitatem: & ex horum medio æqualitatem & bonam humorum proportionem cognoſces. Ad hæc conſiderandum, utrum excernat quippiam ex naribus vel ex ore quod à capite defluat, an aridæ ex toto vel ut plurimum hujusmodi partes ſint. atque antecedentium cauſarum & externarum cognitio capitis diſpoſitionem declarabit, quò idoneam diſpoſitioni curationem adhibere poſſis Vbi dominatur cerebri humiditas, multa ſomni cupiditate tenentur, oris plurima eſt ſaliva, & in naribus oculisque pituita frequens: omnes motus hebetes ſunt Tales præſentia recordantur & nuperrimè geſta: dudum verò facta, aut nequaquam aut difficile recordantur: nam humiditatis cerebri eſt facile admittere & dimittere quaslibet impreſſiones

Siccitate dominante, quæ humiditati contraria eſt, ex contrariis ſignis indicatur: adſunt enim capitis vigiliæ, levitates, & rariſſima illarum ſuperfluitatum emanatio, quæ à naſo, palato, & oculis expelli ſolet: oculi ſunt cavi: citò calvi fiunt aurium tum abundabit cerumen. Quantum verò ad memoriam ſpectat, præſentia difficilius inſcribuntur, & inſcripta diutius tenentur: inde fit, ut qui antea geſta ſint, facilius memorentur & reddantur, quam quæ nuperrime geruntur. Exemplo ſint ſenes, qui geſta ab ineunte ætate recitant ordinatim, præſentia verò non recordantur aut confundunt. Hoc etiam contingit ſenibus: quia ex frequentatis actibus fit habitus: hinc fit ut decrepiti bene recordentur antiqua, quoniam ſæpius circa illa vel illis ſimilia coſideraverunt: male autem nova: quòd illis impreſſio non facilè fiat ob duriciem ſenſorii.

Si

Si dominatur frigiditas, his facies albet, lumina languent, venæ inconſpicabiles fiunt, ſomnolenti ſunt, partes ad caput attinentes parum calidæ erunt, nec rubicundæ, mens erit ſtupida, vertigineque gravatum caput, & tardæ rememorationis. Hæc qualitas, ut prædiximus, valde officit, & animi facultates imminuit, inertesque efficit: nam ut calidi eſt movere, ita frigidiè contrario facere: ſcias tamen in univerſum, viventis cerebrum calidius eſſe aere æſtivo; ut Galenus habet in De uſu partium.

At cùm viget in cerebro caliditas, his notis facile innoteſcet: nam quæ circa caput ſunt, calida magis ac rubicunda ſentiuntur: oculos cernes verſatiles, eòrumque venas magis apparentes: Capilli in lucem editis ſtatim oriuntur, nigri, robuſti, criſpique fiunt: brevibus ſomnis nec profundis contenti ſunt: motuum velocitas & recordationis ineſt Si verò auctior ſit & facta innaturalis caliditas, vigiles erunt. Hic nimius calor animales ſpiritus excubuit, in fumosq; ac fuliginesdiripit, & ſiccos generandis ſpiritibus aptos torrefacit. Qua de re felici vel tuta memoria deſtituuntur.

Si verò duæ qualitates adjungantur, ſigną earum tanta proportiones cognoſces, quanta iſtæ qualitates aut intendentur, aut remittentur: nec difficile fuerit judicium ex præmiſſis, ut ſi fuerit caliditas & ſiccitas extra temperiem, aderit permixtio ſenſus, vel phrenitis juxta intenſiorem gradum qualitatum.

Quo ad curandi rationem, victus primo pro cauſarum varietate mutatur, ut infra dicemus. Annotandum verò prius eſt, oblivionem à natura reportatam, non facilè removeri poſſe, nec quæ à cauſa calida & ſiccà fuerit, ſano in cæteris corpore. Hoc etiam interdum evenit, ut præter conſuetudinem ſit diminuta vel abolita memoria: tunc timendum eſt de pejori ægritudine, niſi ocyus ſuccurratur, ſcilicet Lethargia, Epilepſia, Apoplexia, Paralyſi, cætrisque id genus quæ à phlegmate in cerebro fieri ſolent, pro quibus ad medicos confugias. Si etiam ob extremam memoriam ſenectam perierit, fruſtra laborandum ad-

moven-

movendis ſcilicet remediis, non eſt: ſed tantum convenientе victus ratione contentos eſſe oportet, denturque cibaria & linctuaria humectantia & reſtaurantia ſiccitatemque arcentia.

Si propter vehementes purgationes cæteraſque immodicas inanitiones, vel à ſiccitate, memoriæ noxa ſuperveniret, victu tantum reficiente ſuccurrere oportet, corroborato ſiquidem corpore, collectiſque, memoria reparatur. Cibi conferent igitur ſucculenti & boni ſucci qui facile concoquantur in ventriculo: vinum ſit rubrum, maturum, dilutum: exercitia moderata & citra fatigationem: caput clementer fricetur: prolixe dormiant: molliter cubent: tepidæ aquæ balneis utantur: ſudationes vitent: capiti abraſo epithemata infundantur, vel fomentationes, ex decocto florum chamæmeli, mellíloti, ſeminis lini, ordei decorticati: aut ex lacte recens mulcto: inungatur oleo ſuſino, amygdalino, dialtea, butyro non ſalito. Sumant conſervam boraginis, bugloſſi, cortices citrei conditas, & ſimilia.

Si à frigida cerebri intemperie ſola ſine materia malum ortum fuerit, opponatur caliditas frigiditati, & pariter humiditati ſiccitas, cum temperamento tamen: in caliditate enim & ſiccitate naturali omnis æqualitatis debet eſſe proportio, ut ne quid nimis. non enim omnis caliditas bonam memoriam facit, nec omnis ſiccitas: ſed quæ proportione reſpondet temperamento, nec fluat in intemperiem immoderatam, cujus vis eſt actum propriæ virtutis tollere. Cavendum eſt ergo ne nimis cerebrum calefaciamus, aut exſiccemus nimis. Et qui temperato eſt capite, caveat ne medelas apponat. Qui igitur corruptionem memoriæ patiuntur ex immenſo calido & ſicco, quâ conjunctionem plerunque phrenitides & deliria ſequuntur, iis oxyrhodinum capiti infundatur, & curatio reliqua cum his quæ refrigerant & humectant, pulchrè complebitur. Quod ſi ex nimia frigiditate adnixa intenſæ ſiccitati fuerit, quod accidere conſuevit aut propter longos morbos, aut vehementes corporis lobores, aut acres valde ani-

de animi affectiones, quibus naturæ vires fatiſcunt, & animales ſpiritus diſſipantur, humectantia & mediocriter calefaciendi ſimul vim habentia, haud mediocri erunt præſidio.

Cùm autem non ſolæ ac nudæ qualitates offenſioni erunt, ſed adfuerit ſimul humorum copia, ab evaucatione incipiemus præmittendo concoctionem convenientem, ſi opus erit. Sanguinis copia venę poſtulat ſectionem, quę cum medici docti conſilio fiat. incidatur autem humeraria, quam cephalicam vocant, ſi caput ſolum degravatur: ſi corpus totum, aut interna, aut media. Si bilis flava abundaverit, conſulto medico cum educentibus bilem purgetur, ut cum rhabarbaro, manna, caſia, ſucco roſarum, electuario roſato: ſyrupo roſato ſolutivo: tamarindis, vel aureis vocatis pilulis, & ſimilibus. Si atra bilis, præſidiis itidem convenientibus à peritis medicis traditis, educatur, ut ſenæ infuſione, epithimi, veratri in fortioribus: dyaſene, pilulis indis, &c.

Quòd ſi fuerit cauſa quæ penè ſemper contingit, frigida & humida, hi modi in curando ſerventur: Et primo quo ad victũ, moram trahat quantum poterit, in aere luminoſo non ventoſo, nam venti plurimum obſunt. Evitent quę phlegma multiplicant, omniaque frigida, ſimiliter & vaporoſa, ut cepe, & ſuper omnia repletio & ſacietas aut cruditas, multus potus, multa fructuũ comeſtio vitetur. cibi gravis concoctionis, ablutio cum nimis calida vel frigida aqua, potatio ejus, nimia vel vini. Conferent igitur cibi bene nutrientes, calidum & ſpirituoſum ſanguinem gignentes: vervecina, hædina, capi, phaſiani perdices, quorum ova ſingulari poteſtate in hoc pollent, pipiones, turtures, paſſerculi, galeritæ, turdi, merulæ: parentur cum hyſſopo, ſatureia, thymo, ſampſuco, rore marino, garyophillis, macere, zinzibere, pipere, cinamomo, granis juniperi, præſertim hyeme. Animalia fugiant nuper edita, quòd mucoſam ac viſcidam habeant carnem: animantis cerebrum ut pituitoſum incommodat, niſi ſit gallinæ, quod peculiariter & ſummè laudatur. Similiter fugiant medullas gruinas

Digitized by Google

gruinas carnes, piſces præſertim viſcidos & lacunales olera frigida, lac, caſeũ, præcipue multũ, aut pravũ: fructus humidos & horarios: acriora interdum hyeme præſertim, exhibeantur, ut allium, puleium, capparis remota ſalſedine, ſinapi à Pythagora laudatum: parcè epulentur præſertim cœnantes, vinum bibant album, aut vermiculum ſubrubrumve: aquã niſi ſit cum melle vel cinamomo aut alio cum aromate decocta, non guſtent. Prolixum ſomnum diurnumque averſentur, nec ſuper nucham, vel ſuper nimia repletione fiat: à ſuperflua quoq; vigilia caveant: debilitat enim ſpiritum, ipſumque reſolvit ac caput replet. Exercitium fiat deambulando, & cibos præcedat, cum fricatione etiam partium capitis (facta tamen prius convenienti purgatione) cum pannis aſperis, & pedum & manuum, ſed moderatum circa lacus, flumina & uliginoſa loca non verſentur, auſtrinos flatus & pluvioſas conſtitutiones declinent, lucidam & altam domum inhabitent, caput oleis convenientibus (ut etiam infra dicetur) ungatur. à multo vel frequenti coitu omnibusq; cerebrum debilitantibus caveant: nam principali debilitato nocentur & orta ab eo: corpus ſervetur mundũ à ſuperfluitatibus, Si igitur pituita lenta ac craſſa fuerit, fiet illius attenuatio. & concoctio, & præparatio ad eductionem, cum oxymelle compoſito vel ſcyllitico vel de quinque radicibus, de ſtichade, de raphani radicibus facto, melle roſato prout opus fuerit, & aquis ſeu decoctis convenientibus. Ad educendã verò præparatam materiam exhibeantur pilulæ vel cochiæ, vel ex hiera Galeni addito modico caſtorei & nucis myriſticæ, addatur etiam præparata colocynthis ſecundum medici præſentis prudentiam: vel detur hiera magna cum nuce moſchata: vel hiera Ruffi, de qua Aetius libro tertio: convenient etiam yeralogadii, & alia quæ conveniunt dolori capitis ex phlegmathe, deinde fiant etiam gargariſmata, fomentationes, unctiones, ſacculi, & hujuſcemodi: clyſtere etiam ſi opus fuerit fiat ex reſpicientibus caput: ſternutationes fiant, ut cum pipere, ſtruthio, ſeu condiſi, elleboro albo, iride, & ſimilibus

bus. Conferunt præterea ſi pituita ulterius exundat, quæ ſalivam movent ſeu apophlegmatiſmi, odoramenta: cubebę maſticatæ ſeu commanſæ, modis omnibus auxiliantur: auribus indatur oleum caſtorei, lavandulæ, ſpicæ, rurſus pro purgatione conferent hæ pilulæ etiam à proprietate: Recipe thuris maſculi, mirrhæ electæ, zinziberis ana drach 1. med. pulveris capitis upupæ drach. duas. acori ſcrupulos duos. hieræ majoris drach. 1. med. caſtorei, colocyntiadis ana ſcrupu. med confice cum bona terebintina vel cum ſerapio de ſtichade, & fiat paſta, denturque pilulæ numero paucæ, ſed craſſæ ſupra levem c nam in lectum deſcendenti: poſſunt etiam aufferri ea quæ ſolvunt, ut tantum confortent· hæ ferunt principatum hac in cauſa, & præcæteris conferunt memoriæ. Item ad corroborandum, fiat eclicma vel linctuarium tale, vel ſimilem in modum. Rec. conſervæ anthos, meliſſophylli, ana unciam unam. enulæ conditæ, zinziberis viridis vel conditi, ana unc. med. corticis citrei conditæ drach. 6. diatrion piperon, diambaris, ana unc. med. cum modico aquæ vitæ in vaſis vitreis ſemel diſtillatæ ex vino bono, vel cum aqua meliſſæ, aut florum lilii convallii, commiſce: ſumat horis duabus ante cibum in mane drachmam unam aut alteram, & ſemi drachmam hora ſomni.

Notandum autem quòd nucha eſt cerebro frigidior, ideoque calida magis patitur & tolerat, frigida deterius: meminiſſe igitur oportet, ne frigefacientia quæ forinſecus indu[illegible]ntur, in occiput cadant Calefactoria itaq; medicamente tàm extra quam intra corpus adhibenda. Extrinſecus autem junctiones capiti ex oleo calido, idq; æſtate adhibendæ, ut rutaceo, anetino &c. hyeme verò irinum in quo incoctum ſit ſerpillum vel calamentum, piper, baccæ lauri, addendo aceti modicum ad penetrationem. Vtile erit & caſtoreum cum oleo illitum occipiti: vel tale unguentum: Rec. olei de lateribus, de caſtoreo ana unc. med radicis acori, phu ſeu Valerianæ, ana ſcrup. 1. pyretri, rutæ ana ſcrup. med. cum cera quantum ſufficiat. fiat unguentum, quo raſum occipitium inungatur: & ſubinde ſca-

Digitized by Google

de ſacculus imponatur, qui recipit florum roſmarini, melliſſophylli, lavandulæ, ſingulorum manipulum med. florum ſambuci manip. unum, ſtichadis drach. 3. nucis moſchatæ, ligni aloes, maceris ana ſcrup. contuſa in ſericum demittantur formeturque ſacculus.

Linimentum aliud conferens diminutioni memoriæ & oblivioni: Recipe olei ſambucini unc. unam. olei de been. unc. duas, olei euforbii, caſtorei ana unc med. aceti drach. 3. miſce, inungaturque locus. Item oleum philoſophorum vocatum à Meſue, occipitio inuncto, memoriam mirabiliter reparat.

Alia inunctio. Recipe radicis rutæ, bugloſſi, phu cum radicibus ana unc. 4. caſtorei duorum vel trium annorum, avis quam ſemen fraxini vocant, ana drac. duas: redigantur in pulverem & miſceantur: pòſt Rec: ſucci eufragiæ, ormini quam ſclaream vocant, verbenæ ana unc. 4. medullæ anac ardi unciam unam, axungiæ urſi, quantum ſatis ſit, fiat unguentum liquidum, & ponatur in vaſe cupri vel ſtanni, ut ſtet liquidum, nam aliter haud valeret, ungatur que occiput.

Emplaſtrum quoque de ſinapi Meſue ſecunda deſcriptione Antidotarii valebit in affectu frigidiori: vel oleum de ſinapi. Superiora conferunt etiam abſque prævia purgatione, ut & ſequentia, his qui frigiditate ſola abſque notabili humiditate laborant Intrinſecus quoque præter ſuprà narrata conferunt, verus acorus conditus (quem calamum aromaticum credo, vel galangam) ſaccharum, florum betonicæ, roris marini, lavandulæ, ſpicæ nardi, melyſſophylli, adjectis longo pipere, garyophillis, cinnamo, nuce moſchata, & id genus aliis odoratis. Valde etiam juvat zinziber conditum ad avellanæ quantitatem, præſertim in ventriculo frigido & humido, uti ferè eſt in omnibus vel pluribus tali cauſa & affectu laborantibus: nam reparat memoriam ſumptum mane in temporibus non calidis, horis quatuor ante cibum.

Confert non parum & hoc: Rec. thuris, cyperi, piperis longi, croci, mirrhæ, ana, confice cum melle, & ex eo omni

Digitized by Google

die ſumatur drachma una horis ſupradictis præſertim mane.

Aliud ad idem præcipue ſenibus valens. Rec. mellis anacardini, thuris albi, cyperi, acori veri ana partes duas, rotundi piperis & longi ana partem unam, myrobalanorum cepulorum, cæruleorum ana partes duas, cymini partem unam, mellis quantum ſufficit. datio ſit drach. 2. ſingulo mane. diambar etiam convenit.

Prodeſt & confectio anacardina ſi probe conficiatur, ac poſt ſex menſes ea utaris: hæc enim acuit ingenium & ſenſum & intellectum clarificat, mentem revocat ſopitam, lethargiam curat & artheticos: confertque dolori ventriculi & alvi à frigiditate. &c. ſic verò fit: Recipe myrobalanorū empeliticorum, belezicorum, piperis albi & longi ana drachmas duodecim, zingiberis, mellis anacardici ana unc. una, caſtorei, ſtyracis, garyophyllorū, ana drach. quinque, florū camameli, baccarū lauri, cyperi ana drach. tres, mellis quantum ſufficit, miſce in modū electuarii. Datur in ſero admodum parvæ nucis ſive àvellanæ id eſt drachm. 1. s. cum vino calido decoctionis ſeminū aniſi & feniculi poteſt & mane ſumi. Caveat verò ſumens à frigiditate, à cibis phlegmaticis, ab ira, coitu & ebrietate. Anacardi autem antequam in aliquibus medicinis ponantur compoſitis, debent in hunc qui ſequitur modum præparari.

Rec. anacardos ac eos tere optime in mortario, atque in aceto fortiſſimo ponantur per dies ſeptem, pòſt lento igne in eodem aceto coquantur, quoad aceti pars tertia remaneat: tum percola fecem illam quæ in fundo vaſis remanſerit: prius aceto leviter extra colato, eamque colo tranſmiſſam fecem, in medicinis pone: neque enim anacardorum fructus medicinis per os aſſumendis immiſcentur niſi prius hoc modo vel ſimili præparentur.

Quod ſi mel anacardinum facere volueris, pone cum ipſis anacardis eo modo in aceto coctis, tantundem mellis deſpumati ac ſimul ambo bulliant ad ſpiſſitudinē, & mel habebis anacardinum; quod in prænarratis affectibus operatur mirabiliter, ſi ex eo des drachmas duas in aurora.

In

In Sicilia dum recentes ſunt anacardi ponuntur in melle prius lique facto, & diu morantur in eo, ta'eque vocatur mel anacardinum, & habetur uſui abſque anacardis, & inditur linctuariis. Si eo ex melle dentur drachmæ duæ, recuperat memoriam ex proprietate ſua.

Expertus eſt & acorus nutritus ac coctus in melle & reſervatus, ut condiuntur nuces ac radices: ſimiliter piper longum nutritum coctumque in melle & aſſervatum, nam ſervant & augent memoriam: doſis communis drach. 1

Aliud expertum in forma pulveris. Recipe thuris drach. unam, cyperi, piperis, croci, myrrhæ ana drachm. duas: terantur ſubtiliter, & per cribrum ducito, & fiat pulvis, de quo omni mane dum ſurgit detur drach. 1. vel ſerò in ingreſſu lecti.

Aliud expertum. Recipe cimini, piperis ana drah. duas, ſacchari albi drach. tres: terantur & fiat pulvis, cape drach. unam omni die mane. Aliud itidem expertum. Recipe thuris albi drac. unam, piperis longi vel albi ſcrup. unum, fiat pulvis, qui mane totus pro una dationebitur per plures auroras cum unciis tribus aquæ mellis, vel decocti cinamomi modici & garyophyllorum.

Aliud æquè bonum ac certum. Recipe cimini drachm. quinque, piperis novi drac. unam, acori veri vel galangæ, cyperi, mirobalanorum nigrorum ana drach. duas, mellis anacardi (de quo ſupra) drach. unam, mellis communis unc. 3. s. terenda terantur, & cum melle prius deſpumato incordorentur, & fiat conditum in pixide, datio in omni mane drach. 2.

Caput tertium, quomodocunque nocentia memoriæ præcipua oſtendit.

CAvere oportet in univerſum cruditates, tanquam rationi infeſtiſſimas, & toti corpori.

Plurima vini præſertim potentis potio peſſima eſt: vehementer enim humectat caput, ac ferè nihil æquè oblivionem inducit, quàm ſuperflua humiditas.

Exterior excedens frigiditas lædit memoriam, præcipuè noctura propter malam capitis coopertura

Caliditas intenſa valde quandoque perturbat rationem & memoriam lædit.

Ciborum fumoſorum comeſtio & potus, ut alliorum, porrorum, ceparum, item caſei & leguminum vitetur.

Potus poſt comeſtionem dum cibi fit concoctio eam interrumpens præſertim à cœna, memoriæ cerebroque valde nocet.

Quies ſuperflua calorem debilitat: ſuperfluitates retinet & aggravat, ideoque lædit memoriam.

Somnus cibo propinquo, antequam ſcilicet deſcenderit cibus ventriculi fundum, infeſtiſſimus

Dormire calciatis pedibus, præcipue cum ſotularibus, memoriam impedit, ob vaporum reflexum.

Crudæ herbæ comeſtæ, multum nocent memoriæ: ut plurimum, videre vel audire non placentia animo & huiuſcemodi animi ſymptomata.

Metus perimit memoriam, vel triſtitia perſeverans.

Somnus immoderatus, & vomitus laborioſus, & frequens coitus.

Acetum & acetoſa omnia. Sunt qui dicant gallorum oſſa exucta, veternum adducere.

Caput quartum, juvantia particularia præcipua enumerat.

FRuctuum ſtipticorum ex natura vel arte poſt comeſtionem moderata ſumptio, prohibendo fumos elevari, memoriam juvat valde.

Temperatorum ciborum & potus, ſicut gallinarum & perdicum præcipue cerebellorum eorum temperata refe-

ctio,

ctio, non tantum memoriam, ſed & totum corpus confortat.

Ante cibum moderatè & convenienter exerceri, non tantum memoriæ, ſed & cæteris functionibus prodeſt.

Superfluitatum per inteſtina, per nares, per palatum, per os, aures, per urinam, per capitis frictionem cum pectine conveniens & debita expulſio, confert plurimum virtuti memorativæ, ſi poſt ſomnum & ante exercitium fiat.

Viſorum auditorumve frequens recordatio, memoriam corroborat & confirmat: nam nihil æque aut cura augetur, aut negligentia intercidit, ac ipſa memoria; quia niſi excolas & jugi meditatione exerceas, inertia ſituque corrumpitur

Gaudium temperatum & honeſta delectatio non ſolum memoriam, ſed virtutem intellectivam cæterasque virtutes corporis etiam augmentat.

Sæpe lavare pedes in aqua calida, in qua bullierint meliſſophyllon, folia lauri, chamæmelon, & ſimilia, memoriæ, capiti oculisque valde confert.

Abluere caput decimo quoque die cum lixivio in quo parum bullierint chamæmelon vel aſſatum, meliſſophyllon, ſalvia, amaracus, ſive ſampſucus, lauri folia, vel ſimilia, additis in æſtate roſis, memoriam corroborat & confirmat, ut in capite etiam ſequenti latius dicetur.

Stare pedes poſt comeſtionem, vel ſuaviter deambulare, quo cibus ad fundum deſcendat ventriculi, multum expedit & confert, ob bonam ciborum concoctionem.

Coriandri bene præparati & ſaccharo inducti poſt cibum aſſumptio, prohibendo fumos ad caput aſcendere, memoriam juvat: id præſtat & Diacotoneon.

Maſticatio maſticis cum modico zingibere facta jejuno ſtomacho, ab humiditate phlegmatica ſine moleſtia caput purgat, indeque præpedita confortatur memoria.

Recipe thus albiſſimum, tere in pulverem, pone in pura & ſimplici frigida aqua, bibe in augmento lunæ in ortu diei, in meridie, & ſolis occaſu, facit bonam memoriam,

Digitized by Google

acutum ſenſum, exſiccans cerebrum & ventriculum.

Tradit Simeon Sethi, fel perdicis arteriis temporum illitum, ut penetret, ſemel in menſe, ad memoriam confirmandam prodeſſe plurimum.

Meliſſophyllon confirmat eam, & ingenium acuit, hominemque quocunque modo comedatur herba facit induſtrium, quod etiam naſturtium in frigidioribus & ſegnioribus efficere poteſt, unde natum eſt in ſegnem adagium, Ede naſturtium Meliſſa præter hæc, animi tranquillitatem præſtat ſoporem capiti jucundum inducendo.

Gallinæ cerebrum ingenium & memoriam juvat, adeo ut aliquos qui delirare cœperant, reſipiſcere fecerit.

Semen ormini ſeu ſchlareæ domeſticæ fertur ad recuperandam memoriam mirabile, ſi in pulvere ſumatur cum aliquo potu, aut cibo. Item eboris limatura conducit oblivioni, ſi parum de ea in vino modico ſumitur mane.

Item granum unum thuris albi cum lectum petis, maxime conducit ſolum transglutitum: nam capitis humiditatem exſiccat & ventriculi, ac ita memoriæ confert. facito hoc poſt purgationem bis terve in hebdomada, ſi multa adſit humiditas.

Pleresarchoticum confectio, duarum drachmarum pondere hora ſomni aſſumpta, vel myrobalanus cepulus conditus ſumptus in aurora horis quatuor ante cibum beneque manſus ſemel in hebdomada, memoriam reſtaurant ab humido læſam præſertim. nam roborant intellectum. & juventutem ferè conſervant myrobalani cepuli conditi. ita paſſulæ, &c.

Memineris in materia humida prius fieri evacuationes. nam materia humida plerunque eſt debilitatis memoriæ cauſa, ut ſuperius dictum eſt.

Caput

Caput quintum, nonnulla probatiora ſelectaq; medica remedia compoſita ſervantia continet, multumq; augentia memoriam.

ANTIDOTVM mirabiliter conferens memoriæ, lethargiæque vel oblivioni: ventriculum confortat, & omnia debilitata membra ex phlegmate & frigore.

Recipe zingiberis, galangæ, maſticis, cimini, origani ana drach. ſex, nucis moſchatæ, calami aromatici, aſſari, carpeſiorum, id eſt, cubebarum, ligni aloes, macers, ſeminis apii, ammeos ana drac. 2. thuris albi, garyophyllorum cardamomi, zedoariæ piretri, caſtorei, piperis longi & nigri, coſti, cyperi, ana drach. tres, mentæ ſiccæ unc. med. terantur & pulverizentur omnia, ac cum penidiarum & mellis deſpumati quantitate ſufficienti fiat eclicma. Cujus modus uſus ut reliquorum ſit, præſertim tempore frigido vel non calido multum, & per intevalla.

Pilulæ quæ languenti cerebro conveniunt, præſertim ſenioribus ac frigidis. Rec. ſuccini odorati ſeu ambræ delectæ drach. unam, ligni aloes ſcrup. s. cubebarum ſcrup. duos: cum vino meraciſſimo pilulas confice quindecim, da binas ante cœnam.

Pomum odorandum pro memoria: Rec. radicum iridis drac. 1. med. ſeminis ſeſeli, id eſt, ſileris montani, ſtichadis ana drach. duas, nucis moſchatæ drachm. med. mentæ drach. unam, ambari (vulgo ambræ) thuris, calamenti, ſtyracis, ligni aloes ana drach. med. ladani quantum ſufficit, fiat pomum ſecundum artem.

Probatiſſimum experimentum ad ingenium & memoriam, quod ferũt eſſe Ariſtotelis. Rec. urſi pinguedinẽ quam habet in humero ſeu ſpatula dextra, eamq; repone in veſica ipſius urſi ſimul cum ejus urina, & ſimul ſtent octo diebus: tum extrahe, & accipe ſuccum ormini ſive ſchlareæ domeſticæ, eufragiæ, berbenæ, bugloſſi, phu ſeu Valerianæ, aloes, omnium æqualiter, & ſimul miſce cum prædicta pinguedine ſuper ignẽ cum lignea ſpatula agitando, quoad, fiat unguentum ſpiſſum, ex quo cum volueris accipe

 quan-

quantitatem parvæ fabæ & unge frontem & tempora fricando aliquantiſper & audita recordaberis.

Lixivium pro ablutione capitis humidi frigidique confortativum, & memoriæ conferens, debet autem eſſe ex cinere ſarmentorum vel quercus, poſtea intus hæc bulliant. Rec. acori veri, ſtichadis, foliorum lauri, roris marini, ivæ, ſalviæ, ana manip. unum ex iſto lavato caput poſt verò ablutionem aquæ vitæ modico ſinciput madefacito, & ſequenti pulvere aſpergito. Rec. pulegii. calamenti, garyophyllorum, ſandaracæ, macis, ſtichad:s, mentæ ſiccæ, majoranæ anadrach. quinque miſce & fiat pulvis ſubtilis, & poſt inſperſionem ſuperpone ſtupam canabis aliis quoque diebus ingrediens lectum pone ſuper capitis bregmate ex pulvere illo etiam illoto capite, nam ſiccat, &c.

Aliud lixivium ad confortandum caput & memoriam. Rec. hederam muralem, roſmarinum, laurum, ſtichadem, marrubium aut betonicam, & bulliant in lixivio, quo caput lava. Idem ferè operantur cupreſſi nuces, frequenti uſu.

Aliud in humido capite, quo bis vel ſemel in hebdomade utendum. Rec. ſenæ, roſarum, florum chamæmeli, acori, ſtichadis, foliorum lauri, nucum cipreſſi, ſalviæ ivæ, baccarum hederæ partes æquales, hæc in hyeme bulliant in lixivio pro lotione capitis. at in æſtate remove ſtichadem, & roſas adde, ac aliqua myrti grana, & minus calido utere.

Optimum remedium aliud, ſed longe difficilius paratu. Rec. florum citrullorum ſiccorum, bugloſſi, rorismarini ana drach. duas, chamæmeli, violarum, roſarum ana drach. 1. med. ſeſeli drach. duas, ſeminis viticis, rutæ campeſtris ana ſcrup. 4. foliorum lauri viridium, majoranæ, ſtichadis, ſalviæ, florum ſambuci, artimiſiæ ana drach. tres contundantur optime & infundantur in lib. 3. aquæ vitæ optimæ, & unc 6. aceti albi ſcyllitici fortiſſimi, ac ſimul quieſcant duobus diebus in vaſe vitreo bene cooperto, & poſtea deſtilla ad cineres cum ſuavi igne: deinde Rec. olei

dete-

de terebintina deſtillati optimi unc. octodecim, olei de been deſtillati unc. octo, prædictæ aquæ deſtillatæ unc. viginti quatuor, loco olei de been potes accipere olei deſtillati de adipe urſino, ſed melius ſi de utroq; acceperis partem mediam: ſi verò neutrum repereris, recipe oleum ſambucinum: adde prædictis rebus capillos hominis bene adustos, nam à Proprietate evigilare faciunt, & excitant lethargicos: miſceantur & deſtillentur in vaſe vitreo usque ad extractionem totius aquæ, & aquam ipſam ſeorſum ſerva: deinde recipe euforbii drach. quatuor, piperis longi drach. 3. med. cumini drach. tres, thuris maſculi clari unc. duas, & drach. duas, maſticis, myrrhæ electæ ana unc. unam, anacardorum bene contuſorum unc. 1. drach. 2. carpobalſami drach. quatuor, pulpæ caſtorei drach. med myrobalanorum empeliticorum drach. 4. med. opopanacis unc. tres, ſerici crudi minutimque inciſi drach. 1. med coſti, radicum pæoniæ fœminæ, cyperi electi ana ſcrup. quatuor, ladani drachmas tres, ſanguinis draconis, id eſt, gummi ita obſimilitudinem dicti drac. 2. med. bdellii clari drach. 6. pulverizanda pulverizentur optime, & omnia infudantur in prædicto oleo toto, & ſic quieſcant in balneo temperato, ſimul in vaſe vitreo bene obturato diebus quinque, ſed ſingulo die arundine ſicca commoveantur miſcendo, poſtea colentur, & optime exprimantur cum panno rudi prius infuſo in aqua & bene expreſſo: Et oleum poſtea taliter expreſſum deſtilletur, vel fiat ſicut in deſtillatione olei de ladano fit: videlicet, primò incipe cum igne carbonum levi ad fornacem, donec leviter ebulliendo incipiat communiter deſtillare, de hinc procede cum levi & pauca flamma, & quandoque interpolata, donec liquidum & ſubtile deſtilletur quaſi totũ ex appoſitis oleis, id quod ſcire poteris ex viſu, ſed melius ex pondere olei deſtillati: poſtea procede cum igne carbonũ mediocri, omittendo omnino flammam: & deſtillatũ ſervetur in vaſe vitreo bene clauſo. Demum recipe galliæ moſchatæ garyophyllorum, macis, cubebarum, nucum moſchatarũ, cardamomi, ana ſcrup. quatuor ſpicæ, calami aromatici, corti-

cum citrei exteriorum ana ſcrup. duos, ligni aloes boni drach. 2. med. ambari electi drach. 3. med. moſchi optimi drach. 1. med. pulverizentur omnia ſubtiliter, & miſceantur cum toto prædicto oleo deſtillato, ſicque ſimul quieſcant duobus vel tribus diebus in calore temperato, & poſtea iterum deſtillentur arte ſua, & ad ſubtilem ſubſtantiam reducantur, ſerventurque in vaſe vitreo forti bene clauſo cum cera, & eſt optimum. Vtendi modus talis eſt, ut prius ſi oportet facta purgatione totius vel capitis, eo utaris incipiendo menſe Novembri per dies quinquaginta continuos, poſtea ſemel omnibus octo diebus, poſtea ſolum quando vis memorari, capiendo illum in ſero præcedenti ante mane quo vis recitare vel concionari.

Vnguentum ad idem. Recipe. adipis urſi, capi, gallinæ, vacæ, & gummi hederæ, ana pondus, æquale, omniaque alembico vitreo deſtilla ſuavi igne, quo oleo unge tempora & pulſus manuum ter in hebdomada, & rem optimam ſenties.

Vnguentum quo tempora unges mediocriter in tempore frigido tantummodo. Recipe talpæ pinguedinem urſi, muſtelæ caſtoreique ana, ſucci betonicæ & roris marini ana: ex omnibus conſice unguentum, quo utebatur, ut fertur Ariſtoteles.

Vt profundè memoria teneas & perpetuò, utque velociter apprehendas: hoc uſi ſunt multi magni viri. Rec. radicum linguæ bovinæ, radicum valerianæ, ana uncias quatuor, radicum rutæ unc. duas: fac inde pulveres ſubtiliſſimos, poſtea recipe ſuccum eufragiæ, ſchlareæ ſivè ormini, berbenæque ana uncias quatuor: coletur bene ſuccus per pannum, poſtea miſce ſuccos ſimul, ambo tamen ſeparatim, poſtea recipe medullam anacerdorum unc. unius pondere, & fac pulverem ut ſupra. Item recipe lingue avis id eſt, ſemen fraxini, & fac pulverem ſubtiliſſimum, poſtea miſce omnia prædicta ſimul ſcilicet ſuccos & pulveres, & accipe ſartaginem terream vitreatam, & pone ad ignem, intusque pone ex urſi pinguedine, & funde ſeu liquefac paulatim, & intus projice dictos pulveres cum ſuccis miſcendo

Digitized by Google

ſcendo ſemper, apponendo de dicta pinguedine quousque fiat unguentum ſubtiliſſimum, quo unge tempora & partem memoriæ & frontem & verticis partem verſus nucham: hocque ter vel quater in anno facies, & continuabis ſic unguendo, etiam prout magis aut minus oportebit, hoc enim in virtute excedit ſuperſtitioſam artem notariam.

Ad idem Rec. octo càlices aquæ communis, foliorum hederæ, ſtichadis ana li. 1. med. ponantur ſimul in aqua ad bulliendum ferè ad conſumptionem aquæ, poſtea coletur beneque exprimatur, & intus pone modicum terebentinæ lotæ cum roſacea, poſtea caput lava cum bono lixivio, & poſt exſiccationem unge cum prædicto liquore tempora & occiput.

Pomum odoriferum ad confortationem cerebri frigidi. Recipe ladani, ligni aloes, ſtyracis, ana drach. unam, garyophyllorum, nucis moſchatæ, ſeminis ozimi ana drac. med. cum aqua roſacea, in qua nonnihil moſchi & ambari diſſolutum ſit, fiat pomum.

Ad habendam profundam memoriam, vel ſi quis eam ex debilitate vel infirmitate amiſiſſet: valet etiam vertigini. Rec. roris marini, id eſt, libanotidis, boraginis, chamæmeli, violarum, roſarum ana unc. unam, ſtichadis, foliorum lauri, majoranæ, ſalviæ ana unc. duas: omnia incide & pone in optimo vino, & poſt diem deſtilla per alembicum vitreum aut vitreatum, & deſtillatum ſerva, in quo pone terebentinæ odoratæ lib unam, thuris albi uncias octo, maſticis, myrrhæ, bdelli, anacardorum ana unc. quatuor: omnia tere, & dimitte ſic ſtare per dies quinque cum deſtillatione cooperta. poſtea deſtilla in tantum cum igne fortiori. donec ex eis oleum habeas, quod ſerva bene clauſum in ampulla vitrea bene cum cera & pergamento obturata, modus uſus talis eſt, Recipe ex eo quantum caperet cortex avellanæ per os, & unge etiam partes memoriæ, ſcilicet occiput & quavis partes jam dictas, optimum experieris.

Poſſem hic plura etiam utilia remedia aggregare, ſed hæc

Digitized by Google

hæc ſufficient, & viam ſtruent aliis pro occaſione parandis: nam brevitati ſtudui, & meliora ex bonis ſelegi, nec penes me, ut nec Chriſtianum decet, latere volui. plura & non ſpernenda compoſita reperiet quicunque apud Antonium Fumanellum medicum Veronenſem, in opere ſuo De compoſione medicamentorum, &c. Hic ea non tranſcripſi, ne actum agerem, quamvis meis aliqua ex parte conſonent illius nonnulla eligat quiſque quod ſibi conveniens ſit.: & qui neſcit, medicum conſulat doctum, memineritque nihil ſine labore fieri aut parari dignum laude. nam omnia propoſuit labori Deus: nec ſunt ſpernenda media illi, qui finem aſſequi deſi erat: cum nec juxta Phyſicos, ex extremo ad extremum perveniatur ſine medio convenienti.

Caput ſextum philoſophica conſilia, canones & reminiſcentiæ præcepta narrabit.

UT Ariſtoteli placet, duo ſunt memorationis actus, memoria ſcilicet & reminiſcentia: quanquam reminiſcentia reſpiciat ea quorum ſumus obliti, ſitque extimativæ ſeu cogitativæ virtutis officium, non principaliter memorativæ, ut Averroes & Albertus in ſuis tractatulis voluere: vel dicas facultatem illam reminiſcendi eſſe mentem & intellectum, ut Themiſtius voluit: quoniam nulla facultas videtur diſcurrere, niſi intellectus. hæc autem ſine objecti præſentia in homine ſolo eſt: nam cum objecti præſentia etiam in brutis reperitur, ut Ariſtoteles innuit, & in cane venatico ſatis patet: dicitur ſenſus phantaſticus.

Memoria verò eſt retentio imaginum primus ab anima perceptarum, quæ tamen neque utilis eſt niſi & omnes retineat, & eo ordine quo eas concepit, reddat. non eſt autem præſentium neque futurorum, ſed præteritorum tantum, ut inquit Ariſtoteles. Memoria rurſus & reminiſcentia, quamvis eidem ſubiecto generi competant, differunt tamen aptitudine, quoniam bene reminiſcentes, communiter

niter male memorari conſueverint. tempore item memoria ſemper reminiſcentiam præcedit: non enim quis reminiſci poteſt niſi ex his, quorum habet memoriam. hæc etiam multis aliis animalibus conceſſa eſt, illa verò ſolis hominibus: nam cum reminiſci ſit velut ſyllogizare, id eſt, ex notis ad ignota devenire, hoc verò proprium ſit hominis, inde fit & reminiſcentiam hominis eſſe munus, ut ſuperius innui.

Ad memorandum quatuor motus concurrunt: primus eſt motus ſpirituum, qui à cogitava ad memorativam figuras aut ſpecies tranſportant. Secundus eſt pictura fixioque figurarum in ipſa memoria. Tertius eſt reportatio à ſpiritibus à memorativa ad cogitativam ſeu ratiocinativam: Quartus eſt illa actio quæ cogitativa recognoſcit, quæ propriè eſt memorari. Dicimus etiam quod actus memoriæ vel reminiſcentiæ ſupra tres res quaſi tria objecta per ſe cadit, videlicet ſupra rem aliàs apprehenſam, ſupra actum quo illa res aliàs apprehenſa fuit, & ſupra tempus determinatum vel indeterminatum in quo apprehenſio illa fuit.

Ad cujuslibet harum rerum defectum neceſſe eſt deficere etiam memorationem. Quapropter etiam bene memoria ſic definietur, quod ſit apprehenſio in anima exiſtentium ſpecierum, cum indagatione & inquiſitione: ſed de his in primo capite jam dictum. Nunc de artificioſa memoria dicere inſtituentes, quæ oporteat de ſe præſtare volentem memorari, præſcribemus. Erunt autem pro nunc præcepta viginti, ſed brevibus verbis compelxa.

Primum judicato (hoc & ſimilia ſint dicta junioribus ſtudioſis) ſtudia quæ ſequeris omnium præſtantiſſima: & te felicem, ſi conſequeris ſapientiam, & ſapientem audias præceptorem, quem etiam cogaris admirari: plurimum enim memoriæ conducit, ſi quæ aut leguntur, aut audiuntur, cum admiratione ac voluptate incidant.

2. Eam ſcientiam judicato difficilem & perpaucis bene cognitam: quia inde oportet ingenium aſſurgere; & id utile eſt memoriæ.

Attentè

3 Attentè & accuratè audias præceptores: ſimiliter ſi legeris facias, ad ſtudium omnes animi vires congregando: ille enim eſt docilis auditor, qui attentè paratus eſt audire: nam ex diligenti attentione major fit motus, ac impreſſio firmior. Vnde Terentius: Vbi intenderis ingenium valet.

4 Cum multa ſis collecturus, quantum fieri poteſt ad paucitatem brevitatemque reduces: aliter enim addiſcens, aliter memoraturus procedit: nam qui addiſcit, genus in ſpecies ſecat usq; ad ſpecialiſſima, qui verò vult memorari, multitudinem in unum, vel ſaltem in pauca redigit.

5 Ordo ante omnia diligatur in diviſione corporis in membra: ſic tractatus in capita in concluſiones ſecabis.

6 Singula ſæpe repetenda, ita ut cum unum caput & ſequens pariter didiceris, & primum & ſecundum rurſus animo repetes: & cum tertium didiceris, rurſus à primo inchoandum erit. & ſucceſſivè.

7 Complexurus multa, membratim ſecabis: ne diffuſa multitudo memoriam confundit. Vnde poeta ille: Scire ſi vis hanc rem, tota ſit ſeparata minutim

8 Sit tibi frequens & diuturna de eadem re cogitatio, vel cum aliis diſputatio, vel alteri declaratio, ex frequentatis enim actibus generatur habitus, qui eſt memoria. Nec te à diſputatione deterreat erroris timor: nam tenacius retinebis quod didiceris cum rubore. unde Senec: Memoria nihil perdidit, niſi quod ſæpe non reſpicit.

9 Conare ut intelligas quæ volueris memorari: neq; ita curandum eſt ut multa legas, quam ut multa intelligas: aut pauca multum legas, eorum præſertim qui non nugis chartas implent.

10 Cave ne obſint memoriæ literæ, ne ſcilicet illa quæ ſcripſeris in memorabilium libello, ea veluti certa & alligata tenens, cuſtodire deſinas, & ipſa ſecuritate fidens, è mente dimittas. Clarum eſt in hoc Antiſthenis Athenienſis exemplum, qui amico cuidam deploranti quòd commentarios ſuos perdidiſſet: oportuit, inquit, iſta potius animo quam chartis inſcribere: ſentiens librorum fiduciam eſſe cauſam, quo minus memoriam exerceamus.

11 Pro-

Digitized by Google

11 Procuranda eſt cibi concoctio, & quæ obſunt memoriæ fugienda ſunt, & ſint in uſu quæ illi conferunt, ut ſupra cap. tertio & quarto dictum eſt.

12 Liberandus eſt animus ab aliis cogitationibus, ab his ſcilicet quæ ſtudium non recipiunt: nam pluribus intentus, &c.

13 Non audienda tantum, ſed etiam videnda ſunt quæ volueris memorari: nam ſemel videntes magis memorantur quam identidem ſæpe ſæpius audientes.

14 De quibus interrogatus fueris, confeſtim ne reſpondeas, id eſt, absque meditatione: nam ſubita reſponſio ſemper inconſulta eſt.

15 Metiri debes vires ingenii tui tuæ quæ memoriæ, ne ingeras illi plus quàm ſemel capere poſſit aut tenere: exemplum à ſtomacho ſumendum, qui ſi ſupra vires oneretur, invaldior fit non enim concoquit: nec impinguatur corpus guloſi: ita quicquid addiſcitur, niſi retineatur, parum prodeſt: ideo ſi quantum oporteret retinere non poteris, numerum multiplicabis, & continuam imminues quantitatem.

16 Certas horas ſtudio conſtitues, illas præſertim quibus à cibo ſtomachus ſeu ventriculus erit vacuus: nunc enim ingenium vaporibus non obtenebratur. horæ convenientes erunt conticinia & matutini galli cantus, curabisque ne aliqua ratione fortunæ, deſeras tempora ſtudio decreta.

17 Veſperi quotidie quid diſcendo lucratus fueris repetes, imitatione Catonis, qui quicquid die feciſſet, legiſſet & dixiſſet, in crepuſculo commemorabat.

18 Memoria eſt à teneris exercenda, ut & in juvene & viro promptior ſit & paratior: Quo fuerit imbuta recens, ſervabit odorem Teſta diu. Omnia enim pueris nova ſunt: nova autem & admirabilia fortem faciunt in memora impreſſionem.

19 Ad animi recreationem viriumque reparationem, non ad obſcœna confugies, ſed mutatio id facies ſtudio: remittere enim animum quàm amittere, melius eſt. Sed & ludicra-

ludicra Chriſtianorum debent eſſe ſeria. Poſt ſtudia igitur ſeria vel gravia, ad leviora confugiendum, ut ad hiſtoriam vel exercitia muſicalia: nam vires reparat alitque tempeſtiva quies, ac etiam major eſt poſt ocia virtus. Sunt qui ludere malint, quod quidem conceditur, ſi ludus ſit ludus, & non res ſeria: ſitque brevis, honeſtus, ſine dolo vel damno aut cupiditate. Movet ingenium ludus duodecim ſcruporum, quem moderni ſcaccorum nominant, ſed id eo nimis ſæpe adhibetur temporis & ſtudii, quod præſtaret melius collocare. Parvæ pilæ ludus, etiam toti corpori proderit; deambulatio, præcipuè capiti. Hæc animi recreatio non ſit diuturna neque frequens, & præſertim horis ſtudio non agatur. Revolandum eſt ſtatim ingenio confirmato ad ſtudia literarum, ne tempus depereat, quo nihil carius, agendumque ut quod deperdidum eſt, ardenti ſtudio recuperetur.

20 Ne diſcedas à præceptoribus antequam deceat: plures enim ſcientia in ſummos evaderent viros, niſi prius eſſe diſcipulos puderet, quàm ſapere valeant. Proderit & alios docere, dictare, declarare, interrogare, ac reſpondere: dubitare de nonnullis bonum eſt, modo id ſine ratione non fiat.

Vltimò, inter infelices dies illum computabis, quo aliquid non profeceris didiceriſve quod tuum eſſe poſſit: ut nulla dies ſit (ut in adagio eſt) ſine *linea*.

PRÆCEPTA REMINISCENTIÆ.

PRIMVM præceptum eſt, ex ordine & reminiſcibilium conſequentia: cùm enim didicerimus ordinatim aliqua, connexione & dependentia quadam ordinatâ, & de illorum aliquo obliti fuerimus, id facile reminiſcemur ordine repetito: cognito enim antecedente, facile in conſequens deducemur, & deperditum inveniemus. Recte igitur dicit philoſophus. Quæ bene invicem ordinata ſunt, bene reminiſcibilia ſunt: quæ verò malè, difficulter

Digitized by Google

culter in memoriam revocantur. Facile enim geſta recenſemus, cum eo ordine in oratione collocantur quo facta ſunt: quoniam ſicut ſe habent res geſtæ ad invicem, ita ſe habent & in movendo animam.

Secundum, ut uno ſimili in conſimile provehamur: ut ſi Homeri non recordamur, Latinorum poëtarum principem Virgilium memoramur: ex quo facilè in Homerum Græcorum vatum primarium deſcendemus.

Tertium eſt, ut aliquando contraria recogitemus: qui enim memor erit Hectoris, reminiſcetur & Achillis.

Quartum eſt, loci ac temporis recordatio in quo res tractata eſt. locus enim & tempus facilè rem adducit memoriæ. Sunt etiam tres argumentorum ſedes, à ſimilibus, à contrariis, à propinquis.

Quintum eſt, res omnes à proprietate repetere: ut ſi ſaginati memoriam habere velimus, ad dionyſium Syracuſanum deſcendamus vel cogitemus: qui, ut autor eſt Iuſtinus, præ ſagina viſum perdidit,

LIBER SECUNDUS DE LOCALI VEL ARTIFICIOSA MEMORIA.

ARTIFICIOSA memoria, ut inquit Cicero ſecundo ad Herennium, ex locis veluti ex cera aut tabella, & imaginibus veluti figuris literarum conſtat. Sic enim fieri ſolet, ut quæ accepimus quaſi legentes reddamus: neque multum interſit an à vertice an à calce incipiamus. Locos ipſos ordinatos eſſe oportet: nam ſi in eis confuſio ſit, confundantur omnia neceſſe eſt. Multos etiam eos eſſe decet, ut multo locari eadem exercitatione poſſint. Cicero centum eos eſſe debere judicat. Thomas Aquinas plures habendos conſuluit. Hos multi variis artibus quæſiêre. Metrodorus in ſignis duodecim per quæ ſol meat, tercẽtenos & ſexagenos invenit locos: quòd tot gradibus apud aſtrologos ſecari ſoleat. Cicero familiarem domum finxit, locis diſcretam multis,

Digitized by Google

placuitque illi, ut inter locorum quinaria, vel manum auream, vel aliud quid diſcrimen figuremus, quo alter ab altero ſecernatur: in eisque immobilem ordinem habeři ut ſemper dextra ingrediamur & egrediamur. Quidam non ignavus autor, ex animalibus locos fingebat, & eorum ordinem ex alphabeto Latino deduxit, ut a ſingula litera unius animalis nomen inchoaretur, perinde ac ſi nomina hæc eſſent: Aſinus, Baſilicus, Canis, Draco, Elephas, Faunus, Gryfus, Hircus, Iuvencus, Leo, Mulus, Noctua, Ovis, Panthera, Qualea, Rhinoceron, Simea, Taurus, Vrſus, Xyſtus, philoſophus (quis de his ſcripſit) Hyena, Zachæus. Hæc ſingula in quinque locos dividebat, in caput, in anteriores pedes, in ventrem, in poſteriores pedes, & caudam: nam hunc ordinem ipſa natura porrexit, neque confundi in eis enumerandis ingenium poteſt. Sic itaque centum & quindecim locos nactus, in eis rerum memorabilium imagines ſculpebat, ac etiam in loquentis facie multa ingenio ſcribi præcipiebat, in capillis, in fronte, in oculis, ſicque deorſum ad pedes deſcendi. Mihi verò facillimum videtur non modò centum, ſed propemodum infinitos locos reddere & effingere: cum neminem lateat civitatis originalis ſitus vel in qua diu habitavit. Igitur cum per portam mens ingreditur, dum ſecantes ſe ad diverſas regiones vias conſiderat, dumque amicorum domus, ædes publicas, prætoria publica repetit, miram locorum quantitatem aſſequetur. Accedet ad hoc poteſtas atria effingendi, in quibus quantum libeat, numerum locorum faciet, ut inſcribſi quæcunque voluerit poſſint. Et quia brevis atque efiica eſt doctrina per exēpla, hinc exempla ponam, ut res facilius intelligatur de, decem ponam exemplum, & conſequenter ex proportione habebitur vel de mille. Capio igitur domum magnam & vacuam, ad quam non frequenter ſed rarò ire debes, & ſtatue primum locum qui eſt apud oſtium diſtans ab oſtio per tres pedes. Secundus locus ſit ab iſto diſtans per duodecim vel quindecim pedes: ut, verbi gratia, ſit angulus unus. Tertius locus ſit à ſecundo diſtans per totidem pedes

des, vel duodecim, & erit forte alter angulus, vel medium inter angulum primum & ſecundum. Quartus, erit angulus. Quintus, erit angulus diſtans per tantundem. Sextus conſimiliter, & finita ſala, intrabis unam cameram, atque intra oſtium immeditatè ſignabis ſeptimum, deinde in primo angulo cameræ octavum, & in ſecundo angulo nonum, & in tertio decimum cum ſua diſtantia. Si vis plura loca, exeas cameram, & ſigna ſic alias cameras proportionabiliter. Nota tamen, quod diſtantia data mediocris eſt & conveniens, ſed ſi tanta diſtantia non inveniatur, ſed minor usque ad octo vel ad minus quinque pedes, ad huc tolerabile foret. De templo ſcito tale eſſe debere quod non multum ſit frequentatum etiam à te, ne multitudine imaginum confundaris. Iſta loca debent eſſe ſigna memorabilia & manuductibilia, loci enim non ſunt anguli, ſed fixæ imagines in angulis ſituatæ: ſuper quibus ſicut ſuper charta aliæ pinguntur imagines delebiles, ſicut literæ. Vt, verbi cauſa, primus locus ſignatur per urinale, ponendo in ejus loco urinale. Secundus ſignabitur per pixidem. Tertius per mortarium. Quartus ſignabitur per piſtillum ponendo illud ibi. Quintus per pugillare. Sextus per pedem leporis. Septimus per cribrum. Octavus per ſacculum ponendo ſimiliter ſacculum. Nonus per panem cereum. Decimus per cannas caſſiæ, &c. Et iſta nomina oportet mente ſemper tenere, & loca de quinto in quintum, & quinarii loci menti ſempet habeantur. de diſtantia ſatis dictum. Scio tamen, quòd usque ad vigintiquinque licet tranſire nec ultra: ne fiat negatio in imaginibus. Et conſimiliter dicatur de quantitate quantum ad altitudinem, ne ſint multæ altitudinis, ſed à quinque uſq; ad duodecim pedes. Et notetur quilibet quintus, ut dictum eſt de ordine. de qualitate autem ut non nimis ludicæ, nec nimis obſcuræ, nec nimium frequentes. Tranſeamus ad imagines, quæ ſunt res collocandæ: debent ita imagines nobis notæ in iſtis locis collocari cum motibus talibus, ut per eas valeamus memorari. Verbi gratia volo memorari de viginti nominibus, ſic faciam: in primo loco

imaginem Petri mihi notiſſimi locabo, cum urinali in manu pleno urina quam funder ſuper Iacobum mihi notiſſimum: & ex iſto actu notabili, horum duorum memorabor: & ſic duorum nominum memoriam mihi fecero. In ſecundo loco ponam Martinum mihi notiſſimum (nam oportet imagines iſtas eſſe notiſſimas, ut cito in memoriam recurrant) qui ponet digitum ſuum in pyxide & extrahet unguentum, quo cum digito orificium unget ani Henrici mihi notiſſimi. In tertio ponam Andream mihi itidem notum, qui cum manu ex mortario extrahet emplaſtrum quod ponet ſuper faciem Franciſci, vel alios ridiculos actus fabricando, ex quibus memoria de talibus nominibus confirmetur. Et ita pari formiter procedatur in aliis.

Similiter ſi recordari voluero alicujus cum ſuo actu, illum imaginabor cum re illius actus: ut, ſi recordari velim alicujus comedentis ficus, tunc imaginabor quod cum ficu aliquid ſolatioſum facit vel ſtupendum.

Si argumenta recordari vis, capias ſubſtantiam argumenti & ipſam tantum locabis, quia totum argumentum haud poſſet locari, ſicque de aliis rebus ſuo modo.

Rurſus de figuris etiamnum diſſeramus his quinque præceptis.

Primum eſt, ut aut riſum moveat figura, aut miſericordiam, aut admirationem; facile enim invenitur figura quæ affectum animæ convertit. Exemplum cujus eſt, ſi in ore aſini rabidi caput Antonii conſtituam morſibus ferè conſtringi, cruorem effluere, auxilia petere, ac paſſis palmis vociferare: nam fieri non poterit, ut cum voluero, non videam hunc oculis mentis meæ, & reddere Antonium neſciam repetenti.

Alterum eſt, ut aut ſimile per ſimile, aut per contrarium figuremus, aut per proprietatem. Primi Exemplum eſt, ut ſi nomẽ Galeni ſim locaturus, alicujus illuſtris medici nomen ſcribam, cujus quod fieri poteſt, aut par ſit, aut paulo debilior autoritas. Secundi exemplum eſt, ſi idem per

indocti

indocti medici nomen conſcripſero: ſi Therſitem per Achillem, & bonum pro malo: informem per formoſum annotavero. Exemplum tertii eſt, ſi Ovidium Naſonem, per magnum naſum: Platonem per humerorum latitudinem: Criſpum per anulatos capillos: Ciceronem per Gelaſinum ſculpſero.

Tertium eſt, ut à tenellis annis aſſueſcamus locare, & cum quotidiana exercitatione creſcamus: quanquam etiam adultis prodeſſe poſſit ipſa doctrina. Efficacior fit habitus, ſi quæcunque aut dicturi aut facturi ſunt ſic locent: quæcunque etiam inter fabulandum audiant: Sic pingant; mores, geſtus, temporaque ſculpant: Sic enim brevi tempore fient exercitatiſſimi. Ludere etiam prodeſt alterum cum altero, illum vincere qui plura clarius, ordinatius, velociusque retulerit.

Quartum eſt, ut omni quinario rerum ſignandarum repetamus à principio quæcunque ſignata: ſolet enim repetitio valde conferre.

Quintum eſt, ut quæ non ſunt ſimplicia ea per componentium ſimilitudines ſtatuamus, verbi cauſa: qui memorari voluerit hujus enunciationis, Cicero cum Hortenſio diſputat, Cicer legumen in horto finget, qui de horti ſterilitate conqueratur: ſic enim & cicer Ciceronem, & hortus hortenſium, & querela diſputationem repræſentat. Sic autem ſervari ſolent & legum capita ut ſi locanda illa lex ſit, Publicati teſtamenti fides, effingamus dicam teſtamentalem patentem, cui quiſpiam cœnum injecerit: & ejus fides aboletur. Ecce publicati ſemel teſtamenti fides relegi poterit. Verùm hæc facilius fient, ſi adſit doctrina & rerum memorandarum cognitio, neque deſit conſummata & invicta exercitatio, cùm exercitatio poſſit omnia: ita & medicus medicinalia, & jureconſultus plebiſcita facilius recordatur,

Locus igitur tabulis (in quibus antiquitus multa ſcribebantur) comparatur: imago autem ſcripturæ: nominum recitatio, lectionis aut rerum lectarum recitationi. Locus eſt pars vicaria memoriæ & inſtar illius capax, multiplicatur-

Digitized by Google

que per antrorſum & retrorſum, per dextrorſum ac ſiniſtrorſum, per ſurſum atque deorſum, aliquid addendo vel diminendo: multiplicatur etiam menſurando longum i transverſum & medium. Locorum regula breviter & hæc ordine eſt, ut primò ſit locorum inventio (de qua ſuperius dictum eſt) deinde ordinatio, meditatio, diſtantia, fictio, ſolitudo, mediocr.s lux, diſſimilitudo quātitas, loci quinti ſignatio per manum auream vel alterius metalli, illiusq; variatio, ne ſimilitudo confuſionem pariat. Imagines ſunt ſimilitudines rerum in mente conceptarum, ſive ſimulachrum ſimile ex toto vel ex parte rei cujus recordari volumus, imò pro ipſis rebus collocandis accipitur. Sunt verò in duplici genere, ſcilicet aut notæ aut ignotæ: notarum quædā animatæ, aliæ inanimatæ. & tam animatarum quàm inanimatarum, aliæ ſimplices, aliæ compoſitæ. Illud rurſus nòn obliviſcaris, quòd in collocandis imaginibus ſuper locis, ſemper res locanda eſt cum actu ridiculoſo, vel admirativo, vel crudeli, vel alio modo inconſueto: nam ridiculoſa, crudelia, injurioſa, admirativa, execllenter pulchra, vel turpia, immutant ſenſus ac melius excitant memoriā, cum anima circa talia multum advertat. Variantur quoque imagines per tranſpoſitionē literarum, & per tranſumptionē: ut ſi velim Romam recordari, ponam Deum amoris, qui vocatur amor: & pro tyranno lupum rapacē. Sufficit itaq; nos methodum oſtendiſſe, quā qui ſequetur, haud difficilè, modò exercitatio accedat, multorum ac variorum ſibi pro occaſione debita, recordationem certam parabit: ignavi autem & ocioſi torpeant, quibus omnia infenſa ſunt.

Vltimò, epilogi vice ac veluti colophonem addam quæ ſcribit Eraſmus Roterodamus lib. 3. Eccleſ. Ad nativæ memoriæ vim natura felicē, accedat intelligentia, cura, exercitatio, & ordo. ad memoriam confirmandam nonnihil opis pollicentur & medici & ſecundum hos Marſilius Ficinus: ſed præter ea quæ diximus, plurimum confert perpetua vitæ ſobrietas: nam crapula & ebrietas, ut ingenium hebetant, ita memoriam prorſus obruunt: officit etiam curarum varietas, & turba negociorum, officit & tumul

tuaria

tuaria diverſorum voluminum lectio. Hanc præcipuam arbitror cauſam, cur ſenectus ſit obliviosa; quod ea vis animi multitudine rerum obruitur. officit memoriæ pudor immodicus, auditorum novitas & anxia cura: pudor & novitas vincitur aſſuetudine. Anxium ſtudium officit ad hoc ipſum quod impendio affectat. Alibi ſic inquit: Optima memoriæ ars eſt, penitus intelligere, intellecta in ordinem redigere, poſtremò ſubinde repetere quod meminiſſe velis. Hactenus Eraſmus. Si vis igitur rerum bonarum pollere memoria, diligenter curato, ut ejus quod ediſcendum eſt, certam intelligas rationem. Ratio enim eſt indiſſolubile veritatis & memoriæ vinculum. Ob hoc forſitan Plato inquit, quod bene intellectum eſt ſemel, oblivioni omnino tradi nunquam poſſe. Ea quoque memoriæ tradenda ſunt, quæ non ſola utilia ſunt, ſed & jucunda, nam alimenta quæ ſuaviſſimum ſaporem afferunt, facilius in naturam noſtram tranſeunt atque convertuntur: & quo avidius quid hauſtum eſt, eo diutius retinetur. Adde quod obſervandum omnino Ariſtot. & Simonides arbitrantur, ut certus quidam in ediſcendis ordo vel inſit, vel ſaltem excogitetur. Ordo in proportione quadam & connexione conſiſtit. In his autem quæ ordinata ſerie digeſta ſunt, ſi quid unum acceperis, reliqua continuó neceſſaria quadam vel naturæ vel artis continuatione ſequuntur. Obſervandum inſuper, ut ſæpenumerò quæ didicimus, meditemur: ſic enim alimenta animi concoquuntur, & quaſi convertuntur in animum. Confert etiam quamplurimum ſi quis eleganti oratione cantuque ſuavi, quæ memoriæ mandavit ſæpe recenſeat, ut dictum ſupra eſt. Voluptas enim rerum condimentum eſt, amoris eſca, incitamentum ingenii, voluntatis pabulum, roburque memoriæ. Purganda eſt etiam anima à malis, ut impleatur bonis: orationeque ad Deum fideli petendus eſt Spiritus Sapientiæ & ſcientiæ per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cui cum Patre & ſancto Spiritu ſit honor, laus & gloria ſemper.

Digitized by Google

DE PRAEDICTIONE MORUM NATURARUMQUE HOMInum facili, cum ex inſpectione vultus aliarumque corporis partium, tum alius modis.

Opuſculum in 23. capita diviſum.

AVTORE GVLIELMO GRATAROLO medico Bergomate.

De phyſiognomia in univerſali. CAP. I.

OMNIBVS animalibus commune eſt agere vel pati ab inclinatione naturali, quæ ut in brutis impetus, ita in hominibus propenſio dicitur: ut in cholerico eſt ad iram inclinatio, in melancholico ad metum, in ſanguineo ad jucunditatem, in phlegmatico ad ſegnitiam. Inclinationes ergo iſtæ in hominibus morum atque affectuum ſemina dicuntur, quoniam ratione regulari poſſunt: in brutis verò mores & affectus, quoniam ſenſibus & appetitu vivunt. Ex quibus patet Phyſiognomiam ſcientiam eſſe neceſſariam, quo per ipſam prædicimus aptitudines naturales ad affectus vel mores actuales, nec eſt ſcientia neceſſaria, nec firma: verum quia homines plerunque vivunt ſenſu, & non niſi ſapientes vivunt ratione, ideo phyſiognomia eſt ſcientia prædidenti mores actuales & affectus ut in pluribus, quoniam plures appetitu & ſenſu vivunt quàm ratione, quam etiam ob cauſam Bias Prienæus dicebat, plures eſſe malos quàm bonos: quoniam plures appetitu quàm ratione moventur: atque, ut inquit Ariſtoteles, à medio pluribus modis delinquitur, acceditur verò nonniſi uno modo. Duo autem

autem ſunt ſignorum genera: aliqua quæ à qualitate elementari ſumpta animi affectiones ſingnificant, ut thoracis piloſitas, quæ iracundiæ eſt indicium, ex corde calido. quædam à proprietate, ut capitis in dextrum declinatio, quæ ſignum eſt cynædi, nec ex cauſa calida aut frigida, ſed proprietate colligitur. Peripatetici verò (ut Ariſtoteles ſecundo priorum) ſupponunt, nulli homini ineſſe aliquam affectionem, aut aliquem morem à natura, quin illum in corpore comitetur ſignum, per quod illa paſſio aut mos poſſit ſignificari. Ac licet anima quo ad intellectum ſit à corpore elevata, quo ad alias tamen partes & potentias eſt à corpore comprehenſa. Quamvis quoque hominum aſpectus non differant ſpecie eſſentiali, differunt tamen ſpecie accidentali. Sufficit autem pro differentia morum, accidentalis aſpectuum differentia. Si quis autem illud Ioannis ſeptimo abjiciat, Nolite judicare ſuper faciem (ſeu aſpectum) ſed rectum judicium judicate. Reſpondeo dictum illud à Domino eſſe in illos qui ex pravis affectibus arrepti, non ex re & cauſa judicium faciunt ſed ex perſonarum acceptione, hominumve odio vel contemptu alienantur à rei veritate: quod fugiendum eſt tum aliàs tum maximè ubi de cœleſti doctrina agitur. Hoc etiam eſt ſuper faciem (ut ſupra dictum) judicare ac falli, ſi quis vultiſpex aliquem ex natura hilarem, quem aliquando contingat caſu aliquo vitam triſtem ducere, ſi eum natura triſtem cenſeat, qui tamen natura hilaris eſt, vel è converſo. Sciendum etiam duplices fore paſſiones, videlicet naturales & accidentales; accidentales ſunt quæ animæ inſunt, & ex eo quòd animæ inſunt, nulla fit in corpore mutatio, ut artis & ſcientiæ, & hæ per ſigna in corpore non indicantur. Naturales verò quæ cum in nobis inſunt, aliqua mutatio apparet in corpore, ut ira, metus, &c. de quibus tractatur. Eſt enim phyſiognomia cognitio affectuum & morum animæ: mores autem & affectus ſunt in parte ſenſitiva, quæ dianœa appellata eſt, animalibusque & hominibus communis.

De capitis judicio, ſuper magnitudinem, figuram & diſpoſitionem. CAP. II.

CVM caput inter reliquas humani corporis partes omnium maximè conſpicuū ſit intuentibus, haud ab re etiam Hippocrates ex ejus potiſſimum figura de totius corporis conſtitutione judicare docet in ſexto Epidemion: quod enim juſto plus magnum aut parvum fuerit, id vitioſum exiſtit: & qui eo præditi ſunt, iis quæ ad intellectū attinet, evidenter læſa ac impedita eſſe apparent. Vt autem caput parvum perpetuò vitioſum ita magnū interdum bonū, interdum etiam malignum exiſtit. Optimum verū caput id eſt, quod exactè rotundum, & utrinque paulatim depreſſum exiſtit. Veluti ſi ſphæram exactè rotundā ex cera conſtructam, paulatim utrinq; depreſſam excogitares: nam rotundum, ut geometræ aſſerunt, eſt capaciſſimum. Caput ergo melius in magnitudine moderatum exiſtit, & habet decentem rotunditatem quæ ante & retro eminet, parva compreſſione temperatum. Cauſa parvitatis capitis eſt paucitas materiæ: cauſa magnitudinis capitis eſt materiæ, ſcilicet ſpermaticæ, multitudo. Cerebrum ſequitur formam cranei: parvum namque ſi fuerit craneum, parvum erit cerebrum, & econtra. Cranei figura ſi corrumpitur, corrumpitur & cerebri forma. Caput hominis inter cætera animalia proportionaliter plurimum cerebri habet. Mares plus cerebri habent quàm fœminæ: licet effectus aliquando contrarium indicet, ſed de his quæ raro fiunt, vel per accidens, non eſt ars vel ſcientia. Caput hominis juncturas plures habet quàm cæterorum animantium, & maris plures quàm fœminæ. Caput debitæ formæ habet formam mallei, in qua pars anterior & poſterior eminent. Forma medii ventriculi debet eſſe leviter compreſſa, & ita nobilior eſt cogitativa. Forma anterior ſi depreſſa eſt, judicium abeſt. Si poſterior depreſſa eſt, abeſt memoria, & ineſt imbecillitas motus nervorū, & per conſequens totius corporis: nam ex cerebri fortitudine oſtenditur fortitudo colli & nervorum; ſimiliter ſpatula-

rum

rum amplitudo, pectoris, hippocondriorum & oſſium. Caput non ultra condignam formam & rationem, adauget ſenſum virtutemque, & denotatur in homine magnificentiam. Caput parvum & indebitum, oppoſitum arguit. Cùm enim caput fuerit magnum, cerebrum erit magnum: & cùm cerebrum ſit omnium ſenſuum principium, caput ſi magnum ſit, erit multi ſenſus, & econtra.

Maximum ergo habenti caput non ultra formam, formoſitas, & conditio bona denotatur.

Caput magnum cum figura diverſa, & ſubtilitate nervorum, ac vivido collo, & ſubtili, oſſibusque ſubtilibus, ſignum eſt malitiæ formi cerebri.

Caput habentes magnum præter formæ debitum, fatui ſunt & ſtolidi, & indociles.

Caput magnum & collum parvum, malum eſt: deficit enim virtus formativa, & materia eſt inobediens: inde ſtoliditas & fatuitas

Caput magnum corpori proportionatũ, præſertim collo, ita quòd collum ſit forte & mediocriter groſſum cum fortibus nervis & groſſis, non extra laudem bonum eſt.

Caput pinearum in formam piramidis, ita quod pars inferior ſit groſſa & rotunda, pars verò ſuperior acuta & pineata, inverecundiam arguit, rapacitatem, & audaciam temerariam: hoc ex caliditate & ſiccitate cerebri eſt Ianuenſes ut plurimum talis ſunt figuræ & naturæ, & plurimi cucullati quos religioſos vacant, præſertim Bigotti & hypocritæ: Phoxi etiam dicuntur à Græcis, acuminata capita habentess, ut Therſites Iliados B. Quo non deterior alter venerat ad Troiam.

Caput magnum, cæteris ſignis ingenium denotantibus eſt bonarum artium receptaculum: ſecus eſt cum caput magnum eſt, non reſpondentibus cæteris membris.

Caput forma decens eſt cum ventriculo anteriori bonæ formæ & ſatis humido, quia apprehenſio ſpecierum fit ab humido: retentio fit a ſicco, in poſtrema parte.

Caput cum ventriculo medio aliqualiter compreſſo circa latera, denotat virtutem cogitativam in componendo eſſe

do eſſe promptam,& in dividendo quod apprehenſum eſt, propter unitatem ſpirituum in loco.

Caput ſphæricum, mobilitatem, inſtabilitatem, oblivionem, exiguamque diſcretionem, parvamque denotat ſapientiam: motus enim ſpirituum nunquam pauſat: quod in plurimis annotatum eſt Gallis, Vaſconibus, & aliquibus Teutonicis. Si enim forma capitis ſphærica eſt, ventriculus medius amplius eſt, & ſpiritus eò tendentes dum amplum locum inveniunt, non bene uniuntur: & ſic extimativa debilitatur, quia in girum ſpiritus obvolvuntur. Talis capitis homines multa pollicentur & attendunt parum: ſunt importuni, avari, invidi, de præſenti tantum cogitantes. Nihil confidas his hominibus, præſertim ſi corpus eſt cholericum aut melancholicum. Hi ſi dominium habent, crudeles ſunt & tyranni, deprædatores, & homicidæ, niſi pii ſint ac Deum timentes.

Caput parvum de neceſſitate malum: ideo & faciliter ægrotat, & intus eſt parvum cerebrum, & anguſtia ventriculornm: in quibus ſpiritus anguſtiantes non operantur debitum: conculcantur enim, inflammantur, & ſuffocantur: ideo non imaginantur bene, non diſponunt, non memorantur, Tales ſunt iraſcibiles, timidi & iram retinentes propter cerebri ſiccitatem & calidam temperiem. Sunt quoque exigui judicii & intellectus, nec poſſunt recte diſcernere: tractant falſa, maledicunt, & ſunt bilingues, à quibus fugiendum eſt, tanquam ab hoſte: ab omnibus excipe ſanctos.

Caput ineptè prolixum, obliquum in organis, impudicitiam refert, & impudentiam.

Caput humile & planum, inſolentiæ & diſſolutionis vitium ſignat.

Caput in priori parte eminens, inſolentiam teſtatur.

Caput in anteriori parte vallatum, depreſſum & concavum, iracundum ac doloſum ſignificat. at qui occipitis cava demiſſa habuerint, pavidorum nota erit.

Caput magnum cum frontis latitudine & vultu quaſi gigantis, tardum, manſuetum, fortem & indocilem denotat: refer ad boves.

Caput

Caput longum aliqualiter protenſum ad mallei formam, providum & circumſpectum arguit, quales ut plurimum ſunt Thuſci.

Caput rectum, in medio lene & ferè planum, mediaque magnitudine, ſenſibus ingentem & magnanimum facit.

Caput ad omnia menſuratum, ingenio excellentem notat, & perſpicacem liberalemque.

Caput eſſe parvum vel magnum, intelligitur juxta corporis dimenſionem.

Caput breve, ſine ſenſu, ſine ſapientia eſt.

Caput ex poſteriore parte concavum, doloſum & iracundum indicat.

In quibus tempora cava utrinque inſpecies, doloſos trucesque judicabis,

Ex colore corporis judicium. Cap. III.

NIGREDO in homine ut cornu lucens, aduſtionis ſignum eſt: tam in membris quàm etiam in capillis.

Color niger, imbellem, timidum, verſutum indicat, refertur ad eos qui in meridiana plaga inhabitant: & etiam qui tales, ſunt melancholici, quorum proprietas eſt timiditas. Ægiptii verò Æthiopes ex innato calore debili & abextraneo reſoluto, debiles ſunt.

Flavus & albicans furoris & iracundiæ ſignum eſt.

Color medius inter album & nigrum fortitudinis eſt, quæ virtus media eſt audaciæ & timoris.

Color viridis obſcurus aut niger, pronos ad iram indicat.

Ruffus corporis color, pernicioſi hominis ac variis moribus præditi, argumentum eſt.

Rubei valde, homines aſtuti ſunt; refer ad vulpes. Raro vidi breves, humiles, rubeoſque fideles, ſed pios excipio.

Homines ſupertabeſcentes facie, ita tamen ut rubedo major in fronte, & oculi demiſſi ſint, verecundi omnino dicuntur, refer ad paſſionem.

Color

Color albus ſubrubeus, fortes & animoſos indicat: refertur ad ſeptentrionales.

Color vehementer albus, virtuti eſt contrarius, ignavique indicum: nam phlegmatici frigidi ſunt, & ideo etiam timidi.

Color qui pallere deformatur, imbellem, timidum, eundemq, tergiverſatorum ſignificat, ſi non ægritudo ſit ſtudiumve cauſa palloris. Cum fuſcior color pallori permixtus eſt, voracem, loquacem, intemperatæ iræ atq; linguæ denunciat. Color igitur ad inſaniam vergit. Ariſtoteles ad Alexandrum inquit, Albedo livida vel flava hominis deceptivi magnum ſignum eſt: quòd ſi cum hoc accidat monſtruoſitas, erit & natura & anima diminutus: fuge ergo, inquit eodem loco. Cave, inquit, ab homine omni qui aliquo membro diminutus ac mancus eſt, veluti ab inimico: quoniam turpes ac manci temerarii ſunt loquaces. & ſine judicio omnia proferentes.

Homines rubori ſimplici cum labiorum titillatione & narium ampliatione, ſignatur animoſi & iracundi: referuntur ad paſſiones.

Color tranquillè & moderatè rubeus, docile ingenium, veloxque declarat.

Homo cui ea quæ ſunt circa pectus & faciem rubore flammeo ardent, inflammatur ira, maniacus facile ſit ac rabioſus.

Habentes colorem flammeum vel circa, diu iram tenent, implacabiles ſunt, delatores, & difficiles ad regendum ſunt irati. Refer ad morem in iratis apparentem.

Dixit Loxus experientia ſe obſervaſſe hominem cujus naſus & maxillæ natura hepatico colore rubent, eſſe omni vitio horrendo affectum, ut libidine, vinolentia, crudelitate, & cæteris talibus.

Cùm venæ cervicis & temporum extant, & ſanguinei ſunt oculi, iracundum & animum & vehementem oſtendunt, nonnunquam & inſanum.

Cùm vultus rubet, aut verecundum, aut vinolentum declarat. Diſcernes igitur hunc ruborem oculorum indiciis, & ejus conſuetudine.

Capit.

Capillorum judicium ex ſubſtantia. CAP. IV.

CApilli plani, ſuaves, manſuetudinem & frigiditatem notant & humiditatem.

Calor hominis ſuperiora petens, & paſſim penetrans, capitis cutem perforat, & humorem per foramina educit, ac ſubtilior pars humoris evaneſcit, craſſior verò reſidet & cogitur in capillum cute duriorem extraneo frigore, & capillus fit tam latus quàm foramen, tam longus quam impetus exeundi.

Qui tardè naſcuntur, humidam indicat complexionem nec ſanguineam.

Si feſtinant capilli, corpus ad ſiccitatem declinabit potius quam ad humidum: & cùm caliditas & ſiccitas conjunguntur, capilli citius naſcuntur, & groſſiores.

Multitudo caliditatem arguit, & groſſities multa fumoſitatem: ideo amplius in juvene quam in puero. in puero enim materiæ vaporoſæ ſunt potius quàm humoroſæ: in juvene verò ſecus: ideo contraria ſequuntur ipſorum contraria.

In puero multi pili, docent creſcentem complexionem ejus ad melancholiam tendere.

Criſpitudo in extremitate, caliditatem & ſiccitatem notat, ut in leone.

Groſſities, ex vapore groſſo & abundanti. Groſſi & nigri capilli Saturno referuntur.

Capillatura compta nimis & ornata ſeu prolixa tam ab arte quàm à natura, arguit homines venereos & ſolares. Qui ferunt capillos poſiticios gratia ornatus, omnino ſunt venerei. Nam ſicut mulier ſua natura induens ornamenta virilia, thoraces, trilices, & alia id genus armorum, eſt de natura viri, id eſt, maſculina: modo ſimili viros muliebri ornamento gaudentes, effœminatos appellamus, id eſt. libidinoſos & puſillanimes.

Capilli in capite erecti, & pili ſimiliter in reliquo corpore, timidos arguunt.

Directi ferum vel ſpiſſi capilli, rari, inſidioſum, mollem, effœminatum.

Capil-

Capillorum criſpitudo ſurſum elevata, calidæ complexionis.

Polemon Græcus autor inquit capillos criſpos (id ego de omnino criſpis intelligo, ut in Aethiopibus) hominem admodum pavidum abominabilemque denotare: rectos (hoc alias haud eſt) inutilem & ſtolidum, mediam autem inter hæc qualitatem, optimam hominis naturam teſtari.

Capilli compreſſi, fronti eminentes, animum fortem & brutalem oſtendunt. refer ad urſos & feras.

Capillorum aſperitas, aſperos vel ferinos mores denotat.

Capilli compreſſi, ſupra mediam frontem reſupinati reflectentes in cerebrum, calidum, minus ſapientem in bonis virum notant. refer ad barbaros.

Capillus ex utraque parte depreſſus in frontem deſcendens, naturæ ſignum eſt equinæ,

Capilli juxta tempora tenues & rari, frigidum & ſine viribus hominem annunciant: ratio, quia ibi arteriæ magnæ: & ille locus deberet naturaliter eſſe calidus, ergo & pilorum generatio, quia fit à calido: ergo quando tibi ſunt rari & tenues, deeſt caliditas: refer ad mulieres ibi penuriam pilorum habentes

Capilli juxta tempora rari ſed rigidi, timidum frigidumque profitentur.

Capilli denſi circa tempora & aures, calidum hominem & libidinoſum notant.

Capilli ibidem ſi fuerint ſtabiles, nigri lutei, violentum indicant animum. refer ad apros.

Capilli ibidem ſi fuerint groſſi & albiores, arguunt mores indociles & indomitos. refer ad Friſones.

Capilli molles & rari utraque menſura tenues, fœmininum animum & ſanguine depauperatum arguunt ſimiliter hebetem & pigrum. Et quando fuerint rariores magis, ſubdolum & aſperum & lucri cupidum innuunt. refer timiditati barbarorum, & Aſſyriorum avaritiæ. Aſſyrii enim extra menſuarum avari.

Capilli

Digitized by Google

Capilli multi groſſi atque depreſſi cum piloſitate reliqui corporis, in puero teſtantur melancholiam futuram, id eſt, maniam incurſurum.

Quando augentur in ætate capilli, repræſentant multam aduſtionem per naturam, quæ cauſat ægritudinem fatuitatis:

Linea ultima capillorum ſi à fronte recedat, callidum & parvi intellectus arguit.

Linea ultima capillorum ſi fronti imminet, animoſum notat ac ſemiferum hominem.

Linea ultima ſi poſt ſinciput, ad quod terminantur origines capillorum, deſcendit verſus cervicem, in nequitiis callidum, in bonis verò inſipidum ac luxurioſum arguit.

Linea talis ex priori parte cùm longè ſuperiora à cervice eſt, tardum, timidum, fæmineumque animum profitetur & iracundum.

Mulieres non calvent, quoniam earum natura ſimilis eſt naturæ puerorum.

Spadones non calveſcunt, quoniam in fæmineam mutantur naturam.

Capilli in tactu criſpi corrugationi piperis ſimiles, debilitatem notant digeſtivæ & citam ſenectam.

Coloris capillorum judicium, & pilorum ubicunq;. Cap. V.

Significatio coloris pilorum non verificatur pro majori parte, niſi in temperatis climatibus. Aliquid tamen poteſt comprehendi in quolibet climate comparando ipſis homines illis climatis: ut puta in Teutonicis & Æthiopibus. Æthiopes enim nigri ſunt, & eorum capilli criſpi ultima tortuoſitate: non propter hoc eorum complexio erit calida, ſed hic calor & hæc criſpitudo extrinſeco calore naſcitur. nam potius frigidi ſunt vaporante calore. Teutonici verò & Sclavi, id eſt, Illyrii, frigidas regiones incolentes albi ſunt, & eorum capilli flavi & plani: nec propter hoc generatim dicendum eſt quòd ſint frigidi, imò potius eorum complexio eſt calida valdè, quia calor clauditur intrinſecus, ut accidit in hyeme, &c.

Albedo ſignificant aut frigiditatem vehementem, ſicut canicies: aut fortem ſiccitatem, ſicut accidit vegetabilibus cum ſiccantur: quæ ex ſua nigredine aut viriditate tranſeunt in albedinem. Et hoc quidem non accidit hominibus niſi in fine ægritudinum exſiccantium.

Albus capillus eſt complexionis frigidæ. Colores capillorum præcipui ſunt quatuor, ſcilicet: nigredo, rubor, glaucedo & canicies. Regiones & aer operationem habent in caplilis.

Canicies capillorum oritur defectu caloris naturalis, vel ex putrido phlegmate: & aliquando venereos mores indicant.

Niger capillus eſt ex cholera incenſa ſuper abundante, vel ex combuſto ſanguine.

Capilli ſubnigri ſi ſint moderatè tenues, bonos mores indicant, & bonam complexionem hominis præ ſe ferunt.

Capilli valde nigri non plani ſed aſperi, calorem arguunt.

Capillus rubeus à nativitate, caloris non aduſti ſignum: ſunt enim diminutę caliditatis capilli rubei, & complexio talium hominum minoris eſt caliditatis quam nigrorum capillorum, cùm rubedo ſit proxima & affinis nigredini.

Capilli rubei cum intenſione rubedinis, inſidiatorem, amentem, cholericum, iracundum, furioſúmque abſque ratione oſtendunt: rubei ſubalbidi, avaros mores.

Capilli colore caſtaneo, rectum juſtum, dilectum arguunt.

Aureus flavus eſt diminutæ frigiditatis.

Aureus ex flavo & rubeo mixtus, ſignum eſt temperatæ complexionis.

Capilli ſubflavi moderate tenues. Solis & Mercurii naturam notant.

Flavitas & albedo capillorum arguit frigiditatem, ſed diminutam in flavo.

Capilli flavi longi ſolares ſunt, id eſt, animo regali exiſtentium.

Capilli blondi aut flavi, dominio frigiditatis ſubſunt, calor

& calor in humido ſopitur: refer ad pueros. Septentrionales tamen habent propter regionem: unde notandum eſt quoniam hæc ſolent phyſiognomum decipere.

Nigredo capillorum ſicut cornu lucidum cum aſperitate quadam & tortuoſitate: calliditatem complexionis arguit. Nigri ſimpliciter, timidum & avarum ſignant. Nam omnis timidus ferè eſt etiam avarus.

Color ut lucidum co nu naturæ Martis aſſimilatur: nihilominus capilli non ſunt groſſi, ſed aliquantulum ſubtiles, ſubtilitate humorum, & nigrificantur intenſa caliditate: patet in pane ſuper prunas aduſto, quia fugit humiditas.

Crura ſatis admodum denſis pilis oblongisque obſita. ruditati atque agreſtiori naturæ adſcribe.

Cùm in reſiduo corporis autem eſt nimia piloſitas, ibi Martis & Saturni ſidus vim operatur ſuam. Tales videmus deprædatores viarum, præſertim quando cilia ſunt valde piloſa: cùm ſolum pectus pilos præfert, calidum & animoſum ſignificant.

Cùm omne corpus contectum eſt pilis aſperis & denſis, animum quadrupedis potius quàm hominis indicant. Cùm cervix à capite capilloſa eſt, fortem & animoſum indicant: refertur enim ad leonem.

Frontis judicium. Cap. VI.

FAcies, pars ea tantum quæ calvæ ſubjecta eſt, & in homine tantum.

Frons faciei pars eſt inter ſinciput & oculos.

Latitudo frontis incipit à naſo, ubi terminantur cilia verſus commiſſuram coronalem.

Longitudo frontis intelligitur per latitudinem corporis ut villi ac nervi incedunt.

Per rotundam frontem intelliges quandam ſphæricam eminentiam & promptuariam ad exteriora, & talem formam neceſſe eſt deficere in longitudine frontis.

Frons quibus magna, ſegnes: comparantur bobus. Frons quibus parva, mobiles.

Frons quibus lata idonei ad movendam mentem: ſi valde lata, ſtulti: parva diſcretione, & ingenio rigidi. Latam intellige cum debita quantitatis longitudinis & latitudinis.

Frons quibus rotunda, iracundi, præſertim ſi promptuaria, & inſenſibiles: refer ad aſinos.

Frons quibus parva & anguſta, ſtolidi, Indociles inquinati, voraces: refer ad ſues.

Quibus oblonga, valent ſenſibus, & dociles ſunt, ſed vehementes aliquantulum: refer ad canes.

Frons quibus eſt quadrata moderatæ magnitudinis, conſona capiti, tales virtuoſi, ſapientes, magnanimi: refer ad leones.

Quibus eſt frons plana & continua ſine rugis, inflexibiles ſunt & inſenſibiles, contumelioſi, & valde iraſcibiles, id eſt, pertinaces in ira obſtinati & litigioſi.

Qui mediam frontem ſimul cum ſuperciliis contrahit, eſt vili lucro intentus.

Quibus eſt protentoſa, adulatores ſunt: referuntur ad paſſiones & eſt frons portenſa æqualis, quaſi ultra tenſa dicitur etiam collecta frons, id eſt, tenſa & tranquilla, ut in canibus patet & hominibus blandientibus.

Quibus eſt obnubiloſa, audaces & terribiles: referunter ad tauros & leones.

Frons quaſi cacumen quiddam habens & foſſulas quaſdam calidi & perfidi indicium,

Medius habitus frontis inter hos decenter congruit & bonus eſt.

Frons quibus triſtis eſt, mœſti ſunt: & referuntur ad paſſionem.

Demiſſa & obſcura, planctui promptos facit: refer ad pavones.

Frons magna ſemper cum groſſicie carnis, & econtra, frons parva, cum ſubtilitate.

Frons parva & ſubtilitas pellis denotat ſpiritus ſubtiles & mobiles: & econtra. Spiritus autem eſt corpus ſubtile ex vaporibus ſanguinis cauſatum: eſtq; ſpiritus lator vir

tutum

tutum animæ in membra ſpiritualia: atq; ideo ubi eſt humorum groſſicies, ibi non poteſt eſſe homini ingenium.

Frons rugoſa nimis, ſignum eſt verecundi. & rugoſitas cauſatur ex nimia humiditate, licet aliquando etiam ex ſiccitate, & iſta non occupat totam frontem, & declarat iracundiam & iraſcibilitatem, retinet iram & odium absque cauſa, & ſunt tales litigioſi.

Habentes curtam frontem, tempora & maxillas compreſſas, amplis mandibulis, ſtrumas contrahunt.

Quibus tenſa eſt & lucida, adulatores ſunt & doloſi, ut ſupra dictum.

Frons in longum rugoſa, præſertim in radice naſi, arguit cogitationes melancholiæ.

Frons laxa, diffuſa vel aſpera concava in medio cum tranquillitate cutis arridenti, verſutos notat & avaros ac fortaſſe plenos inſcitia.

Frons valde diſtorta, ſecordem ac ſtupidum.

Cui velut nebula in rivum frontis eſt, vel in medium tanquam obſtricta, iracundus vocatur; refer tauro vel leoni.

Frons demiſſa & triſtis, animum lugubrem, iracundiam & triſtitiam notat.

Frons alta, lata & longa, auget bona. Humilis frons virilis haud eſt.

Frons in temporibus quaſi inflata groſſitudine carnis, maxillis plenis carne, multum animum arguit, iracundiam, ſuperbiam, & ingenii groſſiciem.

Curva frons eademque alta & rotunda, ſtoliditatis indicium eſt & impudentiæ.

Superciliorum judicium. Cap. VII.

SVpercilia in oſſium compage poſita ſunt; quamobrem compluribus ſenibus creſcunt.

Supercilia valde piloſa oſtendunt ineptos ad loquendum, quia arguunt multam & aduſtam materiam: Item oſtendunt ineptitudinem morum & maleficorum: quia intel-

intellectus & morigeratio à temperamento tantum cauſatur, non ab aduſtione & fumorum copia. Ex magna namque aduſtione ſemper cerebrum caleſcit, & per conſequens eſt garrulitatis cauſa furibundi mores, nullo diſcurſu.

Supercilia denſa cum multitudine pilorum conjunctorum ad naſi principium, ſignant aduſtionem intenſam: & habentes ſunt melancholici, & pravæ naturæ, impii & aliquando fures & omnino deceptores, homicidæ, ac lenones, & omnia mala complectuntur.

Supercilia ad ſuperius elavata ſi ad originem naſi deſcendunt, & ſuperius elevantur ad tempora, ſignant dominium calidi & ſicci, & ſunt callidi & malefici.

Polemon ait: Si frontis pili ad naſi medium denſi demittantur, ad partes verò quæ utrinque exiſtunt minime, magnanimitatis & maxime virtutis animi argumentum eſſe Ibidem rectos pilos, timidum & dolis præditum notare.

Supercilja multorum pilorum, multam arguunt cogitationem, & multas triſtitias, cum loquela plena & craſſa: tale ſignum aliquando reperitur in deprædatoribus viarum, homicidis & furibus.

Supercilia ſi deſcendunt inferius à parte naſi, & ſuperius elevantur à parte temporum, inverecundos & hebetes demonſtrant, & hoc propter caliditatem furioſam.

Supercilia rara menſuratæ magnitudinis, arguunt temperamentum, humorum bonitatem: talia habentes, ingenioſi ſunt & ſecreta indagantes.

Supercilia longa, arrogantiam & inverecundiam notant. Longa multorum pilorum ſignant virum magna meditantem.

Supercilia quando panduntur ad tempora, immundiciem ſignant, & deriſorem ſimulatoremque.

Supercilia inferius à parte naſi deſcendentia, & ſuperius verſus tempora elevata, & ſic utrinque divulſa, inverecundiam, invidum, ſtolidum, inſatiabilem, & porcis ſimilem.

Super-

Digitized by Google

Supercilia quæ deſcendunt per incurvationem à parte naſi, ingenioſum in nefandis arguunt: & quando incurvantur ad lacrymale ſilveſtre, ſignant joculatorem.

Supercilia ſi fuerint directa lineata & prolixa, malum, imbecillem, & fœmineum animum ſignificant: refer ad mulieres.

Supercilia, denſa cum coeunt, triſtem maxime hominem, ſed & parum ſapientem ſignificant.

Supercilia dependentia vel oculis imminentia, invidum. Curvata parvum & anguſtam mentem.

Supercilia arcuata adeò ut penè naſo adjungantur, ſubtilem & ingenioſum ac ſtudioſum.

Supercilia rara, diametro commenſurata & magna, intellectum.

Supercilia arcuata, ſi conjungantur ad conum naſi, ſubtilem & ſtudioſum notant: ſi autem convexunt ibidem, triſtem & parum ſapientem. Si arcuoſitas declinat ad tempora & ad gibboſitatem genarum, neglgentem & fatuum.

De ſuperciliis malè dixit Michael Scotus, quem Ioannes Picus dicit eſſe ſcriptorem nullius ponderis, multæ verò ſuperſtitionis.

Ciliorum ſeu palpebrarum judicium.
Cap. VIII.

Cilia tegmina ſunt oculorum opertoria, venularum clauſulis ſummis innituntur ex vapore craſſiuſculo. Cauſa parvitatis, eſt materia parva.

Subtilitas pilorum arguit ſubtilitatem materiæ, id eſt humorum, & dominium choleræ: & tales ſunt malicioſi, vitioſi, malefici: & cæteras bilis paſſiones tu notabis. Et cum carnoſior ille locus fuerit, ut milvorum oculi, aſtutia & mala caliditas indicatur. Milvorum natura eſt calida & rapax, & eſt ſpecies aquilæ ratione caliditatis, & eſt animal cholericum: cave igitur à cholericis non regeneratis ex ſpiritu ſancto,

Lacrymale domeſticum cùm eſt modicum, ſignificat aſtutum, ut tenet Avicenna.

Digitized by Google

Cilium ſuperius eminens inflatum magis quàm plenum, parum ſupra oculum declinans, inſolentem & quaſi viſum alligatum notat

Cilia autem ſi declinant ad inferius, plenum & craſſabundum oſtendunt, maxime cum ſunt rubore obducta, potatorem ruinoſum denunciant. Et expertus ſum in pluribus tabernas frequentantibus. ratio eſt, quia ſignificat debilitatem oculorum, ergo & cerebri, ergo timent vinum.

Quod ſi ſubtile retractum inferius fuerit, in tantum ut oculi obtegatur album, denotant humorum ſiccitatem: quod ſi contingit in acuta aliqua paſſione, mortem denunciant.

Quando pili palpebrarum (à palpitando dictę ſunt palpebræ) curvantur inferius, vel naturaliter ad unam partem torquentur, mendacem ſignificant & callidum.

Qui majorem & groſſiorem habet palpebram, longius videt: quia conſervat lumen à calido & frigido extrinſeco.

Anguli oculorum quando ſunt dilatati, ſignant oculorum ægritudinem: & ſi habent aliquam eminentiam carnoſam ebrioſitatem notant, & præcipue quando oculi eminent, tu nec is eorum exiccatis.

Palpebræ oculorum ſuperiores palpebras inferiores cooperientes, longam vitam notant.

Crebra palbebrarum palpitatio, meticuloſos arguit & maniacos.

Tenues palpebræ & in ſanitate optimæ ſunt, & mentem Deo proximam indicant.

Oculorum judicium. CAP IX.

EX oculorum judiciis Phyſiognomones ſententias ſuas confirmant. quoniam ſigna quæ in oculis cernuntur, idola affectionem corda ſunt.

Oculorum complexio humida eſt, & ſeptem tunicis formantur cum tribus humoribus

Oculis paſſiones animæ maximè indicantur, tribulatio, hilaritas, amor, & odium, &c.

Oculo-

Digitized by Google

Oculorum colores præcipui quatuor, niger, ſubalbidus, varius, & glaucus.

Oculorum forma rotunda, mobilior & perfectior & incorruptibilior, propter carentiam angulorum. Oculi quaſi occulti dicuntur.

Angulati oculi, ſuperfluitates ſæpe ſæpius in angulis habent.

Rectus oculorum ſtatus, probi viri indicium habetur.

Oculi groſſi, timiditatem & puſillanimitatem arguunt, quia cauſantur à magna copia humiditatis cerebri, in qua eſt frigiditas quæ diffunditur per membra, & extinguit ſanguinem. Ideo, quemadmodum ſpiritus ſanguinis facit audacem; ita humida & frigida complexio, timidum.

Eminentes oculi timidos arguunt: refer ad lepores, cuniculos & ranas.

Extenſi oculi in anteriori, ſtultum: profundi, malicioſam ſubtilitatem.

Lati oculi in latitudinem corporis tendentes, porcorum oculis ſimiles, arguunt corporis humiditatem.

Elevatos & eminentes oculos habentes, parum vident: quia elongantur à cerebro eorum fonte: & tales ſunt loquaces.

Oculi in caput preſſi, acutius vident.

Oculus profundus, ſignum eſt malorum morum.

Mobilitas oculorum à caliditate eſt, & iracundiam notat, luxuriem & audaciam: ad accipitres & aſtures.

Immobilitas oculorum à frigido eſt, & timiditatem ac modeſtiam ſignat.

Qui cum oculis palpebras motitant, imbelles, infirmique animi exiſtimat Polemon.

Oculi qui clauduntur, ac denuó recluduntur, proditorem hominem, pravumque denotant.

Si verò in ipſis humor inerit, accuratum, artiumque ſtudioſum dixerit.

Oculi qui difformiter moventur, ut nunc currant

mine quieſcant, ad facinora omnia faciunt, & cogitationem ſcelerum notant: ideo tales homines peſſimi moris ſunt.

Cujus oculi moventur velociter cum acuitate viſus, ſunt latrones, infideles, & fraudulenti. Et multos notavi etiam à pueris qui demum ſuſpenſi fuere propter latrocinia: hi tamen habent ingenium ſubtile, ſed ad malum promptius.

Intuitus fixus, ex nimia & fixa cogitatione eſt, & deſiderio ſæpius ad decipiendum.

Qui habent intuitum ut mulieres, luxurioſi ſunt & inverecundi: nam hæc diſpoſitio à ſimili complexione venit.

Quando quis intuetur ac ſi puer eſſet, ita ut & facies & oculi quaſi rideant, hic læta & diuturna potitur vita.

Oculi quaſi ridentes cum reſiduo faciei, adulatores, luxurioſos & detractores notant.

Oculi crocei crudelitatem notant & deceptionem, ut expertum eſt in lenonibus & homicidis. hic color à cholera fit prædominante & aduſta.

Hominem cæſios habentem oculos concretos, ac tenebricoſos fuge quantum licet. Cæſios in ſiccis oculis color impiorum eſt.

Oculorum color qui oleæ colorem repræſentat, fortem virum teſtatur.

Flaveſcens color oculorum, fortem & magnanimum.

Quos plurima nigredo infecerit, difficilis naturæ & fraudulentis judicato.

Oculi parvi, malum & ſtultum denotant & puſillanimem; refer ad ſimias.

Profunditas oculorum eſt ex ſiccitate muſculos & ligamenta ſiccante, unde ſequitur contractio ad interiora & cerebrum exhauſtum.

Paucitas materiæ oculorum, ſignificat in humido proportionato dominium ſiccitatis & melancholiæ, aduſtæ, aut ſiccitatem aduſtivam. Et ob hoc ſunt tumidi & fraudulenti, ut ſimiæ ſunt, & notat experientia.

Oculi

Oculi in longum ſituati, invidum, callidum & deceptorem notant.

Naturaliter in ſpecie humana oculi ſituati ſunt, ſecundum latitudinem corporis.

Oculi itaque ſituati ſecundum longitudinem corporis monſtruoſi ſunt, id eſt, præter naturam. Et unum tantum vidi Venetiis hominem malum & crudelem: hujus cauſa eſt caliditas aduſta, ex quo ſequitur deceptio, invida, & deſiderium malum.

Quando igitur oculi ſecundum longitudinem corporis poſiti ſunt, callidum & deceptorem demonſtrabunt.

Caprini oculi, id eſt, aliquantulum varii & turbulenti in pupilla, ſtolidos & fatuos arguunt.

Vaccini oculi, id eſt, ſimiles oculis vaccarum' craſſum intellectum, dementiam, & ſimplicitatem notant.

Oculi parvi & eminentes ut oculi cancrorum, ſtoliditatem & ſuas ſequentes voluptates arguunt.

Eminentia oculorum multa objecta repræſentat, unde ſequitur ineptus diſcurſus ex confuſione objectorum.

Surſum tendentes oculi ut bonum, qui & hoc rubei videntur & maximi, peſſimum hominem, ſtolidum, ſtultum, bibacem, ebrioſum notant: hoc autem eſt ex debilitate cerebri valde humidi & diſcraſſati.

Oculi ſurſum directi, tremuli, & pallore infecti, ſævi inhumanique ingenii, invidentisque naturæ & homicidæ notant.

Si quis natura oculos ſurſum ductos habet, is natura libidinoſus eſt. Refertur ad apparentem mortem in morientibus & coeuntibus, ut inquit Ariſt. in prob.

Elevatio oculorum per accidens eſt: nam cauſatur à nimia caliditate, cujus ſignum eſt color rubeus, ex qua eſt perturbatio animæ rationalis: ut videmus in intenſa iraſcibilitate hominum.

Oculi retorti, ſi ad dexteram tendunt, fatuitatem; ſi ad lævam, incontinentiam indicare dicit Polemon.

Si oculi venter infra protenditur, vinoſum ſomnolentum

lentumque denotat, ſi ſurſum tantum vergat ſimiliter.

Extenſi oculi cum vultus extenſione, notat homines malicioſos & nequam: ratio, quia ſiccitas eſt in cauſa ſimiliter & caliditas: & anima calida maligna eſt ut plurimum.

Aſinini oculi, inſipientes & duræ naturæ notant homines ſunt enim ſiccæ & frigidæ complexionis.

Oculi in capite quaſi abſconſi, id eſt, intus concavi vident longius, & arguunt ſuſpicioſum, malicioſum, peſſimæ iræ, perverſi moris hominem: aut valde memorem præſertim injuriarum & audacem, crudelem, fallacem, mendacem, vitioſum, luxurioſum. &c.

Oculi moventes ſe in gyrum uniformiter, malos mores indicant, & homines ſceleratos, facinoroſos & venenatores domeſticæ familiæ ac pollutores: qualis Thieſtis & Theteus & Medea, quorum filii etiam ſanitati ſunt manibus parentum. Cùm autem modò involvuntur, modò recurſant oculi, modò interquieſcunt, ab his nondum perpetrata ſunt hujuſmodi facinora: verùm in animo & in cogitatione verſantur.

Oculi habent tantas colorum varietates, quia diaphani ſunt & raræ ſubſtantiæ: & hoc ex aqueis humoribus eſt ex quibus conſtant, oculi: ideò ſpiritus viſiui oſtendunt ſuas qualitates in oculo: ut mulier menſtruoſa maculat ſpeculum, & puerulos in cunis inficit, & oculis ſanis interdum nocet.

Maculæ multæ circa pupillam in oculo apparentes, malum ſignificant hominem, & deterior erit oculus maculoſus ſi varius.

Oculorum varietas non procedit niſi à calido elevante vapores ad oculos: & quanto major eſt varietas, tantò major eſt caliditas.

Quanto maculæ ſunt magis variæ, aduſtio eſt major ſpiritus elevati, unde & morum varietates, & vitiorum caterva procedit: & ex magna varietate deterioratur judicium honeſtum & laudabile.

Qui

Digitized by Google

Qui oculos lucentes habent, ii ſunt libidinoſi: refer ad gallos & corvos.

Oculi in rubore prunæ, peſſimos & obſtinatos arguunt: igneo enim colore bilis intenſa notatur.

Qui habet oculos mediocres declinantes ad cæleſtem colorem vel ſubnigredinem, talis homo eſt penetrabilis intellectus, fidelis & curialis Dicit Avicenna oculos ſimiles antimonio.

Almanſor dicit oculos meliores eſſe inter nigros & varios, ſi non ſint radioſi, nec rubedo aut citrinitas appareat. Oculi iſti demonſtrant diſcretionem & ingenium; ratio eſt, quia privati ſunt bile & melancholia aduſta.

Color oculorum cæleſtis & niger aut charopus, præſertim ubi non ſunt maculæ, ab humoribus humidis & temperatis ſine aduſtione cauſatur: ex quo ſequitur ſpiritus ſimilis naturæ, & inde ingenium & ſpeculatio. Charopum Latinè fulvum potes interpretari, ut fulvum aurum, fulvus leo, vel flavus, luteusve,

Varius color fit ex clariore ſpiritu viſibili unde tales ſunt bene nati & indagatores ſcientiarum.

Deteriores oculi habent maculas albas vel nigras vel rubeas vel cujuſcunque coloris: & talis homo deterior eſt omnibus, & mage reprobus: excipe tamen eos qui ſuffuſione laborant, ex quibus probiſſimos & pios cognovi..

Oculi varii, magni & glauci, ſi fuerint cum guttulis rubeis maxime pulverulentis, qui color cyaneus dicitur nigro corrupto aſſimilatur. in gyro ordinatè moti, turbatum animo hominem ac vitioſum deſignant, verum audacem & ingenioſum.

Per oculos non ſemper totum, ſed nigrum intelellige: nigrum enim eſt quod enarrat.

Quibus igitur nigri oculorum ſuperrubeſcunt, ii adeò iraſcibiles ſunt, ut ob iram ſtupeant & alienentur.

Obſervavimus, etiam in albo oculorum venulas oculorum ſanguine plenas rubeſcentesque, iracundos valde indicaſſe.

Cùm

Cùm altera pupilla plus eſt major, altera minor, iniquitatem ſignificant.

Guttulæ rubentes in oculis, ſed non valde, ac potius in nigredinem vergentes, ita ut intuentibus nigreſcere videantur, generoſi animi, juſti, probi, & ingenioſi ſunt notulæ.

Oculi qui tanquam guttulis nitoris intus relucent, nitidos, compoſitos, gratioſosque valde notant.

Oculi guttulis rubicundis omnino, non tamen rotundis ſed quadratis, ac ut ignis micantibus intrinſecus & inferius, & aliæ poſt ipſas ſint pallidæ, & aliæ clauceſcentes. & circuli forinſecus pupillas claudentes ſint ſanguinolenti, ſitque oculi magnitudo, & palpebræ & pupillæ moveantur, ſignificant animum atrocem ultra mentis cogitationem, & domeſtici ſanguinis effuſorem, nefanda omnia perpetrantem, & dolo ac verſutia omnia ſubvertentem. Tales erant oculi Ezelini tyranni.

Hujusmodi guttulæ quando fuerint rubicundæ & minutæ, tantò majorem iram & ſcelus facinoroſum teſtantur. Majores quidem & obſcuriores hæc nefanda minuunt, ſed minime tollunt patet hoc in notulis ſerpentium.

Nigræ guttæ aut ſanguineæ in nigris aut fuſcis pupillis maleficum & venenarium teſtantur. Pallidæ guttæ, dolos, fraudes, malignitates obſcuras notant.

Nota quòd quanto guttularum colores ſunt vehementiores, tanto ſunt efficaciores:

Oculi habentes maculas albas aut nigras vel ſanguineas circum quaque notant deteriores homines, proditores, nefarios & reprobos, niſi ſuffuſio fuerit.

Sunt tamen oculi ut iris colorati, qui ſi ſicci ſunt, inſaniam arguunt: ſi verò humidi, magnificentiam & ſapientiam ſignificant, tamen cum iracundia & venere turpi. Oculi humidi ut aqua fulgentes, hominem bonis moribus denotant.

Pupilla ſi nigra fuerit & claudatur ante dicta citrinitate, vel ſideaurata appareat, ut dicunt medici, ſanguinis fluxum præſignat per inferiora.

Oculi

Oculi magni & ſupercilia longa, brevem vitam notant, ut in pluribus judicatum eſt.

Oculi longi cum ſuperciliis longis, erit doctus, ſed brevis vitæ.

Qui habet albedinem ſubnigram in oculo, ſignificat magnum hominem in honore viventem.

Oculi parvi & rotundi, ad malum iterantes ſignificant, dummodo ſit facies obducta pallore.

Oculi valde mobiles & parvi & palpiantes, peſſimum indicant, ex caliditate,

Oculi bene mobiles & acuti, ſignant furem: refer ad accipitres.

Venoſi & ſicci oculi, maniam futuram vel præſentem notant.

Obſiti caligine oculi, homines malis artibus imbutos arguunt & infideles ac intemperantes.

Oculi prædictis contrarii, boni: videlicet perlucidi, nullo ſigno malo impugnanti: ut erant oculi imperatoris Hadriani, referente Polemone.

Oculi lucidi magni luminis coruſcique etiam cum glaucedine & ſanguineitate, temeritatem & inſaniam arguunt: ſi verò ſtatum detinent menſuratum, bonum mentis habitum ſignant.

Oculorum mediocritas inter nigrum & variam laudatur, inter etiam alios prædictos modos, niſi multum exiſtant radioſi, aut valde citrini vel rubei. At ſanguine infecti, inconſultos, & ocyſſime quæ propoſuerant efficientes arguunt.

Oculi magni pellucidiq; nitore, juſtum, docilem, providum & admonitorem ſignant, quales erant Socratis.

Oculi nimium præeminentes rubicundi & parvi, mentem & linguam effrenatam, ac inſtabilem animum denunciant

Oculi præeminentes & micantes, trementes & ſalientes, quos Græci pantomimos appellant, pravos doloſos & verſutos teſtantur.

Oculus tremelus levitatem, id eſt animi inſtabilitatem ſignificat.

Oculi

Digitized by Google

Lippitudo fit ex groſſo ſanguine ac melancholico humore ad palpebras affluente.

Lippitudines oculorum, inſpecta diſpoſitione, bibacem ebriumque notant, & quando fuerint cum demiſſione oculorum, ſomni amatorem ſignificant.

Oculi magni tardos ſignant: refer ad boves.

Oculus medius inter parvum & magnum, bonus.

Oculi mediocritas bonitatem puritatemque innuit.

Oculus concavus malitioſi eſt. oculus eminens, fatui.

Oculi valde concavi, nulla prorſus laude digni: quos autem concavos ſed magnos videris, non vituperabis.

Oculi concavi & exigui; doloſos hominis mores teſtantur, ac proditorem, invidiaque ac æmulatione tabeſcentem denotant, quique majori æmulationi e flagre, incredulum & ſacrilegum.

Concavi riſum præ ſe ferentes, malum cogitantem denotant.

Oculi paruim concavi, magnanimes ſunt: refer ad leones; amplius verò manſueti, refer ad boves.

Pupilla nigra, pigrum nunciat & hebetem. Pupilla in circuitu cujus apparent margaritæ, hominem ſignat invidum, verboſum, timidum, & peſſimum, inquit Raſis. Latas pupillas, pravorum morum fore dixit Polemon.

Parvas etiam, pravorum & perverſorum. Quibus circulos qui circa pupillas ſunt inæquales inſpexeris, hi ſtolidi habendi ſunt.

Obliqui oculi cum febre acuta, ſignum ſunt mortis.

Si diu oculi remanſerint aperti, ſignum erit ſtoliditatis & inverecundiæ.

Oculi valde nigri timidos arguunt: & nunqnam fallit. Etiam ad lucrum avidos notant

Nigri oculi ignavum moribus hominem, pavidum & infidum teſtantur. Color enim niger timorem arguit.

Oculi palleſcentes, ad dolum propenſos denotant.

Non valde nigri, ſed ad flavum declinantes; boni animi ſigna ſunt & fortis.

Glauci aut albi oculi, timidi ſigna ſunt; & de albo non fallit.

Nigri oculi, ſplendore notabiles, pravos, doloſos, & valde maleficos teſtantur, qui autem nigros & leniter ſubridentes habuerint, in omnem turpitudinem coguntur.

Non valde glauci ſed charopi, boni animi notam faciunt: refer ad leonem & aquilam.

Glaucus color eſt proprie noctuarum (quas ideo γλαῦκας Græci vocant) oculorum color: vulgò Italicè gazoli nuncupantur à calore picarum, quas gazas vocant, quæ alas eo colore variegatas habent.

Venoſi oculi, maniacos teſtantur: refer ad capras. Venoſi autem dicuntur illi oculi, qui pleni ſunt parvis & minutis tractibus ad modum minutarum venarum: ex quibus color oculorum diverſificatur. Tales ergo ſunt diminutæ phantaſiæ quæ ſervit intellectui, refer ad oves.

Ignei oculi, inverecundi ſunt, refer ad canes: rapaces etiam & litigioſi. Oculi ignei ſunt, quando ad modum ignis rutilant, flammant & ſcintillant: ſunt enim accenſi ira, & ſi unum vident, duo apparent. Averrois in De ſenſu & ſenſato, docet cauſſas. Præcipuum ſignum iracundiæ eſt naturalis rubedo in venis oculorum.

Diſcolorati oculi, timidos arguunt, refer ad paſs. nam qui timent, pallent, & ſunt coloris inæqualis.

Oculi læti, luxuriam notant: refer ad gallos, corvos, &c.

Oculi & genæ ſuperrubentes, ebrios ſignant & amatores vini.

Oculi rubentes ſicci animoſi ſunt, & in iram veloces.

Glauci aut turbidi oculi, timotoroſos arguunt, relati ovibus & capris.

Oculi mediocres & demiſſi, verecundos & honeſtos demonſtrant.

Oculi inſtantes, ſubrubentes, libidinoſum & voracem nunciant.

Oculi ſtantes, breves, vel parvi & prominuli, avarum, lucrorum vehementer cupidum, appetentemque declarant. Si autem etiam frontem cum ſuperciliis ad medium contrahat, multo eſt avarior, ac lucrorum ſtudioſior.

Lupus animal eſt rapax, iracundum, inſidioſum, audax, violent.

violentum. Qui ad hujus animalis ſpeciem referuntur homines,ita erunt: naribus obuncis deorſum detractis, ſupercilius conjunctis, hiſpidis oculis, parvis, clauſis, ſubcavis,capite parvo, rotundo, hiſpido corpore, protenſis capillis, reductis ac reſtrictis cruribus, hujusmodi homines callidi, impii, gaudentes ſanguine,ad iracundiam faciles.

Faciei & vultus judicium. Cap. X.

FAcies eorum qui bene nati ſunt talis eſt, ſcilicet mediocris in genis & temporibus, vergens ad pinguedinem, talis eſt verax,amans, intelligens.

Cum Iacob ex facie Laban ejus in ſe odium deprehenderet, ad uxores ſuas converſus dixit: Cognovi ex facie patris veſtri, non eſſe amplius in me qualis heri fuerit. Nam vultus,ſermo quidam tacitus mentis eſt.

Faciei lætificatio eſt ex læto corde,& è contra.

Facies ſæpe capitur & ſimpliciter de naturali aſpectu, vultus verò de qualitatibus animorum. Deformis aſpectus eſt raræ felicitatis.

Facies quibus carnoſa, rathymi ſunt, id eſt faciliter concupiſcibiles:refer ad boves

Quibus facies natura rubra eſt, & verecundi, & hilares ſunt, quibus pallida, ii ſunt natura timidi.

Macilenta facies, arguit ſollicitos: & aliquando proditorem

Carnoſa facies,timidos notat: refer ad cervos & aſinos, Timiditas ſoror eſt tenacitatis,

Magna facies tardos ſignant, ſunt enim irregulatæ materiæ phlegmaticæ: ut boves aſinique.

Valde oſſoſa facies, laborioſos, pavidos, ac frigidæ naturæ homines indicat.

Forma media,nec magna,nec parva,utique conveniens,

Parvifica facies. illiberales notat

Carnoſa valde pigriciem, ſtultitiam, & grande deſiderium: ideo vana deſiderat & impoſſibilia: & tales ſunt creduli, ſtudentq; in contendendo, bibendo, & luxuriando, ſi alia correſpondentia fuerint annexa; ſcilicet magnitudo duorum ventrium.

Digitized by Google

Carnoſus in facie, eſt minus ſapiens, importunus, & mendax atque vorax.

Gracilis facies facit circumſpectum in operibus & arguit intellectum penetrantem.

Equi & homines quorum facies rugoſa eſt, ex decrepitis parentibus ſunt nati. Vis enim cordis ubi hebetata eſt cutim contrahit. eſtque indicium debilium membrorum principalium.

Subtilis facies notat hominem multarum cogitatonum.

Faciem habens ut ebrioſi, facile inebriatur & ebrius eſt.

Modeſtam & verecundam habens, pares habet mores.

Iracunda facies iracundiam denotat: & ſic de aliis.

Rotunda ſtultitiam notat. Magna valde pigritiem.

Parva valde, malum, callidum, adulatorem, illiberalem & timidum ſignat.

Deformis facies ratò arguit bonos mores. Diſtortum vultum ſequitur diſtantia morum.

Longa, inverecundum, injurioſum, ſcilicet ex caliditate.

Iuflata tempora venis & arteriis magnis, iracundiam & iraſcibilitatem aſſignant.

Carnoſa ſi ſqualida eſt, ſignificat timidum & amentem.

Groſſa cum maxillis amplis & ruſticoſa, hebetem rudemque naturam ſignat.

Facies per ſe rubicunda, aſperos & truces hominis mores teſtatur: ſi verò male tantum modò hujusmodi colore inficientur, ebrioſum hominem judicato.

Parva colore croceo, vitioſum, deceptorem, ebrioſum ſignat, & hoc perſæpè annotatum.

In homine facies manet, vultus mutatur nam à volendo dicitur.

Trux vultus ex conditione labiorum, genarum, frontis & rictus ſtultum & inſanientem.

Lætus & arridens vultus jucundũ arguit & libidinoſum.

Triſtis vultus denotat triſtitiam, deductus, cogitatorem, ſubdolum, timidum, aſtutumque adſeverat.

Sudans ſæpe facies etiam facili motu, caliditatem notat, luxu-

luxuriam, gulam, ac magnam commeſtionem & inde in concoctionem ac futuras ægritudines.

Vallata facies plus macra quàm pinguis, injurioſum: lividum, mendacem, rixoſum, crudelem, homicidam, præſertim ſi aduſto ſit colore, vel livido vel croceo.

Facies bene diſpoſita carne, colore & ſuis connexis, vitam laudabilem arguit, & virtutum copiam. Omnis vultus, cum eſt plenus & graſſus, ignavum ſignificant, & voluptatibus deditum.

Concava facies à principio frontis uſque ad finem menti ut ſit naſus & os in valle malos mores arguit, præſertim cum livido & aduſto colore. Vidimus iſtos eſſe interfectores, loquaces, prædones, fures.

Multos ego vidi propinquos infortunio, quorum aſpectus celabant infortunium prius, demum ad id deformes facti fuerunt, videlicet facies eorum facta eſt turpis plus ſolito contractis ciliis, obliquatis oculis, & id genus effectibus variis.

Cave ne decipiaris judicio in leproſis, quia rotundantur oculi & eminent venæ.

Vultus parvus, parvum & anguſtum ingenium: enormis, ſtultitiæ & ignaviæ teſtatur.

Naſi nariumque judicium. CAP. IX.

Hæc pars præ cæteris hominis faciem formoſam deformemque maximè reddit.

Naſus porrectus uſque ad os cum decenti magnitudine, cartilaginem & carnoſitatem arguit ex calida complexione, & eſt ſignum probitatis & audaciæ.

Nares magnæ & amplæ, magnos arguunt teſticulos, & hominem luxurioſum, proditorem, falſum, audacem, mendacem, invidum, cupidum, tenacem, & parum timidum, ac groſſi ingenii.

Naſus complexionem cordis arguit, & ex magno naſo iraſcibilitas aſſignatur.

Naſus magnus & parvus, arguit verenda maris & mulieris qualia ſint. Veretrum magnum eſt ex groſſa materia & calido intenſio.

Pes tamen mulieris eſt ſignum vulvæ.

Pes longus, ſtrictus & macer, eandem vulvam arguit, & econtra.

Menſura medii pedis, nudi, eſt menſura longitudinis vulvæ in quacunque.

Labia quoque groſſa, groſſam pellem vel labium vulvæ groſſum teſtantur, & econtra Et præſertim in virgine.

Nares ſunt naſi latiores partes, ubi reſpirandi foramina videntur. Græcè ῥῖνες à ῥεῖν quod fluere denotat: nam humor à cerebro per ipſos defluit.

Nares naſi, ſignant teſticulos, hoc modo: groſſæ & latæ ſignant groſſos & latos: ſubtiles verò, ſtrictos & parvos. Vnde regula non fallit niſi per accidens, ut puta per ægritudines & per tractiones, ut cinædi faciunt: operatio enim auget membrum. Ita in pluribus dextera eſt major ſiniſtra, quia frequentius venit in opus.

Aquilinus naſus eſt magnanimitatis nota, ſimpliciter crudelitatis, rapacitatis & audaciæ: hoc à calido eſt, inde iraſcibiles & vindicativi, & facientes illicita.

Aquilinus naſus in corpore valde cholerico, id eſt citrino ſeu livido aduſto deterior eſt.

Aquilinus verò in corpore ſanguineo vel hujusmodi tendente ad choleram, non ita malus.

Aquilinus articulatus in fronte ſignat magnanimos, refer ad aquilam. Articulatus in fronte intelligitur, quòd habeat eminentiam verſus frontem: Dicuntur tales eſſe rapaces, fit à calido & ſicco, ſignat iraſcibiles, impetuoſos cholericos.

Simus naſus, impetuoſos & luxurioſos arguit, puſillanimes tamen, quia à phlegmate & humido.

Qui brevi naſo ac ſimo ſunt, fures ac laſcivos judicato.

Naſus curtus, os parvum, dentes curti & groſſi, ſunt ab humido & frigido.

Naſi acuitas, collum longum, epiglottis & vox acuta, & pulchra ſunt temperaturæ cholericæ.

Naſus latus in medio ad ſummum declinans, verboſum, mendacem, iraſcibilemque ſignificat: & tales notavi

eſſe

eſſe cum excellentia vitiorum. præſertim circa mendacia.

Naſus in extremitate acutus, mendacis eſt nota, litis & iracundiæ ſignum. Eſt enim à cholera.

Naſus extremus groſſus rachimos notat, id eſt concupiſcentes & abjectos: refer ad boves. Tales præſertim in re venerea concupiſcunt quicquid vident: ſunt etiam iraſcibiles.

Nares latæ luxurioſum annotant.

Naſus in extremitate groſſus inſenſibiles, inverecundos, indiſciplinabiles denotat, vel ſegnes: refer ad boves.

Naſus in extremo acutus, iraſcibiles notat: refer ad canes.

Qui naſo plus nimium brevi fuerit præditus, accuſatorem eſſe, ac delatorem cenſeas.

Valde retortus naſus, magna ex parte tum mores tum mentis propoſitum retortum perverſumque denotat.

Naſus obtuſus rotundus in extremo, magnanimi ſignum eſt, refer ad leones.

Naſus in extremo ſubtilis avicularis, par roſtro avium, feſtinos, leves & ſtultos arguit, idem longus & ſubtilis.

Naſus à fronte in os curvus & ductus, facit inverecundos, refer ad corvos, & etiam fures.

Naſus concavus cum fronte rotunda ſurſum eminente, luxurioſos notat: ut galli, grandis naſus, probi indicium,

Naſus in extremo groſſus fœda groſſitie, inſenſibiles ſignificat: refer ad ſues.

Naſus in ſuperiore depreſſus, animi imbecillitatem & ſtultitiam ſignat; eſtque ſignum fœmineæ levitatis.

Naſus à fronte ſi mox curvus producitur, inverecundos ſignat, ut corvos

Curvæ nares, quas Græci γρύπας vocant, magnanimis attribuuntur.

Aduncus naſus, præclara mente & ingenio præditum indicat.

Naſus declinans in partes hominis laterales, ſi ad unam tantum poſitionis partem declinat, à cingulo verſus partem extremalem, læſionem notat, ſi vero fuerit diviſus, in

Digitized by Google

utraque parte poſitionis, ægritudinem ſive percuſſionem oſtendit, & hoc vel à cauſa primitiva vel antecedente.

Naſus in origine ſua propè ſimus, liberalem oſtendit: ut leo.

Naſus rubeus cum baſi atque foramine & latitudine trahens ad tumefactionem ad modum fragorum, vinolentiam & ebrietatem oſtendit: & tales ut plurimum ſunt humidi luxurioſique, maxime ſi tale ſignum in corporibus parvæ dimenſionis reperiatur, & hoc notum fuit experientia.

Nares apertæ iracundos ſignant, & quanto magis apertæ ſunt, tanto majorem iracundiam notant.

Obſtructas nares habentes, fatui cenſendi ſunt.

Tenues & valde apertæ nares, ferocitatem & mentem indignatam ſignant.

Tenues & longæ nares mobilitatis & levitatis dant ſignum

Tenues & acutæ quærulum.

Narium pars admixta fronti, & à fronte depoſita honeſte & ſejuncta compoſitione bona, ut neque alta neque humilis ſit, & aliqua linea deſcendat, virilitatem indicat & conſtantiam, & prudentiam notat.

Nares in altitudine directè elevatæ & continuæ, intemperamentum ſignant; & hæ ſunt quæ in extremitate interiori cartilaginis elevantur ad lineam, & deſcendunt ad naſum Cùm directæ ſunt, linguæ intemperantiam produnt.

Nares majores, ſimpliciter minoribus ſunt meliores.

Nares minores naturaliter ſervilibus ingeniis, furibus, & tergiverſatoribus adſcribuntur.

Patulæ nares, alacritatis & fortitudinis indiciũ produnt.

Nares perangustæ, obtuſæ, rotundæ, concluſæ, ſtultitiam proclamant.

Narium amplitudo, & in maxillis carnium multitudo & paucitas pilorum in genis, humidam complexionem ſignificat

Valdæ obtuſæ nares, inſipidos arguunt. Parvæ, mentem perverſam demonſtrant.

Pili qui intra nares hominis naſcuntur, ſi quando denſi &

ſi & multi & craſſi ſunt, immobilem animum & durum oſtendunt. Si pauci & molles, facilem ac docilem animum nunciant, vipreſſi dicuntur, quòd cum evellantur, vibretur caput.

Aurium judicium CAP. XII.

AVres magnæ generantur ex multa materia à virtute forti: & tales habentes, frequentius ſunt collo brevi, & ſatis formoſo & ſanguinei tendentes ad choleram ex groſſo ſanguinei aliqualiter aduſto, & hoc frequentius: & ſunt impatientes, & cito iraſcuntur.

Magnæ aures & erectæ ultra modum, indicant ſtultitiam & loquacitatem.

Magnæ aures aſininæ ſunt, cum ſtoliditate & tarditate intellectus.

Magnæ aures, ſtolidum, & longæ vitæ hominem notant ut plurimum.

Magnæ & deorſum flexæ, divitias arguunt.

Subtiles & ſiccæ aures, arguunt, quòd habentes non habebunt bonum, & notant magnam inſtabilitatem.

Auriculæ magnæ fatuos indicant, tamen bonæ intentionis & memoriæ.

Valde parvæ aures, ſtolidos, & latrones, & luxurioſos indicant: refer ad ſimias.

Parvæ aures ſimiales ſunt, cum malignitate & dolo.

Valde parvæ aures ſunt ex parva materia cholerica & virtute imbecilli cerebri. inde ſubtilis ſpiritus, ideo ſignant ingenium in operibus malis, fures, & omnia deſiderantes, &c.

Anguſtæ & oblongæ aures, ſignum invidiæ. Aures oblongæ invidum

Parvæ aures, parvam dant vitam.

Rotundæ nimium aures, indocilem arguunt.

Aures excavatæ, prudentem denotant virum.

Mediocres aures habent notam morum optimorum: ut quadratæ.

Optimæ & moderatæ aures, ad morem canis, fideles arguunt & bonos, iraſcibiles tamen ſi irritentur.

Digitized by Google

Equinеæ aures, principium & dominium teſtantur, ſaltem futurum.

Si prima pulpa aurium jungitur cum carne faucis, id eſt mandibulæ, ſtultum & vanum notat.

Flexibiles aures oſtendunt proportionem calidi & humidi.

Erectæ & cartilaginoſæ aures, oſtendunt ſiccitatis dominium.

Aures proeminentes valde magnæ, aviditatem, ſtoliditatem, garrulitatem & imprudentiam notant.

Aures ſemicirculares, mediocres, connexæ lineæ, & in medio aliquantulum compreſſæ verſus centrum, capiti adhærentes, mediocriter piloſæ, bonitatem præſtant naturæ.

Aures jacentes ſuper caput applicatæ, hebetes & ſegnes notant.

Aures iacentes, & capiti recto modo fixo, pigriciam indicant.

Piloſæ aures, longam vitam aſſignant, & bonum auditũ.

Aures inter has ſpecies mediocres bonæ ſunt, & bonitatis ſignum.

Pili qui intra aures ſunt, ſi plures ſunt & ſpiſſi & longi, multum calidum animum libidinis appetentem indicant.

Maxillarum ſive genarum judicium.
CAP. XIII.

MAlæ ſunt eminentes ſub oculis partes, maxillæ per diminutivum à malis.

Mandibulæ ſunt maxillarum partes, ex quibus barba.

Maxillæ accipiuntur ſæpe pro mandibulis.

Maxillæ potiſſimum oſtendunt hominis complexionem.

Maxillæ, id eſt mandibulæ eminentes ex parte ſuperiori oris cum logitudine maxillarum ex parte compoſitionis, malicioſos aſſignant, præſertim in illicitis ac incongruis: & aſſimilantur ex parte maxillarum bubus & aſinis.

Maxillæ curtæ & eminentes ex parte ſuperiori oris, mali

maliciam, detractionem, violentiam, invidiam aſſignant. præſertim quando ibi non eſt præſentia carnis.

Maxillæ rubicundæ cum temperamento albedinis, non nimis craſſæ, ſed mediocriter carnoſæ, calidæ & humidæ complexionis cum temperamento nodant judicium.

Maxillæ ſubſtantia macilentæ & tenues, colore fuſcæ aut citrinæ, complexionē calidam & ſiccam demonſtrant.

Maxillæ quaſi lividæ cum ſubſtantia à carnibus depurgata ſignificant exceſſum ſiccitatis & frigiditatis, ut patet in melancholico.

Maxillarum caro groſſa, naturam teſtatur groſſam, ignaviam & vinolentiam: interdum & violentiam.

Maxillæ nimium tenues, malignitatem arguunt: Lenes malæ & prolixæ, importunam loquacitatem deſignant.

Malæ oblongæ, nugacis hominis, & vana loquentis ſigna ſunt.

Genæ ſic dictæ, quòd in iis dentes pilique gignantur.

Genæ plenæ cum temporibus inflatis dant ſignum iracundiæ vehementis.

Genæ parvæ ſituatæ ut ab oculis conſpiciantur abſciſſæ, plenitudinem humorum gravantium arguunt.

Rotunditas genarũ oſtendit invidiam & mores doloſos.

Craſſarum genarum, ignavi & vinolenti ſunt.

Genæ leves male diſpoſitæ, prolixam linguam, importunitatem & loquacitatem arguunt.

Genæ ſupererubeſcentes, ebrios, vini amatores aſſignant.

Oris natura, & menti. CAP. XIV.

OS latum, bellicoſos aſſignat: & eſt à calido, unde magna membra procedunt.

Exiguum os, fœmineæ eſt naturæ.

Os magnum, latum, iram, audaciam & prælium arguit: & tales etiam ſunt guloſi.

Os dilatatum ultra menſuram ac ſi reciſum eſſet & diductum, voracem, immitem, impium, bellicoſum, crudelem aſſignat, belluis marinis comparatum. Sunt etiam ta-

Digitized by Google

les multi ſermonis, jactatores, garruli invidi, mendaces & valde inſipientes.

Os cum parva clauſura & apertione, timidum pacificum, infidelem tamen aſſignat.

Os longe prominens & rotundum cum ſpiſſitudine labiorum, & quæ ſunt ſurſum exterius retracta habuerit, porcis comparatur: & ſignificat immundum, ſtultum, ferocem.

Os in ſitu quantitatem habens cum parvis labiis & parva clauſura & oculis riſivis cum reſiduo faciei, libidinoſum, cynædum, mendacemque ſignificat.

Exiguum os exterius prominens, pravos hominis mores, & proditores indicat.

Os in loquendo cum torquetur, ex catharrali vitio infeſtatur: ut expertum eſt.

Mentum cum prolixum eſt, minus iracundum, & minus perturbatis moribus eſſe manifeſtat aliquando tamen loquacem, aliquando ſui jactantem oſtendit.

Qui parvum habent mentum, vitandi ſunt: nam præter cætera immites, inſidioſi ſunt: referuntur ad ſerpentes.

Si in rotundum deſinat mentum, muliebres mores indicat. nam & ſignum fœmininum eſt. Virile autem mentum propè quadratum eſſe debet.

Qui menti figuram decentis magnitudinis ſortietur, ad venerea propenſum eſſe & gratias ſibi arridere judicato.

Debet autem mentum eſſe non nimis rotundum nec acutum, ſed mediocre.

Qui nimium protenſum mentum habuerint nequiſſimi homines, atque importuna loquentes, ſuſurratoresque ſunt.

Mentum in extrema parte diviſum, ſic ut bifidam exprimat formam, ſi talis figura immodica appareat, doloſis moribus adſcribenda eſt.

Labiorum judicium. Cap. XV.

Labia facta ſunt ex carne molle, motu bono propter loquelam. Labium ſuperius, inferius labrum: multi

dicunt labia hominum labra mulierum, confunduntur tamen hæc.

Magna labia ſunt ſtultorum & hebetum.

Labiorum color rubeus verſus aperturam oris, eſt propter multas venas ibi adductas.

Labiorum naturalis color in extremitatibus eſt rubicundus; propter cutis ſubtilitatem, & ſignatur puritas complexionis, & impermixtionis turbati ſanguinis in forti virtute.

Lividitas labiorum ſignificat contrarium; deficit enim virtus ſanguinis & naturalis calor, talis habentes labia ægrotant.

Labium inferius laxum valde rubicundum, in fœmina maximam libidinem & impudicitiam arguit: & hoc in pluribus annotavi: in pueris ſignificat catamitos vel futuros, præſertim ſi vultus & oculi eorum ſunt riſivi.

Laxa labia, lunam habent planetam.

Magna labia multam arguunt materiam attractam caliditate: & groſſities arguit humores groſſes & ſpiritus ex quibus ſequitur hebetudo ingenii.

Si erecta ſunt atque ſpiſſa, id eſt firma & compacta, Mars eorum planeta eſt: pariter quando os eſt magnum.

Labia blanda, parumper ridentia, lætis vultibus contingentia libidinem arguunt, aliqui tamen ſunt etiam deceptores, fures, doloſi.

Homo cujus labia intrinſecus non rubent, ægrotat vel citò ægrotabit.

Labia oris valde groſſa, laxa vel nimium revoluta foris, ſimplicem notant & citò ridentem, groſſique ingenii: aſinis comparatur, & phlegma prædominatur.

Subtilia labia laxa in extremitatibus, demiſſa ve, ita quòd ſuperius labium ad inferius protendatur ad conjunctionem labiorum referunt magnanimitatem. Refer ad leones: hoc etiam videbis in fortibus canibus.

Subtilia & dura labia circa dentes caninos eminentia, arguunt intellectum belluinum & indocilitatem.

Inferius labium ſuperiore majus, ſtolidos notat.

Inferius

Digitized by Google

Carnoſus in facie, eſt minus ſapiens, importunus, & mendax atque vorax.

Gracilis facies facit circumſpectum in operibus & arguit intellectum penetrantem.

Equi & homines quorum facies rugoſa eſt, ex decrepitis parentibus ſunt nati. Vis enim cordis ubi hebetata eſt cutim contrahit. eſtque indicium debilium membrorum principalium.

Subtilis facies notat hominem multarum cogitationum.

Faciem habens ut ebrioſi, facile inebriatur & ebrius eſt.

Modeſtam & verecundam habens, pares habet mores.

Iracunda facies iracundiam denotat: & ſic de aliis.

Rotunda ſtultitiam notat. Magna valde pigritiem.

Parva valde, malum, callidum, adulatorem, illiberalem & timidum ſignat.

Deformis facies rarò arguit bonos mores. Diſtortum vultum ſequitur diſtantia morum.

Longa, inverecundum, injurioſum, ſcilicet ex caliditate.

Iuflata tempora venis & arteriis magnis, iracundiam & iraſcibilitatem aſſignant.

Carnoſa ſi ſqualida eſt, ſignificat timidum & amentem.

Groſſa cum maxillis amplis & ruſticoſa, hebetem rudemque naturam ſignat.

Facies per ſe rubicunda, aſperos & truces hominis mores teſtatur: ſi verò malæ tantum modò hujuſmodi colore inficientur, ebrioſum hominem judicato.

Parva colore croceo, vitioſum, deceptorem, ebrioſum ſignat, & hoc perſæpè annotatum.

In homine facies manet, vultus mutatur nam à volendo dicitur.

Trux vultus ex conditione labiorum, genarum, frontis & rictus ſtultum & inſanientem.

Lætus & arridens vultus jucundũ arguit & libidinoſum.

Triſtis vultus denotat triſtitiam, deductus, cogitatorem, ſubdolum, timidum, aſtutumque adſeverat.

Sudans ſæpe facies etiam facili motu, caliditatem notat, luxu-

luxuriam, gulam, ac magnam commeſtionem & inde in concoctionem ac futuras ægritudines.

Vallata facies plus macra quàm pinguis, injurioſum: lividum, mendacem, rixoſum, crudelem, homicidam, præſertim ſi aduſto ſit colore, vel livido vel croceo.

Facies bene diſpoſita carne, colore & ſuis connexis, vitam laudabilem arguit, & virtutum copiam. Omnis vultus, cum eſt plenus & graſſus, ignavum ſignificant, & voluptatibus deditum.

Concava facies à principio frontis uſque ad finem menti ut ſit naſus & os in valle malos mores arguit, præſertim cum livido & aduſto colore. Vidimus iſtos eſſe interfectores, loquaces, prædones, fures.

Multos ego vidi propinquos infortunio, quorum aſpectus celabant infortunium prius, demum ad id deformes facti fuerunt, videlicet facies eorum facta eſt turpis plus ſolito contractis ciliis, obliquatis oculis, & id genus effectibus variis.

Cave ne decipiaris judicio in leproſis, quia rotundantur oculi & eminent venæ.

Vultus parvus, parvum & anguſtum ingenium: enormis, ſtultitiæ & ignaviæ teſtatur.

Naſi nariumque judicium. Cap. IX.

HÆc pars præ cæteris hominis faciem formoſam defórmemque maximè reddit.

Naſus porrectus uſque ad os cum decenti magnitudine, cartilaginem & carnoſitatem arguit ex calida complexione, & eſt ſignum probitatis & audaciæ.

Nares magnæ & amplæ, magnos arguunt teſticulos, & hominem luxurioſum, proditorem, falſum, audacem, mendacem, invidum, cupidum, tenacem, & parum timidum, ac groſſi ingenii.

Naſus complexionem cordis arguit, & ex magno naſo iraſcibilitas aſſignatur.

Naſus magnus & parvus, arguit verenda maris & mulieris qualia ſint. Veretrum magnum eſt ex groſſa materia & calido intenſio.

Pes tamen mulieris eſt ſignum vulvæ.

Pes longus, ſtrictus & macer, eandem vulvam arguit, & econtra.

Menſura medii pedis, nudi, eſt menſura longitudinis vulvæ in quacunque.

Labia quoque groſſa, groſſam pellem vel labium vulvæ groſſum teſtantur, & econtra. Et præſertim in virgine.

Nares ſunt naſi latiores partes, ubi reſpirandi foramina videntur. Græcè ῥῖνες à ῥεῖν quod fluere denotat: nam humor à cerebro per ipſos defluit.

Nares naſi, ſignant teſticulos, hoc modo: groſſæ & latæ ſignant groſſos & latos: ſubtiles verò, ſtrictos & parvos. Vnde regula non fallit niſi per accidens, ut puta per ægritudines & per tractiones, ut cinædi faciunt: operatio enim auget membrum. Ita in pluribus dextera eſt major ſiniſtra, quia frequentius venit in opus.

Aquilinus naſus eſt magnanimitatis nota, ſimpliciter crudelitatis, rapacitatis & audaciæ: hoc à calido eſt, inde iraſcibiles & vindicativi, & facientes illicita.

Aquilinus naſus in corpore valde cholerico, id eſt citrino ſeu livido aduſto deterior eſt.

Aquilinus verò in corpore ſanguineo vel hujusmodi tendente ad choleram, non ita malus.

Aquilinus articulatus in fronte ſignat magnanimos, refer ad aquilam. Articulatus in fronte intelligitur, quòd habeat eminentiam verſus frontem: Dicuntur tales eſſe rapaces, fit à calido & ſicco, ſignat iraſcibiles, impetuoſos cholericos.

Simus naſus, impetuoſos & luxurioſos arguit, puſillanimes tamen, quia à phlegmate & humido.

Qui brevi naſo ac ſimo ſunt, fures ac laſcivos judicato.

Naſus curtus, os parvum, dentes curti & groſſi, ſunt ab humido & frigido.

Naſi acuitas, collum longum, epiglottis & vox acuta, & pulchra ſunt temperaturæ cholericæ.

Naſus latus in medio ad ſummum declinans, verboſum, mendacem, iraſcibilemque ſignificat: & tales notavi eſſe

eſſe cum excellentia vitiorum. præſertim circa mendacia.

Naſus in extremitate acutus, mendacis eſt nota, litis & iracundiæ ſignum. Eſt enim à cholera.

Naſus extremus groſſius rachimos notat, id eſt concupiſcentes & abjectos: refer ad boves. Tales præſertim in re-venerea concupiſcunt quicquid vident: ſunt etiam iraſcibiles.

Nares latæ luxurioſum annotant.

Naſus in extremitate groſſus inſenſibiles, inverecundos, indiſciplinabiles denotat, vel ſegnes: refer ad boves.

Naſus in extremo acutus, iraſcibiles notat: refer ad canes.

Qui naſo plus nimium brevi fuerit præditus, accuſatorem eſſe, ac delatorem cenſeas.

Valde retortus naſus, magna ex parte tum mores tum mentis propoſitum retortum perverſumque denotat.

Naſus obtuſus rotundus in extremo, magnanimi ſignum eſt, refer ad leones.

Naſus in extremo ſubtilis avicularis, par roſtro avium, feſtinos, leves & ſtultos arguit, idem longus & ſubtilis.

Naſus à fronte in os curvus & ductus, facit inverecundos, refer ad corvos, & etiam fures.

Naſus concavus cum fronte rotunda ſurſum eminente, luxurioſos notat: ut galli, grandis naſus, probi indicium,

Naſus in extremo groſſus fœda groſſitie, inſenſibiles ſignificat: refer ad ſues.

Naſus in ſuperiore depreſſus, animi imbecillitatem & ſtultitiam ſignat: eſtque ſignum fœmineæ levitatis.

Naſus à fronte ſi mox curvus producitur, inverecundos ſignat, ut corvos

Curvæ nares, quas Græci γρύπας vocant, magnanimis attribuuntur.

Aduncus naſus, præclara mente & ingenio præditum indicat.

Naſus declinans in partes hominis laterales, ſi ad unam tantum poſitionis partem declinat, à cingulo verſus partem extremalem, læſionem notat, ſi vero fuerit diviſus, in

utraque parte poſitionis, ægritudinem ſive percuſſionem oſtendit, & hoc vel à cauſa primitiva vel antecedente.

Naſus in origine ſua propè ſimus, liberalem oſtendit: ut leo.

Naſus rubeus cum baſi atque foramine & latitudine trahens ad tumefactionem ad modum fragorum, vinolentiam & ebrietatem oſtendit: & tales ut plurimum ſunt humidi luxurioſique, maxime ſi tale ſignum in corporibus parvæ dimenſionis reperiatur, & hoc notum fuit experientia.

Nares apertæ iracundos ſignant, & quanto magis apertæ ſunt, tanto majorem iracundiam notant.

Obſtructas nares habentes, fatui cenſendi ſunt.

Tenues & valde apertæ nares, ferocitatem & mentem indignatam ſignant.

Tenues & longæ nares mobilitatis & levitatis dant ſignum

Tenues & acutæ quærulum.

Narium pars admixta fronti, & à fronte depoſita honeſte & ſejuncta compoſitione bona, ut neque alta neque humilis ſit, & aliqua linea deſcendat, virilitatem indicat & conſtantiam, & prudentiam notat.

Nares in altitudine directè elevatæ & continuæ, intemperamentum ſignant; & hæ ſunt quæ in extremitate interiori cartilaginis elevantur ad lineam, & deſcendunt ad naſum. Cùm directæ ſunt, linguæ intemperantiam produnt.

Nares majores, ſimpliciter minoribus ſunt meliores.

Nares minores naturaliter ſervilibus ingeniis, furibus, & tergiverſatoribus adſcribuntur.

Patulæ nares, alacritatis & fortitudinis indiciũ produnt.

Nares perauguſtæ, obtuſæ, rotundæ, concluſæ, ſtultitiam proclamant.

Narium amplitudo, & in maxillis carnium multitudo & paucitas pilorum in genis, humidam complexionem ſignificat

Valdæ obtuſæ nares, inſipidos arguunt. Parvæ, mentem perverſam demonſtrant.

Pili qui intra nares hominis naſcuntur, ſi quando denſi &

Digitized by Google

ſi & multi & craſſi ſunt, immobilem animum & durum oſtendunt. Si pauci & molles, facilem ac docilem animum nunciant, vipreſſi dicuntur, quòd cum evellantur, vibretur caput.

Aurium judicium CAP. XII.

AVres magnæ generantur ex multa materia à virtute forti: & tales habentes, frequentius ſunt collobrevi, & ſatis formoſo & ſanguinei tendentes ad choleram ex groſſo ſanguinei aliqualiter aduſto, & hoc frequentius: & ſunt impatientes, & cito iraſcuntur.

Magnæ aures & erectæ ultra modum, indicant ſtultitiam & loquacitatem.

Magnæ aures aſininæ ſunt, cum ſtoliditate & tarditate intellectus.

Magnæ aures, ſtolidum, & longæ vitæ hominem notant ut plurimum.

Magnæ & deorſum flexæ, divitias arguunt.

Subtiles & ſiccæ aures, arguunt, quòd habentes non habebunt bonum, & notant magnam inſtabilitatem.

Auriculæ magnæ fatuos indicant, tamen bonæ intentionis & memoriæ.

Valde parvæ aures, ſtolidos, & latrones, & luxurioſos indicant: refer ad ſimias.

Parvæ aures ſimiales ſunt, cum malignitate & dolo.

Valde parvæ aures ſunt ex parva materia cholerica & virtute imbecilli cerebri. inde ſubtilis ſpiritus, ideo ſignant ingenium in operibus malis, fures, & omnia deſiderantes, &c.

Anguſtæ & oblongæ aures, ſignum invidiæ. Aures oblongæ invidum

Parvæ aures, parvam dant vitam.

Rotundæ nimium aures, indocilem arguunt.

Aures excavatæ, prudentem denotant virum.

Mediocres aures habent notam morum optimorum: ut quadratæ.

Optimæ & moderatæ aures, ad morem canis, fideles arguunt & bonos, iraſcibiles tamen ſi irritentur.

Equineæ aures, principium & dominium teſtantur, ſaltem futurum.

Si prima pulpa aurium jungitur cum carne faucis, id eſt mandibulæ, ſtultum & vanum notat.

Flexibiles aures oſtendunt proportionem calidi & humidi.

Erectæ & cartilaginoſæ aures, oſtendunt ſiccitatis dominium.

Aures proeminentes valde magnæ, aviditatem, ſtoliditatem, garrulitatem & imprudentiam notant.

Aures ſemicirculares, mediocres, connexæ lineæ, & in medio aliquantulum compreſſæ verſus centrum, capiti adhærentes, mediocriter piloſæ, bonitatem præſtant naturæ.

Aures jacentes ſuper caput applicatæ, hebetes & ſegnes notant.

Aures lacentes, & capiti recto modo fixo, pigritiam indicant.

Piloſæ aures, longam vitam aſſignant, & bonum auditũ.

Aures inter has ſpecies mediocres bonæ ſunt, & bonitatis ſignum.

Pili qui intra aures ſunt, ſi plures ſunt & ſpiſſi & longi, multum calidum animum libidinis appetentem indicant.

Maxillarum ſive genarum judicium.
Cap. XIII.

Malæ ſunt eminentes ſub oculis partes, maxillæ per diminutivum à malis.

Mandibulæ ſunt maxillarum partes, ex quibus barba.

Maxillæ accipiuntur ſæpe pro mandibulis.

Maxillæ potiſſimum oſtendunt hominis complexionem.

Maxillæ, id eſt mandibulæ eminentes ex parte ſuperiori oris cum logitudine maxillarum ex parte compoſitionis, maliciosſos aſſignant, præſertim in illicitis ac incongruis: & aſſimilantur ex parte maxillarum bubus & aſinis.

Maxillæ curtæ & eminentes ex parte ſuperiori oris, mali

maliciam, detractionem, violentiam, invidiam aſſignant. præſertim quando ibi non eſt præſentia carnis.

Maxillæ rubicundæ cum temperamento albedinis, non nimis craſſæ, ſed mediocriter carnoſæ, calidæ & humidæ complexionis cum temperamento nodant judicium.

Maxillæ ſubſtantia macilentæ & tenues, colore fuſcæ aut citrinæ, complexionē calidam & ſiccam demonſtrant.

Maxillæ quaſi lividæ cum ſubſtantia à carnibus depurgata ſignificant exceſſum ſiccitatis & frigiditatis, ut patet in melancholico.

Maxillarum caro groſſa, naturam teſtatur groſſam, ignaviam & vinolentiam: interdum & violentiam.

Maxillæ nimium tenues, malignitatem arguunt: Leneæ malæ & prolixæ, importunam loquacitatem deſignant.

Malæ oblongæ, nugacis hominis, & vana loquentis ſigna ſunt.

Genæ ſic dictæ, quòd in iis dentes pilique gignantur.

Genæ plenæ cum temporibus inflatis dant ſignum iracundiæ vehementis.

Genæ parvæ ſituatæ ut ab oculis conſpiciantur abſciſſæ, plenitudinem humorum gravantium arguunt.

Rotunditas genarũ oſtendit invidiam & mores doloſos.

Craſſarum genarum, ignavi & vinolenti ſunt.

Genæ leves male diſpoſitæ, prolixam linguam, importunitatem & loquacitatem arguunt.

Genæ ſupererubeſcentes, ebrios, vini amatores aſſignant.

Oris natura, & menti. CAP. XIV.

OS latum, bellicoſos aſſignat: & eſt à calido, unde magna membra procedunt.

Exiguum os, fœmineæ eſt naturæ.

Os magnum, latum, iram, audaciam & prælium arguit: & tales etiam ſunt guloſi.

Os dilatatum ultra menſuram ac ſi reciſum eſſet & diductum, voracem, immitem, impium, bellicoſum, crudelem aſſignat, belluis marinis comparatum. Sunt etiam ta-

dicunt labia hominum labra mulierum, confunduntur tamen hæc.

Magna labia ſunt ſtultorum & hebetum

Labiorum color rubeus verſus aperturam oris, eſt propter multas venas ibi adductas.

Labiorum naturalis color in extremitatibus eſt rubicundus; propter cutis ſubtilitatem, & ſignatur puritas complexionis, & impermixtionis turbati ſanguinis in forti virtute.

Lividitas labiorum ſignificat contrarium; deficit enim virtus ſanguinis & naturalis calor, talis habentes labia ægrotant.

Labium inferius laxum valde rubicundum, in fœmina maximam libidinem & impudicitiam arguit: & hoc in pluribus annotavi: in pueris ſignificat catamitos vel futuros, præſertim ſi vultus & oculi eorum ſunt riſivi.

Laxa labia, lunam habent planetam.

Magna labia multam arguunt materiam attractam caliditate: & groſſities arguit humores groſſos & ſpiritus ex quibus ſequitur hebetudo ingenii.

Si erecta ſunt atque ſpiſſa, id eſt firma & compacta, Mars eorum planeta eſt: pariter quando os eſt magnum.

Labia blanda, parumper ridentia, lætis vultibus contingentia libidinem arguunt, aliqui tamen ſunt etiam deceptores, fures, doloſi.

Homo cujus labia intrinſecus non rubent, ægrotat vel citò ægrotabit.

Labia oris valde groſſa, laxa vel nimium revoluta foris, ſimplicem notant & citò ridentem, groſſique ingenii: aſinis comparatur, & phlegma prædominatur.

Subtilia labia laxa in extremitatibus, demiſſave, ita quòd ſuperius labium ad inferius protendatur ad conjunctionem labiorum referunt magnanimitatem. Refer ad leones: hoc etiam videbis in fortibus canibus.

Subtilia & dura labia circa dentes caninos eminentia, arguunt intellectum belluinum & indocilitatem.

Inferius labium ſuperiore majus, ſtolidos notat.

Inferius

Inferius labium ad caninos dentes intumeſcens, veneno plenos indicat.

Labia groſſa ſuperius, ad inferiora propendentia, fatuos arguunt: refer ad aſinos.

Labium ſuperius proeminens gingivis, amatores contumeliarum arguit & verſantes in litibus & controverſiis: refer ad canes.

Parva labia & ſubtilia, & parvum os, imbecillitatem animi & verſutiam teſtantur.

Optimus labiorum & oris ſtatus eſt, quando non nimis humidus: nam humiditas oris & labiorum timiditatem & malignitatem arguit.

Labiorum præeminentia, ſtoliditatem, loquacitatem, & audaciam teſtantur.

Labia convenienter, id eſt non multum ſubtilia & aliqualiter foris retorta, ſecretum, ſagacem, iracundum, & multi ingenii hominem ſignant.

Labia cum gingivis ſuper dentes præeminentia, maledicum, clamoſum, iracundum, & ad injurias inclinatum indicant, refer ad canes.

Labia bene colorata, plus ſubtilia quam groſſa, hominem bene conditionatum & cito convertibilem in utrumque, ſed potius ad virtutes, ibi Iupiter eſt.

Labia non bene æquata, ut unum ſit majus altero, plus ſimplicem quàm ſapientem & variæ fortunæ atteſtantur hominem.

Labia ſuperiora parva, aliquantulum elevata verboſum notant, invidum valde & accuſatorem.

Labia ſuperius elevata, inferius verò ſubmiſſa, teſtantur vitæ miſeriam & mores indebitos.

Labia ſuperius ſubtilia & everſa declivia, furem & deceptorem notant.

Labia non judicentur de Aethiopibus, niſi ab his qui inter Aethiopes verſati ſunt, & eorum qualitates annotaverint. Nos autem judicare poſſumus de regionibus noſtris.

Digitized by Google

De dentibus. CAP. XVI.

DEntes canini ſi longi ſunt & firmi, ad exteriora expoſiti, guloſum, iraſcibilem & malum arguunt ſimiliter & laſcivum: refer ad apros & canes. Cognovi iſtos eſſe maximos lurcones, bibaces, deceptores, lenones, homicidas: præſertim ſi aliqua eſt correſpondentia portionum.

Dentes debiles rari & minuti, totum corpus debili arguunt, ac vitæ debilitatem ac brevitatem, & econtra.

Sonus à dentibus factus, maniam denotat; quod interdum infantibus dormientibus accidit, cum judicio lumbricorum.

Groſſi latique dentes ſive intus ſive foris declinent, ſignant hominem vanum, laſcivum, ſimplicem: & ingenium bonum arguunt. alii dicunt arguere ſpiritus groſſos, ab humoribus groſſis.

Dentes ſicciſſimi omnino humiditate privati, aridique omnino, in ægroto mortem notant, in ſano futuram & citam ægrotationem: oſtenditur enim humidum radicale conſumptum, & corpora eorum ſunt ſicut lucerna ſine oleo.

Dentes rheumate pleni, ſignant vitium capitis, aut ſtomachi communitate capitis & pulmonis, cauſantium corizam, branchum, tuſſim, ſynachiam, & apoſtemata faucium.

Animalia habentes dentes ſerratos bibunt lambendo: habentia verò continuos bibunt ſorbendo.

De lingua. XXII.

LIngua ad inferius converſa traulizans aut balbizans, diarrhœam ventris arguit; ut habet Hippocrates trigeſimoſecundo Aphor. ſextæ ſect.

Lingua ad ſapores percipiendos & literas ac voces proferendas facta eſt.

Diarrhœi fiunt blæſi aut balbi propter materiam deſcendentē à capite, quæ etiam ingreditur ſpongioſitatē linguæ ac lacertos. Vnde ingroſſatur, dilatatur & abbreviatur;

ideo

ideo traulizant,id eſt balbutiunt: alii etiam à natura fiunt; de quibus Aetius.

Lingua anterius ligata, non recte profert S literam, & blæſos facit.

Lingua poſterius ligata, non bene profert R vel T.

Qui male proferunt R, τραυλοὶ vocantur vel blæſi, & loco ejus utuntur L. Aetius Ancyloglоſſos vocat libro octavo, capite trigeſimo ſexto.

Qui male proferunt S, Syali dicuntur, & vice illius ponunt C.

Blæſi ſæpe timent vinum & inebriantur: inde eſt quòd ebrii balbutiunt, & male proferunt trentatri.

Linguæ gravitas in juventute, ſignat poſt levitatem ejus ſubitam mortem.

Groſſa & lata lingua, arguit ingenium rude, & humores phlegmaticos.

Traulizans & anteriorem ſyllabam repetens, paratur ad melancholiam.

Lingua motu contacta veloci,& corruptione verborum repetentiam cauſans, ſtultum, impetuoſum & iracundum notat, propter mobilitatem ſpirituum & caliditatem feſtinantem prolationem absque conſideratione.

Lingua cùm velut lapis fuerit penè immobilis, pigritiem notat.

Lingua ſubtilis, ingenium notat ſubtile; & aliquando bilioſam temperaturam.

Lingua longa rubea, ſapientis indicium eſt: denunciat enim laudabiles humores.

Lingua alba paupertatem & miſeriam teſtatur, ut Ptolemæus ait.

Lingua in naturale colore infecta; diſcraſiam & malam diſpoſitionem notat, præſertim ventris & pectoris. Hæc Conciliator.

Lingua longa groſſa & rotunda ita ut cum ipſa poſſit quis naſum abſtergere, bovinam arguit naturam.

Lingua imbibita humoribus quibuſdam, corrumpit guſtum.

Balbi-

Digitized by Google

Balbi omnes, elati, ſuperbi & corpore rigidi. Græci τραυλοὺς vocant.

De Voce. Cap. XVIII.

QVi tardum & gravem vocis edunt ſonum, tranquilli ſunt, affabiles, & jucundi. horum & juſti mores ſunt.

Gravis & diſtenſa vox, fortem notat. nam à copia caloris fit. intelligo vocem groſſam quaſi tubalem.

Gravis, ſed corruptæ admodum vocis ſonus, dementis, injurioſi, & gulonis indicium eſt.

Fortitudo vocis ſequitur largitatem venarum & ſpirituum multitudinem, quæ omnia fiunt à calido.

Valde magnæ vocis homines graviter fociferantes, apti ſunt ferre injurias referuntur ad aſinos.

Vocantes graviter magnum non perplexum, fortes: refer ad fortes canes.

Qui à gravi incipientes finiunt in acutum ſonum, ii iracundi ſunt & ſimul lamentabundi; referuntur ad boves ita clamantes: ut infrà.

Vocem groſſam & ſonoram habens, eſt bellicoſus & eloquens.

Acuta & remiſſa vox, timidum & invidum ſignat: per remiſſam intelligo gracilem vel debilem, non groſſam.

Acuta mollis & rupta, timiditatem notat muliebrem: eſtque effœminati.

Acuta & fortis iracundos arguit: refer ad capras.

Tarda vox, inertem, præcipitem, impudentem declarat.

Debilis vox ſignat ſtricturas arteriarum & paucitatem ſpirituum: quæ fiunt à frigido.

Mollis ſine tenſione vox, manſuetos notat: refer ad oves. nam referenda etiam vox, ſicut cætera, ad ſimilitudinem animalium.

Antevocantes, id eſt incipientes in gravem, & finientes in acutam, iracundi ſunt, & aſperis moribus.

Vox mediocris in ſonoritate & groſſicie, ſapientem,

 pro-

providum, veracem & juſtum oſtendit. Quorum ſonus ingratus eſt, ſtultiam judicat

Cujusque vocis ſonus brevis eſt, deſidem pavidumque cenſebis.

Velox in verbis, præcipue ſi ſit vocis gracilis improbus, ſtolidus, importunus & mendax eſt. Si verò vox fuerit groſſa, erit iracundus & malæ naturæ.

Dulcem habens vocem, invidus eſt & ſuſpicioſus.

Qui movetur frequenter, & loquitur motu manuum, eſt immundus, eloquens, deceptor. Qui vero eſt abſtinens à motu manuum, hic eſt perfecti intellectus bonæ diſpoſitionis, & ſani conſilii.

Quorum vox incurrit in nares, ita ut reſonent nares, mendaces, malevoli, invidique ſunt.

Gentium aliquarum univerſalis cognitio.
CAP. XIX.

GEntium vel provinciarum mores ut plurimum talesſunt. Ægyptii ſunt callidi, dociles, leves, temerarii, in Venerem proni, avari. Thraces autem ſunt iniqui, pigri, temulenti. Celtæ ut plurimum indociles fortes, feri. Nam quemadmodum regiones non ſunt ſimiles, ſic nec hominum mores: nam (ut Maternus inquit) Scythæ crudeles ſunt. Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli ſtolidi & inconſulti (quamvis, invito Materno, nonnulli etiam ſapientes & conſultiſſimi ſunt præſertim qui Evangelium bene noverunt: ſed major pars vincit meliorem) Græci leves. Afri ſubdoli. Syri avari. Siculi acuti. Aſiani Venerei, ac ſemper voluptatibus occupati. Hiſpani elata jactantiæ animoſitate præpoſiti. Ægyptii ſapientes. Babylonii prudentes, &c. Alia differentia ſumi poteſt reſpectu quatuor mundi partium, ut habet Ptolomæus libro ſecundo De judiciis capite ſecundo. Aliud diſcrimen à natura loci ſumitur, ut ab Hippocrate colligi poteſt in libello De aëre & aquis: nam campeſtres ſunt molliores, mitiores, & minus robuſti habitatoribus montium, magisque divites & compti artiumque cultores. Terra item arenoſa facit robu-

Digitized by Google

robuſtiores homines, ſanos & induſtrioſos: argillacea verò opulentiores, ſed infirmiores: ubi verò opulentia, ibi mores ſunt manſuetiores, & cultus artium viget propter præmia, & omnia ſunt magis ornata. Differentia eſt & à ſitu quo ad montes: ſi enim montes ſunt à parte orientis & ſeptentrionis, erunt morboſi, imbecilles & effœminati: ſi verò regio ab his partibus patuerit, montes autem ſint ab occidente & meridie, erunt incolumes, viribus firmi, armis dediti, feroces artium minutarum contemptores. Poſſem & alias differentias reſpectu aquarum adducere, quæ parum etiam doctus ex ſe poteſt excogitare ac ſcire ne hic ego fruſtra ſim longior. Qui mari vicini ſunt, ferè omnes ſunt mercatores, aliquando piratæ, magis longævi & magis firmi, periti natandi & navigandi. Rurſus in planicie & magis ſunt equites, in montibus agiliores & firmiores. Ex his deduci poſſent & alia magis particulari. Poſſunt ex aſtrorum etiam natura de his conjecturæ ſumi: exempli gratia, Britannia. Gallia Braccata ſive Narbonenſis, Germania, Baſtarnæ (populi Europæ latè potentes) propriè ſubiunt arieti & marti: itaque harum incolæ ſunt communiter feroces, pervicaces, truces: at Italia, Apulia, Gallia togata ſive Ciſalpina, Sicilia, leoni ſubjectæ ſunt & Soli: præſtantiæ, benignitati, amicitiæque ſtudent. Tyrreni verò qui & Hetruſci vel Tuſci dicuntur, Celtæ ſive Celtiberi, Hiſpanique, ſagittario & Iovi: libertatis ſimplicitatis & mundiciæ ſunt amatores. Maritima minoris Aſiæ loca, Cyclades inſulæ, ac Cyprus, tauro ac Veneri: ideoque ferme voluptatibus, mundiciæ, corporique ſerviunt. At Græci, Achivi, Cretenſes, ſubditi virgini & Mercurio: ingenioſiores, doctiores, & animorum cultores evaſerunt. Macedones autem, Thraces & Illyrii cum ſubiiciantur capricorno & Saturno: in re quidem paranda non inertes, ſed à manſuetudine morum & conjunctionibus alieni. Parthia, Media Perſia, Iovi ac Veneri: qua de re harum regionum incolæ florido veſtitu utuntur, ſeque totos illo præter pectora operiunt, delicatoque victui ac mundiciæ dant operam. Virginis & Mercurii eſt

Babylon, Meſopotamia, Aſſyrii, quibus ideo & eximia mathemathicarum diſciplinarum cognitio & obſervatio ſiderum contingit. Saturno verò cedit propriè India, Ariana, Gedroſia: habentque eam ob rem cultores informes, fœdos immanes, Cœleſyria, Iudæa, Idumea, magis ſcorpionis & arietis Martisque propria, ob eam rem incolas habent ferè audaces, impios, inſidioſos: Phœnices Chaldæi ſub leone & ſole ſunt: quod ſimplices, humanos ſiderum obſervatores, ſoliſque in primis veneratores reddit: Arabia felix ſubeſt ſagittario & Iovi: unde extitit illa conſentanea appellationi feracitas & aromatum copia, hominumque dexteritas & liberalitas vitæ, contractuum, negociorum. Hyrcani, Armeni, Mariani propriè referuntur ad geminos & Mercurium: itaque & ſunt nobiliores ac ſubimprobi. Bactrianæ gentes & Caſpiæ una cum Scythis libræ parent & Veneri: ideoque divitias congerunt, muſicæ, delitiiſque indulgent. At Sauromatica, Oxianæ vel Oxolæ, ſogdianæ, ſubjiciuntur aquario & Saturno: habentque homines immanes, tetricos, feros. Phryges, Bithyni, Colchi pertinent magis ad Cancrum & lunam: quo fit ut Viri ferè leves ſint, morigerique mulieribus. Qui Syriam tenent & Comagenem, & Cappadociam, ſubduntur Scorpioni & Marti, itaq; multum audent, improbi ſunt, inſidioſi, laborioſi. At Lydi, Cilices, Pamphylii, cedunt piſcibus & Iovi: ſuntque in reparanda attentiores, commercia & mercaturas faciunt, liberales faciles in contractibus. Numidæ Carthaginenſes, Afri debentur cancro & lunæ; & hac de cauſa à conjunctionibus commerciiſq; non alieni ſunt, inque omnium rerum affluentia degunt. Qui incolunt Metagonitida, Mauritaniam, Getuliam, ſcorpio Martique obediunt: immanes, bellicoſi, carnivori, diſcriminibus obvii, neglectores vitæ, inque ſeſe mutuò invadentes. Phizani, Naſamones, Geramantes, ſubjecti piſcibus & Iovi, liberalibus & ſimplicibus ſunt moribus, opus faciunt, conciliis valent, ſordium regnique fugientes propter Iovem Ammonis, id eſt Iovis in forma arietis veneratores. Cyrenarum, Marmaricæ, inprimiſque inferio-

ris Aegypti incolæ adſcribuntur propriè Geminis & Mercurio: ideoque ſunt cogitantes, prudentes, intelligentes rerum omnium, ſed maximè ſapientiæ & divinitatis, magi, arcanorum initiorum inſtitutores, in mathematicis planè excellentes. Qui Thebaïda tenent, Oaſſim Aegypti civitatem, Troglodyticen, libræ ſunt ac veneris: unde calida natura eſt illorum. & mobilis, & in abundantia degunt. Arabes, Azani, Medi, Aethiopes dantur aquario & Saturno: ſuntque carnivori & piſcivori & paſtores, agreſtem & feris ſimilem degunt vitam. Cor ſcorpii nunc afficit Hiſpaniam & Celticam Galliam, ubi eſt Lutetia & Normanni & Neuſtrii & quos vocant Britannos Galliæ: fecitque rapaces ac ſubdolos, qui alioquin antiquo tempore erant boni ſocii, qui erant ſub ſagittario. Sed qui de his plura cognoſcere optat, videat apud Aſtronomos, præcipuè Ptolemeum in ſecundo libro de judiciis, & Cardani commentaria. Rurſus Hiſpania mediocres circa robur homines gignit: ſed circa rerum agibilium copiam cæteras orbis gentes facilè ſuperant Et plurimi inter eos ſunt, qui & jactu & pernicitate non unico, ſed pluribus in modis maximè excellant.

In Luſitania, quæ Portugallia dicitur, homines melancholicos ſanguineos magna ex parte naſci compertum eſt, eorum plurimi ſatis amplis viribus abundant, quamvis ingenii perſpicacitate non præſtent.

Siculi cholerici melancholici ſunt, quorum patria homines & corpore & robore bono procreare ſolita eſt. Palæſtram exercent, & leves ſunt in giris peragendis.

In Italia, magna ex parte debiles ſunt. Nonnulli ex iis (quanquam rariſſimi) plurimo robore præſtant, & imitando potius quam inveniendo, præſtare ſunt ſoliti: inter proceres & mediocres ſtatura & graciles ſunt.

Germania multos phlegmaticos gignit: qui ſuæ complexionis naturam apertè oſtendunt, quos poſt phlegma cholera magna in parte conſequi ſolet: eoſdem etiam magnos atque corpulentos eſſe ſenſus indicat: inter quos vel robore præſtantes, vel ad arduas actiones multum habiles,

viros vix inveniens, quamvis in rebus quæ manibus effici debent ingenioſi ſint.

Galli phlegmate ac cholera proportionari ſunt ſoliti: lenti ac debiles nimia ex parte ſunt; ſed & aliqui eorum ſingulares, ſed valde pauci longo intervallo reliquos ſuperant: & virium copiam poſſident, ſed illis recte uti raro & pauci ſciunt. Invenies igitur ut plurimum ad regionis naturam ſequi corpora moresque hominum. Particulatim autem cibus ac potus varios aliquos quidem poteſt ſobrios, alios prodigos magis operari, & hos quidem continentiores aut audaciores, timidos, manſuetos, mites, vel litigioſos & rixoſos, & hujusmodi, ut apud Hippocratem & Galenum videre eſt, præſertim in libello Quod animi mores ſequantur corporis tamperaturam.

Colli & aliquarum corporis partium judicium. CAP. XX.

Collum gracile & longum habens, eſt ſonoroſus & ſtolidus, timidus etiam & malignus.

Breve collum habens, valde eſt callidus & defraudator: refer ad mores apparentes, ut in catto mures capiente, &c.

Collum groſſum habens, eſt ſtolidus & commeſtor magnus.

Qui vertebram cervicis aſperam continent, hos morum aſperitate præ ceteris natura notavit. Ac totum aſperum collum habentes, rudis ingenii usque quaque cenſendi ſunt.

Cervix obeſa in ſummitate, indocilem hominem, nec non ad injuriam inferendam propenſum denotat

Collum concretum & acclive, improbi, temerarii ac indocilis hominis habetur.

Surſum erectum colum flagitioſi, dementis, ſtultæ de ſe ipſo perſuaſionis, niſi ob id mollitiem agat.

Incurvatum autem collum, fatui hominis, parci, pravi, neque ſimplicis, atque animi rectitudinem habentis indicium eſt,

Collum in dextram aſpiciens, prudentis & ornati ac-

provi

providi hominis : ad ſiniſtram vero, inconſiderati, ac inſipientis.

Collum tum craſſitudine, tum longitudine mediocritatem habens, fortis naturæ, docilis, præclariq; ingenii judicato: nonnumquã vafro ingenio ac fraudulento adſcribitur.

Venæ circa collum à lateribus, & venæ circa tempora, ſi amplæ & turgidæ ſunt naturæ, notant habentes malæ iræ fore ac peſſimæ, refer ad paſſionem in ratis quibus ſic hæc fiunt.

Vaſta cervix cum prolixitate, animoſum, jactantem, ſuperbum aſſeverat. (& fidelitatis.

Humorum elevationes, ſignum ſunt aſperitatis naturæ

Brachia quando erecto corpore in tantum protenduntur, quod manus perveniant ad genua, ſignant habiles operi, audaciam, & probitatem cum largitate, quando verò decurvantur brachia, ſignum eſt amantis diſcordiam, ac ignorantis ac invidi.

Palmæ longæ cum digitis longis, ſignificant bene diſpoſitum ad multas artes, præcipuè mechanicas, & ſapientem in operibus: ſignum eſt enim boni regiminis.

Digitorum groſſities, ſignat ſtoliditatem & inſipientiam magnumque epar.

Metiendum quoque, eſt ſpacium ab umbilico uſque ad pectoris finem, & uſque ad originem colli: ſi major pars pectoris fuerit. prudentiam indicat. Si quod intra pectus eſt uſque ad umbilicum majus fuerit, voracem hominem declarat. Latius vide infra capite 23.

Venter ſi nimio receſſus eſt, tanquam inanis, timidum malignum & voracem indicat.

Venter aliquando mollior atque impreſſior, virtutem animi & magnificentiam monſtrat.

Latera tenuia, & anguſta, & preſſa, timiditatis arguunt, at quæ referta ſunt, carnibus, & dura, indociles homines oſtendunt, quæ autem rotunda ſunt tanquam tumentia, loquacitatem inanem declarant, nam refertur ad ranas.

Dorſum latum, ſolidum virile eſt: & contrarium muliebre; quorum dorſum incurvũ eſt, ſi in molli corpore fuerit

non tam malum accipiendum eſt, quam cum in ſpiſſo & ſolido corpore fuerit.

Dorſum convexum & humeri ad pectus imminentes, pravum eſſe hominem & invidum arguunt. Si verò ad hæc & corpus acclive fuerit, impudentur pravum, invidum, avarum, & tenacem dixeris. Si gibboſitas à nativitate ſit, ſcis proverbium, Cave à ſignatis à Deo.

Spinæ pars inferior, quæ ὀσφὺς Græcè dicitur, ſi latè jaceat, & nimia ſit, & molli carne circumdata, fœminarum eſt: quæ prolixa eſt, & in acutum deſinit, intemperantiam libidinis, & timiditatem oſtendit. Virilis ergo eſt, quæ claro oſſibus & moderata ac ſolida eſt.

Iſchia ſolida & dura, diſcreta oſſibus, fortem & bellatorem hominem oſtendunt, ſi vaſta & carne plena, muliebre ingenium deſignat. Quæ autem nimiū exeſa ſunt, rugoſa & tenui cute circumdata, ſinuarum malignitatem indicant. Coxam etiam intellige, quæ eſt baſis noſtri corporis.

Genicula cum inter ſe converſa ſunt, atque concidunt, ad fœmineam ſpeciem referuntur.

Qui craſſos malleolos tibiasque craſſas natura ſui habuerint, hi inſaniunt majori ex parte, ac in ceſtaſim rapiuntur, fanaticique ſunt,

Crurium partes imæ, talis proximæ, & calcanea, & pedes imi, cum vaſta ſunt, & referta carnibus, ſtultum hominem indicant vel inſanum: & eo magis ſi & humiles digitos, & κνήμας vaſtas in iisdem pedibus eſſe contingat.

Effœminati, impudici, impuri exiſtimandi, qui tibias qui ad malleolos deſcenditur, craſſas habuerint.

Pedes imi, diſcreti nervis, articulis, clarum, generoſum & virile ingenium indicant.

Pedes mutili craſſique, ferini animi ſigna ſunt.

Molles & amplexa carne circumdati, molle ingenium ac fœmininum oſtendunt.

Nimium prolixiores, invigilantem dolis hominem, multis perniciem cogitantem demonſtrant. vel malorum artificem.

Pertenues & breves, malignum vafrumque produnt.

Curvi

Curvi pedes, & qui plantam longè cavam ac reductam habent, improbandi ſunt: nam pravi ſigna ſunt hominis.

De inceſſu, de cervice, manibus, unguibus &c.

CAP. XXI.

QVi longis paſſibus & tardis incedunt, conſulti ſunt & efficaces. Parvi autem & reſtricti paſſus parvæ mentis ſunt. Dolorum artifices, & obſcuræ mentis, diſtorti paſſus.

Greſſus tardus & brevis, conſultus, inefficax eſt. Longus veloxque, efficax inconſultus. Velox brevis, inconſultus & efficax. ratio horum eſt, quoniam longus eſt efficax, tardus, conſultus: velox, inconſultus: brevis, inefficax.

Celeritas motus cùm eſt erecto corpore & honeſto atque claro, hominem indicat qui aggrediatur res agendas, magnasque perficiendas. Si autem celeriter quid movetur, ſubmittit autem oculos, & ſe comprimit, & vultum deducit, atque omne corpus implicat & colligit, nimium parcum, timidum, verſutum, minus liberalem indicat.

Qui breves paſſus habet, eoſdemque accelerat, malignus & plusquam timidus & imbecillus habendus eſt.

Brevis cervix, re atque exemplis cognita eſt, quòd ſit indicium hominis cum timiditate audacis, qui Græcè θρασύδειλος dicitur.

Cervix dura, indocilem hominem oſtendit, unde natum proverbium, Homo duræ cervicis.

Cervix ſuperius retorta, inſolentem, immitem, ſtultum & inanem indicat,

Cùm inflexa eſt cervix ad pectoris partes, poteſt cogitationibus occupatum animum oſtendere: poteſt ad parſimoniam vel ad malignitatem pertinere prout cætera ſigna congruerint,

Cervix in ſiniſtram partem declinata, ſtultitiam aliquatenus, & mollem magis ſignificat.

Ariſtoteles etiam ad dextram partem inclinationem capitis, mollibus attribuit ex pauco colore.

Guttur aſperum, levitatem mentis, loquacemque ſignificat: refertur ad aves.

In quo eminet clavicula, illum ignavum judica.

Qui autem illam recte diſpoſitam habuerint, prudentia præditos, viriles, ac fortes viros denotat.

Scapulæ latæ, fortem virum, ac nobilis ingenuique animi denotant: in forma ab hac diverſa, diverſa judicabis.

Humeri tenues, & qui in acutum erecti ſunt, inſidioſum hominem indicant.

Humeri craſſi, haud laudabilis naturæ argumenta ſunt.

Tenues cubiti, imbecilles: pleni nimium, indociles oſtendunt. Cùm ergo mediæ ſoliditatis ſunt & articulis, & muſculis inſignes, fortem animum ad nobile corpus oſtendunt.

Digiti cum molles ſunt, levesque manus & molles, docilem hominem ſignificant, cum duri, fortem ſeu indocilem demonſtrant.

Breves manus & digiti fortes, opportuni ſunt. Admodum breves manus, dementem notant.

Craſſæ manus & exiguæ, ſi digitos ultra modum breves habeant, tergiverſatorem, inſidioſum, & furem indicant. Manus tenues & intortæ, loquacem hominem demonſtrant.

Vngues albi, lati, ſubrubentes, optimi ingenii dant indicium. Anguſti autem curvique & oblongi, ſtoliditatis & feritatis indices ſunt. Qui inflexi nimium & curvi ſunt, impudentes & rapaces ſunt: refertur ad aves & feras quæ violentæ ſunt.

De maculis albis unguium quid ſignificent, vide Cardanum De ſubtilitate, ex impreſione Baſileenſi.

Vngues qui impreſſi ſunt, & nimium adcorporati, magis feri, & magis ſtolidi ſunt.

Nimium breves ungues & nigri, malignum hominem declarant. hoc idem ſignificant pallidi & nigri & aſperi.

Digitized by Google

Vngues qui perrotundi ſunt, in Venerem prompti ſunt, inceſtuoſumque teſtantur.

Hæc ſigna quæ unguibus attributa ſunt, per ſemetipſa non ſatis idonea. Verùm conjuncta potioribus nonnullam habent efficaciam.

Digiti cum conjuncti ſunt, & cohærent, immundum hominem ſignificant. Qui conjecti ſunt & conglobati malignum & avarum indicant. Parvi & tenues, ſtultum.

Parvi & craſſi digiti, invidum, audacem, ferumque hominem declarant.

Valdè verò parvi ſubtileſque digiti, dementis naturæ nugacisque ac remiſſi animi hominem teſtantur.

Nimium prolixi & nimium tenues longè à ſapientia ſunt.

Qui immoderato ſpacio inter ſe diſtant leves & loquaces oſtendunt. Qui autem moderatæ magnitudinis ſunt, & honeſtæ ſpeciei & mores optimos indicant.

Tenue pectus, & invalidum eſt, & animi imbecillitatem ſignificat. Quod autem congeſtum eſt carnibus indociles & ignavos indicat.

Quibus mamillarum partes inertes pependerint, & totum pectoris ſpacium vaſtum carnoſumq; & laxum fuerit, tales omni dubio procul mœchos, nimioque vino gaudentes judicato.

Quibus mamillæ dependent, & molli carne circundatum pectus eſt, vinolentiam & intemperantiam Veneris aſſignat.

Qui humeros commovet, dirigit tamen collum atque erigit, ſuperbus atque inſolens rectiſſimè judicabitur; eſt enim talis equorum inceſſus, figura etiam erectus, iracundus eſt.

Qui autem omni corpore moventur, manifeſte atque evidenter effœminati ſunt. Ex his tolerabiliores ſunt, qui cum moventur, corpus inclinant ad dextram partem. ſtultiores autem ſunt, qui corpus declinant ad partem ſiniſtram.

De

De anhelitu & aliis nonnullis. CAP. XXII.

CVm quietus eſt ſpiritus, ita ut nullum, aut pertenuem præbeat ſenſum, incurrens ac recurrens, in cogitatione conſtitutum hominem declarat: has cogitationes fere & oculi indicabunt. Cum ſpiritus interdum conquieſcit, longo autem poſt intervallo nimius trahitur, in magna triſtitia indicat hominem conſtitutum. Cum autem etiam caput quatit, & ingemiſcit, precium rei à ſe malè geſtæ, & male dicti continet. Spiritus cum mugit & granditer concitatur atq; editur feritatem & vinolentiam indicat.

Spiritus qui quaſi per intervalla fertur, ſine ſtrepitu procedens, optimam hominis fortitudinem indicat.

Quorum anhelitus ita perturbatus ac ſpiſſus eſt, ſicut poſt curſum eſſe homini ſolet, inconſulti & iracundi ſunt, quibus omne ſit actu, atque dictu facilè & ſatis promptum.

Spiritus quibus concitatus tanquā aſtmathici agitatur, hos conſilio carentes, perverſo animo, omnium rerum cupidos, verboſiſſimosque cenſebis.

Hæc in omnibus ſignis tenenda eſt regula, ut nimietatem ad malam partem accipias, medietatem ac temperamentum optimum judices.

Ariſtoteles dicit, eos qui cum ambulant calcaneis introrſum, pedibus autem forinſecus converſis incedunt, poſteriora ſectari. Invidos etiam, qui ſiniſtras partes majores habent, & quibus ſupercilia ad genas detracta ſunt.

Idem dicit., ſuras cum retractæ ſunt ad genua vel ſuffragines, indicare hominem qui ad coitum facilis ſit & velox. Cum hiſpida nimium ſunt femina, & curva. pronos in Venerem oſtendere: refertur hoc ad capros.

Idem dicit, nares ſicciores viriles eſſe, nates amplis carnibus, effœminatum oſtendere. Nates tanquam abſciſſas malignitatis eſſe ſigna: refertur hoc ad urſum & ſimiam.

Impudens homo ita eſſe debet. Oculis motu concitato patentibus, lucidis ſuperciiia extenſa craſſaque, palpebris

plu-

plurimùm ſeparatis, craſſis pedibus & manibus contra intuentes altius ſe erigens, rubicundus vel fulvo colore, vocis acutæ hujusmodi impudens injurioſusque eſt.

Diſſimulatoris ac contraria conſulentis indicia. In diſſimulatione oculi imbecilles viſuntur, aſpectu eleganti eſt: vocem ſubmiſſam edit: verſatili inceſſu utitur, ac ſemper ſeſe concinno motu adaptat.

Indicia avari hominis: hominem pecuniæ ſtudioſum & avarum ex his ſignis deprehendes (niſi citiu ex effectu & tuo damno cognoveris) Qui membris parvis, facie exigua, atque oculis modicis fuerit præditus, qui greſſu concitato fertur, qui dorſi recurvi eſt, celeri ſermone, & acuta voce utens, colore ſubruffo, dicax, ebrioſa facie, denſas comas, barbam protenſam, labia denſis oblita pilis, tempora denſa, oculos ſupplices, nitenres, atque undantes oſtendit, comam nutriens, ac vino deditus.

Quò fatuum ac improbum agnoſcere queas (quem etiam ex ſermone ac moribus non difficile eſt cognoſcere) hæc ſigna ſunt. Is capillos extenſos habet caput rigidum obliquum: aures prægrandes, languidum collum ac cervicem, malleolos in pedibus rotundos, frontem duram & aſperam: oculos tenebricoſos, parvos, ſiccos, concavos, intentè viſum dirigentes: genas anguſtas, oblongasque, mentum longum ore loquaci & ſoluto eſt, patenti, quaſi bifido: facie oblonga quaſi corrupta: incurvus, ventricoſus, craſſis cruribus, manuum pedumque articulis oblongis, aſperisve, colore ſubviridi, ſic ut à ſomno vel crapula excitatus videatur, vocem balantem, turpem, exiguam, inſolentem edit.

Simulatoris eſt, cujus ea quæ ſunt circa faciem pinguia ſunt, ut maxillæ & cætera. Et quæ circa oculos rugoſa, ut palpebræ. & facies ſomniculoſa.

Philodori, id eſt munerum amatores, inquit Ariſtotoles, ſunt quibus labium ſuperius ſurſum elevatur, ita ut dentes & gingivæ appareant, ut in canibus: & qui figura & vultu ſunt immodeſti, & ſuperrubicundi.

Homo hirſutus, capillis nigris directis, hirſuto ore ac

mente

mento & temporibus, oculis pinguibus relucentibus ſurioſus, erit pronus in libidinem, ſtudioſus pantomimorum & maledicus.

Sic inquit libro duodecimo De ſubtilitate egregius Cardanus Mediolanenſis medicus & philoſophus, ut non omnes multi improbi ſunt, ita non omnes qui corpore ſunt non vitiati, integris ſunt moribus: nam plus exigitur ad formandum abſque culpa animum quàm corpus. Ita que peſſimi ſunt omnium gibbi (niſi paſſio hæc ob membrorum humorem proveniat) cum error ſit circa cor principium totius corporis: pòſt cæci ſtrabique quod circa cerebrum natura deliquerit. Inde muti ſurdique. nam in minus nobili cerebri parte natura deficit. inde claudi hos ſequuntur, qui in magno membro ſunt vitiati. poſt quos ſedigiti, & qui digitos habent junctos: nam in minus neceſſariis aberravit. Vltimus locus eſt verrucis ac veſtigiis quæ cicatrices æmulantur.

Idem alibi dicit, præcipuum ſignum dignoſcendi gemellos eſſe, quòd cavi ſunt dorſo, osque ſacrum intus ſit retractum: Septimeſtres autem cognoſci quod ungues habeant imperfectos cutimque haud expolitam.

Reliquarum partium judicium, & judicandi modus. Cap. XXIII.

PEctoris latitudo. & humerorum groſſicies & tergi probitatem & audaciam ſignificant cum retentione intellectus & ſapientiæ,

Tergi verò ſubtilitas ſignificat diſcortantis naturæ hominem. Pectoris mediocritas & tergi æqualitas ſignum eſt optimum & appropriatum. Laxi humeri infirmitatem animi & timiditatem oſtendunt.

Ventrem habens magnum, eſt indiſcretus, ſtolidus, ſuperbus, amans coitum.

Quibus ſpacium ab umbilico ad pectionem majus eſt quam ab umbilico ad pectus, brevis vitæ ſunt

Quicunque autem majus habent id quod ab umbilico

ad pe

ad pectoris imum eſt, quàm quod imo pectoris ad collum, voraces & inſenſitivi.

Ventris mediocritas & ſtrictura pectoris, ſignificant altitudinem intellectus & bonum conſilium, vide cap. XX.

Pedes carnoſi groſſique ſignant fatuitatem & amorem injuriæ.

Tibias habens articulatas, nervoſas & robuſtas, eſt animo fortis; habentes tibias graciles nervoſas ſunt venerei. Tibias valde carnoſas ac ſuperfluas, quaſi admodum diruptas habentes, ſunt odioſi & inverecundi.

Multitudo carnis in genibus ſignat debilitatem & molliciem virtutis, cynædosque.

Cujus paſſus lati ſunt & tardi, ut plurimum proſperabitur in operibus ſuis & factis. Cujus verò paſſus breves, eſt impetuoſus & impotens, & in operibus malæ voluntatis.

Quod autem ad totum corpus breviter ſpectat, Plinius & Solinus terminos longitudinis ac latitudinis humani corporis nondum deſcriptos eſſe teſtantur. Verum phyſici longitudinem humani corporis naturalem ſeptem pedum eſſe aſſerunt: quòd Hercules intra hunc terminum eſſet compertus. latitudinem autem totidem: nam quantus manibus expanſis inter longiſſimos digitos modus eſt, tantum eſſe conſtat inter calceum & verticem, hac ratione etiam hominem mundũ parvum appellarunt, quòd ſi circulus fieret, eſſet perfectè ſphæricus; quare qui hanc longitudinem excellit, hic longus corpore dicitur; qui verò ab hac deficit, parvus eſt. Cujus autem longitudo ac latitudo non ſunt æquales, is incompoſitus eſt. Semper igitur partium vel totius quantitatem reſpectu medii, & ad totius menſuram referre oportet.

Ille denique eſt bonæ memoriæ beneque compoſitus in natura, qui carnes habet molles, humidas, mediocres inter aſperitatem & lenitatem; non nimis longus nec nimis brevis, albus declinans ad rubedinem, vel non ad nigredinem multam: mitis aſpectu: capilli plani mediocres: magnorum oculorum declinantium ad rotunditatem: mediocris & menſurati capitis cum magnitudine colli bene diſpo-

diſpoſiti æqualiter: cujus humeri parum bene declinant carens in cruribus, & genubus nimia carne, claræ vocis temperata ſubtilitate modici riſus: & non deridens: cujus aſpectus eſt quaſi commixtus ex lęticia & jucunditate.

Non tamen oportet te præcipitare ſententiam, & judicium tuum in uno iſtorum ſignorum, ſed collige teſtimonium univerſorum: & cum tibi dant diverſa ſigna & ad diverſa, declina ſemper ad meliorem & probabiliorem partem. nam complexio totius ex complexione partium reſultat. Tunc etiam per unum ſignum poſſumus arguere affectum, quando in eodem homine non invenitur contrarium æquale. Signa verò propria in eodem contraria invenire eſt impoſſibile. de communibus autem alia ratio. At tunc majora minoraque de quopiam ventura fore prænunciabis, quanto cujuſpiam facta moreſque latius certiuſque noveris, hac via videlicet obſervata: verbi cauſa: Eos qui pernicioſe vivunt, truculenta pœna mulctari vel ſaltem tum ob favorem, tum ob infortunium aliquod torqueri, incarcerari affligive debere: cum maxima ex parte id eveniat. Si quis item (exempli cauſa) iracundi nota ſignatur, & ſi tunc ira minime ipſum occupet, iræ tamen illum paſſionibus premi credendum eſt. idem & in aliis judicii erit Hoc etiam ut axioma hac in arte habeto, membri cujusque bonam & idoneam formationem, ſignum eſſe bonæ formativæ & roboris. intellige membrum parvum vel magnum reſpectu ſui corporis. Formæ bene conſtitutæ, virtus, male verò ordinatæ, vitium convenit.

Manifeſtiora verò ſigna ſunt quæ in principaliſſimis locis fiunt: principaliſſimus autem locus eſt qui circa oculos, & frontem, & caput, & faciem eſt. Secundus autem qui circa pectus & humeros, deinde circa crura & pedes: ultima, quæ circa alvum. Vniverſa verò difficultas ex judicio pendet, ut etiam in aſtronomia, & medica facultate. Animadvertendum (ut ſupra etiam innuimus) ſigna bifariam eſſe, alia propria, quæ cum paſſionibus indicatis convertuntur, à quovis ſumantur loco, ut magna extrema habere

bere ſignum proprium eſt fortitudinis: quædam autem non propria, quæ accipiuntur ab apparenti paſſione vel à contrario, & cæteris hujusmodi, nec convertuntur cum paſſionibus, ut in pluribus tamen illas oſtendunt. Galenus 2. De temperamentis Phyſiognomones errare aſſerit circa judicium ob multas cauſas: primo quia uni ſignorum fidem præbent, quod fatuum eſt, niſi fuerit proprium, ut ſupra dictum. Vnum enim ſignum ab una corporis particula ſumitur, ex natura autem unius particulæ non reſultat natura univerſi hominis. Secundò quia ad naturæ ac ætatis permutationem aliquando non ſpectant: nam ſigna interdum naturam præteritam denunciant, non præſentem: ut ſi ſexagenarius piloſus ſit, non præſentem libidinem, ſed præteritam denunciat. Tertiò, quod excrementa membri arbitrantur ſemper arguere membri naturam, cum tamen contingat membri naturam eſſe cholericam, cujus excrementa erunt phlegmatica, ut docet experientia. Quartò quòd quæ fortia, quæve debilia ſint, non diſcernunt. Sint igitur de electione, reſidua hæc præcepta. Primum, ſigna quæ mores ſignificant non per qualitates ſed per proprietates, potiora ſunt, & primo loco habenda: ut ſi ponamus Socratem ex ſignis à qualitatibus ſumptis eſſe liberalem, ut pote colorem rubrum, & per alia ſanguinis ſigna: ſignis verò ſumptis à proprietate eſſe avarum, ut quia ejus humeri difficulter ſoluti ſint, vel quia ejus facies parvifica ſit, judico per ſigna quæ à proprietate ſumuntur Socratem eſſe illiberalem, quoniam potiora ſunt, cùm ſequantur materiam, quæ eſt cauſa neceſſaria, & quidem magis quàm forma. Secundum, ſigna quæ accipiuntur à capite vel ab ejus partibus, potiſſimum, ab oculis, potiora ſunt his quæ ab aliis accipiuntur: unde Apuleius, totus homo in capite vultuque eſt, quoniam ibi ratio: potiſſimum verò ab oculis, qui ut inquit Galenus, ſunt cerebri pars aut de ejus ſubſtantia producti: poſtea ſucceſſivè pari ratione de aliis. Dixere etiam nonnulli, ſigna quæ ab anteriori corporis parte accipiuntur, ſemper potiora his eſſe quæ à poſteriore colliguntur; unde & Hippocrates primò in-

Digitized by Google

ſtrmi faciem notat. Alii ſigna potiora eſſe dixerunt quæ accipiuntur ab his membris per quæ exercetur paſſio, ut ſigna quæ ex pectore & coſtis ad iram ſignandam quæ in corde exercetur intra partes eas ſito. Rurſus quia per coxas, pedes, brachia, & humeros exercetur fortitudo, ideo ſigna pro fortitudine ab his accepta, priora ſunt. Ita de alijs pari ratione & modo.

BREVISSIMA TABULA SIGNORVM ET NATVRARVM, QVÆ IN libro fuſius ac diſtinctiſſimè tractantur.

CAPVT.

Magnum. Hebetes, ad aſinos refer. Minutulum. Fatui. Canes. Mediocre boni ſenſus, naturaule. Acutum pineatumque, inverecundi, jactatores, ungui curvi, Breve globoſum, inſipientes, immemores. Preſſum in ſuperficie planum, omni vitio pleni. Oblongum ut malleus, prudentes, ſagaces. In anteriori parte concavitas, doloſi, iracundi.

AVRES.

Parvæ, ſcurriles. ſimiæ. Magnæ, Hebetes, aſini. Flaccæ, ſtolidi, aſini. Moderatæ, boni ſenſus, naturale. Rotundæ, indiſciplinabiles. Longæ anguſtæ, invidi. Valde capiti hærentes, malevoli Piloſæ, benè audientes.

FRONS.

Valde parva indocles, mobiles, ſues. Valde magna, tardi, boves. Rotunda, hebetes, inſenſati, iracundi, aſini. Aliquando minus plana, ſagaces canes. Quadrata formata, magnanimi, leones. Tenſa lucida, adulatores, canes, blandientes. Nebuloſa, audaces, leones, tauri. Demiſſa triſtes, paſſio. Longo, adulatores, canes. Elevata, liberales, leones. Nimis rugoſa, inverecundi. In temporib. inflata, ſuperbi, iracundi, ingenio rudes.

OCVLI.

Parvi, puſillanimi, ſimia, Magni, pigri, manſueti, boves,

moves. Concavi,malefici, invidi, ſimiæ. Eminentes, fatui, aſini. parum concavi, magnanimi, leones. Gradiuſculi parum eminentes,manſueti boves. Valde aperti impudentes. Anguli juſto longiores, malefici. Anguli carnoſi narib. juncti, malitioſi. Oblongi, oculi, callidi, deceptores. Magni tremuli, mulierum, cupidi paſſio. Parvi tremuli pudentes, amatores tamen. Quanto major, tanto minor malicia. ſtultitiaque major. Obliqui. contorti, fallaces, tenaces, iracundi. Craſſi, ſtolidi, timidi, puſillanimi, inverecundi. Difformiter moti, nunc currentes, nunc quieſcentes, temerarii, cogitabundi, peſſimi, ſubtractores. Palpebrizantes, timidi, paſſio. Oculi velociter moti cum viſu acuto fraudulenti, latrones, infideles. Fixè intuentes cogitabundi & deceptivi. Secundum longum ſituati, monſtroſi, deceptores, invidi. Veſiculæ oculis exeuntes, vinolenti, paſſio. Veſiculæ ante oculos eminentes, ſomnolenti, paſſio.

NASVS.

Extremitates naſi craſſæ, concupiſcentes, boves. Extremitates craſſæ, everſæ, inſenſitivi, ſegnes, ſues. Extremitates acutæ, ſanæ iræ, canes. Rotundus extremitatibus obtuſis, magnanimi, leo. Rotundus extremitatibus gracilibus, mobiles, aves. Incurvus à fronte ductus, inverecundi, leves, corvus. Curvus in fronte dearticulatus, aquilinus, magnanimi, aquilæ. Simus libidinoſi, cervi. Patens apertus, iracundi, paſſio. Longus ad os protenſus, probi, audaces.

LABIA.

Gracilia relaxata, magnanimi, leones. Gracilia dura, iracundi, ſues. Gracila mollia, magnanimi, leones. Craſſa, ſuperius propendulum, fatui, aſini. Superius everſum gingivis diſcoopertis, contumelioſi, canes.

FACIES.

Carnoſa, pigri, boves. Macilenta, curioſi, à contrario. Magna carnoſi, timidi, aſini, cervi. Faciei tergus parvum, puſillanimi, elurus, ſimia, Magna facies, tardi bo-

Digitized by Google

ves, aſini. Parvifica, illiberales, ſuper apparentia. Deorſum ſpectans, hypocritæ, maligni. Plane ſine tumore, rixoſi. Vultui ebrii, ſuper apparentia. Similis vultui irati iracundi, ſuper apparentia. Similis vultui verecundi, verecundi ſuperrapparentia. Deformis & obtorta, male morati, ſuper apparentia. Longa, inverecundi. Ex levi cauſa ſudans, aſtuti, libidinoſi, edaces. Valde minuta rotunda, ſimplices. Longa macilenta, audaces. Valde curva longa macilenta, malitioſi, utiles. à fronte ad maxillas ad mentum anguſtior, invidi, rixoſi.

MENTVM.

Acutum. fideles canes. Parvum breve, invidi, immites, ſerpentes. Quadratum, virtuti apti. Longum verius deorſum acutum, verſipelles. Rotundum, molles fœminæ. Caro ſub mentum verſus gulam, libidinoſi. Mentum cum fovea vel duplex, libidinoſi.

BARBA.

Mulier barbata, luxurioſa. Mulier cum barba valde nuda, bene morata. Barba nimis piloſa, melancholici. Bene formata, bonæ naturæ, cauſa naturalis. Informis, malæ naturæ, per contrarium.

COLOR OCVLORVM.

Super rubeſcentes, iracundi, paſſio. Pernigri, timidi, coloris proprietas. Nigri flaventes, boni animi, decentia. Glauci aut albi, timidi, coloris proprietas. Fulvi boni animi, leones. Ignei, inverecundi, jucundi. canes. Diſcolores, timidi, paſſio. Lucentes, luxurioſi, galli. corvi.

COLOR FACIEI.

Superrubeſcens, verecundi, paſſio. Genæ ſuperrubeſcens, amatores vini, paſſio. Genæ & naſus rubore epatico, obſcœniſſimi.

COLOR PECTORIS.

Flammeus, iracundi, paſſio.

COLOR TOTIVS.

Valde niger, timidi, Aethiopes. Peralbus, timidi, mulieres. Fuſcus, fortes, mediocre. Flavus boni animi, leones,

Valde

Digitized by Google

Valde rubeus vel rufus, aſtuti, ingenioſi, vulpes. Pallidus turbatus niſi ex ægritudine, timidi, paſſio. Mellinus, tardi, cauſa naturalis. Flammeus, maniaci, aperti, iracundi, paſſio. Pallidus non ob ſtudia bona, vitioſus, malignus.

COLLVM.

Craſſum, fortes, maſculi. Gracile, debiles, fœminæ. Craſſum carnoſum iracundi, tauri. Moderatum, magnanimi, leones Longum gracile, timidi, cervi. Perbreve, doloſi, lupi, catti. Quæ circa colli clavem bene ſoluta, ſenſitivi naturalis cauſa. Confuſa inſenſitivi, nat. cauſa.

PECTVS.

Magnum formatum, fortes, maſculi. Amplum compactum, fortes, leones. Cum pilo, inſtabiles, animoſi, aves. Sine pilo, inverecundi aut timidi, fœminæ. Carnoſum valde, indiſciplinabiles, ignavi. Interſtitium à jugulo ad ventriculum majus quam ab imo pectoris ad umbilicum prudentes. Mammæ pingues deorſum pendentes in viris, molles, effœminati. In pectoris ſiniſtro caro craſſa elevata cum porro aut nervo cum uno aut pluribus pilis, honoris divitiarumque argumentum, ut inquit Ptolomæus.

METAPHRENVM.

Magnum non carnoſum formatum, fortes, maſculi. Parvum non carnoſum informe, molles, fœminæ. Curvum cum humeris ad pectus, mali moris. Supinum molles, dementes, equi.

HVMERI.

Formati magni, fortes, maſculi. Parvi informes, molles, fæminæ. Bene ſoluti, liberales, ſuper apparentia. Non bene ſoluti, convulſi illiberales ſuper apparentia. In acuto elevati inſidioſi. Lati, fortes, intellectivi. Graciles, inſenſitivi.

MANVS.

Copulati digiti, immundi, ſues. Curti & craſſi, temerarii, immanes.

VNGVES DIGITORVM MANVS.

Lati albi ſubruffi. Viriles, Auguſti oblongi feri. Obli-

qui, impudentes, rapaces, rapaces aves. Exigui, veteratores Plani, albi, molles, ſubtiles, ſubrubei, lucidi, ingenio apti, cauſa naturalis. Aſperi rotundi. Venerei, ad proprietatem. Pravi curvi rapaces: Puncta alba unguium, bene nati cauſa naturalis. Puncta nigra invidi, ad cauſam naturalem.

VNGVES ET PEDVM DIGITI.

Digiti pedum & ungues curvi, inverecundi, aves. Subtiles ungues bene colorati, bene nati, naturale. Conjuncti digiti, pavidi, coturnices.

PEDES.

Nervoſi magni articulati, fortes, mares. Stricti parvi, molles, fœminæ. Pars interior plantæ non concava, ſed ita plena ut terram toto veſtigio tangat, verſuti cauſa nat. Ariſtot in 1. Hiſtor: Craſſi atque carnoſi, fatui, cauſa nat. Craſſi & breves imbecilles, cauſa nat. Graciles breves, maligni, cauſa nat. Nimium prolixi, doloſi, cauſa nat. Carnoſi duri, hebetes, cauſa nat. Parvi pulchri, fornicatores, proprietas ſigni.

TALVS.

Nervoſus articulatus, fortes, mares. Carnoſus informis molles, fæminæ. Latus, fortes, cauſa nat. Tali partes longæ carnoſæ, ſtulti proprietas. Calcanea gracilia, timidi proprietas.

CRVRA.

Nervoſa craſſa articulata, fortes, maſcul. Nervoſa ſubtilia libidinoſi, ad aves. Craſſia informia, inverecundi ad ſuperapp. Tibiarum ſuræ craſſæ, intemperati. Tibiarum ventres molles, effœminatiſſimi. Tibiæ graciles, ignari, fallit in doctis multis. Suræ pleniuſculæ veluti gravidæ, ſordidi. Moderatæ magnæ formatæ, ingenioſi.

GENVA.

Genua craſſa, cynædi, ad ſuperrapparentiam. Genua ſubtilia, timidi, ſuperap. Genua arcuata in anteriori, effœminati, mulieres, pinguia, timidi, liberales. Macra, fortes, audaces.

CO-

Digitized by Google

COXAE.

Nervoſæ, fortes, ad marem. Carnoſæ molles, ad fœminas.

PECTEN.

Piloſum valde, libidinoſi & fœcundi, naturalis cauſa. Pilis ferè nudum, caſti ad cauſam naturalem.

NATES.

Acutæ oſſeæ, fortes, ad marem. Carnoſæ pingues, molles ad fœminam Carne exſiccate, mali moris, ad ſimias.

LVMBI.

Lumboſi, ferarum amatores, leones. canes.

ILIA.

Ita vel hypocondria gracilia & preſſa, timidi, ranæ. Carnoſa indiſciplinabiles.

ANCHÆ.

Oſſa prominentia extra, fortes, maſculi. Gracilia, timidi, debiles, mulieres.

VENTRICVLVS.

Quæ circa ventriculum pingui, fortes, mares. Non pinguia molles, mulieres, Venter magnus prominens extra edaces. Parvus formatus, mente dextri Piloſus valde umbilico infra, loquaces, aves.

DORSVM.

Anguſtum, informe, molles, fœminæ. Magnum formatum fortes maſculi. Amplum fortes, arrogantes, irreverentes. Curvum immorati. Aequale formatum, commenſurati naturale.

COSTÆ.

Bene coſtati fortes, maſculi. Anguſti & non coſtati molles fœminæ. Coſtati circum tumidi ut inflati, loquaces, ſtultiloqui, boves ranæ.

VMBILICVS.

A pectore imo ad umbilicum interſtitium longum, inſenſibiles, voraces, ad naturalem cauſam. Aequale, laudabiles, naturale. ventriculus ab umbilico ad pectus car-

noſus, malevoli. Palemon. Mollis & compreſſus, magnanimi, magnifici.

DENTES

Canini, longi, firmi, gulosi, iraſcibiles, mali, canes, apri. Craſſi lati, vani, laſcivi ſimplices, boves ignari, hebetes, aſini.

PILOSITAS PARTIVM.

Tibiæ piloſæ, Venerei, hircus. Pectus & alvus valde piloſæ, mobiles in opinionibus, aves. Piloſi humeri, in opinionibus mobiles, aves. Deorſum valde piloſum, aſperi belluæ. Cervix ſive collum à tergo piloſum, liberales leones. Supercilia conjuncta, triſtes, paſſio. Supercilia ante naſum demiſſa, ad tempora extenſa, fatui, ſues. Erecti capilli timidi paſſio. Valde criſpi, timidi Aethiopes. Criſpi in extremis, fortes, leones, in ſuperiori parte frontis elevati, liberales, leo. Plani capilli, ſimplices. Capilli multi & denſi pravi.

INCESSVS ET MOTVS.

Tardus longus, conſulti & efficaces. Tardus brevis conſulti inefficaces. Longus velox efficaces inconſulti Brevis velox, inconſulti inefficaces. Humeris incurvatis ambulantes, animo elati, leo, Pedib. & crurib. converſis ambulantes, molles fœminæ. Corporibus ſe circumtorquentes atque fricantes, adulatores, paſſio. Inclinati ad dextram ambulantes cynædi, ſuper app. Oculi ſatis mobiles, acuti raptores, accipitres. Oculi frequenter moti cum corporis fixione, intellectivi paſſio.

VOX.

Magna gravis, injurioſi paſſivè, aſini. A gravi incipiens in acutum deſinens, iracundi lugent, boves. Acuta mollis rupta, cynædi, mulieres ſuperapp. Gravis alta, valde iracundi, validi canes. Mollis ſine contentione, manſueti, oves. Acuta fortis inſani, capræ.

STATVRA.

Parvi, veloces, nat. cauſa. Ariſt. Valde magni, tardi, nat. cauſa. Parvi calidæ ac ſiccæ naturæ. nihil proficientes, natur. cauſa. Parvi frig. naturæ perfecti, cauſa nat.

Magni

Digitized by Google

Magni frig. nat. nihil perficientes, nat. cauſa. Magni calidæ nat. perfectivi, ſenſitivi nat. cauſa. Incommenſurati & informes, aſtuti & pravi, paſſio. Commenſurati boni & ſenſitivi naturale.

Illud autem in univerſum memineris, hæc potiſſimum valere in hominibus animalibus, videlicet non regeneratis ex Dei ſpiritu & gratia. nam in talibus verum eſt illud de natura in Adam depravata, quòd naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ. Qui verò ex ſpiritu ſancto regenerati ſunt, carnem ſuam mortificant cum vitiis & concupiſcentiis, quamvis concupiſcentiæ & peccati fomes remaneat, ac in plurimis ad actum deveniat heu nimium ſæpe.

TEMPORUM MUTATIONES CERTÆ EX PRÆDICTIONE RERVM QVÆ IN AERE, TERRA AVT, AQUA ſunt aut fiunt, breviter & clarè, ordineque alphabetico deſcriptæ, per Gulielmum Grataroloruim Bergomatem medicum phyſicum.

A.

ANIMANTES omnes natura mutationes temporum ſentiunt, quoniam naturali quodam inſtinctu ex impreſſione corporum cæleſtium producto moventur pro rationis diſpoſitionis aeris ad temporum cognitionem, ut neceſſarium eſt ſuis naturis, ſuper illud Hieremiæ capite octavo: Milvus in cælo cognovit tempus ſuum, turtur & hirundo & ciconia cuſtodierunt tempus adventus ſui. Animalia enim minus occupata & corpore imbecilliora, mutationis temporum præſentiunt.

Aves parvæ in hyemis initio, magna in multitudine congregatæ, in campo cibum quærentes ſignum dant

 magni

magni frigoris, gelu, & validarum tempeſtatum.

Aves marinæ ſi alas in littore maris non expandant, ſignum eſt ſerenitas: & ſi à pelago aves fugerint, hyemem ſignificant.

Aves mundantes pennas ſuas roſtris, ſignant pluviam.

Aves colentes arbores, ſi ad nidos fugiant pluviã ſignant.

Aves aquas dulces colentes, ſi lavent ſe & in aqua ludant agitando alas, pluviam notant.

Aves communiter cùm ſtrepitum faciunt alis majorem quàm ſoleant, futuram pluviam oſtendunt.

Aves fluviatiles relictis undis prata quærentes, pluviam denotant.

Aves albæ non conſuetæ apparentes, tempeſtatem magnam arguunt: quemadmodum & nigræ, ſi multæ apparuerint, ſignum dant aquæ

Aves terreſtres cum clamorem dant circa aquam, ultra ſolitum ſe balneantes, pluviam ſignificant; quia earum complexio delectatur aqua, & gaudent præcognitione elementi mutati ad pluviam.

Anſeres continuo clangore vociferantes & volantes, tempeſtatem ſignant.

Ardea avis, quæ & erodios Græcè, Germanicè Reyher Gallicè heron, altius volans, ſerenitatem denotat: & in mediis arvis triſtis manens, pluviam.

Anas domeſtica ſi ſubſiſtens quatiat pennas, aquam portendit: ſimpliciter quatientes, ventum prædicunt

Aquatica volatilia, ut anates, & alia, ſi in principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles juxta mare, ſignum magnæ durationis gelu extat.

Apes quando non volant longè, ſed in eodem in ſerenitate convolant, tempeſtatem futuram notant.

Arietes ultra ſolitum ſalientes, ſi capitibus concutiant ſe, tempeſtates demonſtrant.

Aſelli ſe vertentes fricando ad terram dorſa ſua, indicant magnas pluviæ guttas.

Aſinus quatiens aures, tempeſtatem indicat.

Aranearum telæ multæ, latæ, ventum aut tempeſtatem

Digitized by Google

tem ſignificant : cùm per aerem feruntur, ventum nunciant.

Aquam quæcunque ſignificant, & tempeſtatem ducunt: ſi autem non aquam, nivem & tempeſtatem.

Aqua pluvialis quæ ceciderit, ſi citò deſiccetur ultra ſolitum abſque vento, pluviam indicat magnam.

Aqua ſtagnans ſi ultra ſolitum calidior fuerit, abſente ſole magnam pluviam notat.

Aqua ſi alicubi ſcaturiat, ubi non ſolebat aut uberius ſolito, pluviam grandem indicat

Aquæ hyemales ſi ut frequenter fiant. ver ut plurimum fit ſiccum: ſi autem ſicca hyems, aquoſum erit ver.

Arcus ſeu iris apparens aere exiſtente ſereno, pluvias portendit: cùm verò arcus extulerit ſe temporibus pluvialibus, ſerenitatem ſignificat, ut Ptolemæus inquit habet enim nonnihil calidi & frigidi pluvioſi, calidũ in ſereno ſignat elevari, & econtra in pluvioſo. fit enim arcus à nube rorida ſparſa. In diverſis tamen locis diverſa ſignificat: à meridie enim ortus, magnam aquarum vim vehit, notat ſiquidem magnam aquarũ vim eſſe in aere, quæ in meridie dominari poſſit. Si circa occaſum refulſerit, tonabit & leviter pluet: ſi ab ortu circa veſperum ſurrexerit, ſerena promittit. Quo magis arcus fuerit viridis, tanto magis pluvias portendit: ſi verò magis rubeus, ventorum indicant flatus: qui à tranquillo aere apparuerit, pluvias & ventos indicat: Sin autem hyemale aere apparuerit, per ventos & pluvias breves, aeris claritatem indicat. Iris circa lunam aut lucernam apparens, auſtrales ſignificat aquas: & ſi duæ perpendiculares irides fiant & una quidem ab Auſtro, altera à Borea, & halo ſimiliter, aquam ſignificant.

Iride aparente, non poteſt eſſe diluvium univerſale uſq; ad magnum tempus. Eſt enim fœdus (ut Moſes Gen: nono ſcribit) quo apparente Deus homini promittit non futurũ univerſale diluviũ. poetæ hoc haud ignorarunt, cum iridẽ fingunt Deorum nunciam. Virgilius: Irim de cœlo miſit Saturnia Iuno: nã ab *εἴρειν* venit, quod nũciare ſignificat. In iride. n. duo ſunt colores, rubeus & viridis: Rubeus ex humido in-

do inflammato ſit, ſignificatque aqueum elementum non omnino prævalere igneo, cum ignea natura in iride nonnihil ſui habeat. Viridis autem color cauſatur ex aqueo incocto, ac ideo ſignat naturam igneam non omnino aquæ prævalere ſimili ex cauſa: quare apparente iride, nec conflagratio nec diluvium, niſi multo poſt tempore, fieri poteſt, videlicet cum altera natura alteri prævalebit penitus: quamobrem tradunt nonnulli ſacri ſcriptores, quadraginta annis ante judicium non viſum iri arcum, ratione in D. litera inferius ſcribenda: ſed hic phyſicè loquor: nam ſecus: credo diem illum & annum palàm haud futurum, ut ſimus parati, &c.

B.

BOves contra pilum ſe lambentes, pluviam indicant. Incipiente pluvia, ſi boves fortiter comedant, pluviæ durationem ſignant. Bos anteriorem pedem mordens, tempeſtatem aut aquam ſignificat: ſi autem in cœlum reſpiciens olfacit, aquam portendit. Boves magis ſolito comedentes, & in dextram jacentes, tempeſtatem indicant. Bos in ſiniſtram coxam jacens, ſerenitatem indicat.

Buffones vel rubetæ, extra cavernas proprias veſpere gradientes, magni in quantitate corporum, & multi numero, pluviam monſtrant.

C.

CAtus ſeu felis, pedum priorum illinctu, caput cum interſcalpulo pectinantis in modum & abluentis, ſi diu palpaverit, pluvias ingruere non ineptè commonſtrabit.

Corvi ſtantes contra ſolem ſi roſtra aperiant, calorem ſignificant. Corvi ſingultu quodam ſi latrent, rumoremque in exercitu volantes faciant, quatientes alis propriis plus ſolito, pluviæ ſignum dant. Corvus ſi depediculetur ſe ſuper olivam, aquam ſignificat.

Coturnices, referente Solino, auſtro flante, nunquam exeunt, flatum humidiorem timentes: aquiloni ſe credunt, cujus ſiccitate ac vehementia facilius provehuntur.

Cor-

Corvus ſi in ſerenitate non conſuetam vocem hahuerit, & ſupervociferaverit, aquam ſignificat.

Corvi ſive monedulæ ſi ſurſum volent & clament ut accipiter, aquam ſignant.

Cornix, Krähe germanicè, balneans ſe in aqua, & maxime in hyeme, & ultra ſolitum vociferans ſi ſpatietur in ſicca arena, ſignum eſt pluviæ, ut inquit Virg.

Tum cornix plena pluviam vocat improba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpaciatur arena.

Cornix ſuper petram cantans, quam inundatio ſubmergit, aquam ſignificat.

Cornix ſi velociter bis aut ter clamet, tempeſtatem arguit: ſi mane clamaverit, ſerenitatem arguit: in veſpere autem tempeſtatem, quietè cantans.

Cygnis in auſpiciis ſemper lætiſſimus ales:
Hunc optant nautæ, quia non ſe mergit in undis.

Canum inteſtina ſi murmuraverint, pluviam ſignificant. Canis volutans ſe in terra, venti magnitudinem ſignificat, in dextram coxam procumbens, tempeſtatem arguit.

Columbæ ſi veſpere ad columbare tardius accedant quam ſoleant, ſignum eſt pluviæ

Cicadæ multæ factæ, morbiferum annum ſignificant.

Caligo poſt pluvias, ſerenitatem

Campanarum ſonus longius auditus quam ſoleat, ſignificat pluviam, niſi ſit ventorum cauſa.

Coopercula vaſorum ligneorum ſtrictiora ſolito, pluviam ſignificant.

Calor in æſtate intenſior & magis pungitivus quàm ſolebat, pluviam citam ſignificat. Aeſtate ſi minus tonat quàm coruſcet, pluviam oſtendit.

Calor inferius ad noſtras regiones expulſus, futuræ nivis extat indicium: & ideo cùm ningere debet, aër offuſcatur quadam alba tenebroſitate: cum verò futura pluvia eſt nigra quadam tenebroſitate aer conturbatur.

Color temperatus elevat vapores.

Coruſcatio eſt pars aëris ex impetu aeris ignita & ſplendens

Digitized by Google

dens. Fit autem poſt tonitruum, quia viſus inſtanti fit: auditus in tempore.

Coruſcatio ab aquilone tantum, in poſteram diem aquam portendit, & ab ea parte ventum validum.

Coruſcatio ab Auſtrio vel Favonio nocte ſerena; ventum & imbrem ab his partibus indicat.

Coruſcatio aere exiſtente ſereno, ſignificat calorem. Corruſcatio juxta horizontem abſque tonitruo, ſerenitatem oſtendit.

Aeſtate veſpertinæ corruſcationes, aquam ante tres dies indicant.

Coruſcationes quietant ventos, & quanto tonitrua & coruſcationes fiunt validiores, tanto magis venti quietantur: vere autem & hyeme minus, ſi eadem ſigna.

Coruſcationum magnarum tempore capiuntur anguillæ quàm plurimæ: quia tunc aquæ cavernarum in quibus illæ latitabant, redduntur amaræ, & nutrimento illarum inconvenientes, ac lutoſæ ſubverſæque propter deſcenſum exhalationum ad illas. & ſic fugientes capiuntur. Flores etiam & herbæ ea de cauſa areſcunt.

Cœlum cùm plusquam ſolito plenum ſtellis videtur, vapores jam aerem aſcendiſſe ſignificat, & ideo pluvias effundet. Cùm multa ignium jacula in aere apparent ad modum ſtellarum curſus, qui ſunt vapores igniti currentes & micantes ſtellarum luminibus, relinquentes poſt ſe caudam, ventorum flatum portendunt. quòd ſi fuerint tales vapores ex multis mundi partibus currentes, diverſus demonſtrant ventos, tonitrua & fulgura ex partibus à quibus vapores ignitæque trabes fluunt.

Serò rubens cœlum, manè iudicat eſſe ſerenum: cùm manè rubeſcit, ventus vel pluvia creſcit. Cœlo ſereno exiſtente, nebula parva ventum procelloſum dabit: facta pluvia, ceſſant venti celerius.

Cometes ſecundum Ariſtotelem, non eſt ſtella: ſed creatur & fit ex exhalatione calida & ſicca. Accenduntur autem vapores ita collecti in magnam molem, à motu ſphærarum cœleſtium, mediocri igneo principio, ita ut nec cito con-

Digitized by Google

conflagrent, nec perpetuo ardeant, effluentibus etiam aliis vaporibus ex terra. Cæterum quòd æſtum faciunt cometæ, facile eſt judicare, cùm tam ingens multitudo & vis exhalationum in aere ardeat, per ſex integros menſes aliquando, ut Seneca teſtatur: breviſſimum verò durationis tempus (inquit Plinius) ſeptem dierum annotatū eſt, maximum octuaginta. Cardanus dicit horum naturam mediam eſſe inter corpoream & imaginariam, ac in cœlo fieri. Significant autem ſecundum ipſum Ariſtotelem, tempeſtatem ventorumque intemperantiam. nam ſive uno ſive pluribus apparentibus cometis, ventus magnus ſemper emergit aut duratione, aut magnitudine. Quod autem portendit uredines & ſiccitates, teſtantur hiſtoriæ, & ratio perſuadet. Cumque ſiccitatem in aere magnam ſignificet, nil mirum ſi etiam quæcunque ſunt conſequentia portendat: ſunt verò hæc, penuria, ſterilitas & fames: eſt enim ſiccitas noverca fructuum terraque naſcentium, aliquorum magis, aliquorum minus, ut ruſticis quoque notū. Ex his ſequitur peſtis. Quoniam autem ab humore ſicco cùm in aere abundet ſiccitas, ſequitur melancholiæ incrementum, ideo etiam manias, dæmoniacos morbos, rabiem canum, luporum & vulpium, & morbos ex cholera & melancholia: denique ut habet Aphoriſmus 7. tertiæ ſect. Hipp. in ſiccitatibus febres acutæ fiunt: & ſi annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecerit conſtitutionem, tales plurimum morbos oportet expectare Licet autem cometes mala homini ſignificet, Deus tamen bona inde elicit: nam ſi moritur rex unus, fiet fortaſſe alter melior ſi ſuccedit peſtis, renovatur mundus, vel corrigitur. Eſt item ſignum corruptionis aeris & deſtructionis terræ naſcentium ob æſtum, quo etiam accenſibile & aliis corporum humoribus, facile ad iram homines provocantur, & ad rixas & contentiones. Virgilius deſcribens civiles motus ſecutos mortem Iulii Cæſaris, inquit:

Non alias cælo ceciderunt plura ſereno.
Fulgura, nec diri toties arſere cometæ.

Eſt quoque ſignum terræ motus, bellorum, mutationis regni,

regni & etiam mortis communis hominum & animalium viventium in calido & humido, & maximè regum, & principum, divitumq; magis quàm pauperum in illo climate ubi apparet, ob victus rationem diverſam, &c. arguit enim penuriam & defectum leguminum & ſegetum. Cometæ apparitio totum annum reddit ſuſpectum, non autem ſolum tempus ſuæ apparitionis & durationis: potiſſimum verò minatur illi parti, verſus quam radios ſuos dirigit, & omnibus habentibus ſignum pro aſcendente, in quo talis cometa apparet. Si ſcire ulterius velis ubi detrimenta futura ſint, locum ad quem tendunt: ibi enim prælia, ſeditiones, venti, ſterilitates & morbi acuti erunt; atque ſi hæc in eclipſibus contigerint, proculdubio naturaliter eveniunt: ubi autem præter illas, non ita, niſi magnæ & crebræ fuerint. quid verò magis ex ſupradictis eventurum ſit, ex cometarum ratione dicendum. De generatione illarum, varietate, duratione, ac locis &c. potes videre apud Cardanum in Commentario 53. lib. 21 De judicis Ptolemæi: in nocte videntur pulcherrimè ſub crepuſculis: non ita in die, niſi potenti modo. Locus cometes facilè dignoſci poteſt planiſphærio: nam ſi in ariete, erit in Germania vel Britannia: & inſpiciendo quò tendat cauda, hæc poterunt diſtingui. Si diu fulgent, diuturnus erit effectus: Si matutinæ celer: ſi parum, brevis. Non dico tamen cometam eſſe prædictorum cauſam neceſſariam, ſed inclinantem: Frequentius autem circa ſeptentrionem apparent: nec ſunt unius & ejusdem formæ, ſed multi & varii ac diſpares magnitudine, diſſimilesque colore.

Cardui echinus ſpinoſus ex agris, ubi habitior factus eſt domum comportatus & in ædium tabulatis, camino vel contignatione, aut alibi appenſus, horrentes aculeis, & patentes ſuas alas ſi clauſerit, ſeque veluti in novum habitum pro tempore compoſuerit, venientes pluviæ ſignum renovabit, ut in provincia omnibus notum eſt.

D.

DElphines, Meerſchwein Germanicè, tranquillo mari laſcivientes flatum ventorum ex ea parte qua veniunt

veniunt,ſignificant ſed quando mare eſt turbatum, aquam ſi ſparſerint, ſignant tranquillitatem, inquit Ariſtot. Delphin ſuper mare natans & ſuper elevans ſe & immergens frequenter, aquam aut tempeſtatem denotat.

Diluvii ſigna recenſurus, à remotis prius incipiam. Areſcentia igitur & ſiccitas humidorum corporum ſignum eſt remotum futuræ pluviæ;: nam ſignificant vapores humidos, qui ſunt antecedentes pluviarum cauſæ, elevatos eſſe, ac continuo elevari, donec vapores (ſunt enim de natura aquæ) abſentibus ſtellis calidis frigeſcāt ac inſpiſſentur, & in cauſas pluviarum conjunctas tranſeant. Sequitur hinc ex mente, Theophraſti, nunquā fore diluvium univerſale nec particulare, quin in eadem regione vel ſibi contermina ad minus per annum pluviæ omninò adfuerint: quoniam magnum effectum oportet cauſam magnam antecedere. non enim poteſt diluvium eſſe, niſi vapores multi & magni veluti antecedentes cauſæ præceſſerint Secundum ſignum & validius eſt, ſi cum antecedente uredine ac ſiccitate fuerit naturalium fontium ſiccitas: quò namque plurium fontium hæc ſiccitas fuerit, eò futurus imbrium exceſſus erit maior. Tertium adhuc maius ſi cum ſiccitate naturalium fontium, fuerit fluviorum aliquorum, vel plurium deperditio, in ea regione in qua hæc evenerint, diluvium eſſe futurū ſignificant, vel in ſibi contermina. Quartum adhuc efficaciſſimum, ſi cum fontium ac fluviorum areſcentia erit maris alicuius aut aliquorum, aut ex parte, aut ex toto diminutio, diluvium ſignificat regionis, vel pluſquam provinciale. Declaravit ſiquidem Ariſtoteles, maria nova fieri ex reliquis magnorum diluviorum: areſcere verò denuo per regenerationē novorum diluviorum per hunc enim modum probavit, quod nunc eſt mare, olim fuiſſe terram: & quod nunc terra eſt, multoties fuiſſe mare. Quintum ſi in æſtate apparuerint jacula, trabes, dolia, cometæ plerumquæ magnæ, quo namque plures maioresque fuerint, hyemem ſignificabunt diluvioſam, vel magnis pluviis & imbribus abundantem, vel ſi nō hyemem (ob propinquitatem) ſaltem ver tale forte demonſtra-

monſtrabunt. Huius ſignum fuere igneæ acies ſanguinem emittentes, quæ anno Chriſti 570. apparuere: nam poſt has pluribus diebus, continuis imbribus tanta quæ vi auctus eſt Romæ Tyberis fluvius, ut magna populi ſtrage humiliora loca ſubmergeret: ac ſimiliter aliis quibusdam in civitatibus & locis contigit. Sextum ſi æſtate in cœlo aut etiam in terra hiatus, quos Græci chaſmata vocant, frequenter pluribusque in locis apparuerint, hyeme ſequente vel vere in ea regione diluvium portendunt; nam magnam vaporum copiam exhalationumque ad cœlum aſcendiſſe portendunt: quæ demum in aquam vertuntur. Septimum ſi in cœlo voces, ſoni armorum, ſtrepitus tubæ, aut ſub terra vel è terra mugitus ut boum audita fuerint (ut in paludibus contingere poſſe, Ariſtoteles probavit in Problematibus) in proxima hyeme diluvium præſagiunt, tanto quidem maius, quanto hæc pluries & pluribus in locis audientur: quoniam hæc à vapore multos & magnos elevatos eſſe ad cœlum, elevarique continuo, deſignant, qui pluviarum & illuvionum cauſæ ſunt. Proxima vero ſigna & coniunctæ cauſæ plures ſunt, de quibus in libro hoc particulatim diximus, quæ ſcilicet pluviam indicant, ut halo, iris ſeu arcus cœleſtis propè orientem, luna vel ſole occidente: & ſi nocte dieque pluries. Aliud ſignum ſunt duo ſoles, vel duæ lunæ, licet rariſſim evisi ſint, cum tamen in auſtro ſpectantur, diluvium ſignant in die ſoles, in nocte lunæ. Significant enim vaporum ingentem multitudinem, imò ingentiſſimam eſſe in nubes pluviales converſam. Ex animalibus etiam veriſſima colliguntur ſigna, ac ferè impoſſibile eſt naturaliter fieri diluvium, niſi nova quædam animalia, quæ aut ſub terra aut in ſylvis, aut in aquis degebant, præapparuerint, vaporum motu perterrita: quæ verò ab aquis victum quærunt, ex magna ſiccitate aquarumque inopia regionatim movebuntur, ut aquas quærant. Vnde fit ut terreſtria è ſylvis montibuſque ipſis ad plana cultaque ipſa loca veniant, vocibuſque horridis ac variis præ diluvii futuri metu langueant: ut de lapiis aliiſque notum eſt. Sciendum tamen naturaliter univerſale dilu-

diluvium fieri non poſſe : non enim fit niſi propter exceſſum imbrium in tota terra, modo ſol nec per ſe nec vi alterius ſtellæ poteſt habere æqualem vim in tota terra, ut talem exceſſum faciat, nec poteſt eſſe univerſale, niſi univerſaliter nubes colligantur ſupra totam terram : at ſub torrida zona non colliguntur ; ergo univerſale eſſe non poteſt, oportet enim ut ſol abſens eſſet ab omni regione. Noeticum diluvium fuit penitus ſupernaturale. Idem de univerſali conflagratione dico.

Deſiccatio rerum in tempore hyemali & pluvioſo ſubito facta, ut papyri & marmoris, ſignum eſt gelu.

E.

ERinaceus, echinus Grecè, Jgel Germanicè, vulgo ericius terreſtris, facit duo foramina ubi habitat, unum verſus Boream, aliud verſus auſtrum : quodcunque horum obſtruerit, ea parte ventum ſignificat : ſi autem utrumque, venti arguit magnitudinem.

F.

FOrmicæ concurſantes ſi ante ova gradiantur, ſignant pluviam. Formicæ in concavo loco exiſtentes ſi ova extulerint ex centro ad circumferentiam, ſeu ex intus ad extra, aquam ſignificant: ſi autē deorſum tulerint, ſerenitatē.

Fulica (Græce dicitur κέπφος, vulgo Italico follata ſive follega) & anates tam ſylveſtres quā domeſticæ quantientes alas, aquam ſignificant: ſubmergentes vero ſe, & alas quatientes, ventum præ ſe ferunt.

Favillæ ex lucerna, ventum ſignificant aut aquam.

Fuligo cadens ab evaporariis magis quam ſoleat, pluviam ſignificat.

Falx nigra quæ ſecuit herbas, pluviam indicat.

Fumus albus ſi elevetur (ante ſolis ortum & poſt ſolis occaſum) ſupra aquas & paludes ac prata, colorem & ſerenitatem diei proximæ ſignificat; ſi mane, ea die: ſi nocte, diem craſtinam calidam indicat.

Fulmen eſt pars aeris colliſione aliqua uſque ad obſtaculū cum impetu veniens: vel eſt exhalatio calida & ſicca à nubis lateribus violenter extruſa cū impetu vel incendio.

Non eſt ergo fulmen ſemper lapidea ſubſtantia ut quidam aſſerunt: ſi enim lapidea ſubſtantia eſſet, non huc & illuc diſcurreret, nec ruſum reverteretur: cumq; aliquod corpus feriret, carnem divideret, oſſa confringeret. Eſt autem materia craſſa, terreſtris vicoſa, valde decocta & exuſta, & ſæpius in nigrum vel rubrum lapidem vertitur, aut lapideum fulmen; ejus vero forma eſt, ut ſit acutus altera ex parte, propterea quod ad eam vapor primò inclinabatur cum decoqueretur: hic vero cadens à nube muros & arbores penetrat, nedum animalia, ut notum eſt. Si ergo exhalatio illa, quæ eſt fulmen, ſit plùs calida quam impetuoſa, partes ſuperficiales alterat ſine interiorum partium læſione, quoniam propter modicum impetum moram ſufficientem inſuperficialibus partibus efficit, atque ita caliditas ſine penetratione comburit pilos totius corporis ſine vulnere. Sin autē fuerit valde impetuoſa, ſed craſſa & multa ac corpore quibus occurrit fuerint dura, illa frangit ad minutas partes & aliqua percutit cum vulnere, ruina, fiſſuris, ut in arborib. cernere eſt, at ubi hæc exhalatio fuerit æqualis quod impetum & caliditatem, utrumq; facit quoniam alterat & vulnerat. Plinius libro 2. cap. 53. fulminum plura genera facit: quæ ſicca veniunt non addunt, ſed diſſipant quæ humida, non urunt ſed infuſcant: tertium quod clarum vocant, mirificæ eſt maxime naturæ. Ideo autem citius fulmen alta ſternit, quia cum ab alto obliquando deſcendat, citius alta reperit. Sol vero exhalatio ea facit fulmen ludens, quæ craſſa eſt, ideoque reſolutione, reſiſtit, adeo ut in terrā cadat, antequam reſolvatur. Cuius autem exhalatio eſt tenuis, non pertingit ad terram. Effectus vero fulminum circa ea quæ contingunt, potius ſunt admirandi, quam cauſa inde quærenda. Quis enim dignam inveniat cauſam quomodo fulmen integris & illæſis loculis aliquando conflat argentum: manente vagina, gladium liquefacit: circa lignum dilatum ferrū diſtillat: quod facit, nec ultra triduum ille rigor durat: Vinum quoque fulmine gelatum, cum ad priorem redit habitum, potatum aut exanimat, aut dementes facit. Sed cum Phyſicus ſim, cona-

Digitized by Google

conabor effectuum cauſas proprias immediataſque reddere. Vnus eſt igitur effectus quod in caſu magni tonitrui magnæque coruſcationis, vina in doliis corrumpuntur atque ſubvertuntur: imo (ut Plinius inquit,) doli exhauriuntur intactis operimentis, nulloque alio veſtigio derelicto, huius autem cauſa eſt, quod putrefactio eſt extraneatio quædam propriæ atque innatæ caliditatis; cum vero exhalatio ſit calida & ſicca, ſubtilis multum ac penetrans magnoq; impetu deſcendens, magna cum violentia per dolij poros tranſit ad vini ſubſtantiam, alteram eius propriam & innatam caliditatem, demumque illud corrumpit: imò etiam, ut dictum eſt, aliquãdo dolium fulmine percuſſum frangitur, & tamen adhuc ſtat uinum, nec effunditur: cujus cauſa eſt, quoniam exhalatio illa quæ cadit cum fulmine ignea eſt, ideo in vino circumcirca cruſtam inducit ad pellis modum, quæ durans per tempus retinet vinum ne effundatur: ſimili ratione de aliis liquoribus. Secundus effectus eſt, quod omne fulminatum redditur venenoſum, ut vinũ, vel animal, aut quodvis: nam exhalatio illa ſicca atque uſta urens multas vini partes, vel animalis humiditates per viam ſuffocationis aut prohibitæ tranſpirationis ea reddunt venenoſa, & propterea ſapore & odore ſulfurea fiunt omnia. Tertius eſt, quod bibens vinum fulminatum (ut ſupra dixi) vel animal fulminatum comedens, aut ſubito moritur, aut fit demens. Cauſa verò eſt, quia ex veneno derelicto hæc vis acquiritur, quæ vel necat, vel dementem reddit. Qua etiam ratione fit, ut animalia veneroſa ſi fulminentur, in ſua venenoſitate corrigantur, (nam venenum veneno pellitur ſæpius) quia propter coruſcationis exhalationem humor venenoſus extinguitur, paulatim cum fulminis exhalatione evaporando. Quartus quod in caſu tonitrui & magnæ corruſcationis ova gallinarum aut franguntur, aut ſterilia fiunt: cauſa vero, quoniam coruſcatio quæ eſt exhalatio cùm ova ferit, aut eſt craſſa, & ſic illa frangit; aut eſt tenuis, & ſic penetrans per poros ovorũ ſpiritum gignitivum caloremque innatum in albumine contentum diſſolvit, ſicque ſterilia redduntur. Præterea

Digitized by Google

fulmen aliquando corporis pilos urit, ut inguinis, axillarum,& femoris, non lædens corpus. Aliquando corporis colorem alterat & nihil præterea aliud. Aliquando interficit nullumque uſtionis vel fulminis veſtigium derelinquit. Aliquando econtra in interfecto à fulmine apparet uſtionis ſignũ. Præterea omne percuſſum fulmine, caput vertit contra fulminis impetum. Arbor inſuper fulminata, aſtulas evulſas contra fulmen erigit. Miraculum non parvum ſcribitur à multis, quod cum tres homines deambularent, ex caſu fulminis, is eorum qui pravior erat, raptus fuit ad ſecundam uſque aeris regionem. Multa quoque alia ſcribuntur, quorum cauſæ perſpicuæ ſunt ex his quæ diximus. Poſt hæc opportunum eſt, ut cùm medicus ſim, etiam remedia contra fulmen deſcribam. Ac primum quidem eſt murus aheneus, nil conſcire ſibi nulla palleſcere culpa: nam conſcientia bona vitæque innocentia tutum apud Deum reddunt, ſine cuius nutu nec folium cadit, ac propter peccata veniunt adverſa. Naturalia verò remedia ſunt primo, ut inquit Plinius, laurus arbor, unde antiqui fulmen timentes, lauri coronam ſuo capiti imponebant, ut Tyberium cœlo tonante ſolitum eſſe, ſcribit Suetonius. Vitulos marinos fulmen non percutit, ideo tabernacula fiant pellibus eorum. Antiqui corrigiam ferebant ex horum pellibus contra fulmen validam, naturali antipathia. Aquilam non ferit fulmen, hac ratione Principes per eorum caſtra ſolebant aquilas educare, quod à fulmine præſervarent, ut lib 2. dicit Plinius cap. 57. Fulmen occæcat, & aſpicienti ipſum facies intumeſcit: remedium eſt in fulminis ictu faciem, oculos, totumque corpus operire, beneque integre aures etiam obturare, ne nimio ſonitu diſſolvantur. Valet à proprietate contra fulmen ferrum: unde & ferentes ferri multum, è fulmine non læduntur, potiſſimum ſi tempore ictus ferrum multa aqua aſpergatur. Narrant autores boni, corallum contra fulmen valere. Ferunt lapidem qui cum fulmine cecidit (ut aliquando cõtingit) ſi in oſtio ſuſpendantur, domũ à fulmine præſervare. Fertur etiam dormientes ac prægnantes ne-

qua-

quaquam fulmine tangi. Eſt & remedium ut (amota ſuperſtitione) omnes urbis campanæ ſonentur imminento illo tempore: nam vi ſoni moventis aerem ſurſum & ad latera, exhalationes ad tertiam aeris regionem expelluntur. Tempora & loca fulminum etiam referente Plinio libro 2. hyeme & æſtate rariora fulmina contrariis de cauſis fiũt, quoniam hyeme denſatus aer nubium craſſiore ſuperficie inſpiſſatur, omniſque terrarum exhalatio rigans ac gelida quicquid ignei vaporis accipit, extinguit. Vere autem & autumno crebriora fulmina ſunt corruptis æſtatis hyemiſque cauſis. Crebriora ſpectantur cum ſol per ſagittarium decurrit, & hanc ferè ob cauſam poetæ ſignum illud ſagittarium appellarunt. Hac ratione nec Scythia nec Ægyptus fulgurant. Scythia enim præ nimio frigore exhalationem non habet: Ægyptus præ nimio calore illas reſolvit, qua de cauſa in Italia fulmina crebra ſunt, quia mobilior aer mitiore hyeme, & æſtate nimboſa ſemper quodammodo vernat, vel autumnat, In Campania hye e & æſtate fulgurat, quod non in alio ſitu cernitur: nam illic ſemper ver eſt. Quid autem portendant, brevibus accipe: Quo in anno fulmen magna ædificia præcipuè templa elidit, frugum inopiam ac ſterilitatem præſagit, & maximè fructuum ſui temporis.

G.

GAllinæ ſi ultra ſolitum ſe concutiant in aqua, vel ſegregentur plures earum in uno loco ſimul & in pluviæ principio quærant tecturam aliquam ſe protegentes à pluvia, ſignum eſt magnæ futuræ pluviæ. Galli cantus in nocte citius quam ſoleat, mutationem aeris aut ventum oſtendit, & paulo poſt occaſum ſolis cantans, indubitatam pluviam prædicit: modo non æſtate fuerit: motum enim vaporum qui ſurſum petunt ſentiens, expergeſit & cantat.

Grues ab imis vallibus fugientes, pluviam ſignificant. Quando graves volant nec reflectuntur vel non revertuntur, ſerenitatem ſignificant: non enim volant, niſi utique volantes prius ſerenitatem viderint. Grues abeuntes tempus hyemandi indicant.

Digitized by Google

Gelu Primum quod anno quovis accidit, ſi diſſolvatur cum pluvia, quodque gelu ſubſequens illo anno, cum pluvia maiori parte diſſolvetur: ſi in principio gelu venti fuerint durantes orientales, gelu duraturum ſignificant.

H.

HErodius, id eſt ardea, in matutinis clamans, aquam ſignificat: ſuper verò mare volans & ſociferans, ventum præſignat.

Halos ſi æqualiter conſtituatur & appareat, ſerenitatem ſignificat. Eſt autem corona quæ circa ſolem aut lunam congregatur: cum enim in nubem nigram finitur, imbrem præſagit, eoque plus, quo ſæpius aut continuatis diebus & noctibus apparet: nam etiam de illuvione timendum.

Hirundo circa aquam volitans, ſi ſæpe percutiat aquam propriis pennis, vel ventre paludes verberet, pluviam indicat

I.

IGnis flamma ſi flexuosè volitet, aut cum luminaria ex ſe flammas elidunt, vel vix accendantur, aut ſublatis collis ab igne eiusdem carbo ignitus adhæreat, aut cum ignis ſcintillas emittit, vel cum cinis in igne concreſcit, carbove ignitus vehementer pellucet: hæc omnia ſignificant ventos, coruſcationes & tonitrua: ſimul ſunt futuræ pluviæ ſigna.

Iuncturæ patientium podagras, & oſſa fracta non benè curata, ſi doleant, pluviam notant.

L.

LVſciniæ domeſticæ (præſertim mares) ineuntem brumam cantu admodum vocali tacentibus reliquis produnt.

Lampyridarum ſeu nocti lucarum ſtellantes, volatus, maturitatis ordei ſignum dant ruſticis.

Lupus ululans tempeſtatem ſignificat: lupus cum ad laborata, id eſt culta venit, & tempeſtatis tempus haud ſit, tempeſtatem confeſtim ſignificat.

In æſtate, interlunio tempus eſt calidius, quia luna nobis proxima eſt: in plenilunio frigidius, quia cum ſol ſit nobis

Digitized by Google

nobis proximus in æſtate, luna illi oppoſita erit à nobis remota, in hyeme autem plenilunia faciunt tepidiores noctes, quia luna nobis proxima eſt; ut novilunia frigidiſſimas quia luna abeſt à nobis.

Lunam conſpice tertia die ante coniunctionem, quando ſcilicet luna apparet cum cornibus ſubtilibus aut poſt tres dies à ſolis coitu, quando apparet in occidente cum cornibus: quæ namque luna apparuerit in talibus temporibus clara & nitida & à nullo vapore circumdetur, aerem ſerenum ſignificabit: ſed ſi luna ſubtilis apparuerit & rubea, & illa pars lunæ quæ non eſt luminoſa à ſole apparuerit clara & cum quadam agitatione, ventorum flatum portendet, qui ex illa mundi parte procedent, à qua colores veniunt & circa lunam recedunt. Si verò luna nigra in talibus prædictis temporibus apparuerit aut viridis & ſpiſſa, hyemalem aerem atque pluvias nunciabit. Aegypti obſervarunt, ſi luna quarta exorta puro nitore fuerit, eſſe certum ſerenitatis ſignum: quod & Plin, lib. 2. cap. 46. Convenit quoque ut lunam contempleris tertia die ante oppoſitionem, ſcilicet quando eſt plena, vel die poſt oppoſitionem: & ſic etiam tertia die antequam luna ſit media in lumine, aut tertia die poſt dimidiationem ſui luminis; quæ ſi clara ſit & nitida; & à nullo circumdetur vapore ſerenitatem ſignificat. Si verò rubea fuerit, & pars non illuminata à ſole clara apparuerit cum motu quodam ſcintillativo, flatus ventorum ſignificat; utque ſuperius diximus, ab illa parte proceduut venti, ad quam ipſam declinat. Si verò nigra fuerit aut viridis & ſpiſſa, hyemalēm aerem atque pluvias nunciabit. Eſt & alius judicandi modus, ut circulum reſpiciamus qui apparere ſolet circa lunam: qui ſi fuerit unus & clarus, qui paulatim deſtruatur, ſignificat aeris claritatem: ſi vero circa lunam duo apparuerint circuli aut tres, ſignificant aerem hyemalem, quia vaporum abundantiam indicant & craſſarum fumoſitatum. quod ſi circuli tales fuerint clari, ad ruborem vergentes, & quaſi abſciſſi, fumoſitates Martis naturam ſapientes demonſtrant; abſciſſi, motum fumoſitatum ſigni-

gnificant, & ideo ventorum potentiſſimos flatus portendunt & aerem hyemalem. Si circuli tales fuerint lividi, ſeu nigri, aut turbulenti, aerem hyemalem cum grandinius ſignificant Circuli circa lunam abſciſſi, ſi ad nigram viriditatem declinaverint, ſignificant aerem hyemalem pluvioſum cum grandinibus & ventis: & quanto plures fuerint, tanto magis multam demonſtrant fumoſitatem & ſpiſſam. Circulus lunæ ſi dilapſus fuerit æqualiter, & in ſemetipſum evanuerit, ſignificat futuram aeris tranquillitatem. Cùm verò in unam partem quaſi ruptus ceſſerit, illic ventus erit unde ſcinditur: ſi pluribus locis ruptus fuerit, tempeſtatem in mari nautæ expectant.

Circa lunam plures halones, pluviam nunciant.

Plena luna nigra præſagit aquas.

Lunæ rectitudo quando inclinatur, borealis eſt menſis: quando autem fuerit deorſum, auſtralis. Intelligo autem lunam primam poſt coitum, & per rectitudinem, cornua recta.

Luna rubens ventat, pallor pluit, alba ſerenat.

Lunæ motus per cœli quadras, magnum habet dominium ſuper corpora humida: & ideo per ſuum lumen, & principalius per ſpecialem ejus influentiam, facit mare tumeſcere & detumeſcere, fluere & refluere ſecundum diverſos ejus reſpectus ad ipſum, & ſecundum quod fiunt in majorib. aut minoribus fortificationibus ſuis. Hoc etiam fit quia luna habet proprietatem cum oceano, non cum aliis. Vnde dum luna movetur ab oriente in meridiem, facit ipſum mare tumeſcere, & ex conſequenti fluere: cum autem movetur à meridie in occidentem, facit ipſum detumeſcere atque refluere: & conſimiliter dum luna movetur ab occidente ad angulum noctis, mare iterū fluit: & dum movetur ab angulo noctis ſeu à ſeptemtrione ad orientem iterum refluit. Sunt tamen aliqua maria adeo craſſa ſeu ſpiſſa, quod talem effectum à luna recipere nequeunt, ut ſunt maria mediterranea: & aliquod eſt mare in craſſicie medio modo ſe habens, quod ſolum ſemel in menſe fluit & refluit. Flumina autē & ſtagna propter eorū ſubtilitatem inſen-

Digitized by Google

inſenſibiliter evaporant, ideo tumeſcentiam aut detumeſcentiam notabiliter non patiuntur.

Littora clamantia, ventoſa ſunt, & potiſſimùm ſi ſubleventur.

M.

MOntes halitum denſum & craſſum uſqueadeo ut ne à ſole quidem & vento diſpici poſſit, perſpirare viſi futuræ pluviæ ſigna omnium oculis admovent.

Mons qui ante eſt, ſi ſonuerit, ventoſum eſt.

Milvi ludentes & ſpacientes in aere, alter cum altero volando, ſignant calorem, ſiccitatem aeriſque ſerenitatem

Muſcæ parvæ, ſi parum ante ſolis occaſum congregentur ante ſolis radios ad modum formæ pyramidalis & ludant ſignum eſt caloris & ſerenitatis craſtinæ diei.

Muſcæ atrocius mordentes quàm ſoleant, petentes os aut oculos hominis, alteriuſve animalis, pluviam ſignificant.

Maris tumor & agitatio ſignificat tempeſtates, & pluvias: Mare ſublevatum, & littora clamantia, ventoſum. In mari ſi fiant pappi multi qui fiunt à ſpumis, ventum ſignificant magnum.

Marina in tempeſtate canentia, ſerenitatem notant.

Mergorum è flumine celer volatus & clamor, pluviam & ventos ſignificabunt.

Mare plus ſolito cæruleum apparens, Auſtros nunciare tradunt: atrum, Aquilones.

N.

NOctua in imbre garrula, vel ſereno tempeſtatem indicat: quæ & vociferans in tempeſtate, ſerenitatem notat: & nocte, tempeſtatem, quiete cantans.

Nubes dum eſt integra, & ſpiritus intus diſcurrens, ſonum æqualem & continuum atque mugitibus ſimilem reddit, hujuſmodi tonitrua venturi imbris ſunt prænuncia. Sed cùm nubes in modum veſicæ eliditur vel exploditur, fit ſonus acutus, quo edocto concidunt homines & exanimantur, quos propriè Attonitos dicimus.

Nubes

Nubes cùm ſereno cœlo in altum feruntur, ex quacunque mundi parte fiat, ventos emerſuros ab eadem mundi parte ſignificant. Si nubes globarentur, appropinquanteque ſole diſcutiantur, & hoc ab aquilone fiat, ventos demonſtrant.

Nubes parva ſi poſt ſerenitatem factam apparuerit in aere diſtenſa & divulſa, nondum ceſſat tempeſtas. Nubes apparentes in aere quæ aſſimilantur floccis lanæ, aliquādo ſignificant pluvias cum frigore, ſeu non multas; nam flocci vaporum craſſiciem oſtendunt.

Nubes quæ apparent gradatæ & ſiccæ ad motum ovium gregis ventos denunciant.

Nebuloſa tempora ſunt ſerenis calidiora, cæteris paribus: cauſi autem eſt, quia ſerena tempora ſunt exhalationum magis expertia; nebuloſa verò plena ſunt exhalationibus, quæ ſuo calore aerem calefaciunt.

Nubes nigræ in aere pluvias inducunt: albæ verò grandines tempore æſtivo: hyemali verò tempore, albæ nubes, nives demonſtrant.

Nubes in montium cacuminibus incidentes pluvias ſignificant.

Quædam eſt caligo ſeu nebula contingens tempore ſereno, quæ ſi ſurſum petat, per condenſationem tranſit in nubem, eſtque ſignum pluviæ. Altera accidit in pluvia, & decidit ex nubibus ut eius excrementum, eſtque ſerenitatis ſingnum.

Nebulæ igitur in aere apparentes, ſi cadant & non aſcendant ſuperius, aeris purgationem ſignificant, & ſerenitatem.

Nubes albæ cum multæ apparuerint, & præcipuè in horizontis parte in veſpere per duos aut tres dies continuos tempore hyemis, frigoris & nivis extat indicium. Turbatio aeris ad pluviam, & nubes ſi ſint magis quàm ſoleant albæ, ſignificant nivem, & præcipuè cùm poſt talem apparentiam, aer aliquantulum calefactus ſentitur, propter calidum quod de nube expellitur.

Nebu-

Digitized by Google

Nebula maris, ſi terram petat vento ſibi contrario, pluviam ſignificat.

Nives cadentes in principio gelu, ſi ſubtiles & minutæ fuerint, fortius gelu notant: ſi verò latæ partes cadentes nivis, ſignant citam gelu diſſolutionem.

Nemorum fragor, & commotio foliorum, ventos & tempeſtates indicat.

O.

OVes tenellas, ſi ante maturum tempus Venerem experiantur, futuræ peſtis eſſe præſagium affirmant.

Oves præter ſolitum, nimis paſcentes pluviam præſentiunt.

Olei ſcintillatio in lampadibus ardentibus, pluviæ ſignum eſt.

Oves aut capræ quando coiverint, tempeſtatem longè ſignificant: oves ſi manè cocunt, manè tempeſtatem indicant. Autumno ſi oves aut boves fodiunt & jaceant uniti ad invicem habentes caput, hyemem tempeſtuoſam portendunt: tardè cocuntes, ſerenitatem.

P.

PLuvia aut nix quia rarò abſque vento ceſſare abigique ſolet, idcirco utraque ſi inſignis erit, flatuoſum aerem non procul abeſſe teſtabitur.

Pluit rarò vel parum frigidiſſimis temporibus aut calidiſſimis: nam frigoris acceſſio nimia, vaporum elevationem adque inde nubes prohibet, calor nimius citò nubes diſſolvit, vel dividit.

Pruina cadens in vere & autumno, ſerenitatem illius diei & caliditatem ſignificat aliqualem, ſecundum anni tempora. Fit autem in locis & temporibus frigidis, fitque ex vapore qui immediatè vertitur in gelicidium: ſignificat etiam cùm apparet in triduo futuram pluviam, ob vapores majores.

Pedes ſi ſudaverint, auſtralis eſt mutatio, idemque ſignum nebulæ.

Pruni ſi benè fructificaverint, tempeſtates multæ vehementer fient.

Porci

Porci ſeu ſues manipulos fœni ſi dilacerent & abſcondant, pluviam oſtendunt.

Paſſer clamans manè, tempeſtatem ſignat.

Pecora exultantia ſi indecora laſcivia ludant, pluviam portendunt.

Pulices mordaciores exiſtentes, pluviam ſignificant.

Pavones ultra ſolitum clamantes, pluviam declarant.

Picus avis, Specht Germanicè. quæ & pluviæ avis antiquis dicta eſt, validius quam pro more ſtridere ſi obſervabunt, certò imbres indicat.

Planetæ in ſuis ſtationibus maximè ſuas vires exerunt: Saturnus enim frigiditatem facit, Mars calorem, Iupiter temperamentum & ſerenitatem. Venus pluvias. Ingreſſus quoque planetarum in ſigna ſui caſus, tempora mutant.

R.

RAnæ plus ſolito ſuum proſequentes garritum, pluviam ſignificant.

Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.

Ros ſi manè non apparuerit, dum tamen à vento non impediatur, pluviam vel gelu ſignificabit, ſecundum anni tempus.

Ros fit ex vapore qui immediate in aquam convertitur, fitque in temporibus & locis temperatis.

S

SAlamandra viſa, ſignum pluviæ eſt.

Starnes ſi manè volaverint coadunatæ, manè erit tempeſtas; ſi autem tardè, tardè & multo tempore erit tempeſtas: & ſi revertantur volantes, tempeſtatem ſignificant.

Sciurus, Germanicè Eychhorn / tempeſtatem prævidet, obturatisque quà ſpiraturus eſt ventus cavernis, ex alia parte fores aperit: ut inquit Plin. lib. 8. cap. 38.

Sol cùm oritur aut occidit clarus, ita quòd non tegatur ab aliquibus nubibus, ſerenitatem aeris in tali die ſignificat. Si verò in eius ortu circulus aliquis circa ſolem apparens diverſorum colorum fuerit, vel ad igneum ruborem declinaverit, aut ſolis radii per nubes tranſeuntes rubei fue-

Digitized by Google

fuerint & protenſi, ita quod videantur eius radii tanquam jacula, & rubei extra circulum ſeparatim, talia accidentia ſignificant ventos fortiſſimos: colores namque rubei Martis naturam indicant, quare fumos & ſiccos ventos demonſtrant.

Sol occidens ruber, ventoſus eſt: quòd ſi poſt occaſum ſocis in occidentali plaga nubes rubeæ ut carbones accenſi apparuerint, certum ventorum ſignum ſunt.

Sol ſi ruber vel puniceus ante eius occaſum videatur, præſertim per magnum tempus ante occaſum, vel per totum diem, & in occaſu appareat magnæ quantitatis, ventos ſine dubio nunciat.

Sol cum oritur aut occidit, ſi circa ipſum nubes fuerint nigræ aut virides, aut nigræ cum permixtione viriditatis, & circulus circà ſolem ſic apparens, aut aſcenderit cum nubibus nigris, aut viridibus, aut ad viriditatem tendentibus, aut ab ambabus partibus ſol habuerit nubes extenſas; pluvias & aerem hyemalem in tali die aut noćte ſignificat: pro diurnis qualitatibus obſervatur in ortu, pro nocturnis in occaſu.

Sol ſi magnus exoritur aut occidit, pluviarum præco eſt, quia ſolis illa magnitudo apparet propter aerem craſſiorem, atque ita ſignificat, vapores pluvioſos inter ſolem & nos interponi. Halo circa ſolem cum non celeriter reſolvitur, nunciat pluviam. Fit enim roridis & pluvioſis vaporibus interpoſitis. Parahalius circa ſolem unus vel plures, eſt magnum pluviæ ſignum, eadem cauſa. Sol concavus aut maculoſus, vel ſub nube oriens aut occidens, eſt pluvioſus cauſa ex prædictis eſt.

Scillæ flos, ut Berytius ſcribit, virgata ſpecie proſiliens modo non celeriter emarceſcat, largos frugum proventus ſignat.

Sole deſcendente ſi ſubſtiterit nubes à qua fundantur radii, tempeſtatis eſt ſignum; & quando æſtuosè occidit aut oritur, ſi non facit ventus, aquæ ſignum eſt.

Sol ubi naſcentem maculis variaverit ortum,
Conditus in urbem medioque refugerit orbe,
Suſpecti tibi ſint imbres. Virg.

Sol

Sol oriens calidus & non ſcintillans, ventoſum eſt ſignum: & ſi concavus videatur ſol, venti aut aquæ ſignum eſt. Et ſi multis diebus calidus, ſiccitatem & ventos diurnos ſignificat.

Signa in ſole & luna, nigra quidem aquæ, rubea autem venti. Sole occidente tempore hyemali, ſi clarior & rubicundior apparuerit quàm ſoleat, & tunc Boreas aut alius frigidus ventus flaverit, in ſequenti nocte gelu ſignificat.

Serenitatis ſignum eſt in pluviis, cùm ſplendor apparet in ſeptemtrione: in auſtro verò tumoroſa nubes plerunque ſerenitatis ſignum eſt.

Senes & alii qui læſa oſſa habent, & quartanarii, cùm frigore læduntur, gelu ſignificant.

Salſæ carnes uberius ſi humectentur, & ſal in vaſe liqueſcens ultra ſolitum, ſigna ſunt pluviæ.

Stellæ undecunque videantur currere, ventus exinde erit: ſi autem undique, ventos multos indicant: nam prius illic ventus eſt quam apud nos, ab eoque feruntur. Stellæ ſi in hyeme clariores apparuerint, magni extat frigoris indicium. Stellæ ſcintillantes hyemali tempore, magnum frigus & gelu demonſtrant.

Stellæ ſi majores apparent quàm conſueverit lumine & quantitate, ventum ſignificat.

Sterilitatis eſt ſignũ, ſi in galla quercus naſcatur aranea: eſt enim aranea frigidum ac ſiccum animal, quæ qualitates generationi omni ac vitæ ſunt contrariæ.

Frugum ſemina cùm levia fuerint aut corrupta, ſterilitatem in eo genere futuram nunciant.

In fructibus etiam illud fermè perpetuo verum eſt, ut maximam ubertatem maxima ſterilitas ſubſequatur, ſeu exhauſtis arborum viribus, ſeu quomodocunque læſis germinibus.

Sterilitatis etiam aut penuriæ ſignum, imò verò cauſa potius, ſunt horrida bella, per quorum deploratam licentiam, & penè dixerim fatalem tyrannidem, armenta arationi deſtinata paſſim abduci, horrea compilari, granaria incendi, aut ab avaris claudi, ſementes everti, & colonos

partum

partim trucidari, partim captivos agi, nemo ſine lacrymis & ſuorum proximorum jactura irreparabili audit, vidit, experitur: qua etiam de re Pſaltes inquit: Diſſipa gentes quæ bella volunt.

Si in vere ſint ſigna frigoris & ſiccitatis, in fine veris cadet pruina juxta plenilunium, & erunt pauciſſimi fructus eo anno, vini fermè nihil. Si ver futurum ſit ſiccum, pauci erunt fructus & boni, & penuria frumenti. Quod ſi ver frigidum, fructus erunt ſerotini

Si ver & æſtas humiditate ſuperflua madebunt, aut caligo vel pruina cum auſtris pluribus diebus (dum omnis parturit arbos, dum omnis floret ager) invaleſcere deprehendetur, fructuum inopiam illo anno, aut ſaltem corruptelam validè formidabis, multique erunt morbi.

Si æſtas ſit ſiccior, erit penuria frumenti, fructus æſtivi erunt ſalubres: piſces morientur: morbi acutiſſimi Si verò calidior, erunt & mobi multi, & multa fructuum æſtivorum copia. Si frigidior, incolumis annus, fructus ſerotini. Autumnus humidior putrefacit uvas, vinaq; facit quæ verè pervertuntur. Si ſit ultima parte humdior, ſequenti anno erit penuria frumenti. Si ſiccior in prima parte, erit eo anno milij penuria. Si calidior, erit morboſus atque omninò malus. Si frigidior, autumnalium fructuum fiet jactura in quanto & quali. Hyems frigida & ſicca laudabilis eſt: frigidiſſima occidit arbores, maxime quæ cœlo calido gaudent, ut punicum malum, ficum, perſicum, malum medicum, ut citria, arantia, limuniaque. Si magis ſæviat, vitem & olivam, ceraſa & chryſomela. Calida verò, & humida hyemis, inſalubris & ſegetibus inimica. Omnis denique immoderata intemperies, mala; & perverſio temporum etiam mala, vel æqualitas illorum. Ventorum quoque multitudo noxia fructibus eſt, paucitas ſegetibus. Totius anni tranquillitas de peſtilentia ſuſpecta eſt. Vniverſalis temporum diviſio eſt hæc: Noſtro tempore Vernum æquinoctium eſt die decima Martii, Soliſtitium æſtivum undecima Iunii. Aequinoctium autumale decimatertia Septembris, Bruma, undecima Decembris.

Nives permultæ anno quopiam è cælo peropportunè deſcendentes, frugum terræ (modo cætera conſenſerint) copiam (ut grandines inopiam) ſignificant, nam cùm debitis temporibus nix accidit, herbas fœcundat, ac pabulat ſemine, materia enim nivis multum habet terrei calidi aerei commixti, quod paulatim egrediens bonum præbet ſeminibus pabulum, unde gignitivum ſpiritum ex calido illo augent, aluntur que terreſtri parte cum humido mixta: fœcunditas enim tum ab humore, tum à calore ſolis fit, unde inutiles ferè & ſteriles in umbroſis locis naſcuntur plantæ,

Virgilius primo Georg.

Sedulus obſerva cum ſe nix plurima ſylvis.
Induet in florem,& ramos curvabit olentes,
Si ſuperant fœtus, pariter frumenta ſequentur
Magnaque cum magno veniet tritura calore.
At ſi luxuria ſiliorum exuperat umbra.
Nequicquam pingues paleæ teret area culmos.

Terræ motus & locuſtæ ſæpe peſtis, frequentius ſterilitatis cauſæ manifeſtæ & efficaces fuerunt. Piſcium abundantia ſterilitatem nunciat. ab humidi enim copia fiunt piſces, triticum autem ab humido temperato. Sic tritici ubertas ratione contraria, paucos piſces facit,

Eclipſes ſolis præſertim magnæ, ſi in florentem ſegetem inciderint, eo anno ſtipulæ abſque granis colliguntur: & maxime fit illud, ſi ſol exoriens deliquium patiatur: cauſam vide ſi vis in Commentariis Cardani in 2. De judiciis Ptol. comm. 15.

Avium greges relectis inſulis & nemoribus, agros, villas vel urbes frequentare viſi, & gracu i turmatim ſylvis valedicere itidem conſpecti, ſterilitatem, ac triſte neſcio, quid antiquis ſemper indicarunt.

T.

TErræ motus eſt paſſio ſeu affectio, qua terra movetur, facta à ventis ſeu vaporibus ſiccis in terram incluſis, & à colore ſolis calefactis atq; impulſis. Fiunt

magis

gis in vere & autumno quàm in æſtate aut hyeme, ut in ventis dicetur.

Terræmotus in poſterum quoque dira portendit, & in primis peſtilentiam præſagit famemque & bella deinceps. At verius dixero nihil portendere futuri, ſed illum ex naturæ neceſſitate ſuo tempore perfici, ac ob putridos exhalatos vapores aerem inficere & herbas & fructus, atque inde homines inficiuntur. Inter ſigna futuri motus eſt cœlum ſilens, tempeſtates ſopitæ, & in puteis aqua turbidior fœdique odoris. Eſt & in cælo ſignum præcedens futuro motu, tenuis ſcilicet linea nubis, in longum porrectæ ſpacium. Exiſtunt maximi motus in ſolis lunæque defectu, ſed in hac re ſolis defectus potentior eſt. Durat aliquando terræmotus duos annos aliquando ante quadraginta dies ceſſat: nam ſi ſecundo die acceſſerit, non deſinet uſque ad 40. quos ſi tranſierit, ad unam vel ad duos uſque annos accidet, vel etiam tres, ut inquit Averr. Potentiſſimum adverſus hanc luem remedium eſt, degere in regionibus ad ſeptentrionem vergentibus maximæq; in his quæ climate ſive ſegmento ſeptimo continentur, ubi vel nulli vel rari motus exiſtunt. Vis eſſe liber & tutus à terræ tremore, aliisque id genus caſib. periculoſiſſimis, ſit tibi animus contemptor mortis, ſit mens impavida leti. hoc vero aſſequeris viva in Chriſtum dominum fide, quæ per dilectionem operatur. Media vero vel remedia univerſalia ſunt primo de loco fugere (ſi potes) ubi non ſit terræmotus, ut ſupra dixi; particularia autem ſunt ſub terris cloacas cuniculoſque & crebros ſpecus facere præconceptum enim ſpiritum exhalant. Tutiſſimi ſunt ædificiorum fornices ſive teſtudines, anguli quoque parietum, pontes alterno pulſu renitente, parietes latericio lapide facti minore quatiuntur noxa. Remedium autem contra peſtem eſt terræmotus tempore dormire in alto, non in terrenis, à quibus peſtilentes exhalationes manant. Terræmotus univerſalis in tota terra eſſet ſupernaturalis, quoniam cùm non fiat niſi ex exhalationibus a ſole congregatis in uno loco, non diſperſim moventur illæ, ſed unitim eo in loco, & circum vicino.

Tonitrua matutina & hyemalia, ventum ſignificant & aquas: meridiana, imbrem. Tonitrua noviſſimæ bonæ dici, ingentem maris tempeſtatem, vel iram cœleſtem demonſtrant, æſtate ſi minus tonet quàm coruſcet, pluviam ſignificat. Tonitrua æſtiva in meridie & veſpere, aquoſum ſignum.

Tonitruum eſt partium aeris ſibi cum impetu concurrentium ſonus.

Hermes cæleſtium rerum obſervator tradit: Si Ianuario tonaverit, eo anno in ea regione ventos validos portendere, atque fertilitatem. Si Februario, multorum mortem, præcipuè divitum. Si Martio, ventos validos, fertilitatem, & popularia bella. Aprili vero bonum & jucundum annum. Majo autem famem & inopiam. Iunio fertilitatem. Iulio bonam & utilem annonam. Auguſto reip. proſperitatem, ſed hominum varios morbos. September fertilitatem, ſed pontentium cædes. October validum ventum, annonæ ac fructuum copiam. November frumenti copiam, & annonæ jucunditatem. December denique ſi tonaverit annonæ copiam, & in populo pacem præſagire aſſerit. Plinius: ſi in cubatu tonuerit, ova perire, ſed hoc univerſaliter negant mulieres.

Talpæ ſi plus ſolito in terram operentur in minutis partibus fractam, pluviam indicat.

V.

VEſpertiliones ſi citius in veſpere & in majori eorum quantitate volant quam ſolebant, ſignum eſt caloris & ſerenitatis futuræ proximæ diei. Et hoc etiam de crabronibus intellige, qui tamen ſi quaſi intrantes & ſe occultantes ſunt foraminibns, tempeſtatem ſignificant.

Vermes terreni interrumpentes trifolia (nam ea communiter non ingrediuntur) ſignificant tempeſtatem.

Vermes exeuntes à terra, pluviam ſignificant,

Vermes qui dicuntur centipedes, multi in numero reptantes, aquam indicant.

Ventus eſt exhalatio calida & ſicca, à ſole facta, quæ impetuoſè à frigiditate mediæ regionis aeris propellitur.

Auſter

Digitized by Google

Auſter flat cùm oriuntur Vergliæ, id eſt menſe Majo. Aquilo flat oriente Orione, quod fit die ſequenti ad ortum Caniculæ. Favonius flat menſe Februario, cum Fidicula occidere incipit: confirmatur autem cingulo ſeu zona Orionis emergente, id eſt circa decimum Februarii inde aperitur terra pullulareque incipit.

Obſervarunt mathematici, quoties Iupiter fuerit Lunæ conjunctus, novos ventos naſci, quoties etiam luna cancrum peragrat, movere, ventos. Quod ſi luna Iovem petit in cancro ventorum flatus exoriri ſine dubio videbis. Præterea ſi ſol (ut dicunt) fuerit in capricorno, & luna in ſcorpio, vel capricorno, vel tauro, aut virgine, frigidiſſimos ventos concitat. Idem ſol etiam efficit, Si in Aquario & Saturnus in oppoſito, luna alterum horum reſpiciente. Dicunt & Sat. in ſigno terreo retrogradum ventos ſedare. Similiter & Martem. ſed hæc aſtrologis relinquo, & ſecundum phyſicos aſſero, nec temporibus maxime frigidis nec maxime calidis ſpirare ventos, ſed temporibus inter hæc mediis. Particulatim vero venti ſpirare ſolent mane & veſpere: nam in meridie ob ſolis caliditatem majorem ceſſant, in media nocte propter maximam frigiditatem extinguũtur. Si ab aurora flare incipiunt venti, durant magis, auſter non incipiens, ſed deſinens, imbrem affert, quoniam incipiente adhuc aer calidus eſt, cum è loco calido ſpiret.

Rubedo circa ſolem & lunam, ventorum eſt ſignum. Aeſtate ubi corruſcationes & tonitrua, inde ventus fortis ſpirat. Hyeme verò & autumno corruſcationes ſedant ventos: & quanto tonitrua & corruſcationes fortiores ſunt, tanto magis ventos ſedant. Somnium hominum ſi fuerit de avibus, proximo die certum ventorum ſignum eſſe dicunt.

Hyeme venti circa auroram ſpirant, æſtate vero circa occaſum. Hyeme à parte orientali, æſtate à parte occidentis: Si Eteſiæ, qui temporales boreæ dicuntur, multo tempore flaverint, & autumnus eſt ventoſus, tranquillam hyemem nunciant Sin autẽ autumnus eſt tranquillus, ventoſa hyems erit. Auſter Sirochus & Garbinus pluvias adducunt.

Obſervarunt antiqui primam Ianuarii noctem: nam ſi ſerena erat ſine pluvia, & tranquilla ſine vento, annus futurus plerunque bonus erat. Si cum vento orientali, pecoribus erat perniciosus. Si cum occidentali, regibus mortiferus erat. Si cum meridionali, populus moriebatur. Si autem nox illa cum ſeptentrionali vento emergeret, futurus annus cenſebatur ſterilis. Nolo hic morborum prognoſtica ex quatuor anni temporibus adducere, quæ quilibet ex Hippocrate & Galeno tertia ſectione Aphoriſmorum ſcire facile poteſt, Aph. 11. 12, 13. & 14. atque alibi.

Si unum anni tempus fuerit ſerenum, & ſiccum, oportet alterum eſſe pluvioſum: ut ſi autumnus eſt ſerenus & ſiccus, hyems eſt pluvioſa. Si præcedens annus eſt ſiccus (cum in ſiccitate eleventur vapores) ſequens eſt humidus. Similiter contra, ſi unum tempus fuerit pluvioſum, ſequens erit ſiccum: quia oportet humidum ſurſum ductum redire, aliter non ſervaretur elementorum æqualitas, & humidum deorſum latum oportet ſurſum reverti, ut ſervetur (ut dixi) æqualitas & proportio.

Vnus & idem ventus contrarios effectus facere poteſt, & primarios & ſecundarios & per ſe unum, aliud per accidens: nam Eurus à principio quidem ſiccus eſt, finiens autem aquoſus. Boreas per ſe frigefacit, per accidens autem (calidum contrectando) calefacit.

Venti validi omnes refrigerant & exſiccant & ſerenitatem pariunt, imbecilles calefaciunt & humectant, pluvias item gignunt.

Venti incipiunt cum ſole & oriente luna. Si autem oriente ſola & luna ceſſent, diſtenduntur venti. Luna diminuta fiunt magis venti. Diuturniores autem & fortiores venti fiunt, qui incipiunt in die quam qui in nocte. Quando Boreas nubes multas movet flans, magnam ſerenitatem ſignificat: Eurus ſolus flans, ad ſe trahit nubes. Venti orientales ſunt ſicci, popter vaporum combuſtionem à ſole factam, ideo ſiccitatem producunt. Occidentales humectant propter vaporum craſſos à ſole relictos nocturno tempore.

Pluvia

Digitized by Google

Pluvia cita præſcitur per magnam nubem orientem ab illa mundi parte à qua venti flant: & quanto intenſior ac major fuerit nubes, tanto citius & certius futuræ & ſcitæ pluviæ ſignum eſt.

Auſter cum atrocius flaverit, & poſtmodum Boreas flare incipiat, ſignum eſt magnæ tempeſtatis, & maxime in mari.

Coruſcationes cum vento boreali, pluviam ſignificant.

Tonitrua cum orientali vento vel occidentali, pluviam vel tempeſtatem validam oſtendunt.

Annus Borealis melior eſt auſtrali, iidem venti præcedente aere ſicco faciunt pluviam, præcedente humido pluvias.

Africo Euroque vento flante, tum magis tum majora monſtra præ cæteris temporibus ſomniare ſolemus, maxime ſi eò tunc humiditas in corpore modum excedit, Hujusmodi tamen flatus ad plantarum actionem nimium præſtant: pulicibus etiam & muſcis, reliquisque iſtius generis animantibus naturæ noſtræ infeſtis, maximo adjumento ſunt. Purgationem quoque cum his ventus aſſumere bonum eſt: tunc enim membra laxa ſunt, & medicinæ cedunt, quam Aquilo magnopere comprimit.

Vitreis corporibus ac parietibus perpolitis vel ligno & ferro vapidum neſcio quid, & veluti roridum hærere conſequentibus diebus aliquot, absque manifeſta cauſa, ſi videbis, & lacrymabile quiddam, ſaltem de ſuperficie præ ſe ferre pluviam intra breve tempus adfuturum, haud dubiè expectabis.

Vultur, Germanicè haſengeyer locum futuro bello ſeptem dies antequā pugna commitantur prævidet in eamque partem, in qua alterutra pars ſuccumbet, reſpectat. Quamobrem regis olim ſpeculatores ſolebant præmittere, qui renunciarent ad quamnam partem vultures proſpicerent. Ait quoque Plinius lib. XL. Vultures cadavera futura & præſentia præſentire.

Vacca in cœlum ſuſcipiens, & captans naribus auras, pluviam præſagit.

Digitized by Google

Z

ZOnæ ſericæ magis aridæ quam ſoleant, pluviam ſignificant,

Zonæ pelliceæ, corrigiæ item, & ſimiles ligaturæ ſolito contractiores redditæ ad hæc muſicorum inſtrumentorum ſubtenſæ fidiculæ ruptim diſſilientes, pluviæ ſigna confirmabunt, nam ex prævia aeris humiditate intenduntur, ac ita facilius rumpuntur. Sed longiſſimum foret ac præter ſcopum, hic omnium effectuum velle cauſas reddere.

LECTORI.

MEminerit ſyncerus lector, quod ut omnis non fert omnia tellus, ita omne ubique non dat mortalibus omnia cœlum. Erit itaque de conſtitutione aeris judicium ad eum duntaxat horizontem referendum in quo ſigna narrata apparebunt. Optimum inſuper eſt, ſignum ſigno conjungere, & pluribus in unum conſpirantibus hærere.

Vbicunque in libello De memoria reperies lib. 1. med. intellige ſeſquilibram: ita per unc. 1. med. ſeſquiunciam: per drach. 1. med. ſeſquidrachmam.

VNDE

Digitized by Google

UNDECIM SIGNA MOTUS TERRÆ EX ANTONIO MIZALDO, EADEM FERE CVM SVPERIVS dictis à nobis.

I. ECLIPSIS.

REGIO ad quam umbra eclipſis luminarium convertitur, terræmotui obnoxia eſſe plerumque ſolet: idq; certiùs, ſi defectus ipſe in cauda draconis contigit, qui quanto major erit & univerſalior, tanto motus validior experietur: quanto minori contra.

2. SOL.

Ante terræmotum ſol diebus aliquot ſine nube obſcurus, & ſumma ſub auroram cum frigore tranquillitas, nec non poſt occcaſum (vigente ſerenitate) nubecula per aerem ſtrictim ac longiuſcule exporrecta, ſæpenumero apparuit.

3. NVBES.

Ignita nubes, columnæ ſpeciem in aere præ ſe ferens, Calliſtheni philoſopho trepidationis terræ ſignum veriſſimum exhibuit.

4. AQVÆ.

Puetorum & fontium aquas, antea terræ concuſſionem abſque manifeſta cauſa turbidas fieri, & falſugine fœtoreve aut alio ingrato minimèque naturali ſapore, infici, primus exploravit Pherecides, Phytagoræ doctor.

5. TRANQVILLITAS.

Summam tranquillitatem, & ventorum ſilentium in regione terræ motui obnoxia, menſes aliquot præceſſiſſe antiquis obſervatum eſt.

6. MARE.

Navigantes, futuros terræmotus conjectura non du-

Digitized by Google

bia ſentire. certum eſt, ſine flatibus intummeſcente fluctu ſubito, aut quatiente. Contremiſcunt & in navibus poſita, æquè quam in ædificiis, crepituque motum ipſum prænunciant.

7. NVBECVLA.

Nubecula in modum lineæ, occaſum verſus gracilis, oblonga & alba, terræ agitationem præcedere plerunque eſt viſa: quo ſigno Anaximander ſuas hiſce de rebus prædictiones ſerio Lacædemoniis aliquando confirmatur.

8. AVES ET QVADRVPEDES

Aves cum quadrupedibus pleris que, loca ſuccuſſationi terræ peropportuna reliquiſſe, & novas ſedes, quò ſe ab ingruente injuria vindicarent, quæſiviſſe, tam eſt obſervationibus probatum quam priſcorum libris teſtatum.

9. SOL ET LVNA.

Terræmotu adventante, ſol ac ſi delinqueret caliginoſus, & colore quadantenus cum Cynthia ſorore veluti ſanguineo obſitus, â quam plurimis eſt conſpectus.

10. MARE ET COELVM.

Nunquam intremiſcunt terræ niſi ſopito mari, cœloque adeo tranquillo ut volatus avium non pendeant ſubtracto omni ſpiritu qui vehit: nec unquam niſi poſt ventos, in venas terræ, & cavernas occulto afflatu conditos.

11. SONVS.

Præcedit motum terræ, & plerunque comitatur ſonus terribilis, murmuri, & mugitibus, aut clamori humano, armorumve pulſantium fragori perſimilis.

Addo ego duodecimum ſignum, quod eſt præapparens cometa: nullum tamen horum ſignorum ad terræmotum ſignificandum ſufficens eſt: propterea ſi multa concurrunt ſignificatio certa eſt.

APPENDIX.

DEſinunt tremores cum ventus emerſit; ſin vero duravere nō ante quadraginta dies ſiſtuntur: plerumq; & tardius, ut pote cū quidā annuo & bieni ſpacio duraverint. Septies & quinquageſies uno anno fuit. poſt auſtros, præcipue noxii ſunt. Vna nocte in Aſia xii. urbes perierie. Fun-

re. Fundata in paluſtris, vix terræmotus neque terræ hiatus ſentiunt. Specus & cuniculi valent adverſus hæc. Locris & Crotona neque peſtem neque terræmotum habuit. Baſilæa utrumque. nam tremuit olim peſſime die decimooctavo Octobris anno domini 1356 ut videre eſt in Coſmographia univerſali Sebaſtiani Munſteri libro tertio pag. 408.

LIBROS PRÆSAGIA HABENtes, hîc indico.

Albategni.
Alex. Aphrodiſæum.
Ant. Mizaldum.
Aratum.
Ariſtotelem.
Avicennnam.
Aug. Niphum Sueſs.
Bedam Anglo Saxonem.
Cl. Ptolemæum.
Corn. Aggrippam,
Corn. Celſum.
Columellam.
Diarium phyſicum.
Galenum.
Gu. Gratarolum.
Heſiodum.
Hippocratem.
Ioachimum Ring.
Macrobium.
M. Catonem.
Meſue.
Ovidium.
Platonem.
Plinium.
Proclum.
Raſin.
Themiſtium.
Theophraſtum.
Varronem.
Virgilium, &c.

Sic habes apud quod certas rerum futurarum prædictiones reperies præſertim

Coloris.
Caliginis,
Coruptelæ,
Diluvij,
Nivis,
Peſtis,
Pluviæ,
Pruinæ,
Fertilitatis,
Fulguris.
Fulminis.
Frigoris,
Penuriæ.
Roris.
Serenitas,
Siccitatis,
Gelu,
Grandinis,
Inopiæ.
Nebularum,
Tempeſtatis.
Terræmotus,
Tonitrui,
Ventornm.

Sed nullibi copioſius, certius, facilius, & ordinarius quàm hoc in libello.

PHY-

PHYSIOGNOMICI LIBRI COMPEN-diosus Index.

De Phyſiognomia in univerſali.	Cap. 1.
Capitis judicum.	cap. 2:
Ex colore capitis judicium.	cap. 3.
Capillorum judicium ex ſubſtantia.	cap. 4.
Coloris Capillorum & pilorum judicium	cap. 5.
Frontis judicium.	cap 6.
Superciliorum judicium.	cap. 7.
Ciliorum ſeu palpebrarum judicium.	cap. 8.
Oculorum judicium.	cap. 9.
Lupini hominis deſcriptio.	ibid. in fine.
Faciei judicium & vultus.	cap. 10.
Naſi nariumque judicium.	cap. 11.
Pudentorum judicia:	cap. 11.
Aurium judicium.	cap. 12.
Maxillarum & genarum judicium.	cap. 13.
Oris natura & menti.	cap. 14
Labiorum judicium.	cap. 15.
Dentium.	cap. 16.
Linguæ.	cap. 17.
Vocis.	cap. 18.
Gentium univerſalis cognitio.	cap. 19.
Colli & aliquarum corporis partium judicium.	cap. 20.
De inceſſu, de cerve, manibus, unguibus &c.	cap. 21.
De anhelitu & aliis nonnullis.	cap. 22.
Lupini hominis judicia.	.
Impudentis hominis cognitio.	cap. 22.
Diſſimulatoris & ſimulatoris cognitio.	ibid.
Avari hominis judicia.	cap 22.
Fatui ac improbi notæ.	ibid.
Reliquarum partium judiciũ, & judicandi modus.	cap. 22.
Philodori, id eſt amatoris munerum cognitio.	cap. 22.
Effœminati.	22. & albi ſæpius.
Totius corporis moles & commenſuratio.	cap. 23.
Bene compoſitus ac bonæ memoriæ qui ſit.	cap. 23.
Tabula ſignorum & naturarum.	cap. 23.

POM.

Digitized by Google

POMPONII GAURICI NEAPOLITANI DE SCVLPTVRA.

Vbi agitur.

De Symmetriis.
De Lineamentis.
De Phyſiognomia.
De Perſpectiva,
De Chimice.
De Ectypoſi.
De Cælatura, ejusque ſpecibus.

Præterea de cæteris ſpeciebus Statuariæ

De Plaſtice.
De Proplaſtice.
De Paradigmatice.
De Tomice.
De Colaptice.
De claris Sculptoribus,

Ac plerisque aliis rebus ſcitu digniſſimis.

VERE NOBILI ERVDITO VIRO IOANni Iardano ab Hirtzaim Equiti Germano, Iac. Curio Hofemianus.

S. D.

DEDIT ad me Lucas Gauricus Pomponii fratris ſui hunc de Symmetria & Statuaria librum, omnium ſanè quos videre hac de re unquam contigit præſtantiſſimum. Et eo quidem nomine dedit, ut ſi probaretur mihi, quem hactenus nemo Italorum non egregiè probat, novis cum formulis darem in Germania excudendum. Agnovi donantis humanitatem, mirumque in modum ardore incendebar legendi aliquid de Statuaria, quæ nullos adhuc, quantum quidem ipſe memini, ſcriptores invenit. Noſſe cupiebam avide quanta verborum dignitate vim ac poteſtatem artis exe-

quereretur maxime verò, quid nam commodi ipſa aut voluptatis cognitori adferret, quæ eſſet explicatio, quæ gratia. Dici autem vix poteſt, quanta animum meum admiratione impleverat, dum ſingulas artis viderem ſpecies tam appoſite, tam dico & ſcite, eleganterque pro varietate materiæ tractatas. Iures ad id artificii genus exercendum ſe vertiſſe totum, quando quod optimi cujusque artificis eſt, Affabrefactionem ex eo contendit omnem hic eſſe, quo ſingulæ inter ſe operis partes, ſibi quàm aptiſſime reſpondeant, nihilque omnino aut productum habeant, aut ſubductum magis, quàm ratio, quàm natura, quàm res denique ipſa expoſcat. Attingit pleraque minime plebi, ſed artis plena & ſepoſita, quæq; non niſi ab ingenioſiſſimis, quos natura ſcilicet ad hæc ipſa formavit, cognoſcantur. Phyſiognomiam, cujus quàm maximè peritum vult eſſe Statuarium non prætermiſit. Neque his contentus, laudes artis quoque, & artificum eorum, præſertim quos novit inſignes addit. Atq; omnia mehercle venuſte hæc & graviter, unde rem me facturum literatis quibusdam apud nos, non ingratam putavi, ſi Gaurici obſecutus conſilio, tam impenſe à multis laudatam diſputationem prælo demandarem, Adeoq; tuo illam ipſam etiam Iardane nomini renatam inſcriberem. Quem enim idoneum magis judicem & patronum dari huic, quàm te poſtulem? Qui non modo rerum harum, quas liber hic tractat, valde es ſtudioſus, verum alias tantū etiam ad fortunæ & ad ſumma ingenii ornamenta adjungis diligentiæ, quantum in tuo hoc ordine vix quiſquam alius. Nam & hiſtoria nunquam tibi cadit è manibus. Et philoſophiam ita amplexaris, ut dubium ſit, utrū diſcendo cognitione, aut augendo, quæ præcipit, virtute & moribus plus jam profeceris. Neq; verò illud etiam non magnopere in te laudandum venit, quod in his temporum anxietatibus & tædiis, pacem ac tranquillitatem mentis ſalutarium librorum lectione tuearis. Conſueveras id quoq; facere, dum eſſes adhuc Alberti Cardinalis & Archiepiſcopi Moguntini Principis noſtri, cum generis antiquitate, tum ſummis & heroicis animi dotibus illu-

ſtriſſi-

ſtriſſimi, cubicularius, miniſtrorumq; adeo omnium proximus & intimus, ubi perſæpe animadverti, qua aſſiduitate, non jam in unoquo dam liberalis doctrinæ genere, ſed multiplici, verſaberis. Qua gratia etiam & favore prudentiſſimus Princeps te complectebatur ob hoc, quòd videret, te, quicquid ocii ſuppeteret, conſumere in ſtudiis utilibus & amœni, non indulgere vanis & inanibus oblectamentis quemadmodum ſoliti tum fuerant tuæ conditionis juvenes quidam alii, qui dum potitarent, luderentque alea, tu animi cauſa luſtrabas Bibliothecam, quam nunquam absque honoris præfatione nominandus Princeps noſter locupletiſſimam inſtruxit. Vel etiam delaſſatum negotiis animum recreaturus ſpacioſam illam ingrediebaris Aulam, quam idem ille ornavit; tot quaſi ſpirantibus ſimulachrorum figmentis, Statuis, Automatis, Tortumatis, auro radiantibus Aulæis & periſtromatis. Inter quæ omnia partim ipſa novitate, partim magnificentia & raritate viſenda opera & ſpectacula, dum nobis tu, (qui non ſemel in penetralia te comitabamur) perite oſtenderes quid quaque in re excellens eſſet, quid naturale, quid pulchrum ac decens, quid item inſtruat ad componendos mores, quidve faciat ad paſcendos ſolum oculos, multorum etiam opificum tranſcendere judicium mihi videbare. Quare merito hunc in multa jam denuo propagatum exemplaria librum, Ioannes Iardane, accipies, non ut munus, tamen aliquod à me te putes accipere: Pomponii enim eſt, non meum, Sed ut tuam, quod dixi, ſententiam de eo feras. Bene vale, ac Pomponium ingenii nobilitate præcellentem hunc, tuo patrocinio apud noſtros defende. Moguntiæ octavo Idus Aprilis, Anno M.D, XLII.

POM-

M. ANTONIUS PLACIDUS LAURENTIO STROZÆ FLORENTINO S.

Cum ad noſtras manus perveniſſet, hic Pomponii Gaurici, de Sculptura non jam libellus, ſed qualem Domitius Piſo oportere eſſe ajebat, theſaurus, quod & ipſa Romanæ urbis inſtaurator Bernhardus Orizellarius ſocer tuus indicavit. Exiſtmavit non parvam apud omneis homines aliquando me gratiam promeriturum, ſi per me communis omnibus in publico locaretur. Atque ea diligentia, ut ne litera quidem aliter reponeretur, quam ejus ipſius manu mihi ſcripta conſtaret. Verum enim vero, cum ille de me peculiarem ſibi patronum aliquē expoſceret, cujus tutela in vulgum illæſus prodiret, Patronum ego ei te dedi, ſcilicet quem maxime is optare videbatur. Uti Regia domo cæteros in toto terrarum orbe mortales antecellentem. Ita & cæteros in hac tua florentiſſima urbe juvenes & morum & ingenii nobilitate præſtantem. Nam quid rogo potuit fieri convenientius? quam elegantiſſimus libellus juveni dicaretur elegantiſſimo quā nova ars ipſis addita liberalibus octava, novam adiret domū, & quæ quaſi octavum haberetur in mundo miraculum decoratam ſtatuis, decoratam & picturis. Tu igitur munus hoc noſtrum patrocinio tuo complectere, & quod te facturum ſcio, ne de tuis, ne de Philippi fratris tui optimarum literarum ſtudioſiſſimi, manibus unquam temere cadat. Nam præterquam quod hæc ſæpius legendo. Latinam lingnam, quod ego in me expertus ſum, efficietis exornatiorem, Et veſtram pulchritudinem relegetis, & vehementius multo veſtri Palatii ornamenta diligetis.

Vale.

POMPONII GAURICI NEAPOLITANI DE SCULPTURA AD DIVUM HERCULEM FERRARIÆ Principem.

CVM ſæpe mecum Princeps invictiſſ. per egregias laudes tuas animo conſiderarem atque ad claritis rerum tuarum ſplendorem, nominis quoque rationem accommodatam eſſe intelligerem Et Platonis noſtri Cratylum deamavi, & te unum ex omnibus cognovi, quem vere noſtris temporibus Heroa vocare poſſimus & in quem divinos conferre honores unà certatim omnes debeamus Etenim ſi cum comparatione cauſam extenderimus; multo id quidem rationabilius nos quam veteres olim feciſſe dijudicabimur: Nam quis erit uſque adeò rerum omnium imprudens ac ſtolidus; qui fateri audeat; non hunc Herculem Hercule tanto maiorem, quanto animam corpore excellentiorem? niſi forte vipereos angueis elidere; feras quas ipſi nos interdum venatu perſequimur apros, cervos, leones vincere; equos edomare, obſcænis ſubinde libidinibus emancipati. Tantum non quinquaginta; ut feſtive Græcus ait; mulierculis admiſceri; ac poſtremo etiam in furorem adigi; præſtabilius cuidam videri poterit, quam civitates conſtituere, urbes amplificare, populos regere; virtutes complexari; libidinem, iracundiam, ſuperbiam, avaritiam frenare, ac nullis omnino denique vitiis obnoxium eſſe. Hoc erat Herculem agere, hoc erat Iove naſci; & jam tandem cœlum mereri. Quocirca factum eſt dive ac ſancte Hercules; ut non minori ego te veneratione ſemper habuerim; quam priſci illi Iovis filium. Quod ipſum tibi ſignificare cum voluiſſem, nihil mihi quidem venire in mentem potuit, quod dignius putarem, ut ad te mitteretur, quam hic de Sculptura

ptura libellus, tum quòd nulli ante hoc tempus inventi ſunt, qui de ea re perſcribere potuerint. Tum etiam quòd nihil ea arte viſum nobilius, atque ad hanc immortalitatem tuam accommodatius. Cogitabam igitur perpetua dictione Sculptoriam tibi omnem artem explicare, ſed quo minus id ita fecerim, caſus quidem ipſe impedimento fuit. Nam cum ſuperioribus diebus, proxima æſtate Patavii eſſem, divertiſſetque apud me Raphael Regius, Græce & Latine Rhetor exercitatiſs. poſt multorum ſalutationes, ubi in varios, quod fieri inter familiares aſſolet, ſermones exivimus; libuit Ciceronianum illud declamandi genus, multis jam ſeculis intermiſſum, pauliſper retractare. Certis quibusdam horis, quibus ille ab negotiis, Ego à philoſophiæ ſtudiis vacare ſoliti eramus. Quodam vero die, cum ἀγαλματουργίῳ, id enim domeſticæ officinæ nomen, me conveniſſet, ibique neſcio quas expreſſas ære ac marmore effigies contemplatus eſſet, de Sculptura mox loqui accepimus. Qui ſermo, quoniam varius ac multiplex fuit, ſperavi operæ precium fore, ſi à me tibi recenſeretur. Ille igitur, nihil te inquit, uno mirius. Aſt ego putabam te tantummodo literis operam dare, nunc minimum video tempus id eſſe, quod ſtudiis impertitur. Equidem ſi quid erit alibi impendendum, laudo heic potius conſumas, nimirum ars eſt. & inter cæteras nobilis, & libero, mihi ut videtur, homine digna. Ego vero tum inquam, uſque adeo nobiliſſimam digniſſimamque Regi ſemper hanc artem exiſtimavi; ut ne ab liberalibus ipſis diſciplinis ſeparari poſſe crediderim. Quid? Ergò inquit ille ὄγδοον σοφόν. An non ſatis viſæ tibi ſunt ſorores ſeptem, niſi & octavam adoptaveris? Non ita, tum ego inquam, verum ſi, poſtquam in hunc ſermonem devenimus, quanta ſit huius dignitas artis, conſiderare paululum libuerit. Ingenuiſſima certe vel ex hoc ipſo patebit, quòd apud omneis omnium gentium ac ſeculorum populos, tanta ei ſemper habita fuerit, ut nihilo plus maiore apud eos admiratione, qui-

vis

vis optimi Scriptores fuiſſe, inveniatur, quàm optimi Sculptores. Nam quid, rogo, Praxitelia illa quam Gnydiis fecit. Venere decantatius? Quid Phidiaca illa, quam Athenis in arce locavit Minerva, & Olympio Iove dignacius? Quid Lyndiis, Sicyoniſque coloſſis, Apellæiisq; tabulis, in toto iam terrarum orbe, ut nunc loquuntur, famigeratius? Illi quidem agunt verbis, at verò hi rebus: illi narrant, hi verò exprimunt, explicant. Illi faſtidioſiſſimos aurium ſenſus non ſemper trahunt. At vero hi & oculis ſatisfaciunt, ac tanquam pulcherrimo ſpectaculo captos omneis homines tenent. Equidem ipſe ſic exiſtimo, tanta inter ſeſe, & ſimilitudine & propinquitate coniunctos, ut ſejungi ſe nullo modo patiantur. Et quid nos præterea ſeparabimus eos, ſcilicet qui nec ipſo nomine diſcerni poſſunt? Redeant age paululum priſca Demoſthenis ſecula, cum illi *γραφέας* diceret. quos? Scriptores ne an pictores potius ſculptoreſve intelligemus? Cum rurſus *ἀγαθάρχου γραφὴν* nunquid? Agatharchi ſcripturam potius, quam picturam Agatharchi? *Γράφειν* quidem verbum commune hiſce omnibus eſſe & antiquiſſima Ægyptiorum ratio docet Pingere ac ſculpere eos oportebat, cum quid vel ſignificare, vel monumentis demandare volebant. Et apud nos Poeta ipſe noſter comprobat, qui Dædali cælaturam perlegiſſe Aeneam facit. Alii aliter: Ego vero ita ſentio, eam eſſe adjectam utreiſque neceſſitudinem, ut vix ſine alteris alteri conſtare ſatis poſſint. Quam rem, ſi paulo diligentius perſcrutari libuerit, vel in primis ipſa nobis natura ſignificare videtur, quæ nos ſemper, cum quid *ἐνεργητικώτερον* volumus, impellit cogitq; ad eam ipſam rem deſcribendam. Tale quid erit è Trojano bello revertentis, *Hac ibat Simois, qua eſt Sygeia tellus, Hic ſteterat Priami regia celſa ſenis*. Ac rurſus apud eundē eloquens vir ille, *Heic induit Troia eſt, muros in littore fecit, Heic tibi ſit Simois hac mea caſtra puta*. Nam quorſum hæc? niſi ut intelligatur, parum recte, humana eos ratione disjungi, quos natura tantopere conjunctos eſſe vo-

ſe voluerit, ac quondam, ut diximus, neceſſitudinis vinculo fecerit eſſe cognatos. Quin etiam viros eſſe nunquam eos cenſuerim, quos Sculptoria hæc ars non oblectarit. Nam cum ex animo & corpore conſtemus omnes, ſi qua modo ſpes eſt immortalitatis, ac non partim vivere, partim & emori optamus. Quid rogo ad utriuſque memoriam conſervandam, hac arte convenientius? Quid & in hominum vita præſtabilius, poſtquam ad aliquid peragendum nati omnes ſumus, quam & diſciplinis animum, & corpus huiuſcemodi præclaris artibus exerceri? Quando toga nos, & laurea nos, jam pridem deſeruerunt. Equidem ſic ego vitam à puero inſtitui meam, ut nulla, quantum in me erit, eius nunquam pars ſit ocio deperitura. Atque id temporis quod vel teſſellis ludendo, vel urbem totam pervagando conteritur ab aliis adoleſcentibus, decrevi ad hæc ego ſculpendi munera transferre, quæ mihi cæteris aliis artibus honeſtiora videntur, & his noſtris (ni fallor) ſtudiis accommodatiora. Nam quid rogo artem attracturo mihi aliquam, poterit honeſtius eſſe, ea illa, quam & Socrates, & ipſi etiam cum Socrate noſtri Imperatores, non approbarunt modo, verum etjam diligentiſſime perexercuerunt? Nec vero cenſenda hæc Regi, qua cæteræ iſtæ Sallulariolæ, ut ſic loquar, artulæ, ſed qua potius deorumque hominumque, ac totius naturæ ſapientiſſima imitatrix, quam qui non amat, quam qui non complectitur, ut Philoſtrati verbis utar, veritatem non amat, ſapientiam, quantacunque in Poetas cadere ſolet, omnem propullat, ipſamque ab ſe rejicit Symmetriam, ſine quá nullum quidem dictum aut factum conſtare unquam poteſt. Hæc ego cum dixiſſem, valde inquit Regius, inſtitutum hoc tuum probo, tibique gratulor, nimirum ad ſexcentos annos dicere primus Sculpturam cum literis coniunxiſſe. Sed perge; Valde quidem iſtæc me tua delectant, & iam dudum artem ipſam vehementius admiror. Quod ſi mea hoc ætas pateretur, profectò ei me totum dederem, longe enim inde mihi melius ſperarem fore, quam ex Cicerone ac Quintiliano. Age igitur

igitur Statuariam mihi amabo omnem ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλιος explica, ut cum Venetias poſtridie rediero, habeam quæ Pyrgoteli reſpondere poſſim promptius. Hic cum ſubridere me animadvertiſſet Regius. Quid inquit, rides? Rideo inquam ὑπὸ βαρβαρικὸν τρόπον, uti iſtis videtur, te Venetias pronunciaſſe. Aſt cave, ne dum Græcitatem in omnibus ſectandam putes, parum etiam Latinus videare noſtris Epyrotis. Tum ille; antiquum eſt inquit T. literam ſuo ipſius ſono proferri, ſed perge. ſatis quidem de hac re diſputatum heri à nobis fuit. Vix hæc dixeramus, ecce tibi pulsatæ concrepuerunt fores, Nunciatum eſt, veniſſe Nicolaum Leonum, virum ſine controverſia doctiſs. ſimul etiam Statuariæ juxtaque noſtri amantiſsimum. Peripateticæ is Scholæ magiſter. Nec tamen ab Academia noſtra diſſentiens. Græcè philoſophiam eam, quæ eſt de rerum natura, edocebat tanta omnium mortalium exiſtimatione, ut cum quolibet Græcorum Philoſophorum comparandus meritò videtur. Poſtquam igitur ei repente occurſum à me eſt. Oportunè inquam Magiſter, nam ad quod veneris ſcio, Putoq; id me tibi jam perfeciſſe. LEO. Belliſſime, ſed qui ſermones erant, cum ego adveniſſem, veſtri. De Sculptura ego inquam loquebamur. LEO, Pergite, nihil equidem mihi poterit eſſe jucundius, quam de hac ipſa re vos differentes audire. REG. Id ita hodie eveniſſe vehementer gaudeo. Nam & ego in partem beneficii liberior accedam, & tu tibi ſemel duos perſtringes. Hoc autem qui pernegare audeas, Nunquid ego tum inquam, Regi jam dudum commutaſti animum, & velis forſitan Rhetorica illa tua derelinquere, atque ad Sculptoriam pertranſire? Ille autem, Negabis igitur tu occaſionem ſequendam, ac ſi quod forte bonum acciderit, minime id captari oportere? At vero, ſi ita Ego inquam perſuaſum habes mi Regi, ab aliquo iſtorum, qui exercitent vendit entque, exquirenda tibi artis præcepta ſunt non à me, qui nullum unquam magiſtrum audierim, qui relaxare animos in ea ſim ſolitus, ac non defatigare. Quomodo igitur, inquit ille, tantum

 tum

Digitized by Google

tum in hac arte profectum es conſecutus, nullo doctore? Quod ſi tute tibimet πέμπτος fueris, atque αὐτοδίδακτος, quemadmodum: id ſcire cupio. Ego vero tum inquam, nihil tam arduum, tamque admirabile in humanis rebus eſſe exiſtimo, quod hominum non poſſit induſtria confici. Illud idem huic mihi uſuvenit Leonice, quod in cunctis evenire artibus ſcripſit Ariſtoteles tuus, experientia ut adjutus ad id ſola fuerim. Præclare quidem Polus hanc artis in experientiam fortuiti eventus, dixit eſſe magiſtram. LEON. Agnoſco jam verba Græca, ſcilicet inquam meo auſpicatu, meo & ductu, ita enim in arcanis cuſtoditur ars, at non intimi modo ac familiares, ſed ne germani quidem fratres, intro admittantur. REG. Sic ſanè ſe res habeat, aggredere tu eam, & qualem ipſe tibi confeceris explica. Neque enim te iſtorum eſſe ſimi em putamus, qui ſibi ſolis ſe natos exiſtimant, invidentque bona cæteris. Ego vero inquam lubentiſſime, niſi quid fortaſſe Leonicus. LEO. Iſtuc ipſum. quei poſtquam conſedere, ita ego exorſus ſum. Et ſi hæc mihi potius è vobis intelligenda eſſent, non dubitabo tamen, quoniam ſic vos velle video, potius quodcunque ineptitudinis obire periculum quam ullius ingratitudinis accuſare. Equidem nihil vobis placere nunc ambigam. Liberius vobiſcum agam, agam & familiariter. Ne autem ab nemore Pelio repetamus, ſatis quidem conſtare debet hoc omnibus, Sculptoriam artem, ſicut & cæteras, variis ac diverſis naturæ principiis originem habuiſſe. Nam ſive caſu aliquo, ſive ſolertia cœperint homines, certa truncisve aut lapidibus, ex umbra ſimilitudines imitando, naturam ipſam æmulari, diſquiſitione haud opus eſt, dum natura artificioque profecta ac perfecta omnia intelligantur. Statuarium quidem uſum priſcis omnibus ſeculis fuiſſe, tum Græcorum, tum etiam Barbarorum hiſtoriis manifeſtiſſimum. Earum autem figendarum rationem hinc plerique natam arbitrantur, ut ſcilicet eorum, qui præclarum aliquod facinus peregiſſent, aut in vita quid utile adinveniſſent, memoria perduraret. Cæterique ad eos æmulandos

dos eiusdem honoris; quo magis dari nihil poſſe videbatur, ſpe raperentur. Quæ cauſa Ciceroni fuit, ut Octavio Lepidoque ſtatuas in foro decerneret: nonnulli vero ex mortuorum, aut eorum qui abfuturi erant deſideriis, ut pleraque omnia apud Ægyptios id primum cœpiſſe tradiderunt, utcunque ſive virtus, ſive amor in cauſa fuerit, ſive potius utrumque. Certe nihil ab homine maius excogitari potuit adverſus mortalitatem ſuam, & adverſus invidiam Deorum. Atqui quod egregiam civium virtutem ſignificare poteſt, tantus Romæ Statuarum, & Privatarum & Publicarum numerus, ut non minor fictus quàm verus populus fuiſſe tradatur. Princeps ipſi longo ordine ſuorum imagines, tanquam inſigne nobilitatis unicum, Pompa & Atriis præferebant. Docti vero, atque eruditi, non minus & ipſi Statuis ſigniſque refertas Bibliothecas ſuas eſſe ſtudebant, quàm libris. Mihi pol quidem Cicero ipſe videtur non tam Verrem accuſare, quàm præclaram illam tot egregiorum artificum & ſignorum rapinam invidere. Sed nunquid priusquam de re ipſa dicere incipiamus, qualem velimus eſſe Sculptorem, breviter ac ſummatim recenſebimus! LEO. Vt libet. REG. Perge igitur, ac ſculptoris tui qualem velis imaginem nobis effinge. Tum ego ſic, Primum quidem, ut ab ſummo capite incipiamus, nam ſupremo humili ne quis ortus loco recte agat, modo ille traditam dignitatem tueri ſtudeat, hic partam adipiſci, minime laborarim. Omnibus enim artibus quantum fieri poterit, inſtructum, ac planè literatum cuperem, qui ſcilicet quàm plurimarum rerum, & fabularum & hiſtoriarum notitiam habeat, Laudis deinde ac gloriæ ſtudioſiſſimum. Nihil enim video, quid poſſit eruditio ſine laudum cupiditate, Laudum ipſa cupiditas ſine eruditione, ita alterum alterius præſidio ſemper innititur. Liberalem præterea ad minime ſordidum, qualem ſuperioribus annis Donatellum Florentinum fuiſſe accepimus. Fertur enim ab iis, qui eum noverunt, pecuniolam omnem in Ciſtella ſemper habuiſ-

ſe, ita ex officinæ tigno ſuſpenſam, ut quando vellet, & quantam quiſque vellet accipere, atque uti frui ſuo iure potuiſſet. Præclarum facinus, atque ipſo Donatello dignum. Prudentem etiam minimeque ineptum, qui ſcilicet certam quandam in omnibus rationem eſſe intelligat. Nam cum omnes verbi gratia Statuæ, pedeſtres fiant aut equeſtres, aut ſtantes, aut ſedentes, aut incumbentes, publicis in locis aut privatis, togatorum hominum aut laureatorum erit diligens in ſingulis adhibenda ratio, qui ornatus quidve rem quamque deceat. Etenim accommodanda ſunt omnia ad perſonarum, locorum, temporum, ac rei naturam. Nam quod in Græcorum proverbio eſt, non omnia eodem modo omnibus, cum in eiſdem plerunque rebus diverſiſſima eſſe ratio ſoleat. Alia enim in C. verbi gratia, Cæſare Imperatore, alia in conſ. alia in eodem ipſo dictatore convenient. Nec Herculem ipſum ſemper eadem decebunt, vel cum anthæo luctantem, vel cœlum humeris ſuſtinentem, vel deianiræ amplexus petentem, vel Hylam quæritantem. Nam veluti hæc fieri eodem uno tempore nō potuerunt, ita nec ſemel eidem poterunt convenire. Non tamen quin ſingulæ interdum ſtatuæ effici non poſſint, ita variis inſignibus diſtinctæ, ut pleraque ſemel intelligantur. S. Scipio ante ætatem Conſ. cum Imperio Carthaginem miſſus. Hasdrubalem prælio ſuperavit, Carthaginem vicit, devicta Carthagine triumphavit. Pacem P. R. attulit. P. Scipionis Statuam ita effingemus, ut & juvenis & Conſ. & Imperat. & Bellator, & Victor, & Triumphator, atque etiam pacificator dignoſci manifeſtiſſime valeat, cuiuſmodi fuiſſe Domitiani Statuam ex Papinij ſylva contemplamur, & Paridem ab illo factum, Paſtorem, Iudicem & amatorem. Antiquarium quoque qui ſciat, cur verbi gratia Mars apud Romanos duplex, Gradivus & Quirinus, Alter in campo olim extra alter, in foro intra urbem colebatur. Cur & Venus apud Lacedæmonios armata, apud Archades nigra, apud Cyprios barbara virili Sceptro, muliebrique ornatu. Cur in Ægyra pone fortunam Amalthiæ cornu

præſe-

præferentem Alatus amor ac mille eiuſmodi, quorum omnium cauſas Sculptor tenere debebit, ut cum quæratur, quid ſibi velit, ille in Theſſalia tres oculos habens Iupiter: Reſpondeat ſic: Fertur ad ſignum Laomedontis fuiſſe mox & Priami regis in medio Aulæ ſub divo ſacratum, Quod & noſter Maro innuit, Ædibus in mediis nudoque ſub ætheris axe ingens ara fuit ad hoc ipſum cum à Græcis Troia caperetur, cum Hecuba uxore, ac natis fruſtra confugerat. Nam à Pyrrho interfectus illic tamen eſt, mox deinde ad ſignum à Stheleno Capanei Lariſſam translatum. Quod autem quiſquis ille fuerit artifex tertium in fronte oculum fecerit, puto ob hanc cauſam, ut triplicem Iovis poteſtatem ſignificaret, duobus terram & mare altero cœlum ſpectat. Itidem rogatus: quid faciant in Lyſimachi regis fronte Cornua. Quid in C. Cæſaris vertice ſtella, In M. Bruti pileolus, ac duo pugiunculi, Rationem reddens dicat, illum de Alexandri ſacrificio, ſolutis vinculis elapſum taurum ambabus manibus comprehenſum tenuiſſe. In alterius cæde Cometam apparuiſſe. In huius autem præclaro facinore Pileatam plebem, libertatis enim ſignum pileus, per urbem excurſitaſſe, viſamque Bruti & Caſſii Pugionibus libertatem reſtitutam fuiſſe. Sed enim cum Equeſtres potiſſimum ponantur Statuæ, ſi modo ruſticano Equitatu Equitem deformare noluerit, Nonne optimum inſeſſorum eum eſſe oportebit? aut ſaltem equitandi rationem ipſam tenere? Ea autem quando vix eſt & noſtris militibus cognita duplex. Vtinam hæc mihi contigiſſet, interpretari potius quam edocere, Nam Salmonis olim nihil, & ſi qua à Polluce tradita præcepta ſunt ad rem noſtram nihil. Altera quidem, qua levites vehimur, cuius ratio & cæteris qui equo vehuntur communis. Altera qua ſcutati in prœlium ducimur. In illa aſſidentis ſpecie eſt, in hac veró aſtantis, Curvabuntur illic poplites, hic intendentur, Pedes illic planam habebunt firmitudinem, hic digitorum extremitatem deflexam, qualis eſſe ſolet contra innitentium, ad equi aures directam, ne ſtimuli ſemper

ılibus admoveantur. Quod quidem facilius fiet, ſi illic ad equitis ſeſquicubitum, heic ad bicubitum protenſis ſtationibus offirmati pede fuerint. Illic molliter ſupina cervice pectus oſtentatur: Hic fortiter declinato vertice ſiniſter humerus præfertur. Illic levem interdum virgam habere dextra ſolet, Hic haſtam, enſem, aut clavam geſtare, lævaque regendis nunquam ceſſabit habentis. Nam qua moderandus ſit arte: equus, cum jaculatur, quid cum punctim cæſimve feritur obſervandum, ut ſit Clogmo ad curſum ſonipes excitandus. Interdum & Poppiſmo inhibendus, paulo remotiora, Nec plus id doctrina quàm exercitatione comparabitur. Nos verò ad noſtrum Sculptorem, ſcilicet quam maxime ἐυφαντασίωτος eſſe debebit, qui videlicet dolentis, ridentis, ægrotantis, morientis, periclitantis, & eiuſmodi infinitas animo ſpecies imagınetur, quod etiam Poetis ipſis & Oratoribus quàm maxime neceſſarium. Nec tamen niſi quatenus ipſa rei natura patietur, ne velut ægri ſomnia vanæ fingantur ſpecies, dolentis illud, Excuſſi manibus radii revolutaque penſa, Morientis hoc, Sternitur infœlix alieno vulnere cœlumque aſpicit, & dulces moriens reminiſcitur Argos. Vt reliqua omittamus, quorum exemplis refertiſſimus eſt idem Poeta. Quid? Nonne ipſos ante oculos veſtros habere videmini, Conſternatam audita morte filii mulierem, atque ipſam peregrini hominis moribundi mentem? Quid verò *& illud? Pulchroſq; per artus It cruor, inque humeros cervix collapſa decumbit.* Item, *atq; illi in partibus æquis huc caput illuc atque humero ex utroq; pependit, Corruit in vulnus gemitum ſuper arma dedere, Sternitur infœlix Acron & calcibus atram Tundit humum, expirans.* Ac mille eiuſmodi quæ apud hunc Poetam invenias. Præterea & καταληπτικὸς, hoc eſt, qui omnium quas exprimere voluerit rerum conceptas animo ſpecies contineat, reddatque. Sed nunquid rerum omnium concipiendæ Sculptoris animo ſpecies: Plane omnium, ſed ut Philoſopho rerum cunctarum cognitio datur, ut hominem, ſeque

que cognaſcat, Medico ſuccorum vires, ut hominem ſanet, Civili legum atque actionum ſcientia, ut hominem in officio contineat: Ita Sculptori rerum omnium ſpecies comprehendendæ, ut hominem ponat, quo tanquam propoſitum tota eius & mens, & manus dirigenda, quanquam Satyriſcis, hydris, chimæris, monſtris denique, quæ nuſquam unquam viderint, fingendis ita præoccupantur, ut nihil præterea reliquum eſſe videatur. Dii Deæque omnes neminem unum eſſe, qui quo ſibi proficiſcendum ſit videat, qui ad finem reſpiciat. Supreme parens Iupiter, ita ne nos miſeros mortales in Cebetis tabulam relegaſſe, ut qui ſanus inveniatur ſit nemo, ut qui ab Apate ebriacus factus huc illuc non rapiatur ſit nemo. Et tamen ſibi quiſque ſapimus omnes. Nec vero ſolum noſtri Sculptores, quibus jam ob ignaviam ignoſcendum, ſpumantem ab illa pateram hauſêre. Verum & iſti, quos tu feſtive gregarios appellare ſoles, Philoſophi tui Leonice, ita ſeſe madidos proluêre, ut nulli mortalium deerrent magis. Nam cum omnia ἠθὶ τὸ τέλος dicant, illum tamen quem ſequamur, ipſi finem non vident, ſed eſto jam hoc noſtrum in parergis inſectandis parergon, nos ad Sculptorem noſtrum revertamur. Abeſſe quidem ab eo omnis debet κολακεία, hoc eſt, ne quid formæ ſupra veritatem adjiciatur. Quæ cum cæteris in rebus improbe fiat, tum vero in Sculptura improbiſſime, ut quæ non unum ſemel eblandiens fallat, ſed fruſtretur perpetuo cunctos. Ad ſummam, niſi quis præter dexteritatem ingenioſiſſimus ſit, ad Sculpturam venire neminem permittamus. Nihil autem, ut ſæpius eodem revolvamur, ſine literis, ſine eruditione, Literas vero atque eruditionem cum dicimus, illarum potiſſimum diſciplinarum cognitionem intelligi volumus, quæ à Græcis μαθήματα dicuntur, Arithmeticam, Muſicen, & Geometriam ſine queis perfecti quidem eſſe nihil poteſt. Non tamen qui prorſus ego inficias ire audeam non inveniri, atque extare quam plurimos, qui & ſi illiterati, excellenter tamen multa. Neq; enim idcirco quenquam vituperamus, horta-

hortamur potius omnes, commonefacimus omnes, id quod certiſſimum, id quod & optimum ſit ſequantur. Novi equidem plures, quibus ſi qua ſupra adceſſiſſet doctrina, haberemus ſanè nunc quos cum antiquioribus ipſis comparare poſſemus, ita ad eam, de qua nunc agitur, rem, aptiſſimi ſunt viſi. Neque verò ferenda hoc loco nonnullorum ignavia, qui cum in hunc ſermonem mecum incidiſſent, non veriti ſunt dicere, conferre quidem ſi adſint, ſed non omnino neceſſarias Sculptori literas. Satis ei eſſe, ut ajunt, artificium, & quatenus licebit naturam ſequi. Rectè id quidem, ſed ubi rogo iſtud invenietur artificium? Nam quotidie in templis, in porticibus, in plateis in foro ſtupeſcentes aſtare, in privatis cerdonum ædibus verſari. Refertas omnibus ſignis cellulas habere, gypſo plenas arcas cuſtodire, mirari rurſus ſpectare, inhiare, quod belli apparuerit imitari, in veſtrum opus transferre. Dicemus id eſſe artificium? Dicemus id eſſe naturam ſequi? Atque id quidem non multo ſecius eſt quam ſi quis Poeta aut Orator foris futurus, hinc atque inde de Virgilio Ciceroneque verba ſuffuretur, ignarus quoque quid tum agat. Sed non poſſum equidem non mirari, cur tamen ipſi ſua ratione nequeant, quod olim Phidias, Polycletus, Lypſius, Chares, quodque nuper Donatellus. Nempe quia quibus illi excellebant, doctrina omni & eruditione carent, quia & Donatelli abacum non habent. Scitum quidem eſt, quod fertur de Donatelli abaco. Is cum rogaretur à M. Balbo nobili viro, inſpiciendi ſui abaci copiam faceret. Reſpondit, poſtridie mane domum ad ſe veniret, idque ſe quàm lubentiſſime facturum. Ille ubi venit, prandioque ſuſcepturus eſt, præter hunc quem hic vides, inquit Donatellus, nullus eſt mihi Balbe alius abacus, niſi quem ſoli mihi contueri licet, quem nullis impedimentis, nulla ſarcina mecum ipſe ſemper porto. Si tamen videre quid cupias, afferte huc Puſiones cum ſtylo papyrum, Illicet deprompturam abaco quancunque hiſtoriam dimirabere, ſive Palliatos ſive Togatos, ſive & Nudos ſpectare libuerit. Sed prorſus jam valeant, qui non

cenſent

cenſeat oportere Sculptores literatos, hoc eſt ingenioſos eſſe: Etenim cum nihil plane quicquam effici poſſit. quod notione prius atque idea cognitum non fuerit. Quo me melius feram, ſi quis à me Coloſſus effabricaretur, quàm ad Vergilii Polyphemum illum quem mecum ipſe vehementer mirari ſoleo, Monſtrum, horrendum, informe, ingens. aut ad Homeri hunc:

Καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον ὐδὲ ἐώκει
Ἀνδρίγεσι τὸ φάγω ἀλλὰ ῥίω ὑλήεντι
Ὑψηλῶν ὀρέων ὅτε φαίνεται οἶν ἀπύλλων.

Amabo vos, nunquid vivaciorem intelligitis. ipſum Donatelli Equum, quo nihil quidem perfectius eſſe volunt? An hunc qui conterranei mei Poëtæ verſibus ſic exprimitur?

At Sonipes habituſque animoſque imitatus equeſtres,
Acrius attollit vultus, curſumque minatur,
Cui rigidis ſtant colla jubis, vivitque per annos
Impetus, & tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent, vacuæ pro ceſpite terræ
Aenea captivi crinem tegit ungula Rheni.

Age ſi quempiam fabricari equum velletis, propoſitis hiſce duobus tanquam modulis, Vtrum potis imitandum Pomponio juberetis? ſcilicet videbunt plus iſti, quàm Deus ille Statuariorum Phidias, qui quum Olympicum Iovem perfeciſſet, faſſus eſt, ſe non alio illic magiſtro uſum quàm his Homeri verſibus.

Ἡ κὴ κυανέησιν ἐπόφρυσι νεῦσε κρονίων
Αμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτ☉
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτιο μέγαν δὲ λέλιξεν Ὄλυμπον.

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum; quid maius vel dici, vel intelligi potuit? Nonne ipſum prope Iovis imperium Majeſtatemque verbis ipſis effinxiſſe videtur? Habetis igitur, qualis eſſe debeat is, qui optimi Sculptoris nomen ſit conſecuturus, non quidem Platonis noſtri civitatem, aut Ciceronis Oratorem, ſed qui facillime & inveniri & extare poſſit. Si verò haud ſatis probabiliter à me dictum eſſe videbitur, expecto quid & vos ſentiatis.

Digitized by Google

tis. Nihil etenim mihi certius videri poterit, quam quod vobis placuiſſe cognovero. REG. Recte mihi quidem omnia: Et profecto ſimul tantum dignitatis atque auctoritatis adjeciſti, ut quæ antea diligere videbar, nunc deamem. Sanè quidem ſic res ſe habet, & tecum jam ſentio, non modo Sculpturam ſine litteris, ſed ne litteras quidem ſine Sculptura conſiſtere poſſe. Atque ut neceſſariam Oratori Iuris Civilis ſcientiam Fabius, ita & ego cæteris ſcriptoribus neceſſariam γραφικὴν exiſtimabo. Sed amabo te inquit, quandoquidem multum ocii nobis hodie datur, atque huius novæ artis avidi facti ſumus. Sequere, ſatis quidem & laudata à te Sculptura eſt, & optimum Sculptor effinxiſti, qualem te eſſe & verbis, ut inquiunt, & rebus ſignificaſti. Aggredere igitur & reliqua, ut cum artem ipſam demonſtraveris, nihil planè huic ſermoni noſtro defuiſſe videatur. Tum ego, libenter inquam, ac poſtquam ultro non invitati ad prandium noſtrum veniſtis, faciam qualitercunque, ut nunquam hodie à me, niſi ad plenum exatiati receſſeritis. Itaque tum id illis expectantibus, jamque ad audiendum apparatioribus, cœpi ego ſic. Fieri quidem Statuas ex diverſa, uti & nunc materia, ſemper conſueviſſe, notiſſimum. Ex ligno: *Gens primum truncis ac duro robore nata.* Ex Ebore, ex Argilla; ex Gypſo; ex Lapidibus; & ex metallis. Qui Ligno Eboreve Statuas cōficient, Delectores vocentur. Qui Argilla. Græco vocabulo πλάσαι, à nobis Fictores nominabuntur. Qui Gypſo, ſi placeat γυψωχόι qui Lapidibus, quos video à quibusdam λιθοξόους appellari, Quoniam præcipuum ac peculiare magis marmor, Marmorarii, Itemque à Scalpendo Scalptores, qui Metallis γλύπται à nobis Sculptores. Excuſſores enim ærarios quos Græci χαλκέας vocant, eos dicemus, quicunque vaſa aut quid tale fabricantur, Statuariorum vero appellatione, quos ἀγαλματοποιοὺς illi appellant; generaliter omnes continebuntur, qui quovis pacto Statuas effingent: Statuaria igitur omnis in quinque diſtincta ſpecies eſt. Cū Ligno Eboreve tractabitur, ab abſcindendo τομικὴ dicetur.

Cum

Cum Argilla, quoniam ſingulorum eſt, πλαστικὴ nominabitur. Cum Gypſo, quod eo typos imitamur, παραδειγματικὴν nos Exemplariam appellare poterimus. Cum Lapidibus, ubi ſcalpello utimur, à percuſſione κολαπτικὴν, ſive Sculpturam. Cum vero Metallis γλυφικὴν, hoc eſt Sculpturam. Cuius quidem ratio duplex, Nam aut cera fabricantur, & à deducendo ἀγωγικὴν. Aut informantur, & à fundendo χωνευτικὴν enuncupabimus. Hæ autem ita inter ſeſe omnes junctæ connexæque ſunt, ut cunctas noviſſe videri poterit, qui unam earum aliquam noverit. Sola enim circa quam verſantur materia differunt, arte vero ipſa atque intentione conveniunt. Ex quibus quoniam γλυφικὴ uti ſubiecta materia, ita & artificio multiplicior eſt, eam expediamus. Ac primum περὶ ἀγωγικῆς. Neque vero expectetis à me, ut dicam quo in cera, quove in creta ſit temperamento utendum, aut quam in omnibus diligentiā adhibendam. Non enim nunc τὰ πρὸς τὴν πρακτικήν, Cum voletis autem ego vos ad officinam vocabo. Cera tamen ad id quod volumus medicabitur, quam commodiſſimè πισσάσφαλτῳ, quam vulgo alii ex vocabulo Græcam, alii ex loco Hiſpaniam Picem vocant, ſi prius oleo aut pauculum ſevo colliquata fuerit, quarta portione. Medicabitur & cæteris Reſinis, præcipuè Terebinti, Piceæ, ac Lentiſci. Nonnulli eam quæ deraditur è navibus Picem probant, & qua ferrum vernicatur. Sed hoc non niſi in iis, quas manere voluerimus typos. Terebintina autem. Piceque & Armenio rectius, uſos eo plurimum in ſignis veteres animadverti. Quod ſi durities expetatur, in Sigillis, Cera Punica ubi delicuit, ceruſſæ pulviſculum bibat, fermè ad æquale pondus. Ea ſic & niveum candorem æmulabitur, & marmoreum nitorem præſtabit, ſed hoc non erat propoſitum. Ἀγωγικὴ igitur, quam nos Ductoriam vocemus, duabus hiſce conſumitur rebus, γραφικῆ & ψυχικῆ, Graphicen vero, quam noſtri in ſcriptore deſcriptionem, in Pictore & Sculptore deſignationem vocaverunt. nam Lineationem quæ γραμμικὴ dicitur, Architecto damus, uſque adeò neceſſa-

riam

riam Sculptori judicavit Donatellus. Sic enim accepimus; ut plerunque diſcipulis dicere ſolitus fuerit; uno ſe verbo Sculptoriam artem eis omnibus traditurum, cum dicebat; Deſignare, &c. Et profecto id eſt totius Sculpturæ caput ac fundamentum. Ea vero duabus etiam hiſce rebus maxime conſtat, *συμμετρίᾳ* quæ nondum ſibi Romanum nomen invenit; niſi fortaſſe Latinam linguam augentes, ut Cicero ait, commenſurationem dixerint. Et ὀπτικῇ quam perſpectivam appellant. De Symmetria igitur nunc pauca dicamus Qua in re illud à tua philoſophia non alienum Leonice; conſiderandum; hominem ipſum quem præcipuè dimetiendum ſuſcepimus; materia conſtare & forma. Formam autem hic nunc eam intelligemus faciem; qua hunc ab illo diſcernimus. Materiam verò corpus ipſum. Corpus autem omne in treis dimenſiones partiri; in longitudinem, amplitudinem, profunditatemque. Formam verò ipſam lineamentis comprehendi. Quare de corporis Symmetria primum; mox de lineamentis, Menſuram igitur, hoc enim nomine Symmetriam intelligamus; cum in cæteris omnibus quas natura progenuit rebus; tum vero in homine ipſo admirabiliſſimam & contemplari & amare debebimus. Ita enim undique exactiſſime demetiatis partibus compoſitum eſt noſtrum hoc corpus; ut nihil plane aliud quam Harmonicum quoddam omnibus abſolutiſſimum numeris inſtrumentum eſſe videatur. Sed age; non enim de Timæo Platonis, qui & à Cicerone Latinis explicatus eſt literis: hominem ego vobis referam, quod ad noſtrum hunc inſtitutum ſermonem attinet, cum longe aliter quam Architectus; vivum ſtantemque dimetiamur; ſcilicet in novem de longitudine portionēs. Ita enim hominem ipſum ſolers natura formavit, ut faciem hanc ſummo loco ſpectandam proponeret. Cæteræque totius corporis partes commenſum inde ſuſciperent. Conſtat autem ipſa tribus pariter dimenſionibus una erit ab ſummo frontis; qua capilli naſcuntur, hic ad intercilia; Altera hinc ad imas nares; ultima, ab naribus hic ad mentem; Prima ſapientiæ

pientiæ ſecunda pulchritudinis, tertia bonitatis ſedes. Hæ autem ipſæ per ſe, ut aiunt multiplicatæ, integram, quanta erit humani corporis ſtaturam reddent, novem portiones. Prima erit facies ipſa. Secundam faciet portionem pectus. Ab ſummo ſtomacho ad umblicum tertia, Ab hoc ad imum femur. Quarta, duas continebunt coxendices ad poplitem, Totidemque ab hoc ad nodum crura. Pars autem hæc infima, quæ eſt à nodo ad imam plantam, Gutturque hoc quod eſt ab ſummo pectoris ad ſummum gulæ. Atq; hic ſemicirculi arcus, qui fit ab ſumma fronte ad ſummum verticem, unam aliam conficient portionem. Nam horum juncturæ nodi poplitesque tanquam interfinia nullis ſuam cedunt proprietatem. Conſtabit igitur humanæ ſtaturæ longitudo, portionibus, ut dictum eſt, novem Quanquam alii octo, Alii quod rarius eſt, eſt enim tanquam in Muſice diſſonum fermè, ſeptem, Alii, quod & rarum etiam eſt, decem fecerunt. Nos medium, & quod in pleriſque omnibus mortalibus frequentius erat, ſecuti ſumus. Ac de Adulto loquimur viro, non de putis infantibus, quorum in longitudinem menſura omnis niſi quatuor conſtat faciebus. Nam per ſingulas ætates Symmetria, quæ in prima, media, atque ultima pueritia, item adoleſcentia, juventute & ſenectute deprehendatur, Certi nihil nunc afferre poſſemus. Et jam cogitamus in puero, ſi quis mihi nepos ex ſorore naſcetur, eam omnem obſervare, atque obſervatam literarum monimentis demandare, ut aut beneficio mihi gratam poſteritatem devinciam, aut certè ad aliquid ſemper quod expediat excogitandum exemplo excitem. Nonne ſumma ſtultitia eſt, hominem terraſque tractuſque maris, cœlumqne profundum dimetiri, & ſuam menſuram ignorare? Brachiorum autem alterutri, pariter lacerti, ſeſquialteram continebunt portionem, manus una aliam, Quamquam ſint qui metiantur ſic: Ab humeris extrinſecus ad juncturas articulorum, ab Aſcellis vero intrinſecus ad confinia palmæ ac digitorum, facies tres, alterutri autem articuli una, Quomodocunque id parum refert, modo

brachiorum tota longitudo ſeptem contineatur faciebus ut diſperſæ manus rectam ipſam corporis longitudinem definire inveniantur. Pedes autem ita ab extremis talis ad extremum unguem producuntur, ut eandem bis ter & uno altero tribus ferè minus digitis commetiantur Non enim hoc loco obſcœni dei ſemipedalem fuſcinam, aut deformem illum, unde egreſſi omnes ſumus hiatum, ut nonnulli dimetiendum curabimus, cum præſertim latere ſemper niſi in pueris honeſtiſſime ſoleant. Conſideranda verò & ipſa inter ſe partium ἀναλογία quam alibi proportionem, hic ni fallor, propriè commenſum dixerimus. Quanta eſt longitudo ab interciliis ad ſummas nares, tanta erit productio menti ab jugulo. Quantaque eſt ab ſummis naribus ad mentum, tanta ab jugulo ad imam gulam, Hoc eſt ſemiportione, quantum eſt ſuperioris labri intervallum ab ore hinc ad nares imas, tantundem erit ſummarum narium prominentia ab labro, tantundemque & oculorum ab interciliis ad interiores angulos concavitas. Præterea in manibus, quod eſt extrinſecus ab ſummo ungue indice ad juncturam hanc imam, continebitur ſemiportione, Ac rurſus hinc ad eam qua brachio colligatur manus alia. Sic & intrinſecus ab ſummo ungue medio. Primus autem hic indicis articulus major, correſpondebit fronti. Secundus hic cum Onychio ad extremum unguis naſo. Primus item medii, huic quod eſt ab naribus ad mentum, eiusdem ſecundus, huic quod ab imo mento ad inferioris labii ſupremum, eiusdem Onychius huic quod eſt ab ore ad inferiora narium. Indicis eodem ab ſupremo labri ſuperioris. Maior pollicis articulus coæquabitur huic, quod eſt ab mento ad ſummum labii inferioris. Minor huic quod eſt ab nare ad eundem. Onychiorum autem articulorum omnium dimidiatam ſibi partem occupabunt ungues. In latitudinem verò frons, ab hac media, quam & diſcriminatricem appellare poſſumus linea, hinc inde ad prima hic tempora definietur, ſua bis longitudine. Ab interciliis ad extremos oculorum

rum angulos, atque hinc ad primas aures harumque longitudo, tantundem. Id verò ſpacium quod eſt inter utranque extremitatem oculorum. Ex duabus iisdem dimenſionibus, in treis partes diſtinctum, duas oculi; unam ſibi intermedias naſus vindicavit. Oris latitudo ſi per ſummum labii metiamur, reſpondebit fronti naſove. Sin circino illi ſpacio, quod eſt pollicis articulo maiore definitum, ab labro ſuperiore ad mentum. Pectoris latitudo faciebus continebitur duabus; ſpacium inter utranque mammillam una. Earumque certus ſitus ab inferiore gula, eiusdem dimenſus circino deprehendetur. Palmaris autem plantariſque latitudo definiri ſemper invenietur ſemiportione. In altitudinem verò quæ ſola circumlatione comprehenditur; ex ſupradictis menſura captabitur; hoc modo: Capitis per medium frontem altitudo; portionum eſt trium. Item & ſummæ coxendicis, per occipitium à ſumma fronte ad cervicem duarum. Itemque & infimæ coxendicis colli duarum. Pectoris per alas ad tergum quinque. Ventris per medium quatuor. Lacertorum, coxarum, crurum, pollicis, cæterorumque articulorum, ſumma circumferentia nunquam plus eorundem longitudine membrorum. Extremum brachii propter juncturas manuum portione, propter nodum tibiæ etiam quarta. Altitudo autem hæc, quæ eſt ab imo talorum ad ſummum pedis, reſpondebit longitudini, quæ eſt iſtinc ab ſummo pedis ad extremum unguem. Colli circumlatio ei parti quæ eſt ab ſummo pectoris ad umbilicum. Corpus ne hoc quod tanto ſit commenſu fabricatum, an exactiſſimam potius Harmoniam eſſe dicemus? Qualem rogo Geometram? qualem & Muſicum fuiſſe exiſtimabimus eum, qui hominem ita formavit? Qualem verò eſſe oportere eum qui talem typum ſit imitaturus? Laudatur Iulius noſter; quòd palladiam illam Mantenii noſtri turbam, Cæſareosque triumphos tam belliſſimè ſit imitatus. Num alius quiſpiam picturæ ignarus illud idem effeciſſet? Num aut Homerum, aut Demoſthenem ad Vergilii Ciceroniſque æmulationem imitabitur quis, qui

Poëticam Rhetoricamque neſcierit: Niſi fortaſſe eum dixerimus, qui nuper ducta circino de Vergilii verſibus menſura ad ſuos, deeſſe nihil aliud exiſtimabat, planeque ſic tanti Poetæ videri etiam æmulus volebat. Equidem omnes, qui nunc vulgo habentur Statuarii, haud multum diſſimiles ab illis ſcriptoribus exiſtimarim, quos noſter Calpurnius dicere ſolitus eſt, caſu quodam teſſerali verba jacere, Nec niſi ipſos rerum ſucceſſus expectare. Intelligendum eſt autem, eiuſmodi Symmetriam cunctis mortalibus, præterquam monſtruoſo, atque iſti Pygmæo, qui in deliciis habetur populo, convenire, deprehendique in omnibus non ſecius quam Enharmonicum contentum in Muſicis inſtrumentis. Vt enim in Cithara chordæ ſi protendantur, exacuetur accreſcetque ſonus. Sin contra laxatæ fuerint remittetur, eritque nihil minus eadem numerorum proportio. Ita & heic ſive accreſcat quantitas ſive decreſcat, idem tamen ipſe commenſus extabit. Neque enim paulo evidentiore exemplo agam, Andrion, Vincentius ac Vigetius Tarviſianus à Petreio Honorioque Sophiſtis, Symmetria, ſed pineali differunt proceritate. Nam quantum illi univerſos totis humeris præcellunt mortales, tantum hi à cæteris exuperantur mortalibus. Sed de Symmetria jam ſatis, quanquam nihil de ea ſatis dici potuerit, ſcilicet de ſculptorum parente, artificiorum omnium nutrice, amica totius generis humani, ex qua tantam jam laudem conſecuti ſunt, antiqui omnes & Statuarii & Pictores, & Architecti. Hinc eſt enim illud quod mirum videri ſolet omnibus, cum dicitur Artifices XXV. diverſis & locis & temporibus ita ſtatuam confeciſſe, ut ab uno ſemel facta eſſe videretur. Ad menſuram videlicet eãdem conveniebant omnes, Eadem utebantur proportione omnes. Hinc quoque eſt illud Pythagoricum admirabile, Herculis ſtaturam ex olympico ſtadio adinventam hinc & mille alia, quæ cum dicuntur, miracula quidem audiri mera putantur. Verum enimvero intelligendum hoc loco quatuor prorſus eſſe ordinis Staturam, pariles, magnæ, majores, maximæ. Pariles quidem fient, cum eius

qui

quí exprimitur Staturam undique præſentabimus Dantur hæ benemeritis ac ſapientibus viris, Armodio & Ariſtogitoni, Homero, Soloni, Hippocrati, Gorgiæ, Beroſo Pythagoræ, Platoni. Ex noſtris L. M. & D. Brutis, Q. Mutio Cleriæ viragini, M. Catonibus, Q. Ennio, M. Varroni, P. Vergilio, M. T. Ciceroni. Nunc niſi capiciatis. Magnæ fient, cum infra ſeſquialteram Statura continebitur, quæ & Auguſtæ dicuntur, quod Regibus Auguſtiſque Imperatoribus dicarentur, Phoroneo, Lycurgo, Temiſthocli, Zerſiæ, Alexandro. Ex noſtris Romulo, Numæ, Tatio, Cn. Pompeio, C. Cæſari, Cn. Octavio, ac reliquis quei in Deorum numerum referebantur Cæſaribus. Atque hinc arbitror illud quod moritura Dido ſic queritur: *Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.* Dolet enim abnegari ſibi & Statuam & ἀποθέωσιν, quæ minime dabantur iis, qui ſua ſibi manu turpiter mortem conſciviſſent. Majores dicentur, quando ad alteram excreverint. Ponuntur autem hæ ſolis Heroibus, Libero patri, Herculi, Theſeo, & eiuſmodi. Maximæ vero fient, quando ter geminabitur humani corporis ſtatura, itemque rurſus ac rurſus. Quæ quidem ſtatuæ vel à ſpecubus, uti ego opinor, vaſtaque intus inanitate: id enim eſt κολονόσσον: vel ut alii ab noxia radiorum effuſione, quæ fieri ſolet eiuſmodi moles intuendo, vel ab authore ipſo coloſſi ſunt denominatæ. Non poſſum hoc loco Regi non ridere intolerabilem iſtorum Crammaticulorum inſcitiam, qui ab eo ipſo inſigni Rhodios Coloſſenſes dictos exiſtimarunt, ad quos extent Pauli perbreves Epiſtolæ. Verum an Coloſſienſes ji ſint, non plane affirmarim. Stephanus tuus, nam cætero mancus mihi eſt. Coryſſem, Epheſiam ſcribit fuiſſe urbem, à qua Coryſſienſes. Dicebantur autem eiuſmodi Statuæ Diis, Opt. Max. Iovi, Minervæ, Apollini, Marti, atque id genus cæteris. Quanquam Romani & Barbari Reges eas ipſas ſibi, veluti & Auguſtiorem Actius vindicaverint. Extat etiam nunc Baroli, quod oppidum Apuliæ eſt ad Cannas Heracli Coloſſus. Mihi quidem æternum triſtiſſimæ recorda-

cordationis ob acerbiſſimam patris memoriam. quintus nunc agitur annus, ex quo proxime illic eum ſepulturæ demandavimus. Sed jam mentem ad id, quod nobis propoſitum eſt, revocemus. Accidit autem ſæpiſſime, ut rem ipſam, ex diverſo minorem faciamus. Hoc etiam erit diligenter conſiderandum. Nam aut erunt parvæ, aut minores, aut minimæ, hoc modo ſecetur, verbi gratia, quæ novem conſiſtat dimenſionibus, Humana ſtatura, hæc in has treis partes, hæ mox ſingulæ in trinas, Parvæ infra hanc portionem conſtabunt, quæ eſt ad ſex, Minores, quæ eſt ad tria, Minimæ, quæ ad unum. Reſpondebuntque inferiora hæc ſuperioribus inter ſe, ſic, Primum hoc minimæ partis ſpacium, Spacio quod eſt minoris, quarto, & quod eſt maioris ſeptimo, ſecundum quinto & octavo, Tertium ſexto ac nono. Horumque rurſus partes partibus, Quod ſi identidem fiat, Quantamvis Coloſſæam vaſtitatem pedali jam menſu definiverimus, hoc modo. Vtrunque vero ſive maiorem ſive minorem ipſam rem feceris, aſſervata etiam qualitate, ſemel in hunc fiet modum. Eſto hoc Gymnicum Athletæ corpus, ducantur nunc lineæ hinc à planta in directum huc uſque, una dimenſione, Item hucuſque altera, item hucuſque & altera. Ab ſummo autem vertice ad huius extremum hæc. Si igitur intra hoc primum ſpacium referri eandem oporteret. Sic, Quum ab parilitate cadat, parvus dicetur. Si intra hoc ſecundum, nam fermè ad medietatem uſque deſcivit minor. Si intra hoc tertium minimus, hoc videlicet ſpacio minutiſſima quæque finiuntur. Ducentur item ex diverſo in directum, ambæ ad eandem unam dimenſionem lineæ Si proximiore hoc intus adaugeretur ſpacio, magnus. Si hoc altero maior, Sin & hoc poſtremo maximus dicetur. Præterea ducatur ab inferiore hoc maioris ſpacio angulo per ſummum apicem, triplici eiusdem in directum menſū, ſic ter geminabitur. Qua quidē ratione pueros adoleſcētes, ſenes quod antea mirum videri poterat. Eosdem ipſos magnos, parvos, maiores, minores, maximos efficiemus. Huius autem diverſitatis ratio opinor hæc eſt, ut minores

fierent

vel inopia vel tranſportandi commoditas effecit, ut verò in centum & amplius aliquando cubitos accreſcerent, opulentia atque excellentior perſonæ dignitas. Æquum enim eſt, ut qui animo & auctoritate præcellunt, corporis etiam dignitate cæteros præſtare videantur. Quod ipſum innuere videtur Homerus, his ipſis carminibus, quibus Vlyſſem facit ornari à Pallade. Olli multiplicem, ex humeris tritonia pallam componens, auxit corpus, lætamque inventam. Vnde paulo dehinc poſt tanquam aliquis de cœleſtium numero videretur. Sed ô certe divinam Mantuam noſtri fœlicitatem, qualis verò illa obſtupeſcentis Reginæ admiratio. Tunc ille Æneas: nonne ex ſuperiore illa cauſſa proceſſerat, Os humerosque Deo ſimiles. Cyrum quoque poſt præclaram illam de Aſſyriis victoriam ſcribit Xenophon circa cultum majeſtatemque corporis diligentiſſimum Alexandrum Macedonem. Curtius ob puſillitatem ab Amazonum Regina Taleſtri habitum contemptiorem. Eundemque mox in caſtris ubi fuiſſet, amplioris formæ monimenta in poſteritatis miraculum relinqui juſiſſe. Quam etiam cauſſam fuiſſe exiſtimo, cur auguſtiores ſpecie humana videantur imagines noſtrorũ. Neque enim id tam in cauſa erat vulgo, ut imperiti exiſtimant, quod multum ex ea re diminutum iri videbatur, ſi ſtata magnitudine fuiſſent, cum de alto proſpectandæ ponerentur, quam quod excellens auguſtioris eius dignitatis ratio ſervabatur. Illæ autem ipſæ Statuæ, quæ Diis fiunt, ſive audacta, ſive & retenta humani habitus æquabilitate Græcis εἴδωλα, propriè à nobis ſimulachra nominantur, Martis, Veneris, Minervæ, Cupidinis, Fidei, Fortunæ ac cæterorum Deorum, qui corporeis omninò formis carent. Quæ Heroibus illi ξόανα. Puto tamen initio ſic vocatas omneis, maximèque numinum Aegyptiorum. Quæ Regibus ἀνδριάντας. Quæ ſapientibus εἴκελα, Quæ autem bene merentibus viris βρέτεα vocarunt. Nam ἐκμαγεῖα quemadmodum & in Pictura εἰκόνες de vultu opinor ſunt, deque membris ipſis expreſſæ ſimilitudines, quas nos imagines appellamus. Nam in reliquis fruſtra ullam

niemus appellationem, niſi fortaſſe unico vocabulo effigies dixerimus. Figura enim ea eſt, quæ in plano deſignatur linea, circulus, hominis atque equi circumſcriptio quod ab illis σχῆμα nuncupatur. Ἀγάλματα quidem olim Homeri temporibus dicebantur, quævis templorum ornamenta, quæ ſpectantium animos afficerent, unde & nomen quod vulgo etiam remanſit, habuere. Poſterius vero generaliter & ipſæ ſtatuæ, quod ex iis potiſſimum eiuſmodi ornamenta conſtarent. Quæ verò infra humani habitus ſtaturam fient, univerſæ omnes Signa vocantur, unde & Sigilla, quæ intra nimiam hanc erunt portionem, Cubitalis Palmarisve altitudinis, vel etiam quantum fieri poterunt Tantillæ, hoc eſt parva ſigna. Sed certe ſtultus ego, qui Grammaticam docere vos volui. Equidem neſcio quomodo imprudens huc exierim. Detur tamen mihi nunc venia, ſi & Cicero idem ſæpe fecerit. REG. Placent nimirum hæc, cum ita ſuo loco dicuntur. Nonne & ſummi quoque Philoſophi interdum functi ſunt munus Grammaticorum? Iuris autem Civilis cognitio num aliunde dependet? Equidem non Ciceroni modo, ſed cuivis γραμματικωτέρῳ liceret arbitror, triduo poſſe ſe Iuriſconſultum profiteri. Perge. Tum ego ſic, Poſtquam igitur de Symmetria diximus, dicendum nunc de Lineamentis Lineamenta autem ſunt rectæ congruarum linearū ductiones, ad uniuscuiusve ſpeciem demonſtrandam. Linearum verò aliæ extremæ, quæ & ambientes dicuntur, cum extrema complectimur. Aliæ verò intermediæ, cum res medias ſignificari, membrorumque iuncturas diſtingui volumus. Ambientium autem ducendarum ratio, ex actionum varietate multiplex ac penè infinita. Poſſem ego totū hunc æſtivum, quantus eſt diem conſumere demonſtrando ut iſti aridiorem ex triangulo, pleniorem ex quadrangulo faciem conſtare doceant, uti intra horum fines, reliquum omne corpus ſic intercludi oportere diſputent. Recto quidem ut qui Platonis Timæum perdidicerint. Sed ab hac noſtra docendi certiſſima ſerie aliquando remotius. Compertum

pertum enim habemus Lineamenta omnia, ex ipſa corporum Symmetria, ex Optica, ex Phyſiognomia ſumi, De Symmetria dictum. Mox verò de reliquis. Si prius ducendorum Lineamentorum rationem à me pridiè in picturis excogitatam commonſtravero. Corporum quidem omnium latitudinem, nam longitudo fit ſemper. Altitudo autem umbris luminibuſq; ſignificatur. ſi depreſſa ſint, ut pectus, tergum, liber ſua deſcriptione, Sic ſi rotunda, ut caput, collum, brachia, coxæ, crura, digiti, columnulæ, & eiuſmodi, ex tertia ſuæ in circumferentiam dimenſionis parte finiri, hoc ut videris pacto. Nam quemadmodum in chartarum typis noctu atque interdiu ex lucernæ ſoliſque umbra circumſcriptiones fieri poſſent, oſtendere inertiſſimū. Nunc igitur de Phyſiognomonica, nam de Optica, quæ multiplicior eſt poſterius diſſeremus. Eſtiſq; interdum ad minus amariores epulas revocandi. Ea autem eſt certa quædam obſervatio, qua ex iis, quæ corpori inſunt ſignis, animorum etiam qualitates denotamus. Solent enim, ut in proverbio eſt, artificem inſtrumenta, dominum qualis ſit domus oſtēdere. Id autem quoniam ἀντίστροφον eſt, commutationemque patitur. Erit quidem Sculptori quàm maximè neceſſarium. Namque vel ex viventium corporibus effigies, imitabimur, quod à nobis in Calpurnio factum vidiſtis Vel mortuorum præſentias ex notiſſimis eorum moribus imaginabimur, Vt ſi ex Zopyri quis judicatu Socratem effingat calvum, ſimum, ventroſum, & eiuſmodi. Quemadmodum à Veronenſibus in Catullo, Vitruvio, Marco, Celſo, Plinioque, quos ſibi cives vendicant, factitatum, ipſi nos nuper feſtivè ſpectavimus. Vix jam certe verbis explicari poſſet, quantum Statuario uſum præſtet Phyſiognomia, nec Statuariis modo, ſed & omni generi humano. Miretur quidem ſuo iure Plinius ſeveriſſimum, ut ipſe ait, authorem Trogum cumque Trogo miretur & Ariſtotelem. Ex quo illa ea tranſtulit. Supernat quantumlibet vulgus, dum nobis in Socraticæ Pythagoricæque philoſophiæ arcanis ſanctiſſimè cuſtodiatur. Hæc nos tuto

Digitized by Google

to huic depoſitum credere, Hæc nos illi fidere, coniugium facere pueros diſciplinis tradere, cum honeſtis conversati, turpes atque obſcœnos effugere, non temere ſocietates & amicitias deligere, ſceleſtorum improbitatem absq; ullo experimento devitare, Hæc eadem prudentes fortunatos,& quaſi γροφῆτας videri & eſſe nos facit. Apud Statuarios vero tanti erit, ut nobis illum ipſum qui tantopere deſideratur Homerum. Ipſosque Græciæ ſapientes Cleobulum, Periandrum, Solonem Thalem, Chilonem, Pittacum, Biantem,atq; è noſtris utrunque Catonem, ipſiſſimos præſentare faciliter poſſint. Dicerem equidem ex Ariſtotele atque Adamantio,nam Polemonis, qui de eadem re perſcripſit omnia,deſiderantur,niſi longioris eſſet inſtituti,videretq; uti in proverbio eſt,Minervas docere. Verum enim verò quæ ſcire oportebit Sculptorem, hæc ferè ſunt. Sed vultis quando hæc ipſa nuper à me ſcripta ſunt quemadmodum in Theæteto facit Euclides,de ἀκαγ ος ῦ audiamus? REG. Quam maximè tu interim reſipiſces; LEO.Nihil quidem fieri aptius poterit. POMPON. Heus tu puer, cape hunc libellum,ac lege.PVER. Naturæ morumque inſpiciendorum ratio. POMPON.Non inde. PVER, Spectantur? POMPON. Iſtinc.

DE PHYSIOGNOMIA TRACTATVS.

SPectantur homines, ex natione patriaque, ſpectantur ex genere,ſpectantur ex ſe. Ex natione,ut num Maurus an Aſſyrius. Thebis nutritus an Argis,de quopiam quæritur, quod potiſſimum ſolet ornatu ſignificari, ut illud, *Virginibus Tyriis, mos eſt geſtare pharetram*. Debemus enim,ut idem Poeta ait: *Varium cæli perdiſcere morem,ac patrios omnes cultus habituſq; locorum. Et quid quaq; ferat regio, & quid ferre recuſet*. Arcto quicunque ſubiacent, corpore ſunt quàm cæteri prolixiores, colore albi, comas flavi, capillis mollioribus, glauci, ſimi, craſſiores, carnoſiores, ventroſi, ac corpulentiores, iracundi, ſimplices, leviſſimi conſilii,animo præcipites,ſtolidi,atque omnino diſciplinis inhabiles. Galli videlicet Germanique,

Con-

Contra qui ſub meridie, nigris capillis criſpiſque nigris & oculis, corpore humiliores, cruribus grandiores, fuſci atque aridiores, Diſciplinis & ipſi parum apti, plurimæ tamen cogitationis, leves, doloſi, mendaces, lucribundi, furaces. At magis minusq; alii aliis. Quod diſtant acceduntq; ad arcton Borealem Auſtralemque, magis minuſque alteri alterius. Sardi, Siculi, Mauritani, Arabes. Horum vero medii, mediam quoque habent & qualitatem, Corpore ſunt mediocres, capilli eis nec criſpi nimis nec nimis porrecti, colore mellino, aſpectu jucundiore, apti ſtudiis, ingenioſi, miſericordes, modeſti ac graves. Itali videlicet Græcique, Sed qua proximiores illis accedunt loco, accedunt etiam & moribus, ut Libes, Hiberis: Hiberi, Celtis. Quin & Libes Æthiopibus, & Celtæ, Gallis ſimiliores, Auſtrini quidem omnes ſicco dominantur & calido, Arctoi contra, humido & frigido. Nam & cæterorum quique ad Occidentem, quique ad Orientem ſpectant, eadem erit de duobus polis ratio. Plerunque tamen evenit, ut alii alio transferant ſedes, confundanturq; nationes, ut ſi Thraces commigrarint in Italiam, Itali in Thraciam, Perſæ in Aſſyriam, Aſſyrii in Perſiam. Ex genere autem inſpiciuntur homines, non cum quibus quiſque ſit parentibus ortus, ſed cum Mas ſit quæritur, an Fœmina Geneus. Plurima eſt horum diſſimilitudo, illud nobile, juſtum, intrepidum, audax, æquabile, magnanimum, benignum, conſtans, animoſum. probum, liberale, magnificum. Hoc vile, injurium, timidum, temerarium, intemperans, remiſſum, atrox, difficile, varium, ac mutabile ſemper, improbum, avarum, nequam. Fœmina omnis quam mas, eſt caput minor corpore preſſior, capillos habet molliores, nigrioreſque, vultum anguſtiorem, oculos vibrantiores, ſplendidioreſque, collum gracilius, pectora imbecilliora, latera molliora, ilia coxaſque habitiores, ſuras, carnoſiores, genuaque ob eam ipſam rationem collabantia, extrema pedum manumque tumidiora, omnem corporis aſpectum delicatiorem negligentioremq;, tactus eſt ei humidior, vox tenuior, greſſus tardior ac denſior, mem-

bra

brachiorum tota longitudo ſeptem contineatur faciebus ut diſperſæ manus rectam ipſam corporis longitudinem definire inveniantur. Pedes autem ita ab extremis talis ad extremum unguem producuntur, ut eandem bis ter & uno altero tribus ferè minus digitis commetiantur. Non enim hoc loco obſcœni dei ſemipedalem fuſcinam, aut deformem illum, unde egreſſi omnes ſumus hiatum, ut nonnulli dimetiendum curabimus, cum præſertim latere ſemper niſi in pueris honeſtiſſime ſoleant. Conſideranda verò & ipſa inter ſe partium ἀναλογία quam alibi proportionem, hic ni fallor, propriè commenſum dixerimus. Quanta eſt longitudo ab interciliis ad ſummas nares, tanta erit productio menti ab jugulo. Quantaque eſt ab ſummis naribus ad mentum, tanta ab jugulo ad imam gulam, Hoc eſt ſemiportione, quantum eſt ſuperioris labri intervallum ab ore hinc ad nares imas, tantundem erit ſummarum narium prominentia ab labro, tantundemque & oculorum ab interciliis ad interiores angulos concavitas. Præterea in manibus, quod eſt extrinſecus ab ſummo ungue indice ad juncturam hanc imam, continebitur ſemiportione, Ac rurſus hinc ad eam qua brachio colligatur manus alia. Sic & intrinſecus ab ſummo ungue medio. Primus autem hic indicis articulus major, correſpondebit fronti. Secundus hic cum Onychio ad extremum unguis naſo. Primus item medii, huic quod eſt ab naribus ad mentum, eiusdem ſecundus, huic quod ab imo mento ad inferioris labii ſupremum, eiusdem Onychius huic quod eſt ab ore ad inferiora narium. Indicis eodem ab ſupremo labri ſuperioris. Maior pollicis articulus coæquabitur huic, quod eſt ab mento ad ſummum labii inferioris. Minor huic quod eſt ab nare ad eundem. Onychiorum autem articulorum omnium dimidiatam ſibi partem occupabunt ungues. In latitudinem verò frons, ab hac media, quam & diſcriminatricem appellare poſſumus linea, hinc inde ad prima hic tempora definietur, ſua bis longitudine. Ab interciliis ad extremos oculorum

rum

rum angulos, atque hinc ad primas aures harumque lon-gitudo, tantundem. Id verò ſpacium quod eſt inter utranque extremitatem oculorum. Ex duabus iiſdem dimenſionibus, in treis partes diſtinctum, duas oculi; unam ſibi intermedias naſus vindicavit. Oris latitudo ſi per ſummum labii metiamur, reſpondebit fronti naſove. Sin circino illi ſpacio, quod eſt pollicis articulo maiore definitum, ab labro ſuperiore ad mentum. Pectoris latitudo faciebus continebitur duabus; ſpacium inter utranque mammillam una. Earumque certus ſitus ab inferiore gula, eiuſdem dimenſus circino deprehendetur. Palmaris autem plantariſque latitudo definiri ſemper invenietur ſemiportione. In altitudinem verò quæ ſola circumlatione comprehenditur; ex ſupradictis menſura captabitur; hoc modo: Capitis per medium frontem altitudo, portionum eſt trium. Item & ſummæ coxendicis, per occipitium à ſumma fronte ad cervicem duarum. Itemque & infimæ coxendicis colli duarum. Pectoris per alas ad tergum quinque. Ventris per medium quatuor. Lacertorum, coxarum, crurum, pollicis, cæterorumque articulorum, ſumma circumferentia nunquam plus eorundem longitudine membrorum. Extremum brachii propter juncturas manuum portione, propter nodum tibiæ etiam quarta. Altitudo autem hæc, quæ eſt ab imo talorum ad ſummum pedis, reſpondebit longitudini, quæ eſt iſtinc ab ſummo pedis ad extremum unguem. Colli circumlatio ei parti quæ eſt ab ſummo pectoris ad umbilicum. Corpus ne hoc quod tanto ſit commenſu fabricatum, an exactiſſimam potius Harmoniam eſſe dicemus? Qualem rogo Geometram? qualem & Muſicum fuiſſe exiſtimabimus eum, qui hominem ita formavit? Qualem verò eſſe oportere eum qui talem typum ſit imitaturus? Laudatur Iulius noſter, quod palladiam illam Mantenii noſtri turbam, Cæſareoſque triumphos tam belliſſimè ſit imitatus. Num alius quiſpiam picturæ ignarus illud idem effeciſſet? Num aut Homerum, aut Demoſthenem ad Vergilii Ciceroniſque æmulationem imitabitur quis, qui

Poëticam Rhetoricamque neſcierit : Niſi fortaſſe eum dixerimus, qui nuper ducta circino de Vergilii verſibus menſura ad ſuos, deeſſe nihil aliud exiſtimabat, planeque ſic tanti Poetæ videri etiam æmulus volebat. Equidem omnes, qui nunc vulgo habentur Statuarii, haud multum diſſimiles ab illis ſcriptoribus exiſtimarim; quos noſter Calpurnius dicere ſolitus eſt, caſu quodam teſſerali verba jacere, Nec niſi ipſos rerum ſucceſſus expectare. Intelligendum eſt autem, eiuſmodi Symmetriam cunctis mortalibus, præterquam monſtruoſo, atque iſti Pygmæo, qui in deliciis habetur populo, convenire, deprehendique in omnibus non ſecius quam Enharmonicum contentum in Muſicis inſtrumentis. Vt enim in Cithara chordæ ſi protendantur, exacuetur accreſcetque ſonus. Sin contra laxatæ fuerint remittetur, eritque nihil minus eadem numerorum proportio. Ita & heic ſive accreſcat quantitas ſive decreſcat, idem tamen ipſe commenſus extabit. Neque enim paulo evidentiore exemplo agam, Andrion, Vincentius ac Vigetius Tarviſianus à Petreio Honorioque Sophiſtis, Symmetria, ſed pineali differunt proceritate. Nam quantum illi univerſos totis humeris præcellunt mortales, tantum hi à cæteris exuperantur mortalibus. Sed de Symmetria jam ſatis, quanquam nihil de ea ſatis dici potuerit, ſcilicet de ſculptorum parente, artificiorum omnium nutrice, amica totius generis humani, ex qua tantam jam laudem conſecuti ſunt, antiqui omnes & Statuarii & Pictores, & Architecti. Hinc eſt enim illud quod mirum videri ſolet omnibus, cum dicitur Artifices XXV. diverſis & locis & temporibus ita ſtatuam confeciſſe, ut ab uno ſemel facta eſſe videretur. Ad menſuram videlicet eãdem conveniebant omnes, Eadem utebantur proportione omnes. Hinc quoque eſt illud Pythagoricum admirabile, Herculis ſtaturam ex olympico ſtadio adinventam hinc & mille alia, quæ cum dicuntur, miracula quidem audiri mera putantur. Verum enimvero intelligendum hoc loco quatuor prorſus eſſe ordinis Staturam, pariles, magnæ, majores, maximæ. Pariles quidem fient, cum eius

qui

quí exprimitur Staturam undique præſentabimus Dantur hæ benemeritis ac ſapientibus viris, Armodio & Ariſtogitoni, Homero, Soloni, Hippocrati, Gorgiæ, Beroſo Pythagoræ, Platoni. Ex noſtris L. M. & D. Brutis, Q Mutio Cleriæ viragini, M. Catonibus, Q. Ennio, M. Varroni, P. Vergilio, M. T. Ciceroni. Nunc niſi capiciatis. Magnæ fient, cum infra ſeſquialteram Statura continebitur, quæ & Auguſtæ dicuntur, quod Regibus Auguſtiſque Imperatoribus dicarentur, Phoroneo, Lycurgo, Temiſthocli, Zerſiæ, Alexandro. Ex noſtris Romulo, Numæ, Tatio. Cn Pompeio, C. Cæſari, Cn. Oc̃avio, ac reliquis quci in Deorum numerum referebantur Cæſaribus. Atque hinc arbitror illud quod moritura Dido ſic queritur: *Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.* Dolet enim abnegari ſibi & Statuam & ἀποθέωσιν, quæ minime dabantur iis, qui ſua ſibi manu turpiter mortem conſciviſſent. Majores dicentur, quando ad alteram excreverint. Ponuntur autem hæ ſolis Heroibus, Libero patri, Herculi, Theſeo, & eiuſmodi Maximæ vero fient, quando ter geminabitur humani corporis ſtatura, itemque rurſus ac rurſus. Quæ quidem ſtatuæ vel à ſpecubus, uti ego opinor, vaſtaque intus inanitate: id enim eſt κολουόσσον: vel ut alii ab noxia radiorum effuſione, quæ fieri ſolet eiuſmodi moles intuendo, vel ab authore ipſo coloſſi ſunt denominatæ. Non poſſum hoc loco Regi non ridere intolerabilem iſtorum Grammaticulorum inſcitiam, qui ab eo ipſo inſigni Rhodios Coloſſenſes dictos exiſtimarunt, ad quos extent Pauli perbreves Epiſtolæ, Verum an Coloſſienſes ii ſint, non plane affirmarim. Stephanus tuus, nam cætero mancus mihi eſt. Coryſſem, Epheſiam ſcribit fuiſſe urbem, à qua Coryſſienſes Dicebantur autem eiuſmodi Statuæ Diis, Opt. Max. Iovi, Minervæ, Apollini, Marti, atque id genus cæteris. Quanquam Romani & Barbari Reges eas ipſas ſibi, veluti & Auguſtiorem Actius vindicaverint. Extat etiam nunc Baroli, quod oppidum Apuliæ eſt ad Cannas Heracli Coloſſus. Mihi quidem æternum triſtiſſimæ recorda-

cordationis ob acerbiſſimam patris memoriam. quintus nunc agitur annus, ex quo proxime illic eum ſepulturæ demandavimus. Sed jam mentem ad id, quod nobis propoſitum eſt, revocemus. Accidit autem ſæpiſſime, ut rem ipſam, ex diverſo minorem faciamus. Hoc etjam erit diligenter conſiderandum. Nam aut erunt parvæ, aut minores, aut minimæ, hoc modo ſecetur, verbi gratia, quæ novem conſiſtat dimenſionibus, Humana ſtatura, hæc in has treis partes, hæ mox ſingulæ in trinas, Parvæ infra hanc portionem conſtabunt, quæ eſt ad ſex, Minores, quæ eſt ad tria, Minimæ, quæ ad unum. Reſpondebuntque inferiora hæc ſuperioribus inter ſe, ſic, Primum hoc minimæ partis ſpacium, Spacio quod eſt minoris, quarto. & quod eſt maioris ſeptimo, ſecundum quinto & octavo, Tertium ſexto ac nono. Horumque rurſus partes partibus, Quod ſi identidem fiat, Quantamvis Coloſſæam vaſtitatem pedali jam menſu definiverimus, hoc modo. Vtrunque vero ſive maiorem ſive minorem ipſam rem feceris, aſſervata etiam qualitate, ſemel in hunc fiet modum. Eſto hoc Gymnicum Athletæ corpus, ducantur nunc lineæ hinc à planta in directum huc uſque, una dimenſione, Item hucuſque altera, item hucuſque & altera. Ab ſummo autem vertice ad huius extremum hæc. Si igitur intra hoc primum ſpacium referri eandem oporteret. Sic, Quum ab parilitate cadat, parvus dicetur. Si intra hoc ſecundum, nam fermè ad medietatem uſque deſcivit minor. Si intra hoc tertium minimus, hoc videlicet ſpacio minutiſſima quæque finiuntur. Ducentur item ex diverſo in directum, ambæ ad eandem unam dimenſionem lineæ Si proximiore hoc intus adaugeretur ſpacio, magnus. Si hoc altero maior, Sin & hoc poſtremo maximus dicetur. Præterea ducatur ab inferiore hoc maioris ſpacio angulo per ſummum apicem, triplici eiusdem in directum menſũ, ſic ter geminabitur. Qua quidẽ ratione pueros adoleſcẽtes, ſenes quod antea mirum videri poterat. Eosdem ipſos magnos, parvos, maiores, minores, maximos efficiemus. Huius autem diverſitatis ratio opinor hæc eſt, ut minores

fierent

vel inopia vel tranſportandi commoditas effecit, ut verò in centum & amplius aliquando cubitos accreſcerent, opulentia atque excellentior perſonæ dignitas. Æquum enim eſt, ut qui animo & auctoritate præcellunt, corporis etiam dignitate cæteros præſtare videantur. Quod ipſum innuere videtur Homerus, his ipſis carminibus, quibus Vlyſſem facit ornari à Pallade. Olli multiplicem, ex humeris tritonia pallam componens, auxit corpus, lætamque inventam. Vnde paulo dehinc poſt tanquam aliquis de cœleſtium numero videretur. Sed ò certe divinam Mantuam noſtri fœlicitatem, qualis verò illa obſtupeſcentis Reginæ admiratio. Tunc ille Æneas: nonne ex ſuperiore illa cauſſa proceſſerat, Os humerosque Deo ſimiles. Cyrum quoque poſt præclaram illam de Aſſyriis victoriam ſcribit Xenophon circa cultum majeſtatemque corporis diligentiſſimum Alexandrum Macedonem. Curtius ob puſillitatem ab Amazonum Regina Taleſtri habitum contemptiorem. Eundemque mox in caſtris ubi fuiſſet, amplioris formæ monimenta in poſteritatis miraculum relinqui juſiſſe. Quam etiam cauſſam fuiſſe exiſtimo, cur auguſtiores ſpecie humana videantur imagines noſtrorū. Neque enim id tam in cauſa erat vulgo, ut imperiti exiſtimant, quod multum ex ea re diminutum iri videbatur, ſi ſtata magnitudine fuiſſent, cum de alto proſpectandæ ponerentur, quam quod excellens auguſtioris eius dignitatis ratio ſervabatur. Illæ autem ipſæ Statuæ, quæ Diis fiunt, ſive audacta, ſive & retenta humani habitus æquabilitate Græcis εἴδωλα, propriè à nobis ſimulachra nominantur, Martis, Veneris, Minervæ, Cupidinis, Fidei, Fortunæ ac cæterorum Deorum, qui corporeis omninò formis carent. Quæ Heroibus illi ξόανα. Puto tamen initio ſic vocatas omneis, maximèque numinum Aegyptiorum. Quæ Regibus ἀνδριάντας. Quæ ſapientibus εἴκελα, Quæ autem bene merentibus viris βρέτεα vocarunt. Nam ἐκμαγεῖα quemadmodum & in Pictura εἰκόνες de vultu opinor ſunt, deque membris ipſis expreſſæ ſimilitudines, quas nos imagines appellamus. Nam in reliquis fruſtra ullam in-

Digitized by Google

niemus appellationem, niſi fortaſſe unico vocabulo effigies dixerimus. Figura enim ea eſt, quæ in plano deſignatur linea, circulus, hominis atque equi circumſcriptio quod ab illis σχῆμα nuncupatur. Ἀγάλματα quidem olim Homeri temporibus dicebantur, quævis templorum ornamenta, quæ ſpectantium animos afficerent, unde & nomen quod vulgo etiam remanſit, habuere. Poſterius vero generaliter & ipſæ ſtatuæ, quod ex iis potiſſimum eiuſmodi ornamenta conſtarent. Quæ verò infra humani habitus ſtaturam fient, univerſæ omnes Signa vocantur, unde & Sigilla, quæ intra nimiam hanc erunt portionem, Cubitalis Palmarisve altitudinis, vel etiam quantum fieri poterunt Tantillæ, hoc eſt parva ſigna. Sed certe ſtultus ego, qui Grammaticam docere vos volui. Equidem neſcio quomodo imprudens huc exierim. Detur tamen mihi nunc venia, ſi & Cicero idem ſæpe fecerit. REG. Placent nimirum hæc, cum ita ſuo loco dicuntur. Nonne & ſummi quoque Philoſophi interdum functi ſunt munus Grammaticorum? Iuris autem Civilis cognitio num aliunde dependet? Equidem non Ciceroni modo, ſed cuivis γραμματικωτέρῳ liceret arbitror, triduo poſſe ſe Iuriſconſultum profiteri. Perge. Tum ego ſic, Poſtquam igitur de Symmetria diximus, dicendum nunc de Lineamentis Lineamenta autem ſunt rectæ congruarum linearũ ductiones, ad uniuscuiusve ſpeciem demonſtrandam. Linearum verò aliæ extremæ, quæ & ambientes dicuntur, cum extrema complectimur. Aliæ verò intermediæ, cum res medias ſignificari, membrorumque iuncturas diſtingui volumus. Ambientium autem ducendarum ratio, ex actionum varietate multiplex ac penè infinita. Poſſem ego totũ hunc æſtivum, quantus eſt diem conſumere demonſtrando ut iſti aridiorem ex triangulo, pleniorem ex quadrangulo faciem conſtare doceant, uti intra horum fines, reliquum omne corpus ſic intercludi oportere diſputent. Recto quidem ut qui Platonis Timæum perdidicerint. Sed ab hac noſtra docendi certiſſima ſerie aliquando remotius. Compertum

pertum enim habemus Lineamenta omnia, ex ipſa corporum Symmetria, ex Optica, ex Phyſiognomia ſumi, De Symmetria dictum. Mox verò de reliquis. Si prius ducendorum Lineamentorum rationem à me pridiè in picturis excogitatam commonſtravero. Corporum quidem omnium latitudinem, nam longitudo fit ſemper. Altitudo autem umbris luminibuſq; ſignificatur, ſi depreſſa ſint, ut pectus, tergum, liber ſua deſcriptione, Sic ſi rotunda, ut caput, collum, brachia, coxæ, crura, digiti, columnulæ, & eiuſmodi, ex tertia ſuæ in circumferentiam dimenſionis parte finiri, hoc ut videris pacto. Nam quemadmodum in chartarum typis noctu atque interdiu ex lucernæ ſoliſque umbra circumſcriptiones fieri poſſent, oſtendere inertiſſimũ. Nunc igitur de Phyſiognomonica, nam de Optica, quæ multiplicior eſt poſterius diſſeremus. Eſtisq; interdum ad minus amariores epulas revocandi. Ea autem eſt certa quædam obſervatio, qua ex iis, quæ corpori inſunt ſignis, animorum etiam qualitates dænotamus. Solent enim, ut in proverbio eſt, artificem inſtrumenta, dominum qualis ſit domus oſtēdere. Id autem quoniam ἀντίστροφον eſt, commutationemque patitur. Erit quidem Sculptori quàm maximè neceſſarium. Namque vel ex viventium corporibus effigies, imitabimur, quod à nobis in Calpurnio factum vidiſtis Vel mortuorum præſentias ex notiſſimis eorum moribus imaginabimur, Vt ſi ex Zopyri quis judicatu Socratem effingat calvum, ſimum, ventroſum, & eiuſmodi. Quemadmodum à Veronenſibus in Catullo, Vitruvio, Marco, Celſo, Plinioque, quos ſibi cives vendicant, factitatum, ipſi nos nuper feſtivè ſpectavimus. Vix jam certe verbis explicari poſſet, quantum Statuario uſum præſtet Phyſiognomia, nec Statuariis modo, ſed & omni generi humano. Miretur quidem ſuo iure Plinius ſeveriſſimum, ut ipſe ait, authorem Trogum cumque Trogo miretur & Ariſtotelem. Ex quo illa ea tranſtulit. Supernat quantumliber vulgus, dum nobis in Socraticæ Pythagoricæque philoſophiæ arcanis ſanctiſſimè cuſtodiatur. Hæc nos tu-

Contra qui ſub meridie,nigris capillis criſpiſque nigris & oculis, corpore humiliores, cruribus grandiores, fuſci atque aridiores, Diſciplinis & ipſi parum apti, plurimæ tamen cogitationis, leves, doloſi, mendaces, lucribundi, furaces. At magis minusq; alii aliis. Quod diſtant acceduntq; ad arcton Borealem Auſtralemque, magis minuſque alteri alterius. Sardi, Siculi, Mauritani, Arabes. Horum vero medii, mediam quoque habent & qualitatem, Corpore ſunt mediocres, capilli eis nec criſpi nimis nec nimis porrecti, colore mellino, aſpectu jucundiore, apti ſtudiis, ingenioſi, miſericordes, modeſti ac graves. Itali videlicet Græcique. Sed qua proximiores illis accedunt loco, accedunt etiam & moribus, ut Libes, Hiberis: Hiberi, Celtis. Quin & Libes Æthiopibus, & Celtæ, Gallis ſimiliores, Auſtrini quidem omnes ſicco dominantur & calido, Arctoi contra, humido & frigido. Nam & cæterorum quique ad Occidentem, quique ad Orientem ſpectant, eadem erit de duobus polis ratio. Plerunque tamen evenit, ut alii alio transferant ſedes, confundanturq; nationes, ut ſi Thraces commigrarint in Italiam, Itali in Thraciam, Perſæ in Aſſyriam, Aſſyrii in Perſiam. Ex genere autem inſpiciuntur homines, non cum quibus quiſque ſit parentibus ortus, ſed cum Mas ſit quæritur, an Fœmina Ceneus. Plurima eſt horum diſſimilitudo, illud nobile, juſtum, intrepidum, audax, æquabile, magnanimum, benignum, conſtans, animoſum. probum, liberale, magnificum. Hoc vile. injurium, timidum, temerarium, intemperans, remiſſum, atrox, difficile, varium, ac mutabile ſemper, improbum, avarum, nequam. Fœmina omnis quam mas, eſt caput minor corpore preſſior, capillos habet molliores, nigrioresque, vultum anguſtiorem, oculos vibrantiores, ſplendidioresque, collum gracilius, pectora imbecilliora, latera molliora, ilia coxasque habitiores, ſuras, carnoſiores, genuaque ob eam ipſam rationem collabantia, extrema pedum manumque tumidiora, omnem corporis aſpectum delicatiorem negligentioremq;, tactus eſt ei humidior, vox tenuior, greſſus tardior ac denſior, mem-

bra

bra ſuccipleniora, motus lentior. Medium vero & quodammodo neutrum genus, laſcivientis videlicet naturæ luſiones, hermaphroditi, virorum ſpadones, fœminarum eunuchi. Quos tamen nihilominus quam caſtrati ſoleant equi, canes, taurive ad bellum utiles, docet Xenophontis Cyrus: ut utriuſque ſunt ſexus participes, ita & utroque nequiores, malæ mentis, mali animi, peſſimi & conſilii, crudeles, duri, doloſi, callidi, malefici, At aliis alii magis minusve naturæ lexionisve culpa, Ex ſe vero ſpectantur hominis duplici ratione, ex iis quæ cohærent ſubſtantiæ, & ex iis quæ circumſtant atque inducuntur. Cohærent ſubſtantiæ membrorum ac totius corporis habitus ex facie, ætate, inceſſu, voce, ſpiritu. Circumſtant vero atq; inducuntur, ornatus, nomen, locus, tempus, & eiuſmodi. Sunt & media vultus, & color, quæ omnia Aeneas in matre, Pyrgo in cœleſti Beroe, pernotarunt. Nunc age ipſam ex iis naturæ morumque inſpectionem conſideremus. Omnium quidem ſignorum præcipua, quæ in oculis aut plane iis proximiora, cuius generis ſunt pupillæ, palpebræ, frons, genæ, ſupercilia, naſus, labra, os, mentum, malæ, capilli, aures, ipſum caput. Secundum ordinem tenent, brachia, manus, ilia, pedes, Poſtremum venter, tergum, fœmur, coxendices ac ſuræ, de quibus ſingulis quàm breviſſime dicemus.

DE OCVLIS,

OCuli, hos natura tanquam conſpecillares animorum noſtrorum feneſtras eſſe voluit. Et quiſquam deinde quæretur, non feneſtratum homini pectus? plurimam habent varietatem. Statu quidem, magni, mediocres parvi, prominentes, conditi, tumentes, adæquati, concavi, mobiles, fixi, tremuli, rigidiores, conniventes, non conniventes, nictantes & non nictantes, Contuitu autem, vibrantes, languidi, humentes, ſicci, ſplendeſcentes, tenebroſi, ridentes, mœſti, acuti, obruſi, graves, ludibun-

di,

di, truces, blandi, atque id genus cæteri. Colore vero nigri, glauci, ſcilicet iidem ac cæſii, quique de iis fiunt, ſubnigri, qui ob gratioſam venuſtatem à Græcis χαρόποι, à nobis varii dicuntur. Et ſubglauci, qui ab illis αἰγώποι à nobis vero caprini nominantur. Item ruffi flavi, fulvi, unde cognomina familiarum, pallidi, puniceii, lutei, virides, rubicundi, ignei, flammei, ſanguinei, crocei, oſtrini, aurei, lactei, atque id genus reliqui. Harum autem omnium qualitates, quid ita ſignificent, longioris eſſet inſtituti recenſere, quid vero inter ſe mixtæ ſi fuerint, negocii quidem permaximi. Attingam tamen, potiſſimùm ea, quæ ad han ipſam rem magis pertinere videbuntur. At ne minutula forte fides habeatur, parum experto adoleſcenti, exiſtimes velim, huius rei authorem, non Pomponium, ſed graviſſimos olim philoſophos Ariſtotelem atque Adamantium, quorum uterque rationem cur aut ita fiat adducere, cum vellet. Alter corpora animorum, viciſſimque animos corporum affectiones ſequi argumentatus eſt Alter vero Prometheum, principi Limi, deſectam undique particulam addere coactum, appoſuiſſe nobis opinatur, vim leonis, aſtutiam vulpis, temeritatem apri, formidinem leporis, gravitatem bovis, falsum equi, ſcurrilitatem ſimiæ, fatuitatem pecudis, ſtoliditatem hirci, voracitatem ſuis, ductatum pardalis, ferociam tygridis, immanitatem urſorum, deſperationem elephantorum, rapacitatem luporum. Similiter & cæterorum reptilium, volucrum, atque aquatilium naturam, magis minusve uti, & libido ferebat, & Limi natura patiebatur. Quem igitur, inquit, videris ſubnigros ac mediocriter concavos oculos habentem. Ex leone, qui talis eſt, animoſum eum fortemque dijudicato. Quem conditos, Ex ſimia, ſimulatorem, fraudulentum, deluſorem, malicioſum. Quem ſtabiles firmoſque, Ex bove, gravem ac frugi. Quem protenſos, ignavum, iniurium, contumelioſum, ac vere ex Aſello aſinum, Itaque rem ipſam noſtro more ſummatim expediamus.

DE

DE OCVLIS.

OCuli magni, mobiles, lucidique; ſi torvum contueantur, ſimul & ſupercilia porrigantur, agreſtioris, crudi, rapacioriſque animi hominem indicabunt. Tales enim ſunt aprorum luporumque. Ariſtoteles quidem nec magnos nec pavos ait oportere eſſe oculos qui probentur. Prominentes oculi, qui ſeſe extra mittant, quibuſque in circuli ſpecies tumor circumducitur, aut contra, quos veluti caſtrorum foſſa circumdederit, doloſum, ſtolidum, hominem ineptiſſimum ſignificabunt. Qui ſi & mobiliores fuerint, voracem. Si petulci atque ſanguinei, ebrioſum. Si glauci, nec juſtitiam, nec conſuetudinem hominis ullam. Si verò & ſupercilia gravarint, certior erit eius amentia. Si tumentiores parvique, parricidium ac veneficium declarabitur. Quibuſcunque vero fuerint prominentiores, ſplendidi, grandiores, purum humidumque intuentes, inſigni omnes juſtitia & conſuetudine præditi, diſciplinis aptiſſimi, deamoroſiſſimi, qualem ex Theæteto didicimus fuiſſe Socratem. Conditi nimis, quanquam acutiſſimi omnium intuendo, niſi fuerint & magni, nullo pacto probantur. Horum namque parvitas, diſſimulatorem, invidum, inſidiatorem. Siccitas ad illa perfidiam, humiditas & amentiam augent. Laudatur vero ſtatus oculorum medius inter prominentem & conditum. Et qui nec tumidiores ſint, nec concavi, ſed mediocritatem quandam magnitudinis habeant caſtigatam. Mobiles oculi, turbatorem, ſuſpicioſum, interpellatorem, infidum, ac curioſum, magis perficacem oſtendunt. Si & palpebræ moveant, certe animam præpotentem. Si minus, audacem, Ocyus circumvolubiles oculi, ganeonem. Tardioris motus pigrum, inertemque denotabunt. Tremuli oculi, ſi in dextram ierint, ſocordiam, inſanitatem: Si in ſiniſtram, adulterium: Si vero introrſum, quaſi naſo annuerint, gratioſum, Venereum, & amoroſum declarabunt. Rigidiores nunquam boni: Nam ſi fuerint humidi, formidoloſum: Si aridiores, veſanum: Si pallidiores, ſtolidum judicabunt Si vero grandiores

diores fuerint ac ſubrubicundi, impotentis erunt & libidinis, & gulæ teſtimonium. Quod ſi quem videris, qui ſplendeſcentes huiuſmodi oculos habeat, hunc tu ad corvos, ut nec tibi civem nec vicinum eſſe audias, ut qui malis tantum & calamitatibus gaudeat alienis. Oculi qui cum ſe claudunt, ſurſum attolluntur, libidinoſitatis, guloſitatis, ac ſacri morbi certiſſimum ſignum. Quod ſi & pallidi fuerint, impios atque homicidas. Sic ſubrubeſcẽtes nigrantesve, intemperatiſſimi oris mulieroſos, ſtolidos, aleatores demonſtrabunt. Contra qui feruntur deorſum, contraria iis eſſe omnia. Oculi qui cum ſeſe aperuerint perſtant vel cogitationem, vel certe alicuius rei pænitentiam ſignificabunt, quæ res ſcilicet ex ſuperiorum omnium ratione captabitur, ſi magni prominentes, conditi, mobiles, & eiuſmodi, Vibrantes parvique oculi, doloſum adulterionem. Magni verò, ineptum rudem, guloſumque arguent. Quod ſi grandiuſculi, ſplendidique humidius contueantur ingentem commonſtrabunt ſpiritum. Excelſam ac maximorum operum effectricem animam; iracundos, tamen, ebriacoſos, ac ſuprà hominem gloriabundos, qualem fuiſſe aiunt Alexandrum Macedonem. Tenebricoſi oculi, manifeſtum quidem iis ineſt incommodum. Si tamen ſicciores fuerint, infidum. Si & minuti, bilinguem, doloſum inſidiatorem. Et cui graviſſimas inimicitias profitetur Achilles, aliud pectore occultantem, aliud de ore promentem. animi multiplicis, peſſimique. Si verò quales puerorum videri ſolent, humidi, grandiores, animoſum, conſtantem, ſtudioſum, prudentem, diſciplinis habilem, timidum: ac prope avarum. Præcludi autem modo contradixerit aliud nihil, optimi. Splendeſcentes oculi, tametſi utiles, non tamen certæ ſunt probitatis indices. Iidem enim glauci ſanguineive, calliditatem arguunt, ac jam veſaniæ proximiorem audaciam. Subnigri, timorem, formidinem, ſuſpiciones. Nigri verò & adulterium. Qui ſi torvum contueantur, difficilitatis moleſtiæ, ac moroſitatis indicium. Si & humidum fortitudinis, imprudentiæ, celeritatis, iracundiæ, ſecordiæ, inverecundiæ

ſtatis

ſtatis. Si & ſiccum nequiſſimæ ſcelerolitatis. Oculi in quibus voluptas quædam ac riſus, ut ita dicam, inhabitant, diſſimulatores. Iidem verò conditi, inſidiatores. Sicci, aut quibus exteriora palpebræ ſupercilia, genæ, ac labra non ſteterint, reprobiſſimos indicabunt. Humidi verò, non malos quidem, ſed tamen vanos, rudes, omnique animorum commotione carentes, pigros, intemperantesque. At ſi horum inanes palpebræ non connictarint, fueritque frons læta, & utrinque ſimul vacua ſupercilia, hominem eum ſignificabunt, magnificum, juſtum, ſuavem, pium, facilem, hoſpitalem, atque optimæ conſultationis. Triſtes verò humidique ſtudioſum, plurimarumque artium ſectatorem. Nam ſi & ſuperciliis obtegantur, affueritque læta frons, æquapilem, fidum frugi, prudentemque monſtrabunt. Sicci vero ſi & vultus fuerit trucior. Item ſi frons aſpera, aſpectus immobilior, palpebræque rectè, ruſticaniſſimas voluntates, improbiſſimas & cogitationes, nec ullum unquam iis eſſe intentatum imperfectumque facinus. Acuti oculi tumultuatorum hominum ſunt atque rapacium. Oculi qui frequentius connivent, id autem eſt, cum immoto capite huc illud obliquantur, quod pro dubitate uſurparunt, formidoloſitatem coarguent. Si cum ſiccitate, fraudem, inſidias, occultumque aliquod malum. Si cum tremorem palleant, quopiam avertantur, fatuitatem. At vero quei contra non conniverint robuſtiores invictique. Quod ſi & gravedinoſum intueantur, nihil unquam boni eſt id, quod parant. Si lene atque humidum, ſtudioſos, faciles amaroſos. Si palleſcentes, puniceive ſiccum, improbiſſimarum rerum memoriam, iracundiam, invidentiam, aut quamvis aliam extremam maliciam denotabunt. Et ſi circumvolvuntur, amentiam. Oculi quibuscunque pernictant, inſidiatores, furaces. Si vero humidum, multarum artium ſtudioſos. Sin contremuerint palleſcantve, famelicos, & quid ad epilepſiam declinarint. Quibuscunque vero non pernictarint, ſedſi cum clauduntur defluant, verecundos. Si & mox attollantur, adulteros, voraces. Sin recti permanſerint, benignos

gnos, bonos viros. Sin & ſicci, temerarios indicabunt, Quod ſi ad hæc frontem quis habuerit aſperiorem, ſupercilia conſtrata, palpebraſque duriores, agreſtiore animo, paratus audendum omnia, quique laudibus & honoribus & donis facillimè capiatur. Horum autem omnium mediocris ſtatus præcipuè laudatur.

DE PVPILLIS OCVLORVM ET CENCHRIS.

OCulorum acies, quas & pupillas vocant, parvæ quibus fuerint, parviſſimæ cogitationis eos eſſe, neceſſe eſt, item & avaros ac puſilli animi, Serpentes enim Ichneumones, ſimiæ vulpeſque huiuſmodi. Contra quibus magnæ, placidiſſimæ mentis, liberales, magnanimos, forteis. ovium enim ac boum tales. Quibus ſecundum rationem oculorum decentes fuerint, probi. Quibus contrà nefarii, impudentes, ſceleroſi. Quibus inæquales, non prorſus mali. Sunt autem interdum in oculis calculi quidam, quos Græci Cenchros vocant, ad ſimilitudinem Milii, candidiores, fulvi, pallidi, ſanguinei, quique ad mixtum habent pallidum fulvo & iis nigrum. In charopis oculis Cenchri qualeſcumque agreſticitatis, injuriæque nota. In nigris ſanguinei veneficiorum, Pallentes, etiam magicorū carminum.

DE PALPEBRIS ET SVPERCILIIS.

QVi rectas palpebras flexaque ſupercilia non habuerint, ſed cum tremore ſubmoveant aſpectum, hi ſemiviri cum ſint, viri tamen eſſe coguntur. Quibus innuendo protenduntur palpebræ, fœminati. Qui alteram palpebrarum emittunt, & dum quopiam averterint, humidum ac molle reſpiciunt, delicoſi, qui plurimum formæ fidant ac mœchi. Veſiculæ autem illæ, quæ ſolent eſſe infra oculos, ebrioſorum. Quæ ſupra, ſomniculoſorum, Ambæ vero utrorumque. Anguli oculorum à temporibus parvi, reprobos. A naribus carnoſi, reprobiſſimos denotant. Supercilia qui attollunt cum ſpiritu, crudæ ſunt mentis, pravique conſilii homines, vani, obloquentes, iracundi, ſeditioſi. Recta ſupercilia, mollem: Iuxta naſum flexa, rigidum: Iuxta tempora, deriſorem: Contracta invidum: Demiſſa malevolum indicabunt.

Digitized by Google

DE OCVLORVM COLORIBVS.

QVi glaucos oculos, minimaſque acies habuerint, illiberales, avari, callidi. Qui eoſdem aridos, incertis erunt moribus, agreſtes. Qui humidos, dat enim hos Palladi Homerus, ſplendeſcentes decenterque magnos, optimi atque animoſi. Subpurpurei quibus fuerint oculi cum ſiccitate, iracundos. Cum humiditate, ebriacoſos ſi dixeris, nihil aberrabis. Subalbidiores paucamque glaucitatem habentes, timiditatis atque impotentiæ ſignum. Cerulei, quia cæteris humidiores, propterea & meliores, Verum de oculis ſuprà quam conſtitueram ſatis, nunc, & reliqua proſequamur.

DE NASO.

NAſi ſummum gracile ſi fuerit, facilem iracundiam. Craſſum verum depreſſumque, conſceleratos mores denunciat. Plenum ſolidum, obtuſumque ſi videris, ex leonibus, moloſſiſq; fortem ac jactabundum dijudicato. Naſus oblongus, gracilis, roſtratuſque eius quoque generis mores dabit. Naſus declinans, vitæ morumque honeſtatis ſignum. Naſus rectus linguæ ſignificat intemperantiam. Acutus, iracundiam, Obtuſus, molliciem. Aduncus qui & aquilinns, regalem animum, ac magnificentiam. Simus, immodeſtiam, ſcortationem. Minor, fraudem, rapacitatem Adapertus, animi vim roburque corporis, Anguſts rotundior obſtructuſque ſolitarem, ſecordiam, veſanitatem. Obliquus intortuſque, mentis & animorum obliqųitatem.

DE FRONTE.

FRons anguſta, ruditatis Plana, ſecordiæ, Magna, ſegniciei, Parva, mobilitatis ſtygmate inuſta. Frons autam longa, docilitatem, atque optimos ſenſus oſtendit. Depreſſa atque humilis, fœminatum. Rotunda, iracundum. Gibboſa, inſenſatum. Circumducta, impudentem, aſpera; quæ quaſi foſſas habeat, infidum, callidum, & ſi cætera abfuerint, ſtolidum. Quadrata, quæ ſcilicet ſuæ magnitudinis menſionem habuerit, evidentiſſima pruden-

dentiæ,fortitudinis, intellectus, magnificentiæque index. Frons alta rectaque,contumaciam. Diſtentia,ſecuritatem. Rugoſa,ſtudium ac ſollicitudinem oſtendet.

DE GENIS ET MALIS.

GEnæ malæque quibus carnoſæ, ſegneis atque ebriacoſos indicant. Graciliores, improbitatis. Pinguidiores, calliditatis. craſſæ & ab oculis demiſſiores, invidentiæ ſignum. Rotundæ doloroſum. Prælargæ, vaniloquentiorum.

DE ORE ET LABRIS

OS neque firmum, neque protervum, audaciæ, nugacitatis, dementiæ nota. Os parvum prominensque insidiarum, reprobitatis. Concavum ac fornicatum, ut ſi infremeret, invidentiæ, ſceleroſitatis. Humile ac depreſſum, formidinis & conſiliorum inſtabilitatis. Oris autem ſectio, veſanum, crudum, manduconem. Vaſtitas raninam denotabit exuricionem. Os parvum fœminas, majus viros decet. Labra in ore maiori tenuia, ut inferioribus adjiciantur ſuperiora, magnanimitatem ſignificabunt ac leoninam fortitudinem In minori vero, ignaviam, inhumanitatem, moleſtiam, impietatem, perfidiam. Quibus ſupra caninos attolluntur ex rictu labra, peſſimorum morum, adclamatores; in injurii conviciatiores mordaces. Quibus totum os protenditur, labraq; ſunt de Chilonum Labeonnmque cognomina & moribus & operibus ſunt ſuini. Quibus inferiori labro, ſuperius labrum ſuper adjicitur, prudentiores Quibus contra labro labium prominebit magis, non prorſus mali, quanquam vani & ſtoli diores.

DE MENTO.

MEntum quibuscunque longius non omninò reprobi, niſi quod præter modum loquaciores ac molliuſculi. Quibuscunque brevius, peſſimi, crudeles, diri. atque inſidiatores. Ex ſerpentibus qui tales ſunt. Quibus acutum, bonam habent hi omnes mentem. Quibus rotundiorem figuram circum ſcripſerit, effœminati. Qui-

bus quadratam, viriles. Quibus ſummo in loco tanquam in duos vertices diſſoluerit, modo ſciſſura ſit apparens, doloſi. Nam ſi levis Venerei potius gratioſique judicabuntur.

DE CAPITE ET CAPILLIS.

CApuт valde parvum quiſquis habuerit, is ab omni erit ſenſu humanoque captu alienior. Qui modicum fortis, probe ſenſatus, magnanimuſque. Qui permagnum, imbecillus; illiberalis, nullius aut certe rudiſſimi perceptus, Qui obliquum, inverecundior. Qui altum, contumacior, Qui utrinque connexum, iracundior. Pars capitis poſterior depreſſa atque humilis, formidoloſi, ac prorſus animo toto carentis. Caput volunt id ſenſibus cæteriſque rebus videri perfectum, quod mediocre fuerit, quod rectum, quod & intra menſum conſtiterit, ac ξ Græcæ literæ figuram habuerit. Capillos autem nihil ad hanc rationem conferre vult Adamantius. Sunt vero multiformes porrecti, criſpi, leves, intortes, molles, duri, denſi, rariores, nigri, albi, glauci, rubei, ruffi, flavi, & eiuſmodi, Ariſtoteles tamen molliores capillos, facilioris vult eſſe ingenii ſignum, duros agreſtioris.

DE AVRIBVS.

AVrium multa varietas, quædam ſunt tenues, quædam craſſæ, aliæ magnæ, aliæ parvæ, extantes, preſſæ, atque earum mediæ. Item quadratæ rotundæ, immobiles, & unde flaccorum cognomina, languentes ac deciduæ. Tenues igitur minores ac veluti circumciſæ, fattuum denotabunt, callidum, malicioſum. Craſſæ magnæque. ſurda, ſtrum. Extantes præſentaneam hominis docilitatem, manſuetudinem, benignitatem: Preſſæ, inſcitiam, ruditatem: Quadratæ vero ac mediocriter magnæ in audiendo argutiſſimum.

DE FACIE AC VVLTV.

FAcies quibus eſt, Ariſtoteles inquit, magna, rudiores. Quibus parva, immoti. Quibus larga, ſtupidi, Quibus circumlata, animoſi. Carnoſa, inquit Adamantius, facies, delicioſi eſt hominis, lauti ac pubeſ-

pubeſcentis. Macra, ſtudioſi, deamatoris, inſidiatoris. Parva facies, parvos quoque redarguit mores. Permagna veró ſtolidiores. Iam vero ipſe index obtrectorque; conſcientiæ noſtræ, vultus quàm incertus, inconſtans varius, quia totus videlicet ex animorum perturbationibus confingitur, Quin etiam interdum earum ſimulator ac diſſimulator. Quare haud temerè ex omnibus horis diiudicandum, niſi cum ab eiuſmodi motionibus animi deferbuiſſe videbuntur. Mille ſunt eius varietates, mœſtus, iucundus, facilis, ſeverus, alacres, triſtis, clarus, tenebroſus, nubiluſ, doloroſus, pervigil, ſomniculoſus, ſecurus, audax, meticuloſus, & eiuſmodi, quorum & animi tales. Alacer autem clarusque vultus, certiſſimus index adulterii. Erubeſcens hinc illud, ſalva res eſt, pudoris, verecundiæ. Vultum qui perexprimere potuerit, is ſe ſciat non multum iam abeſſe à Liſyppo. Nunc vero deinceps & reliqua.

DE COLLO.

COllum quicunque habuerint oblongius, graciliusque, timidiores ſunt, atque egregiè malorum morum. Qui pinguidius prolixiusque, animoſiores, jactabundi, contumaces. Qui & compactius, robuſti, fortes atque ad diſciplinas idonei. Nam qui contra inanius habuerint, vafri, adulterive. Collum quod nervis obtenditur, ſiniſtri adſint & cætera fatui, inque dementiam delabantis. Collum præpinguius, iracundi, ad diſciplinas inhabiles ſuini. Collum brevius præmultumque audacis. Collum denſius, nullam in partem cadens, ſiniſtri, contumacis, inepti. Collum effractum, ſemiviri. Collum in dextram adclinans, ornati, prudentis, ſtudioſique. In ſiniſtram adulteri, ac nullius prudentiæ. In utramque verò aut in quamvis aliam, praviſſimi animi ac mentis indicium. In nullam verò, moderationis. plurimæque & artis & exercitationis. Collum quibus longum, iisdem erunt etiam crura longa.

DE CERVICE ET GVTTVRE.

CErvix quibuscunque aſpera atque obliqua fuerit, ineptiſſimi. Quibusque ſub ea ſunt ſpondiles aſperæ,

bra ſuccipleniora, motus lentior. Medium vero & quodammodo neutrum genus, laſcivientis videlicet naturæ luſiones, hermaphroditi, virorum ſpadones, fœminarum eunuchi. Quos tamen nihilominus quam caſtrati ſoleant equi, canes, taurive ad bellum utiles, docet Xenophontis Cyrus: ut utriuſque ſunt ſexus participes, ita & utroque nequiores, malæ mentis, mali animi, peſſimi & conſilii, crudeles, duri, doloſi, callidi, malefici, At aliis alii magis minusve naturæ lexionisve culpa, Ex ſe vero ſpectantur hominis duplici ratione, ex iis quæ cohærent ſubſtantiæ, & ex iis quæ circumſtant atque inducuntur. Cohærent ſubſtantiæ membrorum ac totius corporis habitus ex facie, ætate, inceſſu, voce, ſpiritu. Circumſtant vero atq; inducuntur, ornatus, nomen, locus, tempus, & eiuſmodi. Sunt & media vultus, & color, quæ omnia Aeneas in matre, Pyrgo in cœleſti Beroe, pernotarunt. Nunc age ipſam ex iis naturæ morumque inſpectionem conſideremus. Omnium quidem ſignorum præcipua, quæ in oculis aut plane iis proximiora, cuius generis ſunt pupillæ palpebræ, frons, genæ, ſupercilia, naſus, labra, os, mentum, malæ, capilli, aures, ipſum caput. Secundum ordinem tenent, brachia, manus, ilia, pedes, Poſtremum venter, tergum, fœmur, coxendices ac ſuræ, de quibus ſingulis quàm breviſſime dicemus.

DE OCVLIS,

OCuli, hos natura tanquam conſpecillares animorum noſtrorum feneſtras eſſe voluit. Et quiſquam deinde quæretur, non feneſtratum homini pectus? plurimam habent varietatem. Statu quidem, magni, mediocres parvi, prominentes, conditi, tumentes, adæquati, concavi, mobiles, fixi, tremuli, rigidiores, conniventes, non conniventes, nictantes & non nictantes, Contuitu autem, vibrantes, languidi, humentes, ſicci, ſplendeſcentes, tenebroſi, ridentes, mœſti, acuti, obruſi, graves, ludibundi,

di, truces, blandi, atque id genus cæteri. Colore vero nigri, glauci, ſcilicet iidem ac cæſii, quique de iis fiunt, ſubnigri, qui ob gratioſam venuſtatem à Græcis χαρόποι, à nobis varii dicuntur. Et ſubglauci, qui ab illis αἰγῶποι à nobis vero caprini nominantur. Item ruffi flavi, fulvi, unde cognomina familiarum, pallidi, punicei, lutei, virides, rubicundi, ignei, flammei, ſanguinei, crocei, oſtrini, aurei, lactei, atque id genus reliqui. Harum autem omnium qualitates, quid ita ſignificent, longioris eſſet inſtituti recenſere, quid vero inter ſe mixtæ ſi fuerint, negocii quidem permaximi. Attingam tamen, potiſſimùm ea, quæ ad han ipſam rem magis pertinere videbuntur. Ac ne minutula forte fides habeatur, parum experto adoleſcenti, exiſtimes velim, huius rei authorem, non Pomponium, ſed graviſſimos olim philoſophos Ariſtotelem atque Adamantium, quorum uterque rationem cur aut ita fiat adducere, cum vellet. Alter corpora animorum, viciſſimque animos corporum affectiones ſequi argumentatus eſt Alter vero Prometheum, principi Limi, deſectam undique particulam addere coactum, appoſuiſſe nobis opinatur, vim leonis, aſtutiam vulpis, temeritatem apri, formidinem leporis, gravitatem bovis, falsum equi, ſcurrilitatem ſimiæ, fatuitatem pecudis, ſtoliditatem hirci, voracitatem ſuis, ductatum pardalis, ferociam tygridis, immanitatem urſorum, deſperationem elephantorum, rapacitatem luporum. Similiter & cæterorum reptilium, volucrum, atque aquatilium naturam, magis minusve uti, & libido ferebat, & Limi natura patiebatur. Quem igitur, inquit, videris ſubnigros ac mediocriter concavos oculos habentem. Ex leone, qui talis eſt, animoſum eum fortemque dijudicato. Quem conditos, Ex ſimia, ſimulatorem, fraudulentum, deluſorem, malicioſum. Quem ſtabiles firmoſque, Ex bove, gravem ac frugi. Quem protenſos, ignavum, iniurium, contumelioſum, ac vere ex Aſello aſinum, Itaque rem ipſam noſtro more ſummatim expediamus.

DE

DE OCVLIS.

OCuli magni, mobiles, lucidique; ſi torvum contueantur, ſimul & ſupercilia porrigantur, agreſtioris, crudi, rapacioriſque animi hominem indicabunt. Tales enim ſunt aprorum luporumque. Ariſtoteles quidem nec magnos nec pavos ait oportere eſſe oculos qui probentur. Prominentes oculi; qui ſeſe extra mittant; quibuſque in circuli ſpecies tumor circumducitur, aut contra, quos veluti caſtrorum foſſa circumdederit, doloſum, ſtolidum, hominem ineptiſſimum ſignificabunt. Qui ſi & mobiliores fuerint, voracem. Si petulci atque ſanguinei, ebrioſum. Si glauci, nec juſtitiam, nec conſuetudinem hominis ullam. Si verò & ſupercilia gravarint, certior erit eius amentia. Si tumentiores parvique; parricidium ac veneficium declarabitur. Quibuſcunque vero fuerint prominentiores, ſplendidi, grandiores, purum humidumque intuentes, inſigni omnes juſtitia & conſuetudine præditi, diſciplinis aptiſſimi; deamoroſiſſimi, qualem ex Theæteto didicimus fuiſſe Socratem. Conditi nimis, quanquam acutiſſimi omnium intuendo, niſi fuerint & magni, nullo pacto probantur. Horum namque parvitas, diſſimulatorem, invidum, inſidiatorem. Siccitas ad illa perfidiam, humiditas & amentiam augent. Laudatur vero ſtatus oculorum medius inter prominentem & conditum. Et qui nec tumidiores ſint, nec concavi, ſed mediocritatem quandam magnitudinis habeant caſtigatam. Mobiles oculi, turbatorem, ſuſpicioſum, interpellatorem, infidum, ac curioſum, magis perficacem oſtendunt. Si & palpebræ moveant, certe animam præpotentem. Si minus, audacem, Ocyus circumvolubiles oculi, ganeonem. Tardioris motus pigrum, inertemque denotabunt. Tremuli oculi, ſi in dextram ierint, ſocordiam, inſanitatem: Si in ſiniſtram, adulterium: Si vero introrſum, quaſi naſo annuerint, gratioſum, Venereum, & amoroſum declarabunt. Rigidiores nunquam boni: Nam ſi fuerint humidi, formidoloſum: Si aridiores, veſanum: Si pallidiores, ſtolidum judicabunt. Si vero grandiores

diores fuerint ac ſubrubicundi, impotentis erunt & libidinis, & gulæ teſtimonium. Quod ſi quem videris, qui ſplendeſcentes huiuſmodi oculos habeat, hunc tu ad corvos, ut nec tibi civem nec vicinum eſſe audias, ut qui malis tantum & calamitatibus gaudeat alienis. Oculi qui cum ſe claudunt, ſurſum attolluntur, libidinoſitatis, guloſitatis, ac ſacri morbi certiſſimum ſignum. Quod ſi & pallidi fuerint, impios atque homicidas. Sic ſubrubeſcẽtes nigrantesve, intemperatiſſimi oris mulieroſos, ſtolidos, aleatores demonſtrabunt. Contra qui feruntur deorſum, contraria iis eſſe omnia. Oculi qui cum ſeſe aperuerint perſtant vel cogitationem, vel certe alicuius rei pænitentiam ſignificabunt, quæ res ſcilicet ex ſuperiorum omnium ratione captabitur, ſi magni prominentes, conditi, mobiles, & eiuſmodi, Vibrantes parvique oculi, doloſum adulterionem. Magni verò, ineptum rudem, guloſumque arguent. Quod ſi grandiuſculi, ſplendidique humidius contueantur ingentem commonſtrabunt ſpiritum. Excelſam ac maximorum operum effectricem animam, iracundos, tamen, ebriacoſos, ac ſupra hominem gloriabundos, qualem fuiſſe aiunt Alexandrum Macedonem. Tenebricoſi oculi, manifeſtum quidem iis ineſt incommodum. Si tamen ſicciores fuerint, infidum. Si & minuti, bilinguem, doloſum inſidiatorem. Et cui graviſſimas inimicitias profitetur Achilles, aliud pectore occultantem, aliud de ore promentem. animi multiplicis, peſſimique. Si verò quales puerorum videri ſolent, humidi, grandiores, animoſum, conſtantem, ſtudioſum, prudentem, diſciplinis habilem, timidum: ac prope avarum. Præcludi autem modo contradixerit aliud nihil, optimi. Splendeſcentes oculi, tametſi utiles, non tamen certæ ſunt probitatis indices Iidem enim glauci ſanguineive, calliditatem arguunt, ac jam veſaniæ proximiorem audaciam. Subnigri, timorem, formidinem, ſuſpiciones. Nigri verò & adulterium. Qui ſi torvum contueantur, difficilitatis moleſtiæ, ac moroſitatis indicium. Si & humidum fortitudinis, imprudentiæ, celeritatis, iracundiæ, ſecordiæ, invenu-

ſtatis

ſtatis, Si & ſiccum nequiſſimæ ſceleroſitatis. Oculi in quibus voluptas quædam ac riſus, ut ita dicam, inhabitant, diſſimulatores. Iidem verò conditi, inſidiatores. Sicci, aut quibus exteriora palpebræ ſupercilia, genæ, ac labra non ſteterint, reprobiſſimos indicabunt. Humidi verò, non malos quidem, ſed tamen vanos, rudes, omnique animorum commotione carentes, pigros, intemperantesque. At ſi horum inanes palpebræ non connictarint, fueritque frons læta, & utrinque ſimul vacua ſupercilia, hominem eum ſignificabunt, magnificum, juſtum, ſuavem, pium, facilem, hoſpitalem, atque optimæ conſultationis. Triſtes verò humidique ſtudioſum, plurimarumque artium ſectatorem. Nam ſi & ſuperciliis obtegantur, affueritque læta frons, æquapilem, fidum frugi, prudentemque monſtrabunt. Sicci vero ſi & vultus fuerit trucior. Item ſi frons aſpera, aſpectus immobilior, palpebræque rectè, ruſticaniſſimas voluntates, improbiſſimas & cogitationes, nec ullum unquam iis eſſe intentatum imperfectumque facinus. Acuti oculi tumultuatorum hominum ſunt atque rapacium. Oculi qui frequentius connivent, id autem eſt, cum immoto capite huc illud obliquantur, quod pro dubitate uſurparunt, formidoloſitatem coarguent. Si cum ſiccitate, fraudem, inſidias, occultumque aliquod malum. Si cum tremorem palleant, quopiam avertantur, fatuitatem. At vero quei contra non conniverint robuſtiores invictique. Quod ſi & gravedinoſum intueantur, nihil unquam boni eſt id, quod parant. Si lene atque humidum, ſtudioſos, faciles amaroſos. Si palleſcentes, puniceive ſiccum, improbiſſimarum rerum memoriam, iracundiam, invidentiam, aut quamvis aliam extremam maliciam denotabunt. Et ſi circumvolvuntur, amentiam. Oculi quibuscunque pernictant, inſidiatores, furaces. Si vero humidum, multarum artium ſtudioſos. Sin contremuerint palleſcantve, famelicos, & quid ad epilepſiam declinarint. Quibuscunque vero non pernictarint, ſed ſi cum clauduntur defluant, verecundos. Si & mox attollantur, adulteros, voraces. Sin recti permanſerint, benignos

gnos, bonos viros. Sin & ſicci, temerarios indicabunt, Quod ſi ad hæc frontem quis habuerit aſperiorem, ſupercilia con. ſtrata, palpebrasque duriores, agreſtiore animo, paratus a udendum omnia, quique laudibus & honoribus & donis facillimè capiatur. Horum autem omnium mediocris ſtatus præcipuè laudatur.

DE PVPILLIS OCVLORVM ET CENCHRIS.

OCulorum acies, quas & pupillas vocant, parvæ quibus fuerint, parviſſimæ cogitationis eos eſſe, neceſſe eſt, item & avaros ac puſilli animi, Serpentes enim Ichneumones, ſimiæ vulpesque huiuſmodi. Contra quibus magnæ, placidiſſimæ mentis, liberales, magnanimos, forteis. ovium enim ac boum tales. Quibus ſecundum rationem oculorum decentes fuerint, probi. Quibus contrà nefarii, impudentes, ſceleroſi. Quibus inæquales, non prorſus mali. Sunt autem interdum in oculis calculi quidam, quos Græci Cenchros vocant, ad ſimilitudinem Milii, candidiores, fulvi, pallidi, ſanguinei, quique ad mixtum habent pallidum fulvo & iis nigrum. In charopis oculis Cenchri qualescumque agreſticitatis, injuriæque nota. In nigris ſanguinei veneficiorum, Pallentes, etiam magicorū carminum.

DE PALPEBRIS ET SVPERCILIIS.

QVi rectas palpebras flexaque ſupercilia non habuerint, ſed cum tremore ſubmoveant aſpectum, hi ſemiviri cum ſint, viri tamen eſſe coguntur. Quibus innuendo protenduntur palpebræ, fœminati. Qui alteram palpebrarum emittunt, & dum quopiam averterint, humidum ac molle reſpiciunt, delicoſi, qui plurimum formæ fidant ac mœchi. Veſiculæ autem illæ, quæ ſolent eſſe infra oculos, ebrioſorum. Quæ ſupra, ſomniculoſorum, Ambæ vero utrorumque. Anguli oculorum à temporibus parvi, reprobos. A naribus carnoſi, reprobiſſimos denotant. Supercilia qui attollunt cum ſpiritu, crudæ ſunt mentis, pravique conſilii homines, vani, obloquentes, iracundi, ſeditioſi. Recta ſupercilia, mollem: Iuxta naſum flexa, rigidum: Iuxta tempora, deriſorem: Contracta invidum: Demiſſa malevolum indicabunt.

Digitized by Google

DE OCVLORVM COLORIBVS.

QVi glaucos oculos, minimaſque acies habuerint, illiberales, avari, callidi. Qui eosdem aridos, incertis erunt moribus, agreſtes. Qui humidos, dat enim hos Palladi Homerus, ſplendeſcentes decenterque magnos, optimi atque animoſi. Subpurpurei quibus fuerint oculi cum ſiccitate, iracundos. Cum humiditate, ebriacoſos ſi dixeris, nihil aberrabis. Subalbidiores paucamque glaucitatem habentes, timiditatis atque impotentiæ ſignum. Cerulei, quia cæteris humidiores, propterea & meliores, Verum de oculis ſuprà quam conſtitueram ſatis, nunc & reliqua proſequamur.

DE NASO.

NAſi ſummum gracile ſi fuerit, facilem iracundiam. Craſſum verum depreſſumque, conſceleratos mores denunciat. Plenum ſolidum, obtuſumque ſi videris, ex leonibus, moloſſiſq; fortem ac jactabundum dijudicato. Naſus oblongus, gracilis, roſtratuſque eius quoque generis mores dabit. Naſus declinans, vitæ morumque honeſtatis ſignum. Naſus rectus linguæ ſignificat intemperantiam. Acutus, iracundiam, Obtuſus, molliciem. Aduncus qui & aquilinus, regalem animum, ac magnificentiam. Simus, immodeſtiam, ſcortationem. Minor, fraudem, rapacitatem Adapertus, animi vim roburque corporis, Anguſts rotundior obſtructuſque ſolitarem, ſecordiam, veſanitatem. Obliquus intortuſque, mentis & animorum obliquitatem.

DE FRONTE.

FRons anguſta, ruditatis Plana, ſecordiæ, Magna, ſegniciei, Parva, mobilitatis ſtygmate inuſta. Frons autam longa, docilitatem, atque optimos ſenſus oſtendit. Depreſſa atque humilis, fœminatum. Rotunda, iracundum. Gibboſa, inſenſatum. Circumducta, impudentem, aſpera; quæ quaſi foſſas habeat, infidum, callidum, & ſi cætera abſuerint, ſtolidum. Quadrata, quæ ſcilicet ſuæ magnitudinis menſionem habuerit, evidentiſſima pruden-

dentiæ,fortitudinis, intellectus, magnificentiæque index. Frons alta rectaque,contumaciam. Diſtentia,ſecuritatem. Rugoſa,ſtudium ac ſollicitudinem oſtendet.

DE GENIS ET MALIS.

GEnæ malæque quibus carnoſæ, ſegneis atque ebrioſos indicant. Graciliores, improbitatis. Pinguidiores,calliditatis. craſſæ & ab oculis demiſſiores, invidentiæ ſignum. Rotundæ doloroſum. Prælargæ, vaniloquentiorum.

DE ORE ET LABRIS

OS neque firmum, neque protervum, audaciæ, nugacitatis, dementiæ nota. Os parvum prominensque: inſidiarum, reprobitatis. Concavum ac fornicatum, ut ſi infremeret, invidentiæ, ſceleroſitatis. Humile ac depreſſum, formidinis & conſiliorum inſtabilitatis. Oris autem ſectio,veſanum,crudum,manduconem. Vaſtitas raninam denotabit exuricionem. Os parvum fœminas, majus viros decet. Labra in ore maiori tenuia, ut inferioribus adjiciantur ſuperiora, magnanimitatem ſignificabunt ac leoninam fortitudinem In minori vero,ignaviam, inhumanitatem, moleſtiam, impietatem, perfidiam. Quibus ſupra caninos attolluntur ex rictu labra, peſſimorum morum, adclamatores; in injurii conviciatiores mordaces. Quibus totum os protenditur,labraq; ſunt de Chilonum Labeonnmque cognomina & moribus & operibus ſunt ſuini. Quibus inferiori labro, ſuperius labrum ſuper adjicitur, prudentiores Quibus contra labro labium prominebit magis, non prorſus mali, quanquam vani & ſtolidiores.

DE MENTO.

MEntum quibuscunque longius non omninò reprobi, niſi quod præter modum loquaciores ac molliuſculi. Quibuscunque brevius,peſſimi,crudeles,diri. atque inſidiatores. Ex ſerpentibus qui tales ſunt. Quibus acutum, bonam habent hi omnes mentem. Quibus rotundiorem figuram circum ſcripſerit, effœminati. Qui-

pubeſcentis. Macra, ſtudioſi, deamatoris, inſidiatoris. Parva facies, parvos quoque redarguit mores. Permagna veró ſtolidiores. Iam verò ipſe index obtectorque; conſcientiæ noſtræ, vultus quàm incertus, inconſtans varius, quia totus videlicet ex animorum perturbationibus confingitur, Quin etiam interdum earum ſimulator ac diſſimulator. Quare haud temerè ex omnibus horis diiudicandum, niſi cum ab eiuſmodi motionibus animi deferbuiſſe videbuntur. Mille ſunt eius varietates, mœſtus, iucundus, facilis, ſeverus, alacres, triſtis, clarus, tenebroſus, nubilus, doloroſus, pervigil, ſomniculoſus, ſecurus, audax, meticuloſus, & eiusmodi, quorum & animi tales. Alacer autem clarusque vultus, certiſſimus index adulterii. Erubeſcens hunc illud, ſalva res eſt, pudoris, verecundiæ. Vultum qui perexprimere potuerit, is ſe ſciat non multum iam abeſſe à Liſyppo. Nunc vero deinceps & reliqua.

DE COLLO.

Collum quicunque habuerint oblongius, graciliusque, timidiores ſunt, atque egregiè malorum morum. Qui pinguidius prolixiusque, animoſiores, jactabundi, contumaces. Qui & compactius, robuſti, fortes atque ad diſciplinas idonei. Nam qui contra inanius habuerint, vafri, adulterive. Collum quod nervis obtenditur, ſiniſtri adſint & cætera fatui, inque dementiam delabantis. Collum præpinguius, iracundi, ad diſciplinas inhabiles ſuini. Collum brevius præmultumque audacis. Collum denſius, nullam in partem cadens, ſiniſtri, contumacis, inepti. Collum effractum, ſemiviri. Collum in dextram adclinans, ornati, prudentis, ſtudioſique. In ſiniſtram adulteri, ac nullius prudentiæ. In utramque verò aut in quamvis aliam, praviſſimi animi ac mentis indicium. In nullam verò, moderationis. plurimæque & artis & exercitationis. Collum quibus longum, iisdem erunt etiam crura longa.

DE CERVICE ET GVTTVRE.

Cervix quibuscunque aſpera atque obliqua fuerit, ineptiſſimi. Quibusque ſub ea ſunt ſpondiles aſperæ,

collumque prominentius ſeſe humeris ſuper effuderit, injurij, prædurae mentis, ad diſciplinas tanquam ad Muſicen aſinus apti. Guttur aſperum, levitatem arguit, protorvitatem linguæ atque arrogantiam. Quod ſi & ſpondilibus hæſerit, ſolam ex iis levitatem. item hominem ebrioſum, querulum, triſtem, iracundum, cœnipetam, alioqui ſemper altiora cogitantem.

DE CLIDIBVS, PECTORE ET MAMILLIS.

Cleides, ſic enim à Græcis vocantur, hi qui è ſummo pectore in imam gulam exeunt vertices, à clavium effectu ſimili. Obſtructæ nullam vim aut ſenſus aut actionis oſtendunt, Apertæ, molliorem fœminatumque. Mediocres verò, quæ ad naſi longitudinem dimenſu inter ſe diſtarint, inſignem hominis & prudentiam & virilitatem. Quibuſcunque ab umblico ad cleidas, major commenſus quã ſit circumlatio colli, hoc eſt, plus duabus faciebus, guloſi, exuriones. Pectus magnum ac dearticulatum ſignificat robuſtitatem; gracile, atque imbecillum, animi puſillitatem. Carnoſum verò, affectus dexteritatiſque carentiam. Mamillæ quibus in obeſo pectore dependent, ſcortatores, ebrioſi, & ganeones indicabuntur. Nunc poſtremum ad reliqua.

DE HVMERIS, SCAPVLIS, LVMBO ET TERGO.

PIngues humeri, nullo modo probantur. Robuſti, robuſtos & mores ſignificant. Vacui fæminatorum ſunt ac timidiorum. Graciles erectique, peſſimorum. Inarticulati efformesq;, ſtolidorum. Scapula quibus eſt robuſta robuſti & ipſi. Quibus imbecilla & gracilis, timidi ac puſillanimes. Carnoſa ſenſum indicat egeſtatem. Anguſta etiam fatuitatem. Latior, mentis altitudinem. Rotundior, induſtriam, ſagacitatem. Gibboſa curvaq; ſcapula: humeriq; in pectus, effracti, invidentiam, pravitatem. Lumbus oſſeus, fortem ſignificat, & virilem. Carnoſus molliſq; mollem & effœminatum. Acutus verò intemperantem & timidum. Tergum latum, ac ſolidum animoſitatis generoſitatiſque ſignum. Anguſtum contra & ſolutum, timiditatis, & illiberalitatis. Incurvus autem homo, nequaquam unquam

bonus.

bonus, niſi membra humidiora, cæteraq; urbana affuerint ſigna. Sic tu eum ſuccinctum ac venatorium judicabis.

DE VLNIS BRACHIISQVE.

VLnæ ſi ita fuerint prolixiores, ut demiſſæ manus ad medias infra coxendices pervenerint, fortitudinis ac felicitatis ſignum. Breviores verò, quorum capita cibo occurrunt, malevolentiæ, invidentiæque. Exiles hominem effœminatum. Carnoſiores vero diſciplinis ſenſibusq; carentium. Vlnas, brachia cubitoſque ipſos bene articulatos eſſe oportet, quos probari voluerimus.

DE MANIBVS, DIGITIS, VNGVIBVSQVE.

MAnus teneræ mollioreſque, optimi dicuntur eſſe ingenij argumentum. Duræ magnæque, fortem illum quidem ſignificabunt, haud ſatis tamen diſciplinis idoneum. Parvæ manus, callidum. Perbreves ac mutilatæ, fatuum. Quæ ſi & pingues, nequiſſimum. Anguſtæ gracileſque manus, rapacitatis. Pleniores quæ oblongos habeant digitos, furacitatis. Graciles tortuoſæque, nugacitatis voracitatisque indicium. Digitos quicunque habuerint compactos, nunquam boni. Qui conſtratos diſjunctosque, callidi, avari, ac perdidiſſimorum morum. Qui parvos gracileſque, pauciſſimi intellectus. Qui præmutilos craſſosque, audaces, ferini. Qui oblongos gracileſque, minimæ rudiorisque mentis. Digiti qui commenſu conſtiterint ſuo, omnium optimi. Vngues lati colore albo ſufflavoque, naturæ bonitatem. Anguſti prolixiores, curvique item & carnoſi, improvidum, male ſenſatum. Obliqui, inverecundum ac rapacem commonſtrabunt. Parvi, pallidi, nigri, aſperique ungues, & qui carni hæſerint, calliditatis. Rotundiores libidinoſitatis indicium. Vnguium illuciditas nequaquam eſt hominis frugi. Ipſi tamen per ſe ungues infirmam habebunt rationem.

Digitized by Google

DE LATERIBVS, ILIBVS ET VENTRE.

LAtera graciliora, formidinem, debilitatem. Dura atque carnoſa, indocibilitatem. Circumlata atque in ſpeciem tumoris plena, nugacitatem nequitiamque redarguent. Ilia præpinguidiora mulierum, oſſea virorum, Gracilia, denſa, ſordida, & tanquam eliquata, calidiſſimorum hominum, venter vacuus, & ſanitatem & magnanimitatem oſtendit. Macerrimus ac prætermodum inanis, timiditatem, nequitiam, exuritionem. Carnoſus ſi & mollis fuerit, prudensque ſenſum hebetudinem, Intemperantiam, ebrioſitatem. Si durus cervicique compactus calliditatem.

DE COXIS ET CRVRIBVS.

QVibus articulatæ ſolidæque fuerint coxendices & crura, egregiam naturæ aptitudinem præſtabunt & generoſitatem. Quibus contra inarticulatæ ac molles, timidam imbecillitatem. Quibus prægraciles, improbitatem: quæ ſi etiam nervoſæ, præter illa immodeſtiſſimam procacitatem. Crura vero ipſa ſuris prægnantia, intemperantes, inverecundos, & abominabiles indicabunt Genua quibuscunque tanquam collabantia, mulieroſi fæminatique.

DE PEDIBVS AC TALIS

PEdes nervoſi, articulati, & generis & morum nobilitatis veſtigia imprimunt. Teneri & quales Telemacho dat Homerus humiduli, molliorem ſignificant. Præmutili ac pingues, ferinos arguent mores. Oblongi, plurimæ cogitationis ſignum. Parvi, calliditatis. Magni, mœchanicitatis. Qui adæquatas habuerint plantas, aut contra nimium connexas. Item, qui quaſi talis incedunt, improbi, aſtuti, callidique. Tali autem diſcreti, nobilem. Molles levesque effœminatum. Graciliores, timidum, intemperantemque demonſtrant. Calcaneorum craſſitudo plurimæ ſervilitatis atque indocibilitatis indicium. Præpingues talos, aſperiora calcanea, carnoſos pedes, digitosque horum incurvos, & ſuras prægnantes qui habuerint, omnes, patrio vocabulo utar, Caraces. Sic enim pueri apppellare ſolebamus fatuæ mentis hominem, furioſum.

De

DE COLORE.

NVnc demum pauca quædam & de colore dicamus. Nã nomen ipſum & facta, baſis explicabit, Nulli unquam artifices, vocem dabunt, inceſſum vultum, ſpiritum, ætatẽ, ornatum. Statuæ cum ſunt, ipſæ præſtabunt. Quibus igitur niger eſt color, adulteri, timidique. Albicans color, pigrum, intemperantem, fœminatum, incontinentem. Fulvus, doloſum a. multiformem. Subviridis, quem obiiciens Piſoni Cicero, ſervilem vocavit, niſi ex aliqua ægrotatione is fuerit pravum, timidum. Luteus, avarum, invidum. Mellinus, iracundum, epulonem, nugigerulum, dicacem, meticuloſum. Flammeus in leviter ſubrubeſcente corpore ſi perduraverit, naturæ bonitatem, aptitudinem, in diſciplinis capeſſendis promptitudinem & egregiam animorum nobilitatem ſignficabit. Albus ſufflavusque, & animi & corporis vim promittet. Atque hæc generaliter. Pectus verò ſubrubicundum, excandeſcentem iram denunciat. Idemque erit, ſi quæ circa ventrem, quæque in temporibus inſunt venulæ, paulo apparentiores fuerint. Vultus ipſe perrubicundus, verecundiam oſtendit. Nam ſi genæ tantum erubuerint, vinoſitatem. De coloribus autem oculorum, quia junctim dicendum de iis fuit, ſatis quidem, ut arbitror, eſt ſupradictum.

HÆc ſunt, tum ego inquam, quæ Phyſiognomonica nuper noſtro more interpretati ſumus. Si quæ diſplicuerint, monebitis. Nam ad Piſtorienſem noſtrum cogitamus dare, voloque ei hæc probatum iri quam maximè. Sed nunquid rogo ſentitis, quantum hæc Statuario intellecta conducant, quantumque ſint ut intelligantur neceſſaria, an aut Deum aut hominum quenquam quis ponet, cui prius hæc cognita non fuerint? Miſeret me fateor iſtorum Deorum, atque inprimis Nazerini noſtri Dierecti. Nam quis erit unquam vir bonus, cui quidem honoris quàm vitæ ſit ratio potior, qui non & alterum atque alterum malit Gaballum, quam ſe iſto modo ſpectari, diſſimulatorem, impudicum, furem, perperum, appetonem, tenebrionem, & eiuſmodi? Verum & id quidem

 dem

dem nimis, nunc ad Perſpectivam rationem pertranſeamus, quæ etſi fermè tota pictorum eſſe videatur, ad ſculptorum quoque munus transfertur quam commodiſſimè. Ea verò duplex, Altera, ad ϲυμολογίαν, altera vero ad γεαφικὴν pertinebit. Priore quidem illa rationes traduntur, cur inconſpicuis ita perſpectus afficiantur, ad quemadmodum triplex illa ſpeciendi ratio fiat, ex directo, ex reflexione, ac refractione radiorum. Quæ quoniam plurimos nacta eſt, & Græcos & Latinos ſcriptores, eſtque aliquanto ab hac noſtra remotior, non eſt mihi propoſitum eam vos edocere, qui alios ſoletis. Poſterior autem hæc noſtra duplex, namque vel ad totum opus vel ad ſingulas pertinebit partes. Quæ ad totum opus pertinet, prior, ac viſu primum diiudicatur. Quæ vero ad partes, eas ſibi res tantummodo conſiderandas proponit, quæ perſpectioni occurrent Prioris autem huius quæ ſeſe latius effundit ratiocinatio, ſumetur ſic. Omne corpus quocunque ſtatu conſtiterit, in aliquo quidem neceſſe eſt eſſe loco. Hoc cum ita ſit, quod prius erat, prius quoquoque & hic nobis conſiderandum. Atqui locus priór ſit neceſſe eſt quam corpus locatum. Locus igitur primò deſignabitur, id quod Planum vocant. Facies autem quam directiſſimum ſit. Ad perpendiculum mediam lineam demittito. Hinc inde ſemicirculos circumducito, per eorum interſectiones lineam ipſam æquoream trahito, Ne quis verò fiat in collocandis deinde perſonis error, fieri oportere demonſtrant hoc modo. Eſto jam in hac quadrata. nam eiuſmodi potiſſimum utimur, tabula hæcinquiunt linea: Aut quantum ab hac, plani definitrix diſtare debebit? Aut ubi corpora collocabimus? Qui proſpicit niſi jam in pedes deſpexerit, proſpiciet à pedibus, unica ſui ad minimum dimenſione. Ducatur itaque quod voluerit pedum linea hæc. Mox deinde hic longius, attollatur alia in humanam ſtaturam ſic. ex huius autem ipſius vertice ducatur ad extremum æquoreæ linea, ſic. Itidem ad omnium harum portionum angulos, Sic. Vbi igitur à media æquorea perpendicularis

hæc

hæc, tum ea quæ ab vertice ad extremum ducta fuerat, ſe coniunxerit, plani finitricis lineæ terminus hic eſto, quod ſi ab æquorea ad hanc finitricem, ab laterali ad lateralem, abſque ipſarum angulis ad angulos, plurimas hoc modo perduxeris lineas, deſcriptum etiam collocandis perſonis locum habebis, nam & cohærere & diſtare uti oportuerit his ipſis debebunt intervallis, Atque ad hunc modum diſſeruerint. Nos noſtro more forſitan diſtinctius, Sculptoriæ Perſpectivæ pars, quam ad totum opus pertinere diximus, triplex. Nam triplex omnino ſpeciendi legitimus ordo. In rectum, cum videlicet intra extremas haſce verticis ac pedum lineas viſus dirigitur, cuius ratio proprie, uti arbitror ὀπτικὴ nominata. In ſursū, quod ad uſq; medium horizonta ſupra caput attolliturus, quæ ἀνο-πτικὴ dicta. Et deorſum cum infra pedes tantundem demittitur, quæ καθωπτικὴ nuncupata, in quibus omnibus quid oporteat diligenter conſiderandum. Ille etenim perſpectus, qui fit in rectum, non niſi ad priores pervenire poterit perſonas, aut per intervalla earum ad ſecundas, atque interdum etiam ad tertias. Quoniam verò hoc ipſo perſpeſpectu quæ primo ſeſe offerunt res, paulo plus quam ex dimidio proſpectantibus occurrunt, itidem & iſtic in tabula extare primo loco debebunt, ſic contractius ſecundæ hoc celſiore, propter rationem diſtantiæ in plano, Sic. Contractius vero & tertiæ. vix ſummam hinc ſuperficiem mittent, quod ipſum in vetuſtiſſimis pleriſque monimentis obſervatum animadvertimus. Ea namque oculorum lex eſt. Priora ſeſe magis oſtentent, longinquiora compreſſius videantur, Si igitur diſtarint hinc perſonæ, ab his qui in prima hic conſtiterint acie, prominebit exterius planum, Sic. Sin cohærebunt hic à tergo poſterioris nihil id ita oportebit. Cùm vero ſuſpicitur, atque in alto aliquid loco ſignificare voluerimus, verbi gratia hominem huac in ſumma ſpecula Nautam hic in ſumma turre mali, aut Dædalum etiam ſi libuerit cum Icaro volantem, conſiderandum qua diſtantia quave id altitudine ab hoc ipſo ſuſpectationis centro fuerit, & quantum illinc radio-

rum unumquodque ſuſcipiat. Nam hic propius, iſtic remotius, hoc maius, illud minus eſſe conveniet hoc pacto Sed quid hoc eſt Leonice, aciem noſtram, cum attollitur, ſuperas etiam domos Deorum ſcandere, cum dirigitur 40. milia paſs. ulterius non progredi, ſed in convexum terminari, cum verò demittitur, inferius pedes non tránſire, & tamen quæ ſub pedibus ſunt, non terranea ſemper ſpectare? in quamcunque vero deferatur partem centeſimo paſſu hebetari? Aſcendimus enim Cremonenſem & nos turrrim, eo cum acceſſiſſem nuper ad Grammaticos ſalutandos, Lugarium, cuius cum gnato mihi familiaritas, & Cajetanum veſtrum, ut narrare ſolebat in Græcis litteris condiſcipulum, neque vero putetis ulla me re in tota illa provincia delectatum magis quàm conſuetudine, quorum eſt feraciſſima Grammaticorum, quàm multos Brixiæ, Bergomi? Taberium Britannicum, hoſpitem in primis meum Clementem, qui claras facit ſuas videri, minutulas quasdam ubi Grammaticam doceatur Athenas. Quid vero me Grammaticis non delectari Grammatico patre natum? ſed jam ad propoſitum. Sin itaque deſpicietur. quando is eſt frequentior multoque difficilior proſpectus majorem & curam & diligentiam adhibendum nobis erit. Tunc enim deſpiciendi hæc ratio tractabitur, quoties plurimam rem aliquam oſtenderimus, veluti magno in populo cum ſæpe cohorta eſt ſeditio, pugnas, prælia, urbes, & eiuſmodi, quod ipſum fieri aliter non poteſt quàm deſpectu. Etenim in omni re tumultuoſa ſpectaturi ſemper altum conſcendimus. Quare quoties multiplicem voluerimus rem ullam talem proſpectantium oculis ſubjicere, ad hanc ipſam deſpiciendi rationem decurretur. Ac quæ primo in quam velis partem ſe offerunt, proximiore hic loco ſtatuemus. Quæ deinde intermedio hic conſpectiore, Quæ poſtremo hic celſiòre, eum in modum, ut ſpaciis quæque ſuis interdiſtincta, ſuo ſic ordine dignoſcantur, eiuſmodi intelligitur illud, *Videt Iliacas ex ordine pugnas, Bellaq; iam fama totum vulgata per orbem.*, Atque ille uterque Vulcanus clypeus. Conſtat enim

tota

tota hæc in univerſum Perſpectiva, diſpoſitione, ut intelligamus quacunque ratione ſpectetur, quantum ab alio aliud diſtare aut cohærere debeat, quod neceſſariæ ſint ad illam rem ſignificandam perſonæ, ne aut numero confundantur, aut raritate deficiat intellectio. Dicerem equidem de hoc ipſo genere toto ſingulatim plura, niſi prudens artifex, quæ dici poſſent, ex ſupradictis facillimè cuncta deprehenderet. Intelligendum eſt autem in recto perſpectu, tabulam ipſam pro pariete, in ſurſum pro æthere, in deorſum pro terra accipi oportere. Quanquam inter ſe una ſemper egeat alterius, ex qua re ſola Perſpectivæ rationis huius lex tota dignoſci poterat. Igitur animadvertite, libet unico vobis exemplo rem omnem ſignificare: Eſto hic ſagulatus Hannibal, hic purpurati Romanorum duces, Paulus & Varro, hic Romana manus, hic Chartaginenſis, hac fluvius hic & cædes. Dirigatur age nunc æquor in rectam oculorum aciem, Sic: certè non videtur; deprimatur hæc pars anterior, jam melius. Age adhuc, etiam melius. Age adhuc in perpendiculum apertius, ita ſemper oculus rem ſibi ſubiectam quærit. Eſto ruſus hoc pulpitum cubitis age altum tribus, ſi res quæ in eo fient, videri debebunt, certè aut iis qui poſterius ſunt, aſcendendum erit, aut certè quaſi hic liber cum legimus attollendum pulpitum, ita nunquam & hic erit à natura recedendum. Hanc verò triplicem ſpeciendi rationem à pictore] quiſquis ille fuerit], animadvertimus perbelle ſemel adſervatam. Ita enim is Danaem compoſuerat, ut ſi proſpiceres avaram ipſam puellam, ſtupeſcentem videres. Sin ſuſpiceres, Iovem jamiam è nubibus] deſcenſurum impluvio putares. Sin verò deſpiceres, proximas regiones aurea conſperſas grandine mirare. Sed de] univerſali Perſpectiva hæc ſatis. Altera verò Perſpectivæ pars quæ ſingulas conſiderat rerum partitiones, eſt quidem illa vulgaris, Pictorumque pueris uſitatiſſima, Sic tamen ut ſummam aſſecutus videri poſſit, quiſquis eam recte tenuerit. Eſt autem nihil aliud hæc perſpectiva, niſi quædam in reddendis rerum omnium utcunque paruerint ſimi-

do hæc, ipſaque latitudo, non enim dum ſic apparuerint, quicquam de iis comminuitur, erit huiusmodi, æquabilis autem hæc ſuperior paginarum planicies, productis paululum ab latitudine lineis in ſurſum, Sic. Item & hæc inferior ad eandem rationem ſtatus, Sic. Nonne præſentata vobis ſpecies videtur? Quin & apertius ut hinc ſit Ilias, illinc Odyſſea, Sic. Ducantur de ſingulis angulis in longum, eodem ut diximus, paralleli modo, Sic. Suis mox unusquiſque deſcriptus finiatur lineis ſic quam prope eadem oculis, in hanc alteram commutata nunc eſt forma illa prior. Sed jam altero contenti exemplo erimus. Eſto hic M. T. Ciceronis, vel C. Cæſaris facies ad perpendiculum diſcriminatrice linea nullam declinans in partem, ſed porrectiſſimo contuitu perſpiciens in hanc M. Antonii vel M. Catonis, hoc modo, ut reliquum jam corpus, cuius hæc eadem eſt ratio, dimiſſum fecerimus. Punctus autem quo terminatur frons, Ariſtotelico more ſit A. in interciliis oculorum hic ſit B. in extremis hic naribus C. hic mento ſit D, vertex E, gula inferior G. mutetur inde proſpectus, ad medium uſque horIzonta tollatur, dirigaturq; acies in ſignum hoc, ubi ſit litera S. hoc modo. Ducatur nunc linea directa A B, ad S. ſic: reliquæ itidem ſuo intervallo ſimiliter ſic. En ut perpendicularis, quæ modo fuerat nunc obliqua, quin & cæteræ partes intra ſuas continebuntur lineas, ſic. Simili etiam modo & hanc alteram M. Catonis in deſpectum, ſuſpectum, aſpectũ. ex dimidio, ſeſqui oculo, Vultuvè toto, diverterimus in mille varietates. Sed rerum omnium ſimilitudines, quemadmodum ex conciſionibus reddendæ ſint, in aliam diem transferemus. Eſt enim maximè, ut mihi quidem videtur, negocii ſatis mihi nunc ſic eam vobis breviter ſignificaſſe. Atque equidem videmini neſcio quid aliud agere, vereorque ne jam permoleſtus eſſe acceperim. Sed quandoquidem cœpiſtis obdurare, mihi de Statu motuque pauca quædam hoc loco dicenda. Status igitur, unde Statuæ dictæ alii ſunt recti, alii flexi, alii verò & obliqui recti ſta-

tus ii ſunt, qui ſui natura conſtabunt, nullamque omninò vergent in partem ut cum aſtamus. Flexi ſunt, qui primum à rectitudine declinaverint, ut cum proni ſupinive accumbimus. Obliqui vero, cum aliquo facies avertetur, membraque ad actionem diſtorquentur, quorum omniũ certiſſima ratio his ipſis continebitur finibus, quos hic effectus comprobarit. Omne quidem corpus, niſi extrema ſeſe undique contineant librenturque ad centrum, collabatur ruatque neceſſe eſt. Stantibus itaque ſic nobis pede in uno, ſi quo mutabit corpus, declinaritque à recta linea caput plus pede, neceſſum concidere. Quod in iis videri manifeſtiſſimum poteſt, quos Græci σχοινοβάτας noſtri haud minus inepte Funambulos dixere. Illorum enim corpora ſic librantur, ut ſi quam in partem inclinarint, jamjam ecce caſuros ſperamus. Sin verò vertatur in dextram facies, perpendicularem ipſam ab extremo narium lineam, dextri pedis quo ſemper inniti ſolemus exteriorem nodum non progredi. Aut in ſiniſtram, interiorem ſiniſtri vix attingere. Siniſtrum verò pedem non longius ab dextro ire quam pedis unius ſpacio Motuum verò, neque enim quæ à principibus philoſophiæ, ipſoque Platone noſtro dicta de ſtatu motuque ſunt, repetenda nobis hoc ipſo in loco duximus, Quidam ſunt primi, ut cum incipimus moveri. Quidam medii, cum intra initium finemque verſantur, Quidam ultimi, cum ad finem ferè pervenerint, nec dum firmantur. Si enim firmarentur, ſtatus quidem dicendi eſſent, non motus. Quare & illi ſtatus laudantur, quei vel à motibus facti videbuntur, vel in motus tranſierint. Motus præterea aut ſunt faciles, aut violenti. Faciles motus ſunt, qui remiſſa nulloque fiunt conatu, veluti cum deambulatur. Violenti ſunt, qui vires conatuſque vehementiores exprimunt, veluti cum accurritur, Cum trahitur pelliturque huc verſus & illuc. Eiuſmodi ſexcentæ ſunt varietates. Alii fiunt huc illuc in rectum, alii in dextram, alii in ſiniſtram, alii feruntur in ſurſum, alii in deorſum. Eſt autem uti ſtatus & motus, ita & ocium. Ocium verò alterum eſt liberale, illi bera-

Digitized by Google

berale alterum. Liberale, eſt veluti cum Philoſophos mortem commentantes, uti apud Ariſtophanem Socrates eſt, in ciſta ſuſpenderimus. Illiberale vero jam dudum in omniũ pictorum conſuetudinem venit. Præcipueq; ſolitum fieri à Mantenio noſtro, ubi negligẽtes famuli modo accumbunt, modo dominorum imperia deoſcitantes expectant, modo Inertes, ſtupidiq; manent. Quod opportune factum ſi fuerit, jucunditatem ſimul atq; ex varietate gratiã afferet. Sed enim ſuperioris perſpectivæ ſpecies, quas tamen de Hermogene mutuabor Regi tuo, potiſſimũ duæ. σαφήνεια cum ſcilicet ſpectantium oculi quadam afficiuntur perſpicuitate. Sic: In medio claſſes æratas actia bella Cernere erat; totumq; inſtructo Marte videres Fervere Leucatem, auroque effulgere fluctus. Itemq; illud; Namque videbat uti bellãtes Pergama circum, Hac fugerent Graii, premeret Trojana juventus, Hac Phrygas inſtaret curru criſtatus Achilles. Et ἐυκρίνεια; cum videlicet ex ornatu quæque ſuo ac decore placent. Sic: ſævit in medio certamine Mavors Celatus ferro, triſtesq; ex æthere divæ; Et ſciſſa gaudens vadit diſcordia Palla. Poſterioris autẽ huius tres, ἐνάργεια Quando ſcilicet ex ea re quodq; præceſſerit, quodque fit, evidentiſſimè repræſentatur, Sic: & verſa pulvis inſcribitur haſta; leviq; patens in pectore vulnus. ἔμφασις, cum quid ex ea ipſa re futurum jam ſit commonſtratur, Sic: Conſtitit in digitos exemplo arrectus uterq;, Manet imperterritus ille, hoſtem magnanimũ operiens, & mole ſua ſtat. Ἀμφιβολία Quoties dubium fit, quæ medio locata res eſt, huc potius an illud referri oporteat; Sic: Lora tenens tamen, incertum enim videri poſſet, id ne ſit quanquã hæreat curru reſupinus inani, an quanquam cervixq; comæque trahantur per terram ſcilicet inter illas media. Vt enim altera manifeſtorum quæ nondum acta eſt, rem facit. Altera futuram oſtendit. Ita & hæc rem utrinq; dubiam proponit, quod in Polygnoto Thaſio pellaudarunt. Fertur is militem ita pinxiſſe, ut dijudicari haud ullo ſanè pacto potuerit, conſcendere mallet miles equum, an mallet equo deſcendere miles, quam rem & ipſi nos Sculptura nuper imitati ſumus. An non Homericũ illud glauci, Ante alios ſemper magnis excellere rebus, habere

bere in animo ſemper debebimus? Item & νόημα, quoties plusquam fiat intelligitur. cuius generis fuiſſe ajunt picturas Protogenis ſic, Trunca manum pinus regit, Demiſſum lapſi per funem. Indutus at olim Demolos curſu pallãtes Troas agebat. Sed in omnibus hiſce præterquã in Amphibola unico hoc ſemel Poetæ, nam qui apud Sculptores noſtros invenias? exemplo contenti erimus, Intextusq; puer frondoſa regius ida, Veloces jaculos cervos curſuq; fatigat. Acer anhelanti ſimilis, quem præpes adida Sublimen, rapuit pedibus Ionis armiger uncis, quæ rogo Enargia? Quid vero & hæc quæ ſequitur Emphaſis? Longævi palmas nequicquam ad ſydera tollunt cuſtodes. Quid vero & hoc poſtremum? Sævitq; canum latratus ad auras, quam multa ex eo intelligentur? Pueri certe ſpecioſiſſimi patientiam, Intemperatiſſimi raptoris incontinentiam qui nec ſtragula quidem expectarit, ſed jam de Graphice ſatis. Altera verò Ductoriæ pars quam ψυχικὴ h. e. animationẽ vocavimus. Sed quidem μιμήσει continebitur, h. e. imitatione, Cuius tanta, ut mihi videtur, vis eſt, ut vel ſolam eam poſſe Sculptori ſatis eſſe affirmarim. Ecquid tam multa? quàm anguſtiſſimis ecce terminis Sculpturam finivimus, quam facile ecce viam commonſtravimus? Certam, brevem, antiquiſſimam, & quæ ſola Lyſippum eousq; perduxit, ut ab alio ſe effingi etiam edicto vetuerit Alexander. Credendum eſt enim oſtenſam hanc ſibi ab Eupompo pictore, ac vere Eupompo viam tenuiſſe ſemper, neq; ab ea unquam divertiſſe. Ille etenim quærenti Lyſippo quem potiſſimũ artificem ſequeretur commonſtrata multitudine, reſpondiſſe fertur, naturam eam imitandam, non artificem. Nos quoq; hortamur, admonefacimusq; identidem omnes qui Corynthii, non Tuſcanici eſſe cupiunt, ubi corporis circumſcriptionẽ fecerint, remq; ad geſtus Symmetriamq; perduxerint, naturam ipſam diligenter inſpiciant, habeantque & elegantiſſima & pulcherrima corpora. Nam quod Zeuſis Crotoniatas docuit, perfectam in uno corpore pulchritatem haud facile invenias. Si nudos inquam fecerint nuda & quos voluerint geſtus aptiſſime imitantia, unde ſingulorum membrorum juncturarum, nervorum, venarum, rugarumq; pa-

ritionem ſuum opus deducere poſſint. Scio quid ridetis Arguciſculi eſtispluſquã ſperaram, Alia quidem apparent inHerculis quoniam Hyle non licet tergo,lacertis, pectore, cruribus ac toto deniq; corpore, hydram conficientis alia tum Antheo luctantisAlia tauro cornua diſſipantis, Alia aliter agentis,Dulciter tamen,ac nõ uti ab eo factum eſt,qui Colconum ad Pauli nup poſuit.Ille enim ita, ut ajunt,cruditer equum imitatus eſt ut non aliud quã denudati equi facies videtur. Sed ſatis quidẽ ut arbitror à nobis dictũ eſt, de ea parte quam maximam putavit Donatellus, deſignationem, ac ruſticioribus verbis, Quæ tamen ſi penſitentur, dexreraque adjiciatur, ſanè quam pulcherrimum opus efficient. Nunc verò de altera parte dicendum eſſet, quam nos χυμικὴν ſive fuſoriam nominavimus, quæ quoniam & fœda & caliginoſa eſt, eam ſi videbitur, prætermittamus. Non enim cera, non buxus, ſed creta, ſed ſtercora,carbones folleſque tractandi, Movenda Liparenſis officina, Exercitandi Steropeſque, Pyracmonque, Ac ſatis dudum eſtis hoc ſermone noſtro defatigati. REC. Niſi tu dicendo, nos quidem nequaquam ſumus audiendo, ut pro utroque agam. LEO. *P*erage nec jam cauſati occipias. Tum ego ſic. Chimice unde infamis illa omnibus uſitatiſſima ſeculis ars dicta, quæ circa metallorũ exalterationem verſatur, in duas à nobis dividetur partes, in Formarum confectionem, & in metallorum informationem.Formas autem nunc eas intelligimus, quæ ſpeciem de cera ſuſcipiant,contineantque, ac poſtremò tandem fideliter reddant, in omnibus ceræ potiſſimum natura conſideranda, nec fiet tenax, ne terrea, ne turpis. Mollitur deinde, ſubigiturque tomento vel ventre equino,pari portione,quoad neutrius diſcretio fiat, additis interdum cinerib. lateritiove pulvere. Deſiccatur, craditur, excribratur, rurſus perfuſa aqua luteſcat, neq; durius neque mollius. Dicerem quid prima,quid ſecunda quidve tertia ſit illinitione obſervandum, quemadmodum poſtremo ferreis vinculis cogendæ quemadmodum decoquendæ humanæq; ſint formæ, niſi conſulto vos ipſa videre quam audire malim. Atque equidem puto vos in officinis iſtorum, qui bellicas murorũ machinas atq; æra ſonantia fundunt

dunt interfuiſſe. In metallis vero ipſis informandis diligentior prorſus erit ratio adhibenda, ne chimiſticarum elogio, operã ſimul & carbones perdidiſſe videamur, in qua quidem re ſummũ erit, metallorum naturam cognoſcere, atque ubi delicuerint ebullierintq; informare. Neque verò eſt quod Phyſiologica nunc adducam, voſque ego doceam quæ ſit auri, argenti, æris, ſtagni, ac cæterorũ natura. Quidvè ex horum confiat permixtura. Equidem nolo noctuam Athenas, aut videri Chimice ſciens. Intelligendum tamen æs temperari ſolere multis modis. Alia enim utuntur temperatura campanarii, Alia & nos. Quæ ſcientia defuit Donatello. Nunquã fuit ipſe campanariorum uſus opera ſemper. Illorum temperatura, vicenæ interdum, & ex qualitate æris, trigenæ libræ ſtagni in centenas æris. Noſtra verò aut Statuaria, aut Tabularis, aut Sigillaria. Statuaria hæc. duodenæ ſtagni in cẽtenas libras æris, tertia parte collectanei. Plumbum quidem ipſum æri non admiſcetur. Additur tamen plerumq; ad colorem, nigri plumbi portio decima, Argentarii verò, id enim eſt albo nigroq; pariter mixtis, viceſima, colorem contrahet, quẽ dixerunt germanicum. Plumbi nigri duodecima addita Cyprio purpureum. Tabularis hæc denæ libræ ſtagni in centenas æris. Sigillaria verò hæc, funditur æs collectaneum longo uſu perdomitum, ſimul & orichalcus pari portione in ſingulas libras additis interdũ binis unciis ſtagni, interdum ſi rutilus quæratur colos tutia. Nam ſi albus, Sic. Collectaneum æs depurgatum fundito, arſenici nitriq; defumatorum terras uncias in binas ejus æris libras, fruſtillatim coniicito, obturatum in vaſe percoquito, poſtremum infundito, dealbeſcet ſic in ſpeciẽ argenti. Si poſt Noricas fornaces nobis ferrum eliquaretur, commodius plurima fieret colorum in ære diverſitas. Ac ſi equidẽ Ariſtonidas, qui cum veſani Athamantis filium præcipitare volentis, furorem & mox præcipitato illo reſidentis pœnitentiam vellet exprimere, ferrum & æs miſcuit, ut eius rubigine per nitorem æris relucente, rubor exprimeretur verecundiæ. Pleriq; tamen inventi, quei affirmarent, Si ferri ſcobem ſubtiliſſimè delimatum, arſenico pariter ſalique permixtam ardentiſſimis fornacibus diẽ totum calci-

natam

natam feceris, adeo permolliri, ut argento atque ære facilius colliquari poſſit, rurſusq; obdurari, ſi candens intingatur aqua frigida. Liquatũ æs emendatur ſale tartaroque. Ebulliet, ipſoq; in jactu depurgabitur à Scoria, injectis laciniis lini ceratis oleatiſque. Ebullitionis autem præmaturæ ſignum nonnulli dixerunt eſſe ſurfur injectum, ſi paraccendi ſtatim non effumando videatur. Pleriq; dum Scoriam fecerint expectant, fruſtra verò ſperatis, ullo quos vis artificio, recte informari metallum poſſe, niſi jam decoctiſſimæ prius formæ, ſuas uti, quodve oportebit ſpiramentorum emiſſuras habuerit. Sed hæc audiendo aut parũ proſunt aut nihil. Igitur ad officinã. Ac ſi qua id ratione verbis explicari poſſet non de ullo melius quam de Poeta cognoſceretis, eum ſic ait: Striduntque cavernis, Stricturæ calybum, ac fornacibus ignis anhelat. Fluit æs rivis, auriq; metallum. Vulnificusq; calybs vaſta fornace liqueſcit, Ingentem clybeum informant. Sed quoniã ſæpius per imprudentiam evenit, medio ut jactu metalla defecerint, multum enim facit ne id ipſum accidat ſi ſcierimus quota metalli cuiusque portio correſpondeat Argillæ, ligno ac ceræ. Ponam hoc loco quæ inveni ab illis tradita. Singulis libris Argillæ correſpondebunt novem æris, Ligni faginei XIIII. Ceræ verò VI. Æris albi VIII. uncia & ſemis, Cypri IX. drachmæ III. Orichalchi IX. unciæ II. ac ſemis, Stagni VII. unciæ X. drachmæ IIII. Argenti XI. unciæ VI. Plũbi XII. unciæ IX. Auri XIX. unciæq; tres, ut drachmæ novem efficiant unciam unam. Nonnulli in quadratas formas cubitalis undiq; menſionis DII. mill. pondo æris dixerũt infundi oportet. Sed quiſque ſibi homo prudens rem omnem certam faciet experimento, antequam fundat. Si tamen meminerimus, ſemper meliorem eſſe conditionem eorum, quibus res ſuperſunt, quã quibus deſunt, multoq; ſemper oportunius hoc eſſe, ut demi poſſit, quam ut addi oporteat. Nam quid ego dicam, de commiſſuris, Stultiſſimum quidem exiſtimo, ubi res ſemel integra fieri poterit, in fruſtra diſjungere, ut iterum jungas, Si tamen ita neceſſe fuerit. Mihi quidem eis in triãgulorum ſpeciem fieri in hunc modum placeret: Nam & pertinacius hærebunt, & diſſolventur temere nunquam Sed REG. Sed

Digitized by Google

iſtud tuum memineris. Quæſo cur antiquam & infamem feris artem? Chimiam? Operæ precium, Ego tum inquã Regi. Ferunt illam Arietis auream, ad quam cum delectu Argivum heroum manu, celeri provectus eſt Iaſon: Argo, non Pellem ipſam, uti ex hoc eo Poetæ finxerunt, Sed arietinis chartis fuiſſe librum, qui conficiendi auri & argenti rationem continuerit. Ejus verò artis uti & cæterarum omnium innumerabilib⁹ penè ſeculis peritiſſimos dicunt fuiſſe Ægyptios, ac longo poſt tempore Diocletianum Cæſarem ob proximarũ rerum in ea provincia ſuſpicionem conquæſitos undiq; artis illius libros omneis cõburi juſiſſe, Ne qua divitias compararent, pecuniarũq; copia fidentes, Romanis aliquando Ægyptii bellum inferre auderent, atque ex eo publice ſemper habitam flagitioſam, Sed ſi unquam, nunc certe flagitioſiſſimã, quæ perfida pleroſq; jam regnaturos, jam mendicare coegit. Nunc autem ad, Sed, illud noſtrum revertamus, jamq; ad commodiſſimam Sculpturæ ſpeciem Εκτύπωσιν, quæ dici à nobis efformatoria poteſt, pertrãſcamus. Nam de tota in univerſum Sculpturæ materia ſatis jam dictum videri velim. Tractatur autem ea quadrifariã. Siquidem Creta, Gypſo, Cera, & pulviſculo conformamus. Creta ſic. Argillam ipſam fictilem accipito. in aquam colliquefacito, quod ſubſederit tenuius, ad ſolem ad furnum arefacito, in pulverem redigito, Excribratum paulo durius impaſtato, mox quod volueris ſigillum ea ſemel imprimito & ſiccatum figlina concoquito. Ita campillũ etiam efformaveris. Gypſo ſic. Illud vero calcis ſpecies eſt ajunt in Cypro & Thebis fodi, ſed nihil refert, dum Bononienſis Appenninus mirum quàm in ea urbe Gypſum abundat, dum & Alpes id nobis ſufficiant. Ejus autẽ triplex eſt ſpecies marmoroſa globoſa, & aluminoſa, Marmoroſa quidem, utilior, nam & ſcalpitur ad Statuas, & ſuum morem decocta pertinacior. Mirabilem ea nobis uſum præſtitit nuper ad lacum Sabinum, quem nunc accolæ ab oppido quod ab eius uti arbitror portorio nomen acceperat Gypſeum, uti & ab Ardea Benacum, etiam corruptè vocant. At quanta me nova voluptate affecerunt illi lacus. illa eius provinciæ quam quidem oppidulatim peragraram jucunda fœlicitas. In

Ethru-

Æthruria quoque ex eo Gypſo toreumata mirati ſumus, cum ex Alabaſtrite, viderentur, tantus erat lapidis illius nitor ſplendorque. Aluminoſa verò ſi polluxeris, ad id quod volumus, longè commodior nã de altera nihil oportet, decoquitur furno lente calido, teritur furno lente calido, teritur pilis ligneis excribraturque ſtatim ut tepeſcente aqua permoduerit, ſuperinfunditur, ubi perarruerit, tolletur. Quod fieri ſalva re nunquã poterit, niſi prius oleo illitum aut plùs ſemicirculo fuerit occupatũ. Nam primum hoc deinde & illud efformabimus, quo ad integrã rem habebimus. Continebunt autẽ ſeſe fruſtula firmius, ſi quod erat prius, excavatũ inveniatur à poſteriore, ut in cõmiſſuris. Emendabitur autem huiuſmodi formula ad cereã rurſus plumbeamve effigiem hoc pacto. Deſiccato rurſus ſed furno calidiore. Quoties oportuerit intepeſcentem aquã, ſi ſis cerã immiſſurus immergito. Si cavitas placuerit poſt paululum ubi infuſa fuerit, effundito. Si verò plumbũ proderit, eam optime deſiccari: plumbumq; ipſum nigra albo quod Marchaſitã vocant & Antimonio temperari, XII. portione. Cerã autem eff rmabimus ſic. Liquefiat primũ, mox ad eam rationem quam diximus ſuperfundatur, vel ſi cõmodus fiet, in eam ipſa re, commergatur emergaturque, donec amictu veſtita fuerit craſſiore, frequentius deſecetur acie tenuiſſima, adaperiatur, jungaturque. Ad ſoliditatem infungitur Gypſum, Ad cavitatẽ verò quæ ſola in his admirationem habet, etiã uti docuimus cera, ſed ſi prius illam humor circumfluxerit liquidus. Cuius quidem inventi ratio, & ſi in uno Architecto quondã conſtiterit, jure tamen quando illius cum ipſo deperierat, mihi debebitur. Cavitas vero ipſa, ubi cretatum fuerit extrinſecus, accipito tanquam de Gn. Flavio rem ſecretiſſimam, replebitur Argilla, quam edocuimus tomento & equino ventre ſubacta, mixtis pulvere lateritio, interdum molari, interdum vitreo, ſive etiam aduſtarum formarum calce viva, cineribusve. Pulviſculus verò qui optimus ſit, diu quæritari à multis ſolitum. Is autem aut nativus eſt, aut factitius. Nativus qui per ſe naſcitur, qualem nos nuper in agro Crenio-

nenſi deprehendimus. Factitius vero qui fit, fit autem de ea materia, quæ vim ignis omnem ſuſtinere ac pati poſſit Quare non unus habetur, alii enim ex pumice, alii ex oſſibus deuſtis, alii ex ſcobe ferri, alii ex colliquato in fornacibus latere, alii ex Smirillo, alii ex rebus aliis. Ego vero omnes modis omnibus expertus aptiſſime utor, vel ferrugineo, vel lateritio. Ferrugineus fiet ſic: Accipitur Scoria, ſive etiam ſcobes ferri, ſubtiliter delimata, purgatur, impubis pueri urina acetove ſemimenſtri ſpacio perfunditur. Aduritur fornacibus, teriturq; pilis. Itemque id rurſus ac rurſus, dum ad eam tenuitatem pervenerit, qua tactum effugiet, mox quando opus erit, humectatur aceto aquave ſalſa. Lateritius autem ſic. Lateres ardentiſſimis coliquati fornacibus ſimili modo teruntur, ſimili etiam modo minutiſſimus pulvis factus inebriatur. Conformatur ſtationibus, admoveturq; prunæ, ut nihil humoris permaneat, deniq; per igneſcat. Quod ſi puerilem tantum urinam ebiberit, nullo fere opus erit igni, vix pauculo calore candeſcensque hoc naturæ miraculum conſideratè infuſum metallum nõ ampuleſcet. Non parum autem contuliſſe judicabitur, antequam metalli jactus fiat candelæ fumus ſubiectus, præſertim ſi res ita ſubtiliter celatæ fuerint, ut facilè injuriã pati poſſe videantur. Dicerem quidem hoc ſatis eſſe, niſi exornandus quoq; nobis eſſe & finis. Conſtat autem finis perfectione, perfectio ipſa õnis perficitur, extremorum dimotione, & pulchritudinis inductione, atqui extrema, ut in cæteris rebus ſunt, exceſſus & carentia. Exceſſus ſcapello tolluntur & lima. Carentia verò medicabitur adiicione & adiunctione. Adijcione hoc modo. Terebratis crebro lateribus inducatur, uti oportuerit, cera, cretetur deinde, mox & emiſſa cera, & Argilla decocta, infundatur ſui generis metallum Adiunctione verò cum adglutinamus, Sic colliquatur ut mos eſt fictili vaſe oricalchus, additurq; ſingulis ejus libr. uncia arſenici, teritur deinde in mortario æneo, qui pulvis permixtus boraci, inſpergitur commiſſuris, apponiturq; igni ad eliquationem. Conglutinantur, pleruncq; æra, ſtagno & pice, inductis ferro candenti. Pulchritudo autem omnis perfecta videbitur levatura & coloratione. Levatu-

Digitized by Google

Vatura cum delimationis aſperitatem tollimus cœlo, nitoremq; ſuperinducimus pumice, ſtylo calybeove dente, quẽ bronitorium vocant. Coloratione verò cum ſuum cuique parti colorem damus. Ideoq; vel jactu ipſo ex ſcientia Chimices quã præmonſtravimus, vel poſt jactum, hoc modo. Albus color præcipuus, argento, ſic. Deducitur argentum optimum in brachteolas tenuiſſimas, malágmaturq; vino, deinde cum aqua nitri & aluminis ferreó ſuperinducitur ſtilo, mergitur oleo, ferveſcenti ad aſſationem, imponitur prunæ caudenti. Ebullitur in aceto, ſale, lotio, tartaroq;, levaturq; rurſus bronitorio. Aureus color ipſe fit præcipuus auro, eadem ratione qua & albus argento, niſi quod in oleo perfrigi non oportet. In vero ſi temperatura caruerit ſtagno, aliter enim res agetur ipſorum brachteis. Fiunt & hujusmodi colores multis aliis modis, qui quoniam nec ita perpetui, nec meliores, nę curaverimus. Croceus autem poveniet in prætextis color. Si per exterſum ſigillum candenti ſuperimponatur laminæ, quo ad eum ipſum videbitur colorem contraxiſſe. Frigeſcatque paulatim. Viridis ſi perhumectetur aceto ſalſo. Niger, aut ex liquidæ picis vernicatione, aut ex palearum, ſi prius emaduerit, ſuffumatione. Hi quidem nunc ſat erunt, dum captabimus & reliquos. Nam ipſi oculorum ac pupillarum colores, de India Muranoque petendi. Sed de India ſanè in ſua illa Minerva Phidias, de Murano nos & commodius & fortaſſe etiam melius.

Sed nunquid Cælaturam ipſam præteribimus? Non quidem, ut eius rationes, quas omneis oſtendimus, explicentur, Sed ut quid ſit, cum cælaturam dicimus intelligatur. Eſt autem Cælatura, ut uno verbo expediam, cum de plana ſuperficie exculpimus effigiunculas excavando. In quacunq; id fiat Regi materia, quæ perſiſtat eadem ſemper, neque imagines pluſquam ex dimidio prominere videantur. Potiſſimũ tamen metallica atq; argento in Scypis ad ſimilitudinem huius, quod circum ſupraq; complexu terram continet cavi cœli, quod à Pacunio dictum, uti plemmyrium unde ſum à Vergilio. Sed alterum ornatu dedit appellationem huic parti, alterũ obtectu. Deculcationi. Species eius: Anaglyphice, quando exculpitur, ut extent imagines. Dia-

glyphice, quando inſculpitur ad impreſſuram. Encolaptice quando laminæ cudendo efformantur, quæ maxime ad aurifices pertinent. Item & Toreutice, Cum vaſa, fibulas candelabra, & ejusmodi accedimus. Latine ut video proprie dicta politura. Nam quum noſtri à ὀρνῷ rotundum feciſſent, quem admodum ab ἁρπάγῳ rapacem. Et à μόρφαζ formam. Cum deinde τορνεύειν vellent, non rotundare quod ita oportebat aliam ſignificationem habere. Sed ab ipſis verticibus in quibus circumvolvitur tornus, polire dixerunt. τορνεύειν ipſum reddentes, quod plerunq; ad elegantiam referri ſolitum, idq; & poſteriores tornare. In hac plerosque nobiliſſimos honeſtiſſimè verſatos ſcimus nam quantum hoc muſcas Conſectatos noſtris principibus præſtitiſſet? Item & Εγκαυστικῆ quam injuſtoriam appellabimus, quæcunq; ea olim fuerit pingendi ratio cera in parietib⁹ poſtquam nec apud Græcos ipſos Grammaticos ſatis conſtat, & jam pridem exerceri deſuevit dehinc eam intelligamus quæ ipſo tractatur Encauſto, quod Smalton vocāt, uſitatiſſimam, cum videlicet argentū, æs, vitrumq; pingimus id n. Pantochromaton hoc modo. Teritur ſubtiliſſime in pulverem. Superinfunditur deinde aqua ſtyloque, in pingendam partem inducitur. Poſtremò ad eliquationē aduritur. Quid verò plura? Ventum ad ſupremū eſt, Diximus de affinitate quam habeat Sculptura cum literis aperuimus qualis eſſe deberet Sculptor. Recenſuimus, unde ubi, aut qua de cauſa cœpiſſe potuerit, Declaravimus materiam Statuarum oſtendimus, quot eſſent Statuariæ ſpecies. Diximus Symmetria, de Lineamentis, de Phyſiognomia, de Perſpectiva, de Animatione, Chimice, Efformatoria, Exornatione, poſtremò & de Cælatura, Equidem nihil arbitror reſtat, cur non ſatis à me factū eſſe poteris, cum non Sculptoriæ modo unius artis, ſed totius Statuariæ rationes omnes explicaverim. Nempe huc tendunt, huc referuntur & reliquæ, non aliter quam ſcientiæ & artes cæteræ ad ipſam philoſophiam. Plauſti[illegible]ſic. Fiunt de Argilla in cum quem diximus morem effigies. Areſcunt: figlina decoquuntur. Poſtremò quoniam id membratim conglutinantur colla è viva calce & albumine ovorum, continuo ſtatim, inducuntur &

noviſſime colores linaceo nuccone olivo, quanquam, nec Pictoribus debere cœperint in Ethruria Plaſte, Encauſto enim devitrant. Proplaſtice autem dicitur, cum futuri operis formam Plaſtes creta finget, veluti cum Sculptor cera, protypus & Architectus ligno modulus, Naximo hæc olim in uſu, nihil fere moliebatur, niſi ex Proplaſtice, ex ea enim & futura deprehenduntur errata, & nullo priusquam fiant incommodo caſtigantur, multòque aliter quam iſti noſtri opinantur, ipſa res citius expedietur propoſito jam exemplari quod imiteris. Tomice verò, ſimpliciſſima omnium ſpecies, ut quæ ipſa tantummodo ſectione Glutino & picturatione perficiatur. Glutinũ autem eius Ichitiocolla, Item calx maſtice caſeusque parì portione, ſimul omnibus contritis Paradigmatice itidem, Exprimuntur creta cerave liquenti effigies, Gypſum mox infunditur. Deinde calida aqua, ubi diſſolutum ſaponem feceris, ad marmorei nitoris gratiam inebriatur. Defectus autem Gypſo rurſus addito caſtigatur. Colaptice itidem Scalpello perficitur lima terrebroque, ad nitorem poſtremò ipſum lympha & pumice. Glutinum veró ſi quid forte acciderit hoc, manſam maſticem, atque in ceræ modum perdomitam ſtatim adapplicato. Item & ſi picem, armenium, ceram admiſceto. Sed quo res expeditior fiat, in Colaptice hæc obſervanda, lapidem dimetiri in longũ ſeptem pedaperpendiculari quam diſcriminatricem appellavimus linea medietatem definiri. Ex interſecatu ſemicirculorum planum deſignari. Hinc atq; inde pedali menſione corpus in latum definiri. Circino & oris & oculorum poſituram depræhendi, altero pede ſtatuto in perpendiculari, & altero ad extrema perducto. Sed in Academiam hanc noſtram ἀγεωμέτρητος nemo. Harum autem originem ſanè quondam olim de Ægyptio ſacerdote Solon acceperit, nobis quidem ſemper puellulis non licet. Plaſticen tamen ipſam Chaldeus Moſes antiquiſſimam eſt teſtatus, haud quidem inepte, cuius author Deus ipſe primus extiterit, neque verò aliter videri debet, quàm optimum cum fuiſſe Plaſtam, qui hos tam admirabiliter mundos ita formavit. Tanta verò Plaſtices huius authoritas, ut eã nonnulli Scul-

ptura

pturæ matrem appellarint, Fertur & à Dibutade Sicyonio. Corinthi ad inventa, deamantis filiolæ beneficio. Floruerunt autem in ea Promotheus ob artis excellentiam dictus, raptum de cælo vitalem igniculum limo immiſiſſe Rhætus, Ideochus, & qui primus invenit ferrum fundere atq; ex eo ſtatuam facere Theodorus Samii. Plaſtices etiam inventores exiſtimati, Eucirappus Eugrammus, Lyſiſtratus Lyſippi frater, Demophilus Gorgaſus, Calchoſtenes cuius officina ceramico vico nomē dedit, Poſſunius qui piſces finxiſſe dicitur, ita ut à veris non facilè diſcerneres, Arceſilaus cuius Proplaſticen pluris ajunt veniſſe ſolitā, quam cæterorum opera. In Italia laudatiſſimus quondam Turanius Fregellanus. Noſtra ætate Virus Mazon Mutinenſis, quē nuper nobis Gallia cum pleriſq; rebus abſtulit. Vxor etiam eius finxit & filia Lucas Rubius Florentius ex aurifice *P*laſtes, cujus inventum, fictile opus Encauſto pingi. Andreas eius ex ſorore nepos, nullis quos ego viderim poſterior. Naturam exiſtimes ipſam feciſſe quæ huius manus effinxit. Nam quid ego vobis commemorē, Nannum Miniatorem, Domitiū Figulum, & Andream Criſpum *P*atavinos? Ligno vel Vergiliano carmine notiſſimus Dædalus rudis quidem artifex, ut qui à poſterioribus longè fuerit ſuperatus, ſed cuius opera cuncta divinum quiddā habere videbantur. Clarus & in Samo Smilis Aeginenſis, quem Callimachus Scelmin appellavit, Dædali ipſius ætate, nec tamen & pari exiſtimatione, non quod inferioris eſſet arte quā Dædalus, ſed quod minus magnis rebus uſus, nullo facinore, nulla regum familiaritate, nullo errore, nullis & calamitatibus inſignis. Athenienſis quidem ille ſororis filium interfecit. In Cretā venit, Minoni & filiabus aliquamdiu jucundiſſimus fuit. Sed cognita mox eius à rege nequitia, in carcerem eſt detruſ⁹. Inde cum filio ſimul effugiens, Inycum Siciliæ urbem ad Cocalum applicuit, Siculi belli adverſus Cretenſes cauſa fuit, ſcilicet eum Minone repetente & Cocalo perdenegante, à Cocali filiabus in tantum amatus; ut de Minonis morte in eius gratiam deliberarint. Itaq; per omnem Siciliā diſperſa, in Italiam quoq; ad nos ejus fama pervenit, At verò hic Æginenſis, anguſtiore patrimonio, niſi ſemel in Samum ve-

Digitized by Google

ctus, vix reor illic ubi egregiam illam Iunonis Samiæ Statuam fabricarat, notus. Ebore nunquam ſatis elaudatus Phidias, & ſi fabulæ credimus Pigmalon. Gypſo autem ob tenue artificium, nullus. Marmore quidem innumerabiles, ſed quorum mihi memoria potior, hic Attalus Athenienſis primus, ut putatur, in Græcia Statuarius. Sed certe conſtat initio multis antea ſeculis & templa & Statuas à Danao dedicatas, Dipœnus, Scylis, horumque Diſcipulus Dorcylidas, Mædon Dorcylidæ frater. Theocles, cum Egylo patre Lacedæmonii. Dionyſius Argivus, Simo Aeginenſis. Cleon Sicyonius, Malas Chiu, cum Miciade filio, & Antermo nepote, Phidias ipſe Athenienſis, Alcmam, & Agoracritus diſcipuli. Ceſatides Calaber, & Bupalus uti opinor, Pharæates templa Deorum Architectari & Statuas bonas effingere. Fortunæ ſimulacrum Smirnæis faciens, in vertice polum, in altera manu Amalthiæ cornu ab Græcis habentem fecit. Tantum eius Deæ vim & facta declarans, quantum non ipſe Homerus intellexit, qui connumerans eam in Cereris hymno tanquam unam filiarum Oceani, nihil præterea aliud addidit, quantum ne deinde vix Pindarus, qui alia multa in fortunam dicens Pherepolin appellavit. Scopras Timotheus, Bryax, Leocares in Mauſolæo cælando æmuli, Praxiteles infinitis prope operibus. Sed potiſſimum Venere Cupidineque deamatis clariſſimis Archeſitas Cleomenes, Mineſtratus, Eutychides, Philiſcus, Timarchides, Policarmus, Heliodorus, Lyſias, Ageſander, Polydorus, Athenodorus, Craterus, Pythodorus, Polidectes, Hermolaus, Artemon, Timomachus, cæterorumque innumera multitudo. Sed elegantiſſimo Græco Epigrammate celebratur Timomachi huius Medæa quæ videlicet amore ſaucia, natorum ſanguine patris injuriam ulciſcens, & ſervare & occidere velle videbatur. Id autem opinor huiusmodi.

Quod natos feritura ferox Medæa moratur,
Præſtitit hoc magni dextera Timomachi.
Tardat amor facinus ſtrictum, dolor incitat enſem,
Vult non vult, natos perderet ipſa ſuos.

In

In minimis autem operibus Myrmecides, & Callicrates admirandi, ulterius quadrigulam alis muſcæ coopertam, alterius formicarum pedes, ita ſubtiliſſime ſcalptos traditum eſt, ut vix intenta propius acie pervideri potuerint. Noſtris verò temporibus ſcalpendo marmore inſignes habiti, Ninus, cujas neſcio, Nam ſemper hoc tantum uſus eſt inſcriptionis titulo, Nini opus Anthonius Criſpus, qui cum vobis fuit familiaritas, Petrus inſuper, TVLLIVS atque Antonius ejus filii. Sed ne ego TVLLIVM præterierim illaudatum. Equidem ni videret viſum iri amicitiæ, non veræ laudi datum judicium de illo meum, dicerem profectò ſculptorum omnium quos ulla unquam viderit ætas præſtantiſſimum, neque indignis ornaretur honoribus, An quid non priora ingenia, priora & miracula rediere? Circumferebantur in pompæ morem Tarviſii epiſtyliorum coronæ, quas ille junior variis intercælarat foliorum ornamentis, Aderat Criſpus partim æmulatione quam tum patre Tullii gerebat, partim & tantæ novitatis fama permotus. Cunctis igitur admirantibus, qui tanta varietate fieri potuerit? nunquam prius è marmore coronas factas faſſus eſt, quam gladiolo id ita eſſe depræhenderit. Quod mirius miraculum huic comparari poterit? Prudentiſſimum artificem TVLLII cælatura deceptum Nec vero & frater qui cum ſumma eſt artis æmulatio laude minor. Sed & jure optimo laudatur in Bois CHRISTOPHORVS Gobbius in quo niſi unum hoc damnant, quod aſſuetus Herculeos artus imitari, eo quidem ſæpiſſime paulo temerius utitur, Dignus, & qui nominetur Brixiani prætorii Architectura & Cæſaribus CASPAR Mediolanenſis, Clarus & ipſe Magiſtophoro illa ſua Venere noſter Pyrgoteles. Laudantur & in Tuſcia magni quidem profectus, niſi admodum juvenis periiſſet, Betus Majanus, Michelangulus Bonarotus etiam pictor, ANDREAS SOVINIVS FRANCISCVS RUSTICVS Aere qui ſculptores claruerint prope innumearabiles. Coloſſorum autem molibus, ipſe inprimis Phidias ATHENIENSIS, qui, & toreuticen adinvenit, Lyſippus Sicyonius, Pryaxis Lyſippi diſcipul⁹ Chares Lyndius, Romani SP. CORNELIVS & NERONIS principatu Zenodorus

dorus, In minoribus autem ſignis *P*olicletus videlicet Argivus, non ut alii exiſtimarunt Sicyonius, Speciebus rerum concipiendis, quas phantaſias vocant. ſummus, quod etiam Antiphilo pictori aſſignarunt. Alchamenes *P*hidiæ diſcipulus, Heglias, Critias, Neſtocles, *P*olicleti diſcipulus ARISTIDES, Cleon Sicyonius, diſcipulus Antiphanis d ſtirpe Policleti, Naucides, Leonius Cyclon, PYTHAGORAS Reginus. Item & SAMIVS, Myron Eleuterienſis, buccula nobilitatus, Butyreus Licius ejus diſcipulus, Euphranor in omni genere laudatiſſimus. Telephanes *P*hocecus, *P*raxiteles, nam & æra etiam fecit, Hyphicrates, Cephiſiodorus, DEMETRIVS Dynomenes, *P*hradmon, Dædalus, Euclides, Calamis, Cunacus, Menechius, qui libros de arte ſua ſcripſit, Chereas, Cleſilaus, Eutyclides, Pyromachus Policles, Pyrrus, Syllanion, nullo mecum doctore nobilis, Naucerus, Niceratus, & qui etiam de ſua arte ſcripſit XENOCRATES, nam Perillus nullum impietate ſua nomen eſt meritus, Bedas, *P*hœnix, Stypax Cyprius, & *P*entaleſius ATHENIENSIS, cuius equidem opus fuiſſe exiſtimo Aegireticam illam Minervam. cuius & vultus & pedes ex ebore, Reliquum ex auro partim in ſuperficiem ducto, partim ex arte Chimia facto. In minimis vero laudatiſſimi Pyreicus, & miræ ſubtilitatis artifex *Theodorus*. Invenio & Romæ laudatum *Bleſannm* Novium, qui miris Statuis urbem decoravit & orbem, ſed marmorarium puto potius quam Sculptorem. Noſtro quidem ævo multi, ſed qui præcipuè nominantur, *Laurentius* Cion, Fores in templo *A artis Florentia* quæ ad Septentrionem, quæque ad orientem ſpectant cuius opus. Nam quæ ad Auſtrum, neſcio cuius Vgolini. Deſiderius qui NEAPOLI ſculpſit fores novæ arcis, Sculpſit etiam egregie marmora. *P*iſanus pictor in ſe cælando ambitioſiſſimus. Donatellus ipſe Cinonis, ut putatur, diſcipulus, ære ligno marmore, laudatiſſimus. *P*lura huius unius manu extant opera, quam ſemel ab eo ad nos cæterorum omnium. *Andreas Alverochius Donatelli*, ſed jam ſenis æmulus, diſcipulo *Chriſti* latus pertentante nobilitatus, Cælatura queq; eius & pictura magnopere commendatur. Poſtremò

& ipſe

& ipſe Alverochii diſcipulus Leonhardus Vncius, Equo illo quem ei perficere non licuit, in Bois maximo. pictura *Sympoſis*, nec minus & *Archimedao* ingenio notiſſimus. Florentini, ea nimirum urbs ſemper fuit harum artium mater Sed & *Donatelli* diſcipulus *Bellanus* tuus Leonice, inter hos quoq; nomen habebit quanquam ineptus artifex. Quin *Bellani* uti volunt diſcipulus *Andreas Criſpus* familiaris meus, cuius inter Plaſtas quoq; mentionem fecimus podagrarum beneficio ex artifice Sculptor. Cælatura vero inſignes olim habiti Mentor, Acragas, Boetus, Mys, Antipater, Zopyrus, Scopas, Tauricus Cizicenus, Ariſton, & Onychus Mithylenæi, Lesbocles, Prodorus, Pythodichus, Polignotus, Scinus, Phyſidonius Epheſius, Ledas Stratites, Teucer Cruſtarius, Pyrrheas, Stratonicus Philoſophus Canacus etiam Calamis, Tauriſcus, Echateus, & præcipuam laudem gemmis conſecuti, Pyrgoteles, Apollonides, Cronius Diſcorides, & qui Romæ Cælatura Clodiana omnes evicit M. Canuleius Zoſimus libertinæ conditionis. Paſſim quidem nunc omnes, ſed pauci propter quod commemorentur egregio aliquo opere inſignes, niſi duo aurifices Charodoxus Mediolanenſis, & *Franciſcus Furnius* Bononienſis. Nam Severum Rhavennatem ideo ad extremum diſtuli, ut plenius laudarem qui miror ad me hodie cur non venerit. Is mihi quidem videtur Statuariæ numeros omneis adimplere, Sculptor, Scalptor, Cælator, Deſector, Plaſtes, Pictorque egregius. Nam ſi me hic nunc rogaretis, qualem *Sculptorem* velim, talem nempe ipſum velim, qualem, modo literæ adeſſent, Severum eſſe novimus. Erunt quidem & noſtro fortaſſis beneficio multo complures, qui poſt me Statuariam omnem exornabunt. Interea vero danda ſedulo nobis opera eſt, quando qua ratione Ligna, Lapides, Argillæ, Ceræ, Metalla, nobis ſimillima eſſe poſſint adinvenerimus, Ne quod *Socratem* dixiſſe ferunt, eis potius nos ſimiliores eſſe videamur. Hæc cum à me dicta eſſent, ſurreximus omnes, in ambulationem *Leonicus*, Regius in quietem, ego vero ad Calpurnium.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google